

Decisionum seu diffinitionum causarum Perusinarum, et Provinciae Umbriae, Pars secunda

<https://hdl.handle.net/1874/433629>

DECISIONVM
SEV
DIFFINITIONVM
CAVSARVM PERVSINA-
RVM, ET PROVINCIÆ
VMBRIÆ,

Pars Secunda:

AVTHORE IOSEPHO LVDOVICO AB ASISIO,
*I.V.D. dudum Perusia & Umbria; nunc verò Provin-
cia Marchia Anconitanae tertia vice, gene-
rali Auditore.*

Nunc primùm in lucem edita, ad Studiosorum omnium
commoditatem.

IN QVIBVS ADSVNT FERÈ ÒMΝIA, QVÆ AD
*Praxim sunt necessaria, & quod in vnaquaque Decisione continetur, miro
ordine, accurataq; fide in fronte cuiusque apposi-
tum videbis.*

CVM SVMMARIIS, ARGVMENTIS, ET REPERTO-
rio omnium materialium.

FRANCOVRTI AD MOENVNVM,

M. D. LXXVI.

DECISIONVM

SEV

DEFINITIONVM

CAVSARVM PERVSINAE

RVM. ET PROVINCIAE

AMBRIAE

Parte Secunda:

AUTHORE JOSEPHO LADOVICO AB ASISIO

L.P.D. Ludovici P. et V. m. b. r. e. s. m. n. e. r. o. p. r. o. v. i. n. c. i. a. e.

ca. s. i. s. i. o. n. i. s. t. e. r. t. i. a. e. s. e. c. u. n. d. a. e.

v. a. l. l. a. d. i. t. o. r. e.

In principium in lucem edita, ad studiosorum omnium
commoditatem.

IN QUIBUS ADHUC TERE OMNIA, QVAE AD

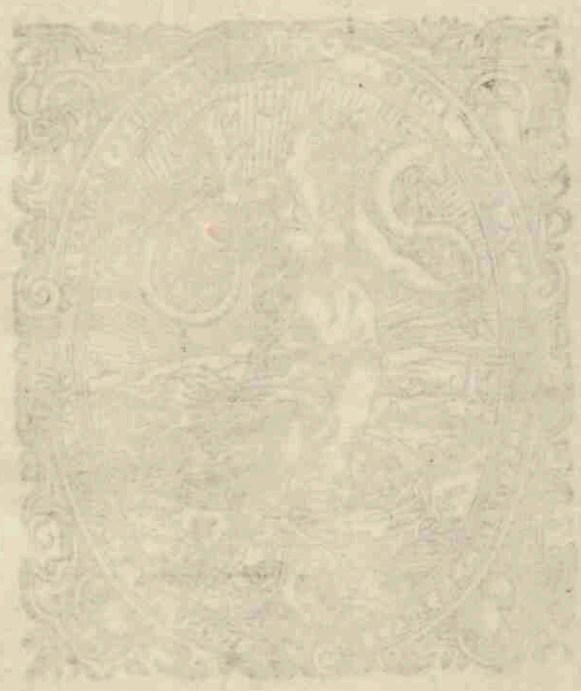
Praxim hanc hactenus fere in quibusdam Dissertationibus, aut

causis, accuratè et in rem hanc expressè

trattatae

CAUSAM AMBRIAE, ARGUMENTIS, ET REPERTOR

HO OMNINO MATHIAS

FRANCOPERTI AD MOENIA

M. DCCLXXVI

ILLVSTRISSIMO ET
REVERENDISSIMO DOMI-
NO, D. ALEXANDRO, S. R. E. CARDI-

*nali Sfortia, Patronoq; suo obseruan-
dissimo:*

IOSEPHVS LVDOVICVS ASISIAS, PRO-

uincia March. Anconitana Auditor, S. P. D.

DOSSEM fortasse cuipiam ambitionis nomine sus-
pectus esse (Cardinalis ac Patrone amplissime) quòd
cùm Perusinas, Vmbriæq; Decisiones ediderim, illa-
rum alteram partem summo Pontifici, alteram verò
tibi dicare sim ausus, eiusq; mei facti rationem suspi-
cabitur extitisse, vel quòd inire gratiam voluerim ab
eis, qui cæteris fortuna ac dignitate præsent, vel quòd
eos mihi Patronos compararim, quibuscum conten-
dere nemo vel audeat vel possit. Sed huiusmodi ho-
mines haud rectè rerum exploratum habent sensum,
cùm eo ipse sim ingenio, vt fortunam non multi fa-
ciam: eos verò qui virtute pollent, eaq; duce amplissimam affecuti sunt fortunam,
omni studio colam, venerer & admirer. Quamobrem non ea me ratio impulit, vt
Pontifici ac tibi meas lucubrationes mitterem, quòd ille Summus, tuq; Illustris-
simus fortuna sitis, sed quòd ille virtute Summus, tuq; Illustrissimus, vobisq; non
vt fortunatissimis, sed vt optimis doctissimisq; placere studeo, & in eo studiorum
genere versatis, quæ ipse colo, quæue hoc meo volumine continentur. Nam quid
magis consentaneum, quàm ad Iureconsultum sua Iureconsultum scribere, qui
cùm ea probè teneat, facilius tucatur? Etenim illos haud vnquã probaui, qui alic-
na studia sectantibus sua dicârunt, quorum iudicio ac facultate iuuari ac defendi
non possunt, cùm ea vel non intelligant, vel non profiteantur: ob eamq; rem illa
nec ipsi probent, nec probentur ab alijs. Quanquam ipse mea non tam probari ab
hominibus cupio, quàm illis meam probare operam & industriam, communi o-
mnium vtilitati studentem, si tamen vllam ex me consequi possunt, cùm ingenij
mei, mearumq; virium imbecillitatem optimè norim, sed vt apud omnes meam
voluntatem meaque studia testata relinquerem, te secundum Pontificem pignus
amplissimum adhibere volui, atque etiam sponforem: nec est mihi verendum,
quin vel tu pro me spondeas, vel te sponforem omnes accipiant: quod per me spon-
dere velis, illud spondet, quòd te benefactorem humanissimum amplificatorem
dignitatis meæ, optimumq; Patronum, & fortuna mihi dedit, & sapiissimè sum ex-
& dignitas. Si genus quærat, Sfortia es: si virtus, multis antecellis, à nemine supe-
raris: si dignitas, Regibus par haberis, denique ita natus, ita educatus, ita factus es,
vt Sfortiam domum decet, cuius splendor ex virtute maiorum tuorum effulgens,
totum terrarum orbem, Solis instar, complere latissimè videtur. Non opus est
commemorare potentiam, dignitatem, opes, Mediolani, Pisauri, Barij, Sanctæque
Floræ Dominatus, à maioribus tuis admirabili virtute partos, atque summis cum
Principibus, Regibus, & Imperatoribus necessitudines, foedera, & affinitates, innu-
meros belli Duces, treis Cardinales, plures Episcopos, aliosque Ecclesiæ Præsules

& sanctissimos & sapientissimos, pluribus Reginas, vnam Augustam, aliasque grauis-
mas foeminas, quibus Sfortia domus praeter ceteris admirabili claritate praesulget.
Quem, & si clarissimum scriptorem, non defatigaret Mutius ille Attendulus, qui a
virium praestantia Sfortia dictus, Sfortiadis cognomen peperit, quicquid est Curignio-
la Aemiliae oppido tanquam a Curibus paruis missus in Imperium magnum virtu-
tis gloriaeque fuit? Quis pro dignitate laudare posset Franciscum Sfortiam, eius fi-
lium Imperatoris virtutibus omnibus ornatum, semper victorem, ac semper inui-
ctum? Equidem dum Francisci eiusque Patris res gestas mecum ipse considero,
alterum Philippo, Macedonum Regi, alterum Alexandro eius filio, comparandos
iure optimo censuerim, praestantia rerum bellicarum, probitate vero ac vita san-
ctitate hos longe superiores affirmauerim. Res ab Alexandro, altero Sfortiae filio
gestae, cuius tu nomen animumque refers, amplissimo volumine sane dignae sunt, sed
duo praesertim extant illius monumenta virtutis, quod Parmam urbem, cuius tu
Praesules, Asisiumque patriam meam ad deditorem compulit. Quis unquam enu-
meraret, quae de Bosio Sfortiae etiam filio dici possent? Hic tui generis Sanctae Flore
author fuit, quod in hunc usque diem ita floruit armorum literarumque studiis, vt
vestri flores maxima laudum gloriaeque fragrantia viguerint semper, atque etiam vi-
clarissimus fuit, sed Guido Ascanio, Mario, Paulo, ac te filijs, multo clarior, bellicis
studijs florent, quam maxime Virgilius, Marius & Paulus, cuius rei argumento esse
possent summae ille equestres dignitates, quibus a summis Regibus donati sunt. At
Virgilij incredibilis virtus Columellae in Praecutinis superioribus annis cognita
praecipue fuit, cum ingentem Gallorum exercitum atque impetum vere Gallicum,
obsessus, modico praesidio & sustinuit & elusit: postea vero aperto Marte ac terre-
stri praelio in Gallia contra Gallos non a Rege solum, sed a Deo ipso rebellantes.
Postremo nauali praelio ad Ithacam aduersus immanissimos Turcas, adeo vt victo-
ria, quae tertio ab hinc anno a Turcis relata fuit, eius virtuti magna ex parte refera-
tur accepta. Nunc autem talis tantusque est, vt militaris disciplinae Magister ac Prin-
ceps per vniuersam Italiam habeatur, omnesque de re militari dubitantes, ad eum
tanquam ad certissimum oraculum confluant. Sed quid de Guido Ascanio dicam,
cuius nomine ipse recreor, atque Asisiatum mei omnes, quibus ille obtigit, non re-
ctor & moderator modo iustissimus, verum Pater optimus & amantissimus?
Quam charus Paulo III. summo Pontifici fuit, quam ab eodem auctus, quam se-
iam inde a puero, S. R. E. Cardinalem atque Camerarium praecclare gessit? Quam
ciuilibus sacrisque virtutibus eximiaque doctrina floruit? sed inuidit fortuna tantum
decus domui tuae, quam Pontificia dignitate forsitan exornasset: sed quod illo
mors interceptit, in te fortasse virtus & fortuna perficient. Quippe qui huiusmodi vir-
tutibus cum natura tum industria praeditus, eademque dignitate a Pio III. Pon-
tifici sapientissimo, auctus, iam satis superque ostendis non tibi dignitatem, sed te
dignitati ornamento esse. Testis est vrbs Roma, testis est Bononia, atque Aemilia
Prouincia, quam Legatus abijisti, quanta viris optimarumque artium omnium sci-
entia excultus, quanta in iure dicendo iustitia, & in dando prudentia, & in omni-
bus continentia & sapientia sis instructus, adeo vt Prouincia illa Legibus a te con-
ditis felicissime adhuc regatur atque consistat. Hinc licet conijcere, te talem tan-
tumque esse, vt non Ecclesiae modo, sed totius etiam orbis gubernacula tractare ac
tueri possis. sed me tempus deficeret, si tua tuorumque merita & decora omnia,
cum immortalitate conferenda recensere velim. Itaque illis relictis, quae in histo-
rijs hominumque memoria locum obtinent amplissimum, ad meas nunc me re-
feram Decisiones, quarum alteram partem tuo nomini tanquam praesenti numini
dicare volui, non solum vt eo perinde ac Mineruae clypeo protegantur, sed cum il-
lud immortale sit futurum, oculi mei ratio apud omnes, atque etiam apud posteros
perpetuo constaret. Huc accedit, quod obseruantiam in te meam pro summa tua
digni-

dignitate, proque singulari in me humanitate ac benignitate tibi debitam, qua
ratione melius apud animum tuum relinquerem testatam, haud equidem inue-
niebam. Quamobrem te rogatum summo opere velim, ut exiguum hoc mearum
vigiliarum munus, hilari vultu, libentique animo accipias, obseruantiam in te
meam æqui bonique facias, meque totum suscipias, foueas, atque com-
plectaris. VALE. Maceratæ ex Prouincia March.

Anconitana, Idibus Maij,

1574.

A 3 IOSE

IOSEPHVS LVDOVICVS
 PROVINCIÆ MARCHIÆ ANCONI-
 TANAЕ AVDITOR,
 Beneuolo Lectori S. D.

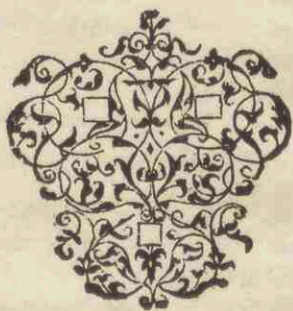

LIBRORVM Philosophia legalis copia, quae continuo in lucem edi-
 tur, seculum nostrum immensam utilitatem consequi, haec in animo meo (a-
 liquibus forsitan discrepans) inueterata opinio fuit, & cum multa haec libro-
 rum frequentia, in Euentu successa complectatur facta, communesq; opi-
 niones, eo magis communes, quae ab ijs recitantur, nouiss. iudices, rectiores
 sententias, quam priscos illos causarum disceptatores proferre, Accursius,
 Cynus, Bart. Bald. & quam plurimi alij, illa enim tempestate cum paulo
 ante typus vsui euenisset, tantaq; exitum minime habuissent, Iudices suarum causarum argumen-
 tis, rebusq; ferè quae sitis explanationem faciebant, & iam leges inuenta sunt, quae casus praepositi
 pactionem faciunt, & non solum leges, verum etiam nonnullae Doctorum auctoritates, quae expla-
 nant, ad remq; tendunt, immo quae communes, quae verò communiores sint, ostendunt. Itaq; iudex
 nimium casus praepositi, in studijs temporis consumens, & legibus, & antiquorum, nouissimorumq;
 Iuriss. doctrinis studium dicans, tuto, quomodo sententiam prolaturus sit, statuere potest, quod fa-
 cile patroni, causarumq; defensores, in huiusmodi librorum copia, quae vera, quae falsa, quae commu-
 nis, quaeq; communior sit opinio, cognoscens ratione, quae ijs quoq; agenda, quae reijcienda sint cau-
 sa, indubitanter non ignorant. At si, inquires, hanc librorum multitudinem longius manasse, quod
 eos in nostra hac vita breui per legere minime fieri posse videtur, ipse ita verbis subuenio, quod ho-
 dierno die facilius legibus tam magna librorum copia opera datur, quam pauco numero Accursij,
 Cyni, Bart. Bal. & nonnullorum doctorum antiquorum tempestate: illis enim temporibus, aut
 typus minime apud eos erat, aut si erat ijs in libris, quos in lucem impressores edebant, neq; reper-
 toria, neq; versiculi, neq; comoditas quaeuis reperiebatur, quae facile operis substantia dignosci posset.
 Itaq; ut aliquid reperiretur, aut nimium laboris terere, aut memoriae proderet (quod fieri ferè non
 poterat) erat profecto ijs necesse. Quamobrem his nostri temporibus, & indicibus, ac repertorijs,
 summarijs, atq; argumentis libri recentes sunt decorati, quod facilius hodie momento tantum, quam
 illo tunc temporis ocio, & quidem longo, cuiusuis authoris opus legendo percurritur, & quamuis
 commodum hoc summum laborem adimere videatur, quod Doctores ex doctrinis fructus nequa-
 quam exhauriunt, & id obliuio deleat, ut antiqui doctores de more habebant: attamen qui suum a-
 nimum ad studia aggregare cupit, nunc maiori, quam tunc, facilitate id consequi potest. Primum
 Digestorum ope, Glossarum Bart. necnon Bal. Jussultus, ac per recentes authores, quid probabile,
 quid commune, & quid tandem contra communem opinionem exploratum habere, quod ut afferui,
 hodiernorum librorum pulchrioribus alphabetis, repertorijs, subornatorum, commode fieri potest.
 Et quanquam hac commoditate aliqui laborem repudient (ut mea tamen fert opinio) ingens com-
 modum postremos libros afferre inficias iri minime potest, & quod eorum laboribus, ut supra men-
 tionem feci, Iudices aequiores sententias, quam prisca aetate dare possunt. Nonne forsitan etiam Ad-
 uocati meliori religione, quam veteres, alienas causas suscipere valent? nec impressionis frequen-
 tia abusus appellari potest, licet Iuriconsultorum minimus, qui in apertum profert, existat, ni-
 hilominus tamen suum animum ad aliquid tractatus, ad aliquid consilij, ad aliquam repetitionem
 elucubranda dicans, non potest, quin aliquid ex se ipso proferat, aut aliorum doctrinam ordinet,
 vel saltem in alicuius scientiae considerationem nos inducat, & si egregius Iuriss. conspexerat, non
 eo diligentia adhibuerat, vel si hac diligentia vsus fuerat, eam non animaduverterat, & meditaue-
 rat, perinde ac nouus doctor ponderauerat, quod est tanquam exemplar, vestitus, mores, indies
 immutantur, diu erit, quod insignis Dominus aliquem ritum tulerit, postea vir priuatus multis
 ab hinc annis desertum, ut rectam pulchramq; formam illam innouare desiderio flagrat: unde ori-
 tur, ut in memoriam Dominorum quam plurimorumq; hominum similitudo illa vestitu utilis re-
 deat: sic in scientia nostra legali nobis vsui venit, quae cum excellens & profunda sit, licet aliquis
 insignis doctor notabile quid dignum in eius praclarissimi ingenij monumentis scriptum reli-
 quisset,

quisset, tamen dictum illud, et si magni fuisset ponderis, ad rem ob id deductum non fuit, nisi ab aliquo nouissimo: ex quo nascitur, ut ab alijs diligenter consideretur, & ita cum dictum id est verum à scriptoribus tanquam commune, falsum e contrarietate reiectum est, sedulo attestatur. Idcirco librorum copiam edere, in utilitatem redundare inficiari non licet, & quod ab eorum multitudine labor non augetur, sed potius imminuitur: multa quidē ad rem exempla in medijs afferre possem, quæ (ut breuitati consulam) silentio prætereo. Qua de re cum superioribus annis, dum Perusia, Umbriaq̃ Iudex designatus fui, quamplurimas causarum decisiones, quas ego explanavi, cumulassem, primam partem in lucem edidi: & cum non solum nunc Bibliopolis impressoribusq̃ morem geram, verum etiam & ut familiaribus meisq̃ dominis satisfaciam, quo earum reliqua impressoribus consignem, cum non omnes limare potuerim, quasdam eodem numero primi Tomi coaceruavi, quandoq̃ mihi occasio sese offeret, ea reliqua arti publicæ scribendi committam, dumtaxat ad meas perueniet aures secundum Tomum hunc (ut primum) populo cordi esse, & tunc mihi, si fortuna arridebit, quidq̃ ocij nactus ero, non tantum reliquæ Perusinae Decisiones à me edentur, verum etiam quamplurima in agro Piceno collectæ, ubi diuersis temporibus Iudex creatus fui, cum hac tempestate apud Reuerendissimum Dominum Fabium Myrtum, paulò ante Caiactij Episcopum, & ad præsens Nazareth Archiepiscopum, huius Piceni Anconitani præsulem, meumq̃ perueherem Patronum, cum Perusia abirem, ipse inter suos Iudices me collocauit. prætura enim supradicti Reuerendissimi Domini huiusmodi est, ut futuris temporibus, hac in prouincia Cardinalè Aegidium, æquipolluisse dici poterit: & quod eius tam recto gubernio, virtutibusq̃ suis innumera merabilibus, Gregorius XIII. Pont. Max. inter Illustrissimos ac Reuerendissimos Cardinales sit collocaturus. Hilari igitur fronte, humanissime Lector, harum Decisionum mearum secundum Tomum accipias precor: in quibus Opiniones communes, mores, multarumq̃ rerum ritus inuenies: & earum præsertim, quæ in Ecclesiastico statu Indies euenire solent, ijs qui ea animi sincera re operam nauabunt (ut debet) utentur, & si fortasse quid morosi in ijs offendens, fac ne stomacho exardescas. Accursum autem animaduertas velim, nec non Bar. Bal. multosq̃ Doctores alios, qui nostræ huius legitimæ scientiæ fontes extiterunt, multoties in erroribus versati, eorum dicta prorecta fuere, meo hoc labore utamini, quando tibi non ab re esse videtur: itaq̃ executioni tradens, Christi fidelis officio fungeris, ac mihi tantum animi dabis, ut quod ad lucem prodere restat, & forsitan decretum, ad maiorem prouinciam suscipiendam, ut mens me agitat, firmabo. Cura ut valeas. Datum Maceratae ex prouincia Marchiæ Anconitanæ, Calendis Februarij, M. D. LXXIII.

DECI-

DECISIONVM SEV

DIFFINITIONVM CAVSARVM

PERVSINARVM, ET PROVINCIAE
VMBRIÆ,

Pars Secunda:

AVTHORE IOSEPHO LVDOVICO AB

Affilio, I. V. D. dudum Perusiæ & Vmbriæ; nunc verò Pro-
uinciæ Marchiæ Anconitanæ, tertia
vice Generali Audi-
tore.

S V M M A R I V M.

- 1 Spoliatus non debet audiri, nisi purgauerit spoliū
vsq; ad nummum.
- 2 Vxor habet retentionem bonorum viri pro sua do-
te, mortuo viro.
- 3 Vxor potest sibi mutare causam suae possessionis,
pro retentione suarum dotium, hoc tamē pro-
cedit dummodo animo constituat velle possi-
dere ex dicta noua causa, & num. 4. quia vo-
luntas in animo retenta nihil operatur, &
num. 5. & voluntatis mutatio non presumi-
tur, & nu. 6. & nisi appareat de mutatione
voluntatis, censetur possidere iure familiari-
tatis. num. 7.
- 8 Vxor tunc potest retinere bona mariti, quando
possessio est vacans, secus si ab heredibus vi-
ri fuerit occupata.
- 9 Dotalis rei dominium, post mortem viri ipso iure
reuertitur ad vxorem, secus tamen possessio,
& num. 10.
- 10 Contrarius non debet audiri.
- 11 Vfusfructuarius tenetur cauere de restituendo, si-
nito vsufructu, non solum stabilia, sed etiam
mobilia.
- 12 Mobilia debent aestimari, & habetur ratio ad tem-
pus consignationis siue traditionis, non au-
tem restitutionis, & infra nu. 15.
- 13 Satisfactio est dandae vtendo & fruendo arbitrio
boni viri & de restituendo mobilia si non re-
periantur deteriorata, aliās de restituendo
precium: si autem sunt res quae seruando ser-
uari non possunt, datur satisfactio de resti-
tuendo aestimationem.
- 14 Inuentarij confessio remitti non potest per testa-
torem. Quod ampliatur procedere, tiam si
testator huiusmodi licentiam dedisset ex li-
centia sibi concessa à Principe, & nu. 17.
- 15 Testamenti tempus attenditur, non autem tem-
pus mortis, fallit primò quando contrarium
constaret de mente testatoris. infra num. 58.
Secundò fallit, quando legatum fieret in re-
compensationem. nu. 41. Fallit tertio, quan-
do legatur armentum animalium vel simi-
lium rerum, quae patiuntur augmentum &
diminutionem. num. 48.
- 19 Testator quae bona reliquerit tempore mortis, de-
bet probari per institutos & legatarios.
- 20 Mutiana cautio consistit in non faciendo, vel non
petendo.
- 21 Animalia constituunt tertiam speciem inter mo-
bilia & se mouentia. Fallit quando secus con-
staret de mente testatoris. nu. 47.
- 22 Ioannes Paulus Lancillottus, Blasius Angelicus ad
uocati: Bartholomaeus Corsetus, & Petrus
Iaco. Amerigus procuratores Perusini.
- 23 Testatoris voluntas est seruanda etiam tacita, &
eam sectari debemus sicut venator leporem.
numer. 24. potest declarari facto & verbis.
num. 25. & ista voluntas totum facit. nu. 26.
colligitur ex coniecturis & interpretatione.
num. 27. est preferenda rigori verborum, nu.
28. declaratur ex actu nullo. num. 29. potest
fieri violentia verbis, vt ea seruetur. nume-
ro 30.
- 31 Statutum Perusinum dat executionem instru-
mentis & testamentis, quod statutum cum
sit in viridi obseruantia, debet obseruari, nu-
mer. 32.
- 33 Mulier licet post mortem viri dicatur possidere iu-
re familiaritatis, hoc procedit in dubio, secus
quando apparet de mutatione voluntatis.
- 34 Dolia comprehenduntur appellatione mobilium.
- 35 Testamenti verba pleno iure important institu-
tionem.
- 36 Vfusfructuarius, cui est obuentura proprietates, non
tenetur cauere.
- 37 Inuentarij confessio totaliter per testatorem re-
mittere non potest, remissio tamen illa operatur
vt sufficiat aliqualis descriptio.
- 41 Vxor quoad legata, est privilegiata, sicut filij &
alia coniuncta persona.
- 42 Mutiana cautio non habet locum, quando condi-
tio negatiua est adiecta cum affirmatiua, si-
militer

milititer quando per testatorem apponitur ali-
quid loco dicta Mutiana cautionis, puta priua-
tio legati, & nu. 43.

44 Testatorum voluntates ex dispositis in testamen-
to colliguntur.

45 Testatoris mens & verba ne reddatur frustrato-
ria, est faciendae interpretatio.

46 Testator licet regulariter censeatur se conforma-
re cum dispositione iuris communis, hoc tamen
debet intelligi, quando per testatorem sunt a-
ctus ex necessitate, secus si fiant ex voluntate.

ARGUMENTVM.

¶ Vxor potest retinere bona mariti pro asse-
curatione sua dotis post mortem viri, & potest
sibi mutare causam possessionis, dummodo constet
de mutatione voluntatis, & possessio sit vacans.

¶ Vusufructuarius regulariter tenetur cauere,
& quomodo cautio ista praestetur in rebus mobi-
libus, & alijs reb. quae seruando seruari non possunt.

¶ Inventarij confectio non potest remitti per
testatorem, quando tamen remittitur sufficit qua-
lis qualis descriptio.

¶ Testamenti tempus attenditur, fallit qua-
tuor modis hic adnotatis.

¶ Mutiana cautio aliquando non habet lo-
cum, vt hic.

¶ Voluntas testatoris est omnino seruanda, &
testator censeatur se conformare cum dispositione
iuris communis, in actibus necessarijs, secus in vo-
luntarijs.

DECISIO LXI.

CONSTANTINVS Vin-
ciolus de Perugia in ei-
ultimo testamento reli-
quit usufructuariam quo-
rundam praediorum ac-
etiam se mouentium,
& bonorum mobilium
dominam Proserpinam de Cauaceppis
eius uxorem ea conditione adiecta, quod
praedia, finito usufructu, reuerterentur ad
capitaneum Horatium, & Matthiam de
Vinciolis eius germanos: quodque de bo-
nis mobilibus ipsa D. Proserpina nullum te-
neretur facere inuentarium, & esset in po-
testate ipsius quicquid vellet de dictis bo-
nis mobilibus restituere praedictis capita-
neo Horatio & Matthiae: adijciendo insu-
per quod dicta domina Proserpina non
possit aut valeat eius dotem repetere.
Cumque esset nata altercatio inter praedictos
capitaneum Horatium & Mathiam ex v-
na; & D. Proserpinam ex alia, praedicta D.

Proserpina per breue S. D. N. Papae com-
mitti fecit, dictam causam Reuerendissi-
mo domino Buonignoro Finetto, huius
Provinciae Gubernatori dignissimo, qui
quidem Reuerendissimus Dominus Gu-
bernator praedictam causam mihi subde-
legauit, & seruatis terminis, plura orta fue-
runt dubia contra dictam D. Proserpinam.

Primum dubium fuit, dictam D. Proser-
pinam non debere audiri, cum propria au-
thoritate possideat bona mobilia relicta
in domo ipsius testatoris, & sic antequam
purgaretur spoliolum non videbatur audien-
da, c. conquer. in verb. integ. & ibi Bal. in
1. col. ext. de rest. spol. Ab. in c. venerabilis.
ext. de off. de leg. Tiraq. in tract. de retrac.
conuen. §. 4. gl. 1. nu. 23. latissime in finitio
allegans Gabriel. in lib. Com. Conclus. in
titu. de resti. spol. nu. 10. lib. 5. vbi dicit, quod
spolians non debet audiri nisi integre pur-
gauerit spoliolum, etiam vsque ad nummum.

2 Et licet vxor habeat retentionem mor-
tuo viro bonorum mariti pro dote sua, Bar.
in l. si filio. la. ff. sol. matr. Bald. in l. cum
tibi. C. qui pot. in pig. hab. Soc. conf. 131.
col. 2. lib. 1. Dec. conf. 232. col. 1. con. 400.
col. 2. & con. 671. col. fi. cum alijs nouiter
adductis a Rol. a Valle, in confi. 77. nu. 27.
lib. 1. & ultra eum idem tradit Grammat.
3 decis. 58. nu. 5. Bero. con. 60. num. 5. lib. 2. t.

vxor enim potest sibi mutare causam sua
possessionis, iuxta sua extrinseca pro rete-
tione dotium suarum. l. cum nemo. C. de
4 acq. pos. t. hoc tamen procedit, dum mo-
do animo constituat, velle possidere ex di-
5 cta noua causa: t. voluntas. n. in animo re-
tenta nihil operatur, l. si repe. C. de cond.
ob cau. alias cum non mutauerit volun-
6 tatem, praesumitur possidere iure t. fami-

7 liaritatis. ff. de acq. pos. & t. mutatio vo-
luntatis non praesumitur. l. 3. §. in amitten-
da. ff. de acq. pos. Rol. a Valle in terminis.
d. con. 77. nu. 32. li. 1. vbi Soc. Dec. Bertra.
Parif. Ruy. Alcia. & Cur. Iun. allegat.

8 Secundo tunc t. vxor potest retinere bo-
na mariti pro sua dote, & possessionem di-
ctorum bonorum ingredi, quando pos-
sessio dictorum bonorum esset vacans,
secus si ab haeredibus viri fuerit occupata.
Bal. in l. pen. C. de non num. pec. in l. 1. C.
de comm. feru. pig. dat. Dec. in l. dotis. C.
de coll. & Rol. in d. con. 77. nu. 35. lib. 1.

9 Licet enim post mortem t. mariti do-
minium

minium rei dotalis ipso iure ad vxorē re-
uertatur. l. in rebus. C. de iure dot. secus tamen est in possessione. l. cum hæredes. ff. de acquir. pos. Bal. consil. 35. 3. vol. Dec. consil. 232. col. 1. in fi. & con. 400. col. 2. Rolan. vbi supra, nu. 36.

Item præfata domina t Proserpina nõ videbatur audienda, ratione contrarietatis. ac tradita in l. edit. C. de eden. & fusiùs explicauit D. aduocatus præfatorum capitanei Horarij & Matthiæ de Vinciolis.

Non videbatur etiam audienda, quia fuerat relicta vsufructuaria quorundam prædiorum & rerum mobilium, & non dederat t cautionem nisi de rebus stabilibus, de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, & de restituendo finito vsufructu: dictam enim cautionē tenebatur præstare non solum de stabilibus, sed de mobili b. l. i. C. de vsufr. Ray. Bal. Sal. Fulg. & Castr. Rol. à Valle, con. 92. nu. 6. & 7. li. 1. quæ res

t mobiles debēt æstimari, & facta æstimatione cauere de restituendo finito vsufructu æstimationem dictarum rerum habito respectu ad æstimationem secundum tempus quo traduntur vsufructuaria. §. constituitur, cum §. seq. Inst. de vsufr. l. si cui. cum l. seq. ff. de vsufr. earū rerum quæ vsu consum. Alex. con. 58. col. 3. lib. 3. Pic. in rep. §. Tit. q. 49. Rol. à Val. d. con. 92. nu. 23. lib. 1. vbi post multos quos alleg. dicit,

quod t si sunt res quæ seruando seruari possunt, satisfatur de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, & de restituendo ea, si non reperiuntur deteriorata, aliàs de restituendo precium, & retinendo illa penes se: si verò sunt res, quæ seruari nõ possunt, tunc datur satisfactio de restituendo æstimationem, quæ t æstimatio inspicitur tẽpore præstitæ satisfactiois. l. hac edict. §. his illud. C. de secun. nup. & hæc est ma-

gis Commu. opin. vt per Anto. Gabr. nouissimè in suis Conclu. in tit. de vsufr. cõclu. 1. nu. 22. lib. 5. vbi d. nu. 20. vbi dicit, quod in rebus quæ vsu non consumuntur, sed inueterascunt & minuuntur, debet caueri de quãritatẽ æstimata restituenda.

Itidem non videbatur audienda dicta D. Proserpina, cum non fecerit inuentarium, t quam quidem confectioem inuentarj per testator, remitti non potuit, Cast. con. 221. Pic. in d. §. Titia. q. 51. Boer. dec. 63. n. 12. Rol. à Val. d. cõ. 92. nu. 17. li. 1.

17 Quod t ampliatur procedere, etiam si testator huiusmodi licentiam dedisset ex licentia sibi concessa à principe, ne detur materia delinquendi, Ruy. consil. 202. lib. 2. Rol. à Valle, d. con. 92. nu. 20. lib. 1.

Vlterius petitio dicta Domina Proserpina videbatur respicienda, quia ipsa petebat executionem dicti testamēti tam pro bonis stabilibus, quàm etiam pro mobilibus, absq. eo quod probauerit quæ bona mobilia reliquerit ipse testator tempore testamenti. t quod quidem tempus testamenti videbatur attendendum, non autem tempus mortis. l. sita. ff. de aur. & argen. leg. Soci. lun. in terminis, per totum, in con. 99. in præfenti, lib. 3. & tonus probandi quæ bona existerent dicti testatoris tempore confecti testamenti incumbit ipsi domina Proserpina. Bal. in l. fin. C. de appel. Rom. in l. non solum. §. sciendum. ver. sed vt probari, ff. de ope. nou. nuncia. sequitur apostil. ad Bar. in d. l. si ita. in litera A. cum ergo non liquidauerit dicta domina Proserpina, quæ bona mobilia haberet testator tempore testamenti, non poterat exequi dictum testamentum, tanquam non pũrum, neq. liquidum.

Ex alio capite dicta D. Proserpina non videbatur audienda, quia nõ simpliciter fuerunt sibi relicta prædicta bona per dictum testatorem eius virum, sed cum hac conditione, quod non posset eius dotes repetere: quo fit vt t audiri nõ debeat antequam præstiterit Mutianã cautionem de non petendo dictam dotem. l. Mutianã cautionis. ff. de condit. & demonstra. Bero. consil. 29. nu. 17. lib. 2.

Demum videbatur reijcienda petitio dictæ D. Proserpine quo ad animalia, cum de dictis animalib. expressè per testatorẽ non fuerit dispositum; t quæ animalia dicuntur constituere tertiam speciem inter mobilia, & se mouentia, ad no. in l. se mouentium. ff. de verb. sig. & hæc erant quæ succinctè poterant cõsiderari contra præfatam dominã Proserpinã ad impediendam executionem dicti legati.

Maturius tamen cogitanti animaduertis versa vice, ac optimè consideratis iuribus & authoritatibus, immò rationibus facientibus ad fauorem dictæ domine Proserpine, ac etiam auditis ore tenus etiam corã Reuerendissimo domino Buon-

4
 signoro Finetto Governatore huius Pro-
 uinciae, dominis Aduocatis & procura-
 22 toribus, videlicet domino † Ioanne Pau-
 lo Lancillotto, & domino Petro Iacobo
 Amerigo ex vna parte, & Domino Blasio
 Angelico, ac Domino Bartholomæo Cor-
 setto ex alia, in eam iui sententiam, vt me-
 28 liora iura foueret dicta D. Proserpina,
 29 quàm prefati capitaneus Horatius, & Mat-
 thias. Et ex quo causa erat maximi mo-
 menti, antequam proferrem sententiam,
 placuit facere verbum cum prefato Reue-
 rendissimo Domino Governatore pro-
 habenda eius sententia, qui quidem Reue-
 rendissimus Dominus concurrebat pari-
 ter ad fauorē dictæ Dominæ Proserpinæ.
 23 Præcipuum fundamentum ipsius do-
 minæ Proserpinæ erat † volūtas ipsius te-
 statoris, quæ omnino seruanda est. l. non
 aliter. ff. de leg. 3. §. disponat. Aut. de nupt.
 l. i. C. de sacros. eccl. l. in conditionibus
 primum locum. ff. de cond. & dem. Paris.
 con. 41. nu. 15. lib. 2. con. 52. nu. 6. eo. lib. &
 in alijs innumeris consilijs, quos nouiter
 congerit Iulius Clar. lib. recept. sent. lib. 3.
 §. testamentum. q. 76. vbi de comm. testa-
 31 tur, extendens id non solum vendicare si-
 bi locum in voluntate expressa, sed etiam
 in tacita, per l. cum proponebatur. in fin.
 de leg. 2. Dec. qui testatur de comm. in l. i.
 post nu. 4. C. de col. & vltra Iul. Clar. quod
 voluntas testatoris sit seruanda, tradit Ce-
 phal. conf. 16. nu. 41. lib. 1. etiam quod im-
 propriarentur verba, idem Ceph. con. 37.
 nu. 2. lib. 1. & con. 134. nu. 27. eo. lib. Rol. à
 Valle, con. 76. nu. 30. lib. 1. Iac. Aemi. con.
 14. nu. 17. con. 118. nu. 3. & conf. 156. nu. 4. &
 con. 109. nu. 9. Dec. con. 637. num. 5. conf.
 635. nu. 9. 425. nu. 15. 369. n. 1. 425. nu. 5. 412.
 nu. 4. 427. nu. 2. 291. nu. 6. 270. num. 6. 205.
 nu. 8. 417. nu. 4. 418. nu. 2. 477. nu. 7. 337. n.
 9. 545. n. 8. 584. nu. 2. & cōf. 577. nu. 7. Ruy.
 con. 10. nu. 3. lib. 3. Ber. conf. 134. nu. 4. lib.
 2. con. 5. nu. 46. lib. 1. con. 6. nu. 15. & nu. 19.
 lib. 1. con. 110. nu. 57. lib. 2. con. 112. num. 17.
 eo. lib. & con. 113. nu. 11. lib. 2. 125. nu. 4. eo.
 lib. con. 95. nu. 6. eo. lib. con. 57. nu. 27. eo.
 lib. 64. nu. 17. eod. lib. Soc. iun. 147. nu. 21.
 24 lib. 2. conf. Et eam sectari † debemus, sicut
 venator leporem. Soc. Iun. con. 184. num.
 25 23. eod. lib. 2. & † potest declarari facto &
 26 verbis. Iac. Aemil. con. 39. nu. 6. & † ista te-
 statoris voluntas totum facit, Socin. Iun.
 con. 95. nu. 8. lib. 3. & conf. 145. nu. 13. eod.
 27 lib. 3. & † colligitur ex coniecturis & in-
 terpretatione, idem Soc. Iun. con. 136. nu.
 28 15. lib. 3. & † est præferenda rigori verbo-
 29 rum, Soc. Iun. con. 112. nu. 11. lib. 3. & † de-
 claratur etiam ex actu nullo. Soc. Iun. ibi
 30 dē nu. 15. & † potest fieri verbis violentia,
 vt ea seruetur. Soc. Iun. Ibid. nu. 20. Neu.
 con. 72. nu. 2. con. 31. n. 1. con. 33. nu. 5. Rol.
 à Val. con. 82. nu. 24. lib. 3. con. 70. n. 52. eo.
 lib. con. 35. n. 3. & 5. eo. li. con. 82. nu. 27. eo.
 lib. Cro. con. 1. nu. 14. con. 48. n. 15. Mand.
 conf. 19. nu. 8. & con. 110. nu. 2. con. 24. nu.
 6. conf. 51. nu. 11. Ceph. con. 159. nu. 13. lib.
 2. Alcia. con. 47. in præfenti. nu. 11. Tom.
 3. Nat. con. 186. nu. 3. lib. 1. conf. 484. nu. 1.
 lib. 3. con. 839. nu. 4. eo. lib. 3. Petr. Crisp. in
 rep. rub. de leg. 1. nu. 71. Pet. de Besut. in re-
 pe. l. re coniuncti. num. 11. de leg. 3. & ibid.
 Crot. nu. 18. Bereng. Fernā. in rep. l. in 4. in
 1. præfatione. nu. 4. ff. ad leg. Falc. Rim. cō.
 186. nu. 16. lib. 1. Burf. con. 8. nu. 22. lib. 1.
 Secundum principale fundamentum
 ipsius dominæ Proserpinæ est in statuto
 Perusino, Rubr. 29. de executione instru-
 31 men. 2. vol. † vbi statutum mandat, & dat
 executionem tam instrumentis quàm te-
 stamentis: si fuit facta liquidatio bonorū
 stabiliū per confessionem partis, mobi-
 lia non indigebant liquidatione, vt mox
 subiiciam: vel possunt dici liquidata, ergo
 sumus in casu suprā dicti statuti, quod di-
 ctum testamentum ad fauorem dictæ do-
 minæ Proserpinæ sit executioni deman-
 32 dandum, quod quidem † statutum est in
 viridi obseruantia, & sic obseruari debet.
 l. omnes populi. cum materia. ff. de iusti.
 & iur. & tradunt alibi Docto. passim, eo-
 nim casu fuisset necessaria liquidatio bo-
 norum mobiliū, quotiescunq; intelli-
 gerentur legata bona mobilia, quæ testa-
 tor habebat tempore conditi testamenti,
 iuxta dispositionem d. l. si ita. ff. de aur. &
 arg. leg. sed quando intelligerentur lega-
 ta bona, quæ testator habebat tēpore mor-
 tis, tunc vtiq; nulla est necessaria liquida-
 tio bonorū, cū omnia bona, quæ repe-
 riuntur tēpore mortis testatoris, spectent
 ad legatarios. Et licet regula sit, quod ran-
 tum modò intelligantur legata bona, quæ
 testator habet tempore testamenti. d. l. si
 ita. illa tamen regula ex intentione Doc.
 multipliciter limitatur: quæ quidem li-
 mit.

nit. siue saltem duæ ex illis optimè deseruiunt casui nostro. Verùm quia tota vis istius decisionis pendet à responsionibus quæ afferentur ad contraria obiecta, quæ quidem responsiones etiã deseruient pro fundamentis quæstionis principalis, propterea immediatè condescendam ad responsiones obiectorum.

Non obstat igitur dum primo loco dicebatur, dictam D. Proserpinam non esse audiendã ratione spolij, cum præsertim non mutauerit, neq; animo constituerit velle mutare possessionẽ, ad tradita post alios per Rol. à Valle, con. 77. nu. 28. lib. 1. vbi cõcordantes alleg. & dictũ fuit suprã. Quia etsi non declarauerit velle mutare possessionem, & dicatur possidere iure familiaritatis, t̄ hoc tamen procedit in dubio, secus quando apparet de mutatione voluntaris, quod non inficiatur etiã Rol. in d. con. 77. nu. 28. & nu. 29. lib. 1. At in casu nostro apparet in processu de mète ipsius D. Proserpinæ voluisse incumbere in dicta possess. nõ solum pro retentione suæ dotis, sed etiã tanquam in rebus sibi in testam. relictis: vbi verò adest ista mutatio voluntatis, nullus discrepat, quin vxori detur retentio, Deci. conf. 400. 2. col. & 232. col. 1. Bar. in l. si filios. i. ff. sol. matr. Bal. in l. cum tibi. C. qui pot. in pign. hab. & spolium non cadit in vxore retinente bona viri, sed tantum modò dicunt Doct. Rol. & sequaces. quòd dicatur possidere iure familiaritatis, de spolio autẽ nullus Doc. contrauerit, propterea cum non adlit spolium, & ipsa domina Proserpina petierit manuteneri in possessionẽ dictorum bonorum, & quatenus opus sit denuo imitti, meritò D. Proserpina erat omnino audienda, & consequenter obiectio spolij ei non nocet: & cum ista domina Proserpina tantum modò petat executionem instrum. iuxta dispositionem statuti Perusini, de executione instrument. libr. 2. Rubr. 29. propterea non video in quo adfit ista contrarietas.

Obiectio cautionis non præstite minus obstat, quia quoad bona stabilia fuit præstita dicta cautio de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, & de restituendo finito vsufructu, iuxta dispositionem l. 1. C. de vsufruc. Quo ad bona mobilia fuit dicta domina Proserpina instituta, non solum

vsufructuaria, sed etiã proprietaria: testator enim dixit (quòd esset in potestate ipsius domina Proserpinæ, an aliquid de dictis bonis mobilibus vellet restituere) & ipsa domina Proserpina declarauit de dictis bonis mobilibus nolle aliquid aliud restituere, nisi quædam dolia, quæ t̄ dolia cum comprehendantur appellatione mobilium. Butr. in cap. si. de pigno. Alex. conf. 58. col. 3. lib. 3. Ruy. conf. 51. col. 4. lib. 2. Rolan. à Valle, conf. 92. num. 24. lib. 1. ipsa domina Proserpina, ex quo intendebat restituere dicta dolia, cauit de eis restituendis, quo ad alia bona mobilia non intendebat cauere, cum fuerit instituta etiam in proprietate ipsorum mobilium, & sic non est opus ingredi illam difficultatem, an testator possit remittere dictam cautionem, de qua per repet. in d. §. Titia. & per Rolan. à Valle, con. 92. quòd autem fuerit instituta ostẽditur t̄ ex verbis testamenti, dum dixit (pleno iure) Gozad. conf. 21. nu. 17. & conf. 91. nu. 10. An. Gabriel. in tract. commu. concl. in tit. de vsufr. concl. 1. nu. 5. lib. 5. & num. 46. vbi post glo. in l. si vsufructus. §. planẽ. ff. de vsufr. quemadmo. caue. & Corn. conf. 267. col. 3. lib. 4. dicit quòd quando est certum t̄ vsufructuario esse obuenturam proprietatem, tunc talis vsufructuarius non tenetur præstare cautionem, sed in istis rebus mobilibus, quæ nolebat restituere dicta domina Proserpina, certum erat ipsam esse proprietariam, propterea cautio aliqua non erat necessaria. Et ad tollendam omnem difficultatem dicta D. Proserpina obtulit cauere, prout & quatenus de iure teneretur.

Circa confectiõem inuentarij non põt argui aliquo pacto dicta D. Proserpi. quia licet per testa. nõ possit remitti confectio inuentarij, vt suprã in obiectis dicebatur, nihilominus stante tali remissione facta per testat. sat est q̄ fiat non solenne inuentariũ, sed t̄ qualis qualis descriptio, & hæc est comm. opi. vt per Paris. con. 61. in fi. li. 3. Ant. Gabr. in tract. com. concl. in tit. de vsufr. concl. 1. nu. 35. lib. 5. ista autẽ descriptio fuit facta per Ser Octau. Aur. causæ notarium, & fuit in processu producta, meritò, ob non confectiõem inuentarij D. Proserpina non est respuenda, quin cõsequatur ea quæ ei fuerunt relictã in dicto testam.

Similiter non obstat, quòd dicta domina Proserpina non liquidauerit, quæ bona ipse testator haberet tempore confecti testamenti, quòd quidem tempus videbatur attendendum, nò tempus mortis ipsius testatoris. d. l. si ita. ff. de aur. & argen. leg. Soc. Iun. consi. 99. in præsent. lib. 3. in quo quidem fundamento maxima vis fiebat per dominos aduocatos & procuratores dictorũ capitanei Horatij & Matthiæ, & etiam mihi à principio subsistendum esse videbatur, cùm re vera nò omnes res mobiles fuerint liquidata, sed rãtũm partem ipsarum nò per probationes, sed per responsiones dicti capitanei Horatij factas capitulis in iudicio productis per dictam dominam Proserpinam, nihilominus vt ex responsionibus infra recitandis colligetur, nihil ipsi dominæ Proserpinæ obicit non fuisse liquidata mobilia, quæ tempore testamenti habebat ipse testator, quin ipse non possit habere executionem dicti testamenti, quia etsi regula sit, quòd in huiusmodi legatis debeat attendi tempus testamenti, nò autem tempus mortis, d. l. si ita. hoc tamen non est semper & ind. stinctè verum, sed quàm plurimas patitur limitationes. ego aut nò omnes limitationes recensebo, (sed tantummodò illas quæ deseruiunt casui nostro.

38 Prima igitur limitatio est, quando contrarium † colligeretur ex mente testatoris, tunc enim non attenderetur tempus testamenti, sed tempus mortis. d. l. si ita. ibi (si al. ud comprehensum nò esset) Soc. Iun. con. 98. dubia. lib. 1. in casu nostro euidenter apparet fuisse mentem testatoris legare etiam ea quæ habebat tempore mortis, licet hoc expressè non dixerit, tamen ex coniecturis hoc deprehendebatur, meritò si tempus mortis est inspicendum, liquidatio aliqua non requirebatur.

39 Secunda limitatio est, quando † legatum est factum coniunctæ personæ, tunc etenim ratione coniunctionis debet attendi tempus mortis, non autem tempus testamenti, Bar. in d. l. si ita. ver. hæc vera. & in l. cognatis. col. 1. ff. de reb. dub. & Soci. in l. 1. in 5. not. ff. de reb. dub. & licet Cagnol. in l. si. num. 229. & seq. C. de pact. tenuerit contrarium, quem fuit secutus apost. ad sing. Rom. 503. in si. nihilominus

contraria opinio est verior, & quior. & iudicio meo, cõmunis, quam inuenio fuisse secutam ab August. Bero. cons. 44. nu. 2. lib. 2. vbi dicit, quòd † vxor quoad legata, est priuilegiata sicut filij, & aliæ coniunctæ personæ, meritò, &c.

41 Tertia limitatio est, quando legatum † factum vxori nò est simplex, sed in recompensationem suarum dotium, tunc etenim ex quo legatum non est gratuitum sed in recompensationem, debet latè interpretari, vt etiam comprehendatur tempus mortis, fuit originale dictum Cast. in l. si. §. qui indiuisam. ff. de leg. 2. quem secutus est Bero. quaest. famil. 50. nu. 7. & in con. 44. nu. 48. lib. 2. in quibus locis in terminis dicit Bero. post Cast. en. quòd si legatum fuerit factũ vxori cum hoc, quòd durante vusufructu nequeat dotes suas ab heredibus repetere, censetur factum in recompensationem dotium, & tanquam non gratuitum debet latè interpretari, vt etiam comprehendat bona quæ testator habebat tempore mortis: legatũ autem factum per dictum D. Constantinum dictæ D. Proserpinæ est huiusmodi, meritò bona quæ tempore mortis ipse testator habebat, comprehendi debent.

42 Ad illud de Mutiana cautione, facilis est responsio, vt etiã bene animaduertit excellens aduocatus dictæ D. Proserpinæ D. Blasius Angel. dicit enim quòd † quando cõditio negatiua est adiecta cum alia cõditione affirmatiua, quæ potest adimpleri ante vltimã vitam spiritum, prout in casu nostro, tunc cautio Mutiana non habet locum. tex. est in l. auia. in ver. Mutiana. ff. de cond. & demo. Bar. in d. l. Mutiana. & ibi Soc. nu. 8. & Imo. ibi. nu. 3. ver. si autem ponitur. in casu aut nostro (vtdicebam) fuit apposita cond. neg. cum cõditio. affirmat. scilicet (Quam dotem, si petierit, cadat à relicto ei facto) & sic fuit apposita cõditio negatiua, quòd D. Proserpina non petat dotem, cum alia cõditione affirmatiua, si petierit, quòd casu cautio non datur, gloss. in dicta leg. auia. ver. si. aliam cõditionem. quòd autem talis cõditio potuerit impleri in vita ipsius D. Proserpinæ, dubium non est, quia petendo dotem cadet à legato, & sic adimpleta erit cõditio in vita legataria: dici etiam potest, quòd cautio Mutiana non

na non habet locum in conditione mixta. Bal. auth. cui in relictum. in 3. col. C. de ind. vidui. tol. lac. Aemili. con. 16. nu. 2.

Et ultra D. Aduocatum alio pacto responderi potest, & iudicio meo, est realis responsio, quod videlicet tunc requiratur præstatio cautionis Mutianæ, quando relinquitur legatum ea conditione adiecta, quod non possit reperere dotes: sed quando testator ulterius progressus fuisset, quod casu quo peteret dotes, tunc ipso iure intelligatur priuata legato, tunc cautio aliqua non est necessaria, quando præferim inter legatum & dotem non cadit disparitas considerabilis: quia scilicet est, quod in poenam petitionis dotis cadat à iure legati ipso iure, & sic est consultum menti testatoris, ac etiam hæredibus, ex huiusmodi enim plena promissione facta per testatorem videtur recessum à cautione Mutiana, & nolle grauare usufructuariam aliqua cautione, sed tantum quod in poenam contrauentionis cadat à re legata, & quod huiusmodi fuerit mens domini Constantini ita disponentis, colligitur ex dicto testamento, prout tamen huiusmodi voluntates testatorum ex dispositis in testamento colliguntur. Bero. consi. 119. num. 19. lib. 2. & con. 159. num. 32. eod. lib. & illa verba redderentur frustratoria si ultra poenam priuationis ipso iure etiam teneretur ad præstandam cautionem Mutianam, quod non est dicendum, immo semper tamen est facienda interpretatio, vt mens & verba testatoris non reddantur frustratoria. Bero. consi. 86. nu. 21. lib. 2. & licet testator regulariter censeatur tamen se confirmare cum dispositione iuris communis. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. nihilominus hoc non est simpliciter verum, sed tunc demum, quando per testatorem fit actus ex necessitate, quod tunc censeatur se vel le conformare cum dispositione iuris communis, secus sit, quando testator facit actum ex mera voluntate, quod tunc non censeatur se velle conformare cum dispositione iuris communis, ita distinguit Bero. con. 140. nu. 40. lib. 2. sed iste dominus Constantinus testator fecit actum ex mera voluntate quo ad relictum ipsi dominæ Proserpinæ eius vxori, consequenter sumus in claris, quod noluit se astringere dispositioni iuris communis, & sic dictam

eius vxorem ad præstandam Mutianam cautionem in euentum contrauentionis, sed tantummodo contentus fuit, quod in euentum repetitionis dotis, & sic contrauentionis priuaretur rebus ipsi dominæ Proserpinæ per D. testatorem in testamento relictis. ¶ Illud vltimum de animalibus, quæ constituunt terram speciem, & sic non videantur comprehendi appellatione mobilium, contrarium est de iure verum, quando apparet de voluntate testatoris, quod etiam animalia censeantur relictis, ita in terminis tradit Paris. consil. 47 96. nu. 10. lib. 2. vbi dicit quod tamen appellatione mobilium veniunt se mouentia & animalia, quando maximè constat de voluntate testatoris, prout in casu nostro: nec isto casu quo ad animalia requirebatur liquidatio, quia quando tamen legatur armentum animalium, quod patitur augmentum, & diminutionem, semper præsumitur idem armentum: argumen. l. proponebatur. ff. de iudi. & tunc attenditur tempus mortis testatoris, quæ est alia limitatio ad d. l. si ita. ff. de auto & argen. leg. Ita dicit Duran. de art. testan. caut. 10. deleg.

Quibus omnibus perpensis sententiæ iudicis ad fauorem dictæ dominæ Proserpinæ contra dictos capitaneum Horatium & Matthiam videlicet testamentum dicti domini Constantini Vincioli esse purum, liquidum, & exequendum, vt dicebam, ad fauorem dictæ D. Proserpinæ manu Ser. Octauiani Aurelij Perus. notarij curialis. Laus Deo.

Joseph. Ludouicus Audi.

S V M M A R I V M.

- 1 Conductor antiquus non potest in fine anni fundum exfructuare in præiudicium noui conductoris.
- 2 Colonus si totum fundum seminauit, non poterit dominus seminare.
- 3 Conductor precedens datij non potest aliquid facere, vel statuere post eius conductam finitam in præiudicium futuri datarij.
- 4 Colonus, qui percipit fructus indebitos, potest conueniri actione furtiua, & certi conditione generali.
- 5 Conductor tenetur restituere prædia in eo statu, in quo illa reperit tempore conductionis.
- 6 Colonus non dicitur restituere terras in eo statu in quo suscepit, quando eas deteriores reddit.
- 7 Consuetudo est attendenda in locationibus.
- 8 Consuetudo est attendenda, quicquid disponat ius.
- 9 Consuetudo optima legum interpret. (comune.)
- 10 Consuetudo est domina omnium rerum.

- 11 Consuetudo patria tanquam altera lex est sequenda.
- 12 Consuetudo equiparatur pacto.
- 13 Consuetudo aequipollent veritati.
- 14 Consuetudo facit de non licito licitum.
- 15 Consuetudo ligat minores, pupillos, furiosos, ac mente captos.
- 16 Furiosi licet non possint niti proprio sensu, nituntur tamen alieno.
- 17 Consuetudo inducitur, et si non deuenit ad notitiam populi congregati, & est communis opinio.
- 18 Consuetudo inducitur, et si non fuerit obtenta in contradictorio iudicio, & est communis opinio.
- 19 Franciscus Bursatus Iuricon. Mantuanus, excellens, ordinatus, & exuberans.
- 20 Consuetudo non differt à lege, nisi ut tacitum & expressum.
- 21 Consuetudo inducitur absq; actu iudiciario quem admodum lex.
- 22 Consuetudo inducitur etiam in actib. iudicialibus, licet esset contra legem.
- 23 Cephal. conf. 129. nu. 8. lib. 1. reprehenditur.
- 24 Grat. Respon. 100. nu. 29. lib. 1. & respon. 50. num. 31. eod. lib. 1. reprehenditur.
- 25 Consuetudo est facti, ideo probari debet.
- 26 Facta non presumuntur.
- 27 Consuetudinis probatio est valde difficilis.
- 28 Consuetudinem ad probandam, multa requiruntur.
- 29 Consuetudo inducitur ex vsu populi, frequentia actuum, & diuturnitate temporis.
- 30 Consuetudo debet esse rationabilis.
- 31 Consuetudo tunc inducitur ex frequentia actuum, quando illa multitudo actuum est facta ad finem inducendi consuetudinem.
- 32 Consuetudo quomodo probetur remissiuè.
- 33 Consuetudo quomodo probetur per testes, & quomodo debeant probare testes examinari super consuetudine.
- 34 Articulos non esse admittendos generales parte opponente, nec isto casu declarari posse.
- 35 Consuetudo non probatur ex testibus singularibus.
- 36 Testes examinari super consuetudine, debent reddere rationem suorum dictorum, etiam non interrogati, alias non probant, licet essent periti.
- 37 Testes non probant, quando adducunt exempla aliorum.
- 38 Consuetudo irrationabilis non attendenda.
- 39 Consuetudo nutritiua peccati, non valet.
- 40 Ditari cum aliena iactura quis non debet.
- 41 Consuetudo in terris Imperij inducitur spacio decem annorum, in terris verò Ecclesia spacio quadraginta annorum, & est commu. opin.
- 42 Fernan. V. asq. reprehenditur.
- 43 Consuetudo inducitur sine sciētia principis, quando sumus in rebus concernentibus interesse particularium personarum.
- 44 Consuetudo debet induci à tacito consensu vniuersitatis, vel maioris partis ipsius.

- 45 Consuetudo vnius hominis, non dicitur consuetudo, & ei non conuenit definitio consuetudinis.
- 46 Consuetudo vnius hominis dicitur assuefactio.
- 47 Consuetudo triplicis generis.
- 48 Consuetudo inducitur ex pluralitate actuum.

ARGUMENTVM.

¶ Conductor antiquus non potest in fine anni fundum ex fructuare in præiudicium noui conductoris, immo tenetur restituere prædium in eo statu, in quo reperijt tempore cōductionis. Materia vtilis, & practicabilis, & à Doctoribus male pertractata.

¶ Consuetudo valet & tenet, et si non fuerit obtenta in contradictorio iudicio, & ligat minores, & furiosos, prout latius in præfata decisione cōtinetur, vbi ibi abundè, distinctè, & doctè. Materia consuetudinis pertractatur, vt absq; reuolutione chartarum locus iste clareat futuris temporibus.

DECISIO LXII.

SER Bonannus Nepotellus de castro Montis Iouini comitatus Perusiæ, conduxerat ad fitum siue cottemum, à comunitate castri Hospitalis Fontignani, similiter comitatus Perusiæ quædam tenimenta terrarum per annos decem pro florinis trigintatribus quolibet anno.

Præfatus Ser Bonannus in vltimo anno seruit stipulas siue (vt vulgò dicitur) restituit stipulas, fructusq; ex dictis restitutionib. siue restituitis percepit, quos quidem fructus præfata cōmunitas dicebat ad se pertinere, quando quidem si dictus Ser Bonannus potuisset restipulari facere dictas terras, duo sequeretur absurda. Primum, quia cum ei locatio esset facta per decem annos tantum, consequeretur fructus pro annis vndecim. Secundum esset absurdum, quia cum tantum deberet seminare partem fundi, & aliam permittere vt quiesceret, seminando integrum fundum, præiudicaret domino vel nouo conductori, quia minorem quantitatem fructuum consequeretur vel dominus, vel nouus cōductor: clari enim iuris est, quòd conductor antiquus non potest in fine anni fundum ex fructuare in præiudicium domini siue noui conductoris, aut coloni. l. & hæc distinctio. §. cum fundum. vbi Bar. nu. 3. ff. loca. glo. in l. pen. ff. de usufru. Ponit

Ponit exemplum Castren. in d. §. cū fundum. quando colonus non benè putauit vineam, quia multa capita vitibus dimisit: nam propter hoc deterioratur vinea, quia anno sequenti, vel desiccabuntur vites, vel oportebit ita & taliter eam putare, quòd nullos fructus dominus recolliget, & magis ad propositum ponit

† exemplum de colono, qui debebat feminare medietatem fundi, permittendo aliam quiescere, si totum fundum seminavit, dominus non poterit feminare in dicto fundo. alleg. glof. in l. pen. ff. de usufr. legat.

Aliud exemplum ponit Salyc. in d. §. cū fundū. quem refert & sequitur Angel. de Perigl. in tract. de pal. & oliu. char. 50. ver. & dicit glo. vbi dicunt, † quòd precedens conductor datij non potest aliquid facere vel statuere in actibus generis post eius conductam finitam in præiudicium futuri datarij, quos sequitur Castren. consil. 310. lib. 2. & Ias. in l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. dicens, quòd huiusmodi † colonus, qui percepit fructus ita indebitè, conueniri potest conditione furtiua, & certi conditione generali, eo quia furtum facit. l. inficiantur. §. fin. ff. de fur.

Præterea † conductor tenetur finita locatione restituere prædia in eo statu, in quo illa reperijt tēpore conductionis susceptę. l. si merces. §. cōductor. & l. hæc distinctio. §. vlt. ff. loca. l. cū conductorem. C. cod. Fed. de Sen. cons. 110. ad fin. Pet. de Vbal. in tract. de duobus fratrib. par. 2. quæst. 9. num. 57. Ruyn. consil. 80. num. 1. & consil. 88. nu. 4. lib. 1. Menoch. cons. 13. nu. 1. lib. 1. Iste autem Ser Bonannus habuit dictas terras, liberas & vacuas, & non (vt vulgò dicitur) restipulatas, igitur in eo statu eas restituere debet, † & profectò non diceretur dictas terras restituere, quando eas deteriores redderet. l. 3. §. si reddito. ff. commod. l. 1. §. si res. ff. de pos. Bar. & Castren. in l. Iulianus. ff. de verb. obl. Ruyn. consil. 80. num. 2. lib. 1. Menoch. vbi suprā, num. 2. qui post Bald. in l. fructus. num. 7. ff. de act. empt. dicit esse reddendos fructus etiam pendentes tempore, quo reddi prædia debent.

Nec prædictus Ser Bonannus potest se iuuare consuetudine, † quæ verè est at-

tendenda in huiusmodi locationibus, vt in puncto tradit Barba. cons. 54. col. 2. in fin. lib. 4. Menoch. d. consil. 13. num. 13. lib. 1. Doct. in l. excepto, præsertim Bal. & Sal. C. loca. Soc. consil. 99. col. 2. lib. 1. Alex. consil. 107. col. pen. lib. 2. Ant. Gab. lib. comm. conclu. 6. in tit. de consuetu. conclu. 1. num. 4. Quia formiter dictam consuetudinē, quam probare nifus fuit, per multos testes deponentes esse solitū, quòd etiam stipulæ & restibilia sint primi conductoris, non probauit aliquo pacto eam concludenter, vt infrā deducam: si eam formiter probasset, non est dubitandum, † quòd quicquid disponat ius commune, esset standum dictę consuetudini, vt post alios tradit Petr. Duen. reg. 141. cū † consuetudo sit optima Legum interpret. l. si de interpretatione. & l. de quibus. ff. de legib. vt tradit nouissimè Menoch. consil. 32. num. 44. lib. 1. Ceph. consil. 204. num. 38. lib. 2. Bero. consil. 4. num. 20. lib. 1. Natt. consil. 406. num. 25. lib. 2. Alciat. resp. 230. nu. 7. resp. 31. nu. 4. & resp. 148. num. 3. Grat. resp. 115. num. 28. lib. 2. & Aul. Gell. noct. Attic. lib. 12. c. 12. dicit, quòd † consuetudo est domina omnium rerum. Rolan. à Valle consil. 4. num. 21. lib. 3. vbi num. 20. dicit, † quòd consuetudo patriæ tanquam altera lex sequenda venit, Grammat. decis. 69. col. 1. & æquiparatur statuto. Rimin. consil. 304. num. 5. lib. 2. † imò æquiparatur pacto, idem Rimin. cons. 181. num. 12. lib. 1. & Boer. decis. 107. num. 4. † æquipollet veritati, Dec. cons. 586. in causa, col. 1. in fin. † & facit de non licito licitum. gloss. communiter approbata in c. tua nobis. extra de simo. latè Soc. Iun. cons. 68. nu. 99. cum seq. lib. 3. quæ † consuetudo ligasset nō solūm minores, Boer. decis. 40. nu. 2. sed etiam pupillos, idem Boer. decis. 43. num. 12. immò etiam furiosos, & mente captos. l. si sine hærede. §. Lucius. ff. de admi. tuto. Ias. in repet. l. de quibus. ff. de legib. num. 48. vbi dicit, † quòd licet proprio niti non possint, tamen aliorum consensu nituntur.

Quæ quidem consuetudo opitulata fuisset prædicto Ser Bonanno, etsi venisset tantūm ad notitiam populi, licet non congregati, † cū non ad essentiam consuetudinis non requiratur, quòd actus

deueniat ad notitiam populi congregati. Corn. consil. 296. num. 5. lib. 4. Petr. Duenn. reg. 141. parum ante primam limitationem. & hanc opinionem tanquam communem amplector, quicquid dixerint alij.

Potuiſſet etiam iuuari dicta consuetudine prædictus Ser Bonannus, etsi non fuisset obtenta † in contradictorio iudicio, quia quicquid ceteri dixerint, vera & communis opinio est ad inducendam consuetudinem, non requiri esse obtentam in contradictorio iudicio, Soc. Sen. consil. 99. col. 2. lib. 1. vbi dicit, istam esse communem opin. idem voluit Bart. in l. de quib. col. 3. ff. de legi. vbi Ias. col. 3. ver. in 2. par. & consil. 46. col. 2. lib. 1. Bero. consil. 77. num. 20. lib. 3. & q. 91. in fi. Cor. consil. 293. col. 3. in fi. li. 1. & consil. 179. col. 2. lib. 3. & consil. 155. col. fin. lib. 4. Bal. consil. 210. col. 2. lib. 1. Crauett. consil. 55. num. 6. vbi veram & communem appellat, Viui. lib. commun. opin. in ver. consuetudo. num. 2. & 3. dicens, hoc procedere in actibus extraiudicialibus, secus in iudicialibus, post Ang. Aret. in §. ex non scripto. col. 3. Instit. de iure natu. gen. & ciuil. Idem voluit nouissimè † excellentissimus, ordinatus & exuberans Doctor, D. Francisc. Bursat. Mantuanus, consil. 50. num. 27. lib. 1. vbi dicit, non requiri quòd ad inducendam consuetudinem, vt obtineat in contradictorio. Hoc idem voluit ante eum, licet de eis mentionem non faciat, Riminal. consil. 358. nume. 19. & consil. 35. num. 2. & consil. 301. num. 2. Alex. in l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. Ias. in l. ad mendi. num. 120. ff. de iureiur. & nouissimè Vasq. in tract. de success. Creat. lib. 3. §. 21. nu. 114. vbi testatur hanc esse verior opinionem, motus, † quia consuetudo nõ differt à lege, nisi vt tacitum & expressum. l. de quibus. cum l. seq. ff. de leg. vnde † sicut lex inducitur absque actu iudiciario, ita & consuetudo citra actum iudiciarium induci potest. l. an in totum. C. de ædifi. priua. l. 1. C. que sit long. consuet. Crauett. qui de magis commun. opin. testatur in tracta. de antiquit. tempo. in 4. par. nume. 32. 33. 34. & 35. † dicens, hoc habere locum etiam in actibus iudicialibus, ac etiam quòd consuetudo esset contra legem, † ex quibus apparet, lapsum

fuisse Cephal. consil. 129. nume. 8. lib. 1. dum dixit, requiri obtineri in contradictorio iudicio, quando consuetudo est contra legem, quoniam, vt deducit Crauett. etiam contra legem consuetudo instituitur per actus extraiudiciales. † detegitur etiam error Grat. resp. 100. num. 29. lib. 1. & resp. 50. num. 31. lib. 1. qui erat eiusdemmet opinionis.

Verum quia prædictus Ser Bonannus, vt in principio dicebam, non deduxit firmiter dictam consuetudinem, propterea aliquo pacto ea iuuari nõ poterat, † consuetudo enim est facti, idco probari debet, Dec. consil. 528. num. 8. 472. num. 16. 420. num. 8. Neuis. consil. 18. nu. 23. Grat. resp. 122. num. 2. lib. 2. Rolan. à Valle, consil. 71. nu. 20. lib. 1. 32. nu. 22. lib. 2. 52. nu. 3. 53. nu. 31. & 32. eod. lib. 2. Paris. consil. 25. num. 18. & consil. 101. num. 64. lib. 1. † facta enim non præsumuntur. l. in bello. §. facta. ff. de capt. & postlim. reuer. † quæ probatio consuetudinis est valde difficilis, Dec. consil. 215. in causa vertente, & † multa requiruntur ad probandam consuetudinem Docto, in l. de quibus. ff. de legibus. in §. ex non scripto. Instit. de iure nat. gen. & ciuil. in c. fin. vbi Roch. de Curte, extra de consuet. referam aliqua, quæ in proposito themate erant necessaria ad inducendam consuetudinem, ad effectum, vt iste Ser Bonannus obtinere potuisset.

Dico igitur, quòd saltem tria probare debebat Ser Bonannus, vsum † videlicet populi, frequentiam actuum, & diurnitatem temporis. Deci. in terminis, consil. 483. numero 27. Natt. consil. 319. numero sexto. & de frequentia actuum ponit Decif. Pedemont. 99. numero 45. posset addi quartum requisitum, † quando consuetudo fuisset rationabilis, arg. l. quod non ratione. ff. de legi. legitur in repet. infert. authen. infert. in 1. volum. repetit. super l. de quibus. nume. 5. ff. de legibus. † immò requiritur, quòd illa multitudo actuum sit facta ad finem inducendi consuetudinem. Ias. in repet. d. l. de quibus. in fine. ff. de legibus. Roch. in tractat. de consuetud. char. 29. & 30. Neuis. consil. 9. num. 31. Paris. consil. 27. nume. 40. lib. 1. qui Neuis. ponit remissiuè, † quomodo probetur consuetudo, in consil.

consil. 45. num. 8. post Dec. consil. 411. in causa. num. 10. consil. 538. viso puncto. num. 9. Curt. Sen. conf. 79.

33 Non enim rectè deponunt † testes Ser Bonanni, dum dicunt ita vidisse obseruari, sed erat necesse, quòd probassent de visu actus, cuius consuetudo allegabatur, & quòd deposuissent de frequentia actus, de temporis diurnitate, & actus tales factos fuisse, ita & taliter, quòd appareat interuenisse tacitum consensum populi, vel maioris partis. Ita dicit magistraliter Cyn. in l. 2. colum. duodecima. versic. sed quem. C. quæ sit longa consuetu. Bald. in l. de quibus. versicu. postremo. ff. de legibus. Alexand. consil. 45. lib. 2. consil. 131. in causa vertente. columna tertia. versic. nec obft. eodem libro secundo. Dec. dicto consil. 483. numero 25. & 26. Paris. consil. 27. nume. 37. lib. 1. Crauett. consil. 134. numero 6. vbi dicit, quòd testes ita deponentes, magis videntur deponere super iure quàm super facto. immò dicit, † articulos ita generales non debere admitti, parte tamen opponente, nec declarari in isto casu articulos posse, si à parte opponatur, quod est admodum notandum. isti autem dixerunt, tantum modò esse consuetum in dicto castro, quòd stipulæ restipulentur à veteribus conductoribus, meritò nullatenus probant. † ex alio non probant, quia sunt singulares, vt in puncto aduertit Paris. d. consil. 27. num. 39. lib. 1. post Corn. consil. 139. visis actis. colum. 4. libro 1. Dec. consil. 115. num. 3. & conf. 411. num. 15.

Non probant similiter, quia non reddunt causam eorum dictorū, nam † testes 36 examinati super consuetudine debent reddere rationem suorum dictorum, etiam non interrogati, aliàs non probant, dato quòd essent periti. Innoc. c. ad causam. extra de testib. Dec. d. conf. 411. num. 13. Paris. d. conf. 27. num. 38. lib. 1. dicens, 37 in super † testes non probare, quando adducunt exempla aliorum.

Consuetudo etiam allegata quatenus 38 probaretur, quod negatur, † ex alio corrueret, quia esset irrationabilis. d. l. quod non ratione. ff. de legibus. daret enim 39 causam peccandi, † & esset nutritiua peccati. c. fin. extra de consue. ita considerat

Paris. d. consil. 27. num. 46. lib. 1. si enim primus conductor posset serere stipulas in preiudicium domini, vel secundi conductoris † esset ditari cum aliena iactura, contral. nā hoc natura debet. ff. de cond. inde. meritò non permittendum.

41 Vtteriùs † non probant dicti testes, quia nō deponunt quanto tempore perdurauerit dicta consuetudo, quia debent deponere de tempore decem annorum in terris Imperij, in terris autem Ecclesiæ de tempore quadraginta annorum. Roch. de Curte, qui testatur de commu. in cap. fin. nume. 16. extra de consuetud. Vasq. in tracta. success. Creat. §. vigesimo primo. num. 114. in fine. † licet ipse contra communes traditiones firmet etiam in terris Ecclesiæ præscribi spaciò decem annorum, siue sit præter ius, siue contra ius, quod ego non admitto, nisi spaciū quadraginta annorum cucurrerit, latè Petr. Duen. reg. 140. Crauett. in tracta. de antiquita. tempo. par. 4. num. 12. in fine. quando enim quis se fundat in consuetudine, de præscripta intelligi debet. Deci. consil. 483. numero vigesimo sexto. quæ omnia procedunt, etsi simus in casu, in quo admittitur præscriptio 43 consuetudinis, † absque scientia Principis, prout nos sumus, cum tractetur de interesse particularium personarū, Crauett. d. tract. de antiquit. tempo. 4. par. num. 10.

Non debuit insuper audiri dictus Ser Bonannus, quia, etsi testes dicerent, quòd talis & talis restipulauit stipulas in præiudicium secundi conductoris, nihilominus non probant inductam fuisse consuetudinem, cum † consuetudo debeat induci à tacito consensu vnus vniuersitatis, vel maioris partis illius. Roch. de Curte, in cap. fina. numero 379. extra de consuetud. & † ideò consuetudo vnus hominis non dicitur propè consuetudo, quia non conuenit communi diffinitioni consuetudinis, ita in indiuiduo consuluit Rolan. à Valle, consil. 5. nume. 75. lib. 1. † consuetudo enim vnus hominis potius dicitur assuefactio, quàm consuetudo, vt ibi dicit Rolan. & ponit Zaf. in princ. repet. l. de quibus. ff. de legibus. † vbi triplex genus consuetudinis demonstrat.

48 Nec ex vnico actu † dicta consuetudo inducitur, sed ex pluralitate actorum & frequentia, dicta decis. Pedemont. 99. numero 45. & tradunt Doctor. magis commu. in suprà citatis locis, propterea sententiaui contra dictum Ser Bonannum, & ad fauorem dictæ communitatis Hospitalis Fontignani manu Ser Euangelistæ Perusini Notarij curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Heres grauatus fideicommissio, siue vniuersalis, siue particularis, siue in diem, siue sub conditione, tenetur confiscare inuentarium.
- 2 Heres prædictus tenetur etiam satisfacere fideicommissarijs substitutis, aut legatarijs, de soluendis bonis fideicommissio subiectis, à quo cautione non excusatur, etiam quod grauatus esset ditissimus, & persona valde digna.
- 3 Heredes suprà nominati nisi fecerint prædicta, contra eos iurabitur in litem, & vocati mittentur in possessionem bonorum.
- 4 Cautio prædicta non requiritur, quando esset remissa per testatorem, quod fieri potest.
- 5 Cautio ista non præstatur, quando frater tenetur restituere alteri fratri, vel mater filijs.
- 6 Obligatus ad dandam cautionem si fideiussorem non reperiat, liberatur dando iuratoriã cautionem.
- 7 Cautio non præstatur stante impossibilitate, quia impossibile nulla obligatio.
- 8 Cedens bonis licet teneatur cauere de concordando creditores, si peruenerit ad pinguiorem fortunam, si tamen fideiussorem non reperierit, admittetur cum cautione iuratoria.
- 9 Dilationem si faciat alicui princeps ad soluendum ob paupertatem, sufficit iuratoria cautio.
- 10 Cautio iuratoria nunquam admittitur, quando non potest esse consultum vtrig. parti.
- 11 Maritus si non potest satisfacere in termino legali de dote restituenda, condemnabitur statim ad restitutionem, deducto interursorio medijs temporis.
- 12 Suspensione superueniente adimplere debentis, debet præstari fideiussoria cautio, vel retineri debitor donec cauerit.
- 13 Cautio iuratoria habet locum non solum in actionibus bonæ fidei, verum etiam in actionibus stricti iuris.
- 14 Cautionum genera sunt duo.
- 15 Cautum idoneè tunc dicitur, quando & pignori-bus & fideiussoribus cauetur.
- 16 Cauere tenetur usufructuarius de vtendo & fruendo arbitrio boni viri.

- 17 Cautio iuratoria non sufficit in suprã dicto casu vsufructus.
- 18 Cautio quando est præstanda de necessitate, vel ex natura actus, tunc non sufficit iuratoria cautio.
- 19 Menochi dictum in tract. de arbit. iud. Cas. 140. & 142. lib. 2. Cent. 2. quomodo procedat, & quomodo sit intelligendum, nouissime veris rationibus declaratur.
- 20 Cautio iuratoria sufficit in eo qui bonis cedere vult.
- 21 Beroi dictum in consi. 60. num. 51. lib. 2. reprehenditur.
- 22 Cautionem prædictam in proposito themate quis tenetur præstare, licet esset persona ditissima, & valde digna.
- 23 Cautio iuratoria nunquam admittitur, vbi alio remedio potest esse consultum vtrig. parti.
- 24 Pecunia, & res mobiles videntur equiparari.
- 25 Aestimatio qua currit tempore consignationis, non autem ea qua currit tempore restitutionis, est attendenda, secundum magis communem opinionem.

ARGVMENTVM.

¶ Heres grauatus fideicommissio vniuersali, siue particulari, siue in diem, aut sub conditione, tenetur confiscare inuentarium, & satisfacere adueniente conditione de satisfaciendo fideicommissarijs, substitutis, aut legatarijs, à qua cautione non excusatur, licet grauatus esset ditissimus, & persona valde digna: & nisi præstetur cautio, posset contra eos iurari in litem, & vocati mitterentur in possessionem bonorum: que tamen cautio potest remitti per testatorem.

¶ Si tamen esset frater, qui tenetur restituere alijs fratribus, vel mater filijs, tunc cautio prædicta non requireretur, qua cautio licet in aliquibus casibus hic enumeratis non præstetur stante præsertim impossibilitate, tamen in casu præsentis non sufficit iuratoria cautio, quia quando cautio est præstanda ex necessitate, vel ex natura actus, tunc iuratoria cautio non sufficit, & enucleatur Menochi locus, & alia notabilia notatu digna, & literis aureis signanda.

DECISIO LXIII.

ENCIVS de Perusia fecit testamentum, & instituit hæredes Catharinam, vxorem Vincentij, & Blasium, eosq; adinuicè substituit, & demum Cippum domus, Catharina, & Blasius adiuerunt hæreditatem, isti autem substituti

stituti petebant cautionem de vtendo arbitrio boni viri, cum maior pars hereditatis consisteret in bonis mobilibus, Catharina dedit cautionem, Blasius autem recusabat eam dare, cum eam non inueniret, ex quo erat pauper, & sic iuratoriam offerebat.

Est enim tritissimum in iure, quod si siue haeres particularis, siue vniuersalis grauat¹ fideicommissio, aut substitutione, aut legato conditionali, vel in diem incertum, siue post eius mortem, si deceaserit sine filiis, tenetur ante euentum conditionis, vel diei non solum conficere inventarium. l. cum tale. §. Titius. vbi Bart. & Castren. ff. de condi. indebi. Alexan. consil. 58. num. 5. lib. 3. † Verum etiam satisfare fideicommissarijs, & substitutis, ac legatarijs de soluendis & restituendis bonis fideicommissio subiectis, à qua cautione non excusatur, etiam quod grauat² esset ditissimus, & persona valde digna. l. hac stipulatio. ff. vt legat. nomi. cauea. l. 1. & l. cum Archimedoram. l. certa forma. & l. fin. C. vt in poss. legat. l. cum tale. §. Titius. vbi glos. & Doct. ff. de condi. & demonstra. † aliàs non solum³ contra predictos poterit iurari in litem. l. qui restituere. vbi not. ff. de rei vendi. Plot. in repet. l. si quando. §. 26. num. 5. C. de in litem iuran. verum etiam, nisi praestetur dicta cautio ante aduentum diei, legatarius, vel fideicommissarius, aut substitutus mittetur in possessionem bonorum subiectorum fideicommissio. d. l. 1. §. semper. in fi. ff. vt lega. nomi. cauea. l. qui legati. & l. certa forma. C. eod. † nisi tamen dicta cautio fuisset remissa⁴ per testatorem, quod quidem fieri potest. l. scire debetis. C. vt in possess. leg. Soci. l. un. consil. 181. nume. 42. lib. 2. † vel nisi⁵ esset grauat⁶ frater restituere alteri fratri, vel mater esset grauata restituere filiis suis, nisi transfiret ad secunda vota, quia istis secundis casibus non requiritur satisfactio. l. iubemus. §. 1. C. ad Trebell. glo. in d. l. 1. C. vt lega. nomi. cauea. Plot. vbi supra, nume. 6. Nos tamen non versamur in aliquo ex dictis duobus casibus exceptis, consequenter sumus in casu praestandae cautionis, sed quia dictus Blasius erat pauper, nec dictam cautionem inueniebat, vt in principio dicebam,

offerebat tamen iuratoriam cautionem, dubitabatur, an Legi esset satisfactum praestando dictam iuratoriam cautionem.

Et prima quidem fronte videbatur dicendum, quod sic, † cum obligatus ad dandam cautionem, si fideiussorem non reperiat, liberabitur dando iuratoriam cautionem. Doct. in l. 1. ff. qui satisf. cogan. & in auth. generaliter. C. de Episc. & Cleric. Bald. in terminis, in l. fin. num. 9. C. de indic. vidui. toll. stante † enim impossibilitate quis liberatur à praestatione fideiussoris, iuxta illud, Impossibiliū nulla obligatio, quod etiam admittit Bald. in l. 2. C. de vsur. & fruct. legat. las. in d. l. 1. in 9. limita. Facit id, quod volunt Doct. in c. Odoardus. de solu. vbi dicunt, quod † qui cedit bonis, licet teneatur cauere de concordando creditores, si peruenerit ad pinguiorem fortunam, si tamen fideiussorem non inuenerit, admittetur cum cautione iuratoria, de qua tamen quaestione est videndus nouissimus Moder. Arimin. in tract. de cess. bon. 7. quest. principali. in prin.

Accedat predictis Doct. Bal. Nouel. in tract. de dot. in 12. priuil. in 8. par. dicens: † quod, quando Princeps alicui ob eius paupertatem soluendi dilationem indulgeret, sufficit iuratoriam cautionem cum generali bonorū hypotheca, & cum adiectione poenae praestari, & dicit Aret. in §. item si de dote. in prin. in ver. facultates. Instit. de actio. quod cautionem cum fideiussore praestabit, si poterit.

Ceterum rectius considerando fuit contrariae opinionis, quod iste Blasius non liberetur praestando iuratoriam cautionem, † cum cautio iuratoria nunquam admittatur in isto casu; quando non potest esse consultum vtrique parti. l. si constante. §. quoties. & ibi Alexan. & Castren. ff. solut. matrim. vbi legislator vult, quod si † maritus non potest satisfacere de dote restituenda in termino legali, condemnetur ad restitutionem statim deducto interusurio medij temporis, quia per dictam prouisionem, secundum Doct. vtriq; parti remanet consultum, nec aliqua pars grauat⁷: nam maritus habet necesse restituere deducto interusurio medij temporis, mulier autem

- non videtur grauari, ex quo per restitutionem, quæ statim fit, remanet secura. Bal. in l. si. in 2. & 3. not. C. de ordi. cogni. Alex. in addi. ad Bar. in l. 4. circa fin. C. de vsufr. & in l. si fideiussor. §. si. col. 2. ff. qui satisd. cogan. Iaf. in l. 3. in 12. limi. ff. eod. idem in simil. voluit Afflict. decis. 108. vbi
- 12 Afflict. refert fuisse decisum, † quod superueniente suspitione adimplere debentis, debet præstari fideiussoria cautio, vel retineri debitor, donec idoneè caueat.
- 13 at. † quæ fideiussoria cautio habet locum, non solum in actionibus bonæ fidei, sed etiam in actionibus stricti iuris: vt ibi per Afflict. post alios. num. 3. Nec hoc est mirum, † quia duo sunt genera cautionum, quibus cauemus creditoribus nostris, videlicet fideiussoribus, aut pignoribus. l. 1. §. iubet. ff. de collat. bonor. l. 4. §. adijci. ff. de fideicom. liber. Vgon. Donell.
- 15 in tract. de pign. in prin. imò † aliquando tunc diceretur idoneè cautum, quando & fideiussoribus, & pignoribus, caueretur. l. si mandato Titij. §. fin. ff. mand. Corset. latè singul. suis, in ver. cautio.
- 16 Idem videmus † in vsufructuario, qui tenetur cauere de vtendo & fruendo arbitrio boni viri. l. 1. C. de vsufruct. isto
- 17 † casu non sufficit iuratoriã cautio, hanc opinionem vltimo loco tenet Anton. Gabr. in lib. comm. concl. 5. tit. de vsufr. col. 1. num. 37. allegat Bertr. consil. 144. col. 5. lib. 3. Ruyn. cons. 206. col. 10. lib. 2. quicquid dixerit Guid. Pap. quæst. 189. & consil. 250. & Cassan. in consuet. Burgun. fol. 163. col. 2. & vltra Anton. Gabr. quod non sufficiat iuratoria cautio, voluit Bel-
- 18 lon. consil. 54. num. 6. dicens, † quando satisfactio est præstanda de necessitate, vel natura actus, tunc non sufficit iuratoria
- 19 cautio, & † ita profectò est intelligendus Mennoch. in tractat. de arbit. iud. casu 104. & 142. lib. 2. Cent. 2. vbi dicit esse in arbitrio iudicis, quænam dicatur cautio, quia, vt etiam ex allegationibus illius percipi potest, debet intelligi secundum subiectam materiam arbitrium dicti iudicis, quod videlicet si subiecta materia patiatur esse satisfactum per iuratoriã cautionem in defectum cautionis, puta in eo, † qui bonis cedere vult, & tunc sufficiat iuratoria cautio. gloss. in cap. Odoardus. de solu. & latè deducunt

dicti Modern. Ariminen. in tractatu, de cess. bon. quæst. 7. princ. & ita sunt intelligenda, quæ in principio huiusce decisionis deduximus, quia illis casibus satisficit per iuratoriã cautionem, ne debitores marcescant in carceribus. l. 1. 2. & fin. & tot tit. C. qui bon. ced. poss. quæ rationes nõ militant in casu nostro, quia cum bona ista, de quibus agebatur, essent mobilia, ac etiam pecuniæ, non est satisfactum substitutis, siue fideicommissarijs per iuratoriã cautionem, quia de facili posset hæres capitale consumere, & deludere fideicommissarios, & substitutos. Cum ergo ex natura actus requiratur fideiussio, non est satisfactum per iuratoriã cautionem, nec Iudex hoc arbitrari potest, vt etiam ex Mennoch. in suprà citato loco deducitur, licet expresse hoc non dicat: dicit enim post Corset. in sing. suis, in ver. cautio. esse in arbitrio Iudicis consulere prædictis personis, vel per fideiussores, vel etiam per pignora, quod nos non negamus, non autem dicit Iudicem posse arbitrari istis casibus sufficere iuratoriã cautionem, & est ratio, quia subiecta materia non patitur, ex quibus etiam patet responsum ad contraria, vt suprà dicebam.

21 Hoc † iudicio potest saluari Bero. consil. 60. num. 51. lib. 2. dum dixit esse satisfactum per iuratoriã cautionem, quando hæres esset persona valde digna, & bonæ conditionis & nominis, quia etiam isto casu, iudicio meo, requiritur cautio cum fideiussore ex natura actus, vt dicebam, cum bona conditio, & fama, & legalitas personæ in hoc non sit in consideratione, quando quidem isti, & absq; dolo profectò, cum essent pauperes, possent consumere sortem principalem, & deludere fideicommissarios, siue substitutos, quod non est permittendum, arg. l. nam absurdum. ff. de ope. liber. & dictum Bero. est contra tex. in d. l. 1. & l. hæc stipulatio. ff. vt lega. nomi. cauea. & è contra Plot. in d. l. si quando. §. 26. num. 5. C. vnde vi. vbi legitur, † quod à dicta cautione non excusatur, etiam quod persona esset ditissima, & valde digna.

22 Quare nouissimè Rolan. à Valle, licet de prædictis mentionem non faciat, nec prædictas difficultates ita remoueat in consil. 43.

23 consil. 43. nu. 49. lib. 2. dicit, quod t cautio iuratoria nunquam admittitur, vbi alio remedio potest esse consultum vtri que parti, & sic iuratoriæ cautioni non erit locus in casu isto, secundum Rolan. cum nō possit esse consultum vtriq; parti, quia possunt dari pecuniæ ad honestū locum, & si hæres habebit fructus pecuniarum, isti verò habebunt capitale saluum, & licet Rolan. loquatur t in pecunijs, nos autem sumus in rebus mobilibus, nihilominus eadem videtur esse ratio. l. à Titio. ff. de verb. obligat. l. illud. ff. ad legem Aquiliam. poterunt enim venundari bona illa mobilia, & ea tradi ad honestum lucrum, & quatenus hæres noluit vendere dicta bona mobilia, caueat cum fideiussione de eis restituendis adueniente conditione facta æstimatione dictorum bonorum. Paris. consil. 21. num. 32. lib. 2. latè deducit Ant. Gab. in lib. comm. con. 5. tit. de vsufru. concl. 1. num. 19. vbi nume. 22. t dicit, esse magis comm. opinionem, debere attendi æstimationē, quæ currit tempore consignationis, nō autem quæ currit tempore restitutionis. post Bertr. consil. 275. colum. fin. lib. 3. Pronunciaui contra dictum Blasium, iuxta quod supra per me conclusum fuit, Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Authen. hoc nisi debitor. C. de sol. quomodo procedat, & cum quibus requisitis.
- 2 Oblatio fideiussoris in materia supradicta requiritur tempore oblationis bonorū, & non postea.
- 3 Iuramenti virtus operatur, vt quis teneatur soluere in pecunia numerata, quod tamen quomodo procedat, inferius declaratur.
- 4 Creditori non potest solui aliud pro alio eo inuito.
- 5 Regula predicta procedit etiam in creditore pecunia.
- 6 Iuramentum simplex adhibitum non debet operari, vt quis marcescat in carceribus, etiam quod expresse renunciaffet cessione bonorum.
- 7 Membrorum suorum nemo est dominus.
- 8 Iuramenti virtus operatur, vt quis præcisè teneatur adimplere promissa.
- 9 Caro humana non debet marcescere in carceribus.
- 10 Iuramentum non operatur, quin aliquis non possit offerre de bonis quibusdam circumstantijs concurrentibus hinc adnotatis.

- 11 Iuramenti virtute quis tenetur seruare præcisè promissa.
- 12 Iuramento medio quis non potest promittere tacite ea, quæ non possent expresse.
- 13 Iuratum pactum quod quis renunciet cessione bonorum non valet, ne caro humana marcescat in carceribus.
- 14 Iuramentū tres comites habere debet: Iustitiam, veritatem & honestatem.
- 15 Iuramentum assumit naturam illius actus, super quo interponitur.
- 16 Iuramentum non alterat naturam actus, super quo interponitur.
- 17 Iuramentum intelligitur interpositum rebus fiantibus.
- 18 Beneficio iuris incarcerandi quis renunciare non potest.
- 19 Iuramenti absolutio petitur in terris Ecclesia, & concurrentibus alijs requisitis hinc adnotatis, offertur lista bonorum creditorū iuxta dispositionem auth. hoc nisi debitor. C. de sol. non obstante iuramento.
- 20 Obligatus ad aliquid faciendum medio iuramento, liberatur ob impossibilitatem.
- 21 Cedere volens bonis, obtinet prius absolutioem à iuramento, quando debitum est iuratum.
- 22 Absolutio predicta, nisi ab eis peteretur, essent periuri.
- 23 Periurium incurritur, et si vicissim creditor aliquid daturus sit debitori.
- 24 Mercatores & Campsores non admittuntur regulariter ad oblationem bonorum, & infra num. 26.
- 25 Mercatores & Campsores nō habent beneficium excussionis.
- 27 Fallit, quando paterentur aliquod infortunium.
- 28 Mercatores non liberantur, etiam quod omnia bona caperent creditores.
- 29 Oblatio bonorum, iuxta auth. hoc nisi. C. de sol. non competit equitibus Sancti Petri, Sancti Pauli, Laurentij & Pij.
- 30 Debitor offerens listam bonorum debet tradere instrumenta titulorum, & debet probare non reperisse emptores propter diffamationem creditorum.
- 31 Oblatio bonorum non admittitur, vbi adesset contraria consuetudo.
- 32 Obligatus ad factum, si non adimplet, remanet obligatus ad interesse.

ARGVMENTVM.

Auth. hoc nisi debitor. C. de solut. materia ita plenè declaratur, vt additioni non fuerit relictus locus, recensentur enim plura requisita ad hoc, vt procedat dispositio dictæ authentice, quæ quidem authen. aliquando habet locum etiam in debito iurato.

Sub.

Subnectuntur multe limitationes, quarum aliqua fuerunt consideratae ab Authore.

Et plura in materia iuramenti valde quotidiana pertractantur.

DECISIO LXIII.

FRANCISCVS Ioachini constituerat se debitorem Antonij Ioannis in summa scutorum centum, occasione grani ab eo habiti, quæ scuta centum promiserat medio iuramento persolvere dicto Antonio intra sex menses proximè futuros: adueniente tempore solutionis præfatus Franciscus, cum non haberet ad manus dictam pecuniarum summam, offerebat dicto eius creditori tot de suis bonis, quæ ascenderent ad dictam summam iuxta dispositionem authent. hoc nisi debitor. C. de solu. vbi Imperator disposuit. † quòd quando debitor dicit, non habere pecuniam numeratã, fecerit diligentiam reperiendi emptorem, & non inuenerit, voluerit consignare possessionem tot bonorum, quæ ascendunt ad dictam summam data siue oblata lista bonorum creditori, & cautione de euictione, tunc nõ poterit debitor astringi præcisè ad numerationem pecuniæ, sed creditor erit coactus accipere tot de bonis debitoris, quæ ascendunt ad dictam summam, dummodò tamen obseruauerit prædicta, prout tenebatur d. authent. hoc nisi debitor. C. de solu. & traditur per Natt. consil. 344. num. 3. & 4. post Rom. consil. 163. constitutio Curie mercantiæ. vbi dicit, quòd † oblatio fideiussionis requiritur tempore oblationis bonorum in solutum, adeò quòd non sufficeret, si vellet illam postmodum præstare. Allegat Angel. in l. de pupillo. §. fin. ff. de ope. nou. nuncia. & in l. prætor ait. §. si quis paratus. ff. eodem tit. idem quod Natt. voluit nouissimè Francisc. Bursat. consil. 9. num. 51. lib. 1. Verùm quia in instrumento aderat vinculum iuramenti, iste Franciscus recusabat recipere bona prædicta in solutum.

3 Virtus † enim iuramenti in isto casu videtur operari, vt debitor teneatur præcisè soluere in pecunia numerata: Gozadin. consil. 27. num. 28. versic. non ob al-

legata in contrarium. & consil. 32. num. 9. Moder. Arimin. in tractatu, de cess. bon. 4 quæst. 34. 4. par. princ. † aliud enim pro alio inuito creditore solui nõ potest. l. 2. §. mutui datio. in fi. ff. si cer. pet. † quæ regula procedit etiam in creditore pecuniæ. in l. cum à quo. C. de solut. Doct. in d. §. mutui datio. Ruyn. consil. 65. nu. 10. lib. 2. Ceph. in terminis nostris, consil. 195. num. 2. lib. 2.

6 Sed quoniã † iura aduerterunt quemquam non marcesci in carceribus, nõ solum obstat simplex iuramentum adhibitum in obligatione, immò etiam quòd quis expressè renunciaffet cessione bonorum. Bar. Alex. Imol. & cæteri magis communiter in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matri. Moder. Arimin. in tract. de cess. bon. quæst. 29. vbi latissimè hunc articulum examinant, præsertim num. 13. Nemo † enim est dominus membrorũ suorum. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil.

Propterea visum fuit Doctoribus magis communiter, † quòd licet ob virtutem iuramenti quis teneatur præcisè adimplere promissa cum iuramento. Alexan. consil. 25. lib. 2. Ruyn. consil. 155. nu. 4. lib. 5. nihilominus † ne caro humana marcescat in carceribus, vt dicebã, communi calculo constituerunt, quòd si quis bona sua subhastasset, & perquisisset emptores, & eos non inuenisset, ac docuisset, se esse pauperem, & non habere modum soluendi in pecunia, offert que fideiussorem, & listam bonorum suorum ad libitum creditoris, iuxta dispositionem dictæ authenticæ, hoc nisi debitor. C. de solu. tunc non † obstante pacto iurato liberaretur, & creditor inuitus teneretur recipere tot de bonis debitoris ad sui electionem, quæ ascenderent ad concurrentem quantitatem debiti, vt pulchrè notuiter tenuit Benintend. decis. Bonon. 28. debitor. post Practic. Papien. in tit. formæ respon. in actio. hypo. in ver. exceptionem. num. 4. Rom. consil. 153. Fede. de Sen. consil. 60. Ias. consil. 9. ver. aggredior. lib. 1. & vltra prædictos ita voluit satis doctè Ceph. consil. 195. lib. 2. in princ. licet † enim quis virtute iuramenti teneatur obseruare promissa ad vnguem. l. si quis maior. C. de transactio. hoc tamen est intelligendum, † dummodò quis per actum

actum iuratum non videatur promittere simpliciter ea quæ expressè etiam adhibito iuramento promittere non valuiſſet, ad not. per Doct. comm. in d. l. alia. §. eleganter. ff. solut. matti. & per Moder. Ariminen. in d. tract. de ces. bonorum. quæf. 34. 4. parte principali. vbi attestatur quòd non t̄ valeat pactum iuratum, quòd quis renunciet beneficio cessionis bonorum, ne caro humana marcescat in carceribus, & hæc opinio de plano procedit, quã do obtinetur absolutio à iuramento, prout obtineri est solitum in statu ecclesiastico, quod quidem t̄ iuramentum tres comites habere debet, iustitiam, veritatem, & honestatem. c. aduertendum. 22. q. 2. Dec. consi. 180. nu. 5. Curt. lun. consi. 141. nu. 9. Crauett. conf. 144. nu. 16. Soc. lun. conf. 48. num. 25. lib. 1. Menoch. in tract. de arbit. iud. casu 260. nu. 35. lib. 2. Cent. 3. Rolan. à Valle conf. 7. nu. 48. lib. 3. t̄ & asumit naturam illius actus, super quo interponitur. l. fi. vbi Doctor. C. de non nume. pecu. & est communis opinio, vt nouiter per Anton. Gabriel. qui propè innumeros citat, ampliacionesq; & limitationes cumulat. lib. commu. conclus. 2. de iureiurand. conclus. 10. & vltra eum nouissimè Francisc. Bursa. conf. 60. nu. 57. lib. 1. subdens nu. 58. t̄ quòd non alterat naturam actus, super quo interponitur. l. si pecuniam. ff. de condict. ob caus. Repeten. in rub. ff. de verb. oblig. Ruy. conf. 134. col. 3. lib. 1. & intelligitur dictum t̄ iuramentum interpositum rebus sic stantibus. l. quòd Seruius. ff. de condi. cau. dat. Bar. consi. 38. col. 21. lib. 2. Paris. consi. 97. nu. 51. lib. 1. Rolan. à Valle conf. 7. num. 57. lib. 3. adeo quòd licet non solùm tacitè, immo expressè etiam medio iuramento promississet soluere in pecunia numerata, & renunciasset dispositioni dictæ authenticæ, hoc nisi. C. de solu. & carcera-
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

19 vel consuetudo in contrariū, dico t̄ quòd in terris Ecclesiæ extat contraria consuetudo, nec de iuramento curatur, quia petitur absolutio à iuramento, nec in casu nostro operabitur iuramentum, cum offeratur per debitorem creditori lista bonorum, cautio de euictione, & alia disposita in d. auth. hoc nisi debitor. C. de solut. nec non omnimodam diligentiam in subhastando eius bona, & non reperisse emptorem adeo quòd nulla fraus conijci possit aduersus debitore istum, quin possit offerre de suis bonis, ne in consequentiam, non repertis pecunijs esset coactus marcescere in carceribus, quòd Docto. magis comm. in d. §. eleganter. non admittunt etiam data expressa renuntiatione, tanto magis est fauendum isti debitori in casu nostro, cum adsit simplex iuramentum, & non expressa renuntiatione. arg. auth. multo magis. C. de sacrosan. eccle. & quòd t̄ obligatus ad aliquid faciendum cum iuramento liberetur ob impossibilitatem, per multa media notabiliter tenuit Crauett. conf. 12. per totum conf. & Ant. Gabr. in eius lib. comm. conclus. lib. 2. in tit. de iureiur. conclus. 8. nu. 4. in fi. vbi Ant. Gabr. nu. 3. etiam limitat in hærede iurantis, vt non teneatur præcisè ad factum.

Isti tamen, qui se obligauerunt ad aliquam pecuniarum summam persolvendam medio iuramento, t̄ & volunt admitti ad alterum ex miserabilibus beneficijs, solent prius obtinere absolutionem à iuramento, & ita vidi seruari hic Perusiæ, & in Prouincia Mar. Ant. & in alijs locis subditis ditioni Summi Pontificis.

Alij etiam qui non cedunt bonis, sed ob carentiam pecuniarū offerunt listam bonorum, iuxta d. auth. hoc nisi debitor. C. de solu. t̄ solent petere absolutionem à iuramento, aliàs essent periuri Rolan. à Valle in terminis consi. 31. lib. 2. nu. 1. vbi dicit, t̄ debitor non soluens in tempore contractus efficitur periurus, & nu. 8. dicit, t̄ non excusari eo prætextu à periurio, quòd creditor ei vicissim aliquid daturus sit.

Vnum tamen dicam, quòd tamen à Doctoribus tactum non reperij, quòd si isti qui promiserunt medio t̄ iuramento essent obligati in aliqua honesta summa, essent

essent mercatores, vel campsores, qui verisimiliter haberent pecunias ad manus, non essent de facili admittendi ad oblationem listæ bonorum, sed præcisè essent cogendi ad soluendum in pecunia numerata, moueor argumento not. per Bal. in l. frustra. C. de non nume. pec. Aret. in §. item si quis in fraudem. col. 9. Insti. de actio. Dec. in l. si. col. 4. in si. ff. si cert. pet. Boer. decis. 221. num. 14. Ant. Gabr. in lib. comm. concl. 3. tit. de fideiuss. conclus. r. nu. 88. vbi dicunt, quòd † mercatores vel campsores non habent beneficium excussionis, & sic si iura disponunt, quòd licet isti promiserint pro alijs, nō habeant beneficium excussionis, sed teneantur præcisè soluere, nō facta excussione, multo magis quando tenerentur aliquid soluere, non pro alijs, sed pro ipsismet, & verisimiliter haberent pecunias ad manus, tunc & eo casu (si ita iudici videretur) crederem posse astringi præcisè prædictos ad soluendum in pecunia numerata, attendenta tamen personarum qualitate, & quantitate summæ debitæ.

Sed quoniam istud argumentum & simile alicui non videretur decidere casum nostrum, dico quòd de consuetudine, quam seruari vidi vbiq; locorū, † isti mercatores non admittuntur ad oblationem bonorum regulariter, sed tenentur præcisè soluere in pecunia numerata, † nisi habuissent aliquod infortunium, vt considerauit Rip. in d. §. mutui datio. nu. 28. & potest addi in simili Marant. in tract. iudi. in 9. distin. nu. 48. vbi quædam adnotat ad propositum de causis mercatorum, hoc tamen putarem esse in arbitrio iudicis, attendenta qualitate mercatoris summæ debitæ, & infortunij, & contra † mercatores adest aliud speciale, quòd si omnia eius bona caperent creditores, nō propterea liberantur, Capit. decis. 46. nume. 9.

Similiter videretur statuendū in istis † equitibus S. Petri, S. Pauli, Lauretanis, & Pijs, qui si permanerent in ciuitatibus insignibus, prout est insignis ciuitas ista Perusiæ, vbi pecuniæ passim reperiuntur ad societatem officij, tunc quando debitum non transcenderet valorem medietatis dictorum officiorum, isto etiam casu prædictos non putarem admittendos

ad oblationem bonorum, sed præcisè eos teneri ad soluendum in pecunia numerata, & istis duobus casibus purarem limitandum, d. authentic. hoc nisi. C. de solutio.

In casu prædicto non cadebant huiusmodi difficultates, quia iste Franciscus non erat mercator, neq; eques, & non habebat commoditatem soluendi in pecunia numerata, eo maximè quia iste Franciscus probauit mala calamitate temporum deuenisse ad exiguiorem fortunam, isto enim casu debitor admittitur ad oblationem bonorum non obstante iuramento, ita in indiuiduo hanc limitationem ponit Ripa in d. §. mutui datio. l. 2. nu. 28. ff. si cert. pet. ita intelligens Alex. consi. 25. lib. 2. vbi tenebat Alex. debitorem cum iuramento teneri præcisè obseruare promissa, & Ripa ibi, nu. 24. & sequenti intentione aliorum recenset quædam alia requisita ad Auth. hoc nisi. † videlicet quòd debitor tradat instrumenta titulorum, quodq; debitor probet non reperijse emptores propter diffamationem creditoris: alia requisita per me suprà relatata sunt substantialia, & quæ in praxi magis seruantur.

Alias limitationes ponit Rip. vbi suprà nu. 29. & seq. † videlicet quando adest contraria consuetudo in obligationibus factorum, † in quibus succedit obligatio ad interesse, quando vnum est in obligatione, aliud in solutione, & quando quantitas debetur loco speciei, tunc pro quantitate potest solui species.

Iudicauit igitur dictum Franciscum fore & esse admittendum ad oblationem bonorum, iuxta dispositionem dictæ authenticæ, hoc nisi debitor. Cod. de solut. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S Y M M A R I V M.

- 1 Debitor potest viliorē rem distrahere, & præcisè creditori consignare.
- 2 Debitor qui non habet pecunias, potest offerre listam suorum bonorum, & creditor potest eligere quanam velit ex dictis bonis.
- 3 Dispositio hominis debet adaptari ad intellectum iuris.
- 4 Debitoribus non debet dari materia fraudandi.
- 5 Debitor semper videtur voluntariè dare in solutum.

8 Creditor

- 6 Creditor in presenti themate nō potest eligere quā rem velit, neq; debitor potest offerre quam rem malit, sed debet creditor mediocrem rem eligere arbitrio boni viri.
- 7 Francisci Bursati consilium 82. nu. 31. & 32. lib. 1. perpenditur, & declaratur.
- 8 Contrahentes quicquid adinuicem contraxerint, est spectandum.
- 9 Aequitas est spectanda.
- 10 Creditor, & debitor non debent ad imparia iudicari.
- 11 Domus magni valoris, & parui fructus dicitur, & non debet aestimari ex valore adificij, sed ex redditu.
- 12 Domus magna pro cultu urbium potius quā occasione fructus adificiantur.
- 13 Prædium nō aestimatur ex magnitudine, sed ex bonitate, & redditu.
- 14 Precium iustum dicitur illud quod percipitur ex pensionibus, & redditibus, per spacium viginti annorum.
- 15 Fructus, & pensio dicuntur iusti, quando reddunt quinq; pro quolibet centenario.
- 16 Legitima assignanda filio non potest assignari in vna re sumptuosa, & absq; fructu.
- 17 Mulier que vult recuperare bona sibi hypothecata pro dote, non potest eligere vbi voluerit, sed arbitrio iudicis.
- 18 Legitima licet possit assignari per patrem filio in vna re, non tamen poterit assignari in re deteriori.
- 19 Debitor si patitur litem contestari, tenetur soluere pecunias, vel offerre omnia bona.
- 20 Debitor habens electionem, si semel elegit rem, & his fuerit contestata, non poterit amplius variare, & aliam rem eligere.
- 21 Debitor solvens partem debiti in aliare, quā esset obligatus, sibi præiudicat, & creditor poterit petere reliquum, partim in vna re, partim in alia.

ARGUMENTVM.

¶ Creditori cui ex expressa conuentione sunt hypothecata bona debitoris, in euentum non solutionis debiti non potest quam rem malit eligere, neq; debitor quam rem velit offerre, sed arbitrio iudicis hoc est remittendum, vt consignari faciat creditori non meliorem neq; viliorem rem, sed mediocrem, & maxima est differentia inter casum presentis decisionis, & antecedentis, vt animaduertenti facile erit dignoscere, casus perfectō notabilis, & ita concinne explanatus, vt cuilibet licet mediocris literaturæ (etsi perdifficilis & nodosus existat) facilis in futurum videri possit, adhibitis præsertim limitationibus hic adnotatis per Authorem.

¶ Domus sunt magni valoris, & parui fru-

ctus, & precium iustum illud dicitur, quod percipitur ex re per viginti annos, vel ad rationem quinq; pro quolibet centenario.

¶ Legitima filio à patre assignanda non potest assignari in re infructuosa.

DECISIO LXV.

DVM pendeat lis super paulo ante recitato dubio, fuit quaesitū quid iuris foret statuendum, si debitor in summa, puta centum, promississet soluere dicta centum intra certum terminum conuentum, & casu quo non solueret, impartitus fuisset licentiam creditori accipiendi tot de eius bonis quæ ascenderent ad debitā summam, vtrum dictus creditor possit eligere ad sui libitum, in quo loco velit de bonis debitoris pro dicta summa centum.

In hoc negotio tres sunt considerandi casus ex intentione Doctorum, quibus ordinatè animaduersis omnes etiam detur contrarietates, & confusiones.

Primus casus est, qui nullam habet difficultatem, quando quis est debitor in aliqua summa pecuniarum, pro quibus pecunijs persoluendis obligauerat eius bona, & tunc ex quo est consultum creditori, dum modo habeat pecunias, nec ei refert si redigantur pecuniæ ex viliore re ipsius debitoris, t̄ debitor poterit viliore rem distrahere, & precium creditori consignare. glo. Bar. Bald. & Saly. in l. quam diu. C. de distra. pigno. Ang. in l. creditoris. ff. eod. ita voluit nouissimè Fran. Bursat. conf. 88. nu. ii. lib. i. post multos quos allegat, sat erit indicasse locum.

Secundus casus est, qui similiter nullam continet in se difficultatem, quando t̄ debitor qui promissit soluere, puta centum & adueniente tempore, cum nō habeat ad manus pecunias, offert listam bonorum, iuxta dispositionem authen. hoc nisi. C. de solut. cum requisitis in d. tex. & eorum quæ ponit doctissimè Ripa in l. 2. §. mutui datio. nume. 28. & seq. ff. si cert. pet. & tunc creditor tenetur eligere quænam bona velit, etiam quando obligatio esset iuramento vallata, facta tamē per debitorem diligentia, & subhastatione prius, & alijs adhibitis circumstantijs

per nos cumulat in antecedenti decisione, & neq; primus, neq; secundus iste casus est noster.

Tertius est casus, de quo controuertitur, an quando debitor pro concurrente quantitate debiti, qui obligauit eius bona, siue tot de eius bonis quæ ascendunt ad concurrentem quantitatem debiti, non tamen facta specificatione bonorum, an isto casu possit eligere pro eius credito quamnam bona uoluerit, an uero teneatur tenuiora, siue mediocria bona eligere, quando uidelicet fuisset dictum, quod si non solueret hinc ad sex menses, dedit

In hoc casu duæ fuerunt Doctor. opiniones, prima fuit nouissimè Franc. Bursat. con. 88. nu. 32. & 33. lib. 1. quod creditor possit eligere quam rem uelit, mouetur duobus fundamentis, dicit enim, quod quælibet hominis dispositio debet adaptari ad intellectum iuris. Barb. consi. 63. col. 8. & consi. 19. lib. 3. Verùm licet possit stabilia debitor pro pecunijs tradere, intelligitur tamen stabilia ad illius electionem tantum, sed illa prout & eo modo quo secundum formam iuris tradi possunt, ne detur debitoribus materia fraudandi. arg. l. in fundo. ff. de re iud. l. si quis intra. C. de bon. proscript. Cast. conf. 210. Grat. consi. 63. nu. 69. lib. 1.

Secundò negando differentiam inter dationem in solutum voluntariam & necessariam, cum debitor semper uideatur uoluntariè dari in solutum. arg. l. si ob causam. ubi Doct. C. de euct. Bald. consi. 306. in fi. lib. 1. Vnde siue conueniant simul, quòd loco pecuniarum dentur stabilia, seu ex dispositione legis in subsidium dentur creditori, cum utroq; casu tradi censeantur. Ceph. con. 254. num. 11. cum seq. & consi. 255. nu. 2. lib. 2. & nos diximus in decisione nostra Perusina 60. & uelima primæ partis, bona omnia debitoris debere offerri, & per creditorè eligi. d. auth. hoc nisi. C. de solu. hæc Bursat.

Quare altera, & secunda fuit opinio superioris contraria, quòd immo creditor iste non possit eligere quam rem uelit pro suo credito, nec debitor teneatur of-

ferre listam bonorum, iuxta auth. hoc nisi debitor. C. de solut. sed arbitrio boni viri, non meliorem, non uiliorem rem, sed mediocrem teneatur eligere arbitrio boni viri, ut dicebam, & hanc opinionem tenuit Bar. in l. si ex falsis. in fi. C. de transfact. Bal. in auth. hoc nisi debitor. num. 1. C. de solu. Bar. in l. quoties. nu. 2. ff. de op. legat. Alex. consi. 125. col. fi. lib. 1. las. in §. sed etsi quis. nu. 5. & 6. C. commu. de lega. Boer. virtualiter decis. 46. Diaz. reg. 406. legatarius. Caualecan. in tracta. de tut. & curat. nu. 250. & in principio dicti consi. 78. nu. 11. & seq. id affirmare uidetur Bursat. licet postea, nu. 32. & 33. mutauerit sententiam & malè, cum eius opinio non solum sit contra communem, ut ex auctoritate tot Doctorum dignosci potest, sed etiam contra omnes, licet Excellentissimus Bursat. saluari possit, quòd ex abundantia in eius proposito casu usus fuerit dictis fundamentis, & non fundauerit eius sententiam in hoc, & quemadmodum ista secunda opinio est communis, ita pariter est uerior, & melioribus rationibus fulcita.

In omni etenim negotio semper est spectandum quicquid partes adinuicem contraxerint. l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur.

Similiter semper æquitas est spectanda. l. placuit. C. de iud. & æqualitas seruanda est in casu nostro, partes adinuicem conuenerunt, quòd in euentum non solutionis debito tempore consignarentur creditori tot de bonis stabilibus quæ ascendunt ad summam debitæ quantitatæ. Iste tertius casus ualde differt à primo & secundo casu per nos recitato, nam in primo casu est consultum creditori ex solutione pecuniarum ex qua uis re, etiam uilissima redigantur.

In secundo casu, ex quo creditori erant debitæ pecuniæ tantum, & debitor non habebat expromissas pecunias, conueniens erat, quòd loco grauaminis ipsius creditoris, qui non poterat exigere pecunias sibi debitas adueniente tempore, ipse creditor in odium debitoris haberet obnoxia bona omnia ipsius debitoris, & electionem dictorum bonorum, d. auth. hoc nisi debitor. C. de solu.

Sed in tertio casu licet non sit consultum cre-

tum creditori per receptionem pecuniarum, ex quo conuenit recipere tot de bonis stabilibus, non damnificatur in aliquo dictus creditor, si recipiat mediocria bona ipsius debitoris, et ne ad imparia iudicentur creditor & debitor, quia si meliora bona ad elect. creditoris eligerentur, debitor utiq; damnificaretur, quemadmodum damnificaretur creditor, si debitor ei offerret pro debito et domum magni valoris, & pauci fructus, quæ non debet æstimari ex valore ædificij, sed ex redditu. Io. de Plat. in secunda. C. de prædic. & omnib. rebus nau. Ias. in §. sed si quis. numer. 11. Insti. de actio. & in l. si constante. numer. 150. ff. de solut. matri. Bursat. d. consi. 88. numer. 17. vbi post text. in d. l. 2. C. de præd. & omnib. rebus nau. lib. 11. in glo. in ver. sumptus, & post Alexan. in l. Imperator. ff. ad Trebel. & Boer. decis. 19. dicit, et domus magnas pro cultu urbium potius quam occasione fructus ædificari.

13 Ita etiam dicimus et in prædio non æstimando ex magnitudine, sed ex bonitate, & redditu. Pinell. in l. 2. in 3. par. capit. 4. numer. 28. C. de rescind. vendi. Bursat. vbi supra, d. numer. 17. vbi. numer. 19. dicit, et iustum precium dici quantitas ad quæ ascendant pensiones vel redditus per spacium viginti annorum. Ias. in l. si dudum. ff. de legat. 1. numer. 5. Paris. consil. 60. numer. 29. lib. 1. Couarr. Var. resol. capit. 9. numer. 5. commun. opinio. vt pro Pinell. vbi supra, numer. 29. subdens Bursat. quod et iusta pensio etiam dicitur, quando pro pensione & fructu redduntur quinque pro quolibet centenario.

Vt ergo euitentur istæ extremitates, & ne creditor in isto casu optet quam rem velit, & e contra, ne debitor infructuosam rem offerat eius creditori, Docto. communi calculo constituerunt, quod hoc in arbitrio boni viri, hoc est, iudicis, sit relictum, ex quibus distinctionibus satis apparebit responsum ad contraria, & quomodo dicta contraria sint intelligenda, & veritas huius opinionis dignoscitur, licet aliter contra communem senserit Franc. Bursat. d. consi. 88. numer. 25. & 26. lib. 1.

Possunt ad hoc adduci multa similia, hoc esse remittendum arbitrio iudicis,

quæ accuratè adducit Bursat. d. consi. 88. n. 11. & 12.

16 Primum simile de et legitima assignanda filio, quia si assignaretur filio in vna re sumptuosa, & absque fructu, reclamare posset. Ripa in l. in quartum. numer. 145. ff. ad legem Falcidiam. propterea iudex æstimabit, in quo loco assignetur, Menoch. in tractat. de arbitr. iud. lib. 2. Cent. 2. casu 162. numer. 23. & 24. Anton. Gabr. lib. commun. conclus. 6. in titu. de legit. conclus. 4. numer. 3. & 16. Facit l. si quis argentum, cum materia. C. de dona.

17 Item et mulier quæ debet recuperare dotem in bonis stabilibus hypothecaram, non potest eligere vbi voluerit, sed arbitrio iudicis. Boer. decis. 46. nu. 7.

Et quod dictum est supra de legitima, habet etiam locum in legitima assignanda per patrem filio, qui et pater licet possit vnicam rem pro legitima filio assignare, non tamen deteriore assignabit, Rip. in l. in quartum. numer. 126. ff. ad legem Falcid. sed arbitrio iudicis.

Sic concludamus in proposito casu, creditorem istum non posse eligere meliora bona, & e contra debitorem non posse offerre deteriora, sed arbitrio iudicis esse adiudicanda.

19 Limitantur prædicta, quando et debitor, in cuius facultate erat consignandi bona arbitrio iudicis, passus fuisset litem contestari, quia post litem contestationem vel tenetur soluere pecunias, vel offerre omnia bona. Barto. in l. si quis stipulatus. numer. 4. ff. de solu. l. item veniunt. §. idem rectè. ff. de peti. hered. Dec. consi. 387. in fi. Bursat. d. consi. 88. in fi. lib. 1.

Idem expressius voluit ultra eum Cap. deci. 46. numer. 6. dicens, quod si et creditor, cui plures res sunt obligatae, alternatiuè habens electionem ex prouisione sua, siue legali, si semel elegerit rem, & litem fuerit contestatus, non poterit amplius variare, & aliam rem eligere, idem voluit Loffred. consil. 19. numer. 3.

21 Si tamen et debitor soluisset partem debiti in vna re, & partem in alia, sibi præiudicat, & erit in electione creditoris, petere reliquum debiti partim in vna re, partim in alia. Loffred. d. con. 19. nu. 7.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Confessio simpliciter facta à marito de dote recepta absq. iuramento, ex quo est facta inter personas prohibitas, non valet.
- 2 Donatio presumitur quotiescunq. confessio apparet facta constante matrimonio.
- 3 Confessio ista de dote recepta confirmatur morte mariti, quemadmodum confirmantur alie donationes inter virum & uxorem.
- 4 Donatio supradicta morte confirmata trahitur retro ad tempus facte donationis, quod declara, vt infra nu. 33.
- 5 Confessio predicta etiam in casu valida non subsisteret sine insinuatione, quando excederet summam quingentorum aureorum antiquorum.
- 6 Insinuationis defectus secundum magis comm. opi. suppletur iuramento.
- 7 Antonij Gabrielis conclusionum liber, Calepinus Doctorum nuncupari potest.
- 8 Iuramentum vnicum supplet plures defectus.
- 9 Valor aurei antiqui hodie est diminutus, & quingenti aurei antiqui hodie constituunt septingentos aureos, & sic hodie valet donatio sine insinuatione, vsq. ad septingentos aureos.
- 10 Iuramentum non supplet defectum insinuationis secundum vnam commu. opin. ex Fernand. Vafqu. sed contraria opinio est magis commu. vt supra num. 6.
- 11 Confessio mariti de dote recepta, non confirmatur iuramento assertorio, sed iuramento promissorio, & obligatorio, & est magis communis opinio.
- 12 Confessio mariti disparis aetatis, siue conditionis, quia dicitur fieri in recompensationem, valet à principio etiam absq. iuramento.
- 13 Uxorem nobilem accipiens plebeius, si constante matrimonio consistatur recepisse dotem, confessio valet, & tenet, & est magis comm.
- 14 Uxores diuites licet rusticas & vilissimae prosapiae quærunt habere homines: putant enim ex diuitijs consequi nobilitatem, & referuntur quaedam carmina.
- 15 Uxor qua deligenda.
- 16 Uxor dicitur pauper, vel diues, attenda qualitate personarum, quod relinquitur arbitrio iudicis, vt infra nu. 17.
- 17 Uxor qua deligenda, ex auctoritate Seneca explicatur.
- 18 Confessio facta à marito ob seruitia recepta ab uxore, valet à principio tanquã remuneratoria, que tamen merita & seruitia probari debent, cum simus inter personas prohibitas.
- 19 Donationi merita debent esse correspondentia arbitrio tamen iudicis.
- 20 Confessio dotis recepta à patre, siue à cognato valet & tenet secundum multos, licet hoc per Authorem reuocetur in dubium.
- 21 Confessio mariti de dote recepta valet, quando vltra confessionem concurrunt alie conie-

- 22 ctura, puta quod vxor fuisset alimentata per decennium, quod declara vt infra procedere, quando vltra alimenta concurrissent alie coniectura.
- 23 Confessio mariti de dote recepta valet, quando est modica summa.
- 24 Confessio mariti de dote recepta valet, quando pro parte probatur vera, quia in totum presumetur vera.
- 25 Confessio mariti valet, quando ante confessionem precedebat promissio dotis.
- 26 Confessio mariti valet, quando constat de vera numeratione.
- 27 Confessio predicta praeiudicat & marito, & eius heredibus, & est communis opinio.
- 28 Muller praefertur non solum heredibus ipsius mariti, sed etiam anterioribus creditoribus, & confessio retrahitur ad tempus promissionis, & est communis opinio.
- 29 Confessio predicta nocet & marito, & eius heredibus statim, non expectato biennio.
- 30 Confessio soceri, absente parte, probat in terris ecclesiae de equitate Canonica.
- 31 Confessio predicta potest reuocari etiam quod fuerit iurata.
- 32 Confessio supradicta non praeiudicat anterioribus creditoribus.
- 33 Donatio antedicta licet retrahatur ad tempus mortis, hoc tamen intelligitur respectu fructuum, non autem respectu proprietatis.
- 34 Confessio de qua supra, non nocet posterioribus creditoribus habentibus causam onerosam.
- 35 Confessio ista non nocet, quando tantummodo essent praestita alimenta, nisi concurrerent alia coniectura.
- 36 Confessio ista pariter non nocet, quando posset constare de fraude aliqua.
- 37 Confessio ista nocet etiam posterioribus creditoribus post elapsa tempora opponendi exceptionem non numerate dotis, & aequipollet reali solutioni secundum commu. opin.
- 38 Confessio mariti ante lapsum biennij non operatur quin posteriores creditores non possint opponere defectus dictae confessionis.
- 39 Mariti renunciatio non debet obesse creditoribus, licet dicta renunciatio praeiudicet marito, & eius heredibus.
- 40 Creditores qui habuerunt causam à marito, intra tempus opponendi exceptionem non numerate dotis, & ignorassent dictam confessionem, restituerentur in integrum dicti creditoribus ad opponendam exceptionem non numerate dotis.

A R G V M E N T V M.

Confessio mariti de dote recepta constate matrimonio, an et quando valeat, in quibus casibus praeiudicet anterioribus, siue posterioribus creditoribus, et intra

intra tempus opponendi exceptionem non numerata dotis, quam postea, multifariam, multisq; modis hic declaratur.

Et miro ordine per conclusiones articulus iste retroactis temporibus difficilis & confusus, ab Authore facilis, & planus redditus fuit.

¶ Donatio non valet absq; insinuatione, nisi adsit iuramentum, quod secundum magis comm. opinio supplet defectum insinuationis.

¶ Quae donatio hodie valet absq; insinuatione vsq; ad septingentos aureos, cum valor aurei sit diminutus.

¶ Vxoribus quae deligenda, & quae non, hic accuratissime pertractatur.

DECISIO LXVI.

LEMENS Alberti confessus fuit in instrumento habuisse Seraphino Fantudino quingentos aureos pro dote suae vxoris Magdalena, & filiae dicti Seraphini, praefatus Clemens erat grauatus magna mole aëris alieni, & creditores concurrebant certantes ad inuicem pro consequendis eorum creditis, dicta tamen Magdalena eius vxor pretendebat se praeferri omnibus anterioribus creditoribus vigore dicti instrumenti dotalis. Questio ista est ardua & difficilis, & diu cognita à Doctoribus, qui vel studio contradictionis, vel potius lucro abstracti ad eò in hanc vel illam opinionem inclinauerunt, vt pro vna & altera parte reperiantur communes opiniones, distinctè tamen procedendo, & veritas huius articuli dignosci poterit, & quae opinio in futurum in praxi sit seruanda.

¹ Prima conclusio est, quòd quando ¶ confessio ista est simpliciter facta à marito, & absq; iuramento, ex quo est facta inter personas prohibitas, tanquam donatio reijcitur. l. 1. & 3. §. sciendum. ff. de dona. inter vir. & vxor. Dec. con. 202. num. 1. ¶ quae donatio statim praesumitur, quotiescunq; confessio apparet facta, còstante matrimonio. l. qui testamentum. ff. de prob. Doc. in l. diuortio. ff. de verb. oblig. Gozadi. con. 42. nu. 2. Grat. Resp. 36. num. 6. lib. 1. Ceph. conf. 101. nu. 24. lib. 1. Rol. à Valle conf. 93. nu. 1. lib. 1. Natt. conf. 195. Ruy. qui de magis còmuni testatur conf. 183. lib. 1. nouissimè Francif. Bursa. con. 32. nu. 4. lib. 1. Loffred. conf. 22. num. 1. Natt.

conf. 147. nu. 4. Alcia. Resp. 332. & Docto. vbiq; passim hoc adnotant, vt in hac prima conclusione nemo penitus contradicat.

Secunda conclusio est à Doct. magis communiter approbata, quod licet confessio ista facta à marito stante matrimonio de receptione dotis à principio non subsistat, ¶ nihilominus còfirmatur morte mariti quemadmodum confirmantur aliae donationes factae inter virum & vxorem. l. quod suo. & ibi gl. 2. C. de dot. cau. non nume. l. antep. C. de don. ante nup. Bar. in l. cum quis decedens. §. Titij, de le. 3. Bal. in l. 1. C. de don. ante nup. Alex. còf. 26. col. 1. lib. 2. Ant. Gabr. lib. comm. conclu. tit. de iu. do. & promif. dot. conclus. 3. num. 5. lib. 3. Ruy. con. 54. nu. 1. lib. 2. Rol. à Valle, conf. 93. nu. 14. lib. 1. Bal. Nouel. in rep. l. 1. nu. 200. ff. solu. matr. idem Rol. d. conf. 93. nu. 32. lib. 1. vbi dicit, quod talis ¶ donatio morte confirmata trahitur retro ad tempus factae donationis, per Bart. post glo. in l. sub conditione. ff. de solu. & in l. si. vbi etiam glo. C. de inoffic. donat. Ruy. con. 130. col. 3. ver. quantum ergo ad dotem. lib. 1. Hoc tamen intelligendum ¶ modò dicta ¶ confessio dotis non excedat summam quingentorum aureorum antiquorum, quia sine insinuatione dicta confessio non subsisteret. l. sancimus. C. de don. §. perficiuntur. Insti. eo. latissimè Anton. Gabriel. qui ponit regulam, ampliationes, & limitationes in libr. communio. conclus. in tit. de donat. conclusio. 1. libr. 3. & licet fauore dotis non requiratur insinuatio. l. si. & ibi glo. in ver. indicetur. C. de iure dot. & not. in d. l. sancimus. hoc tamen debet intelligi de ea dotatione, quae fieret à personis permissis, & nò prohibitis, puta patre, fratre, & extraneis, secus si fieret à marito. Soci. in l. 1. col. 20. & seq. ff. sol. mat. Ant. Gabr. d. l. 3. comm. conclu. in tit. de dona. num. 37. Rol. à Valle, con. 93. nu. 17. li. 1. si tamen in huiusmodi confessione esset appositum ¶ iuramentum, tunc virtute iuramenti non opus esset alia insinuatione, & confessio ista subsisteret, quia licet retroactis temporibus fuerit communis opinio Doct. quòd iuramentum non suppleret defectum insinuationis, Barb. conf. 6. colum. 10. lib. 2. & ceteros hanc partem se-

- rem sectantes cumulat Ant. Gabriel. lib. commu. conclus. 3. conclu. 1. tit. de dona. nu. 66. in fi. hodie tamen magis communi extat, quod iuramentum suppleat defectum insinuationis. de commu. testatur Bertran. consi. 173. col. 2. lib. 1. Afflict. decis. 159. Crauett. consil. 118. col. 1. Grat. qui de magis communi attestatur consil. 70. col. fi. lib. 1. & ad nauseam vsq; Anto. Gabr. lib. 3. commu. conclu. tit. de dona. conclu. 1. nu. 66. qui locus tanquam iudex posteris temporibus allegabitur, cum omnia diligenter tetigerit, & cumulauerit, adeo quod ⁷ liber ille iure merito Caelepinus Doctorum nuncupari possit. Adde Tiraquel. in l. si vnquam in praefat. nu. 143. C. de reuocan. dona. Neui. consi. 8. nu. 9. & 10. Rolan. à Valle consi. 19. in fi. & consi. 39. nu. 38. lib. 1. Alcia. Respon. 54. nu. 2. & 3. Bell. consi. 60. nu. 19. Crauett. consi. 118. num. 1. & in terminis nostris de confessione facta per maritum de receptione dotis, quod firmetur iuramento, & quod dictum iuramentum suppleat defectum insinuationis, sensit Rolan. à Valle consi. 93. num. 37. lib. 1. & Ceph. consil. 86. num. 17. lib. 1. vbi dicit, ⁸ iuramentum vnicum tantum validare donationem à principio, & confessiones istas, ac etiam defectum insinuationis, perpendens multos dubitare an vnicum iuramentum plures suppleat defectus. dixi supra aureorum antiquorum, quia ⁹ cum hodie sit diminutus valor aurei, & illi quingenti aurei antiqui hodie constituunt septingentos aureos, & sic hodie donatio absq; insinuatione valeretur vsq; ad septingentos aureos. Rolan. à Valle consi. 39. nu. 41. lib. 1. Isti autem qui aduocationis munere funguntur, si vellent sustinere aliam opinionem ¹⁰ & communem, ¹¹ quod iuramentum non suppleat defectum insinuationis, adeant Vasqu. in lib. de succes. creat. §. 5. in prin. in praxi tamen, vt dicebam, altera opinio magis communis seruatur, quod iuramentum suppleat defectum insinuationis.
- ¹¹ Tertia conclusio est, quod ista ¹² confessio mariti facta de dote recepta non confirmetur iuramento assertorio tantum. Bald. in l. cum quis decedens. §. Titia, de leg. 3. Dec. consi. 202. Paris. consi. 86. nu. 47. lib. 3. Grat. consi. 54. col. 4. lib. 1. sed requiritur etiam iuramentum promissorium seu obligatorium, & est magis communis opinio, vt per Ant. Gabr. qui ceteros congerit lib. comm. opin. 3. tit. de donat. conclu. 3. num. 4. & 5. Crauett. consi. 102. Ceph. consi. 61. nu. 22. lib. 1. Pet. Io. Ancar. q. 32. nu. 13. & 14. par. 2. Bald. Nouell. in re. pet. l. 1. nu. 198. & nu. 203. ff. sol. mati.
- ¹² Quarta conclusio est, quod ista ¹³ confessio subsistat, quando fieret à marito dispare aetatis vel conditionis, quia ex quo isto casu dicitur fieri in recompensationem, dicta confessio valet etiam absq; iuramento. Bar. in l. si voluntate. num. 2. C. de dot. promiss. las. in l. diuortio. nu. 9. ff. de verb. oblig. & in l. ex hoc iure. nu. 55. ff. de iusti. & iure. & in l. si. C. de verb. signifi. & in l. si non fortem. §. libertas. nu. 8. ff. de condi. indebi. Bald. Nouell. in tract. de dot. in 10. priuileg. nu. 7. Curt. Iun. consi. 6. nu. 20. Pet. Duen. reg. 221. nu. 11. dicens, quod si ¹⁴ plebeius accipit nobilem in uxorem, & constante matrimonio confiteatur recepisse dotem, quod confessio ista valet & tenet Paris. consi. 86. nu. 18. vbi testatur de communi lib. 3. Riminal. consil. 216. num. 23. lib. 2. Tiraquel. in tract. de nobilita. cap. 18. nu. 19. Viui. comm. opi. in verb. donatio inter virum & uxorem. nu. 7. & haec est verior & magis communis opinio, licet quidam Moderni Repetent. in l. 1. ff. solut. mati. disputatiue conentur eam subuere. Hodiernis tamen temporibus parum ista haec praestantur, quia homines omissis istis nobilitatibus quaerunt habere ¹⁵ uxores diuites, licet rusticas & vilissimae prosapiae: putant etenim ex diuitijs etiam consequi nobilitates, iuxta tradita late à Tiraquello in tracta. de Nobilita. cap. 3. nu. 7. dicens:
- Diuitia si absunt, imbecilles sunt nuptia:
Laudant enim nobilitatem homines,
Magis autem affinitatem sequuntur diuitum.*
- ¹⁵ Deinde ¹⁶ subdit arietes, asinos, & equos generosos nos querere, & vnumquemque velle huiusmodi animalia ex bono genere sibi parare, uxorem verò malam, maliq; generis non renuere virum generosum, si ei pecunias multas dederit, neq; è diuerso mulierem mali viri, sed tamen diuitis recusare nuptias: bono enim illum praeferre opulentum adeo quidam existimant, vt illarum gratia bonus mali generis uxorem ducat, & malus bonum sibi

16 num sibi genus adsciscat. † Vxor autem dicitur pauper vel diues, attenta qualitate personarum, hoc arbitrio iudicis relinquendo, vt nouissimè tradit Menoch. in tracta. de arb. iud. casu 65. lib. 2. cent. 1. & vltra eum in terminis vxoris pauperis vel diuitis ponit Tiraquel. in tract. de nobilit. cap. 20. nu. 159. † dicens, pariter hoc relinqui arbitrio iudicis, asserens quod nobilis qui operari nequit, dicitur pauper, id habens quod rusticum & artificem faceret diuitem, in quam sententiam scriptum est à Cornelio Tacito, Nerone Valerio Messalæ Consuli, qui Coruini Oratoris pronepos fuit, obtulisse in 22 singulos annos quingenta sextertia, quibus paupertatem & inopiam sustentaret, quæ summa est ex nostra pecunia ex computatione Budæi lib. de Affe, duodecim millium & quingentorum aureorum, quam summam si qui hodie habent, ditissimi existimantur, & tamen tunc Messala paupertate laborare credebatur pro ratione scilicet suæ dignitatis & nobilitatis. Concludam igitur hanc quartam 18 conclusionem † cum sententia Senecæ in lib. de remed. fortuit. ad Galionem, quem refert, & sequitur Tiraquel. in tracta. de nobilit. cap. 26. nu. 10. Inuenies, inquam, bonam vxorem, si nihil quæris nisi bonam, dummodo ne imagines proauosq; respexeris, nec patrimonium cui iam ipsa nobilitas cessit.

19 Quinta conclusio est superiori germana, in † confessione facta à marito ob seruitia accepta ab vxore: tunc etenim ex quo confessio ista est remuneratoria, à principio valet, & tenet Ant. Gabr. falsissimè lib. 3. comm. concl. in concl. 1. num. 59. sed ex quo sumus in confessione facta inter personas prohibitas, merita & seruitia debent probari, vt not. in l. si fortè. ff. de castren. pecul. in l. si donatione. C. de collat. nec sufficit assertio meritorum, nisi probentur. Imol. in l. Aquilius Regulus. ff. de donat. latissimè. Anto. Gabr. vbi supra, nu. 60. Tiraquel. in tract. de nobil. 24 cap. 18. nu. 19. Viui. in suis commu. opi. in ver. donatio inter virum & vxorem. nu. 1. & ponunt alij quos consultò omitto, non pratermittendo tamen ex intentione 20 Doctor. de quibus supra, † seruitia debere esse condecencia donationi, quod

arbitrio iudicis est relinquendum.

21 Sexta conclusio est, quando vir confitetur † recepisse dotem non ab eius vxore, sed à patre, Ruy. consi. 183. nu. 4. lib. 1. siue à fratre suæ vxoris, Marf. sing. 385. Rolan. à Valle, consi. 53. num. 26. lib. 1. Didac. Couarr. lib. 1. var. resol. cap. 7. vers. est & alia in hac re. Ias. in §. fuerat. col. 21. vers. vnum etiam. Inst. de actio. verùm de hoc dubito, cum maritus, qui vellet bene mereri, & rem gratam facere eius vxori, fatebitur accepisse dotem ab eius socero, vel cognato, intuitu eius vxoris, & sic remanet confessio ista valde suspecta.

22 Septima conclusio est, quando † vltra confessionem concurrunt alię coniecturæ, puta quod vir retinisset vxorem, & tanquam dotatam eam alimentauerit. Bald. in l. 1. col. 3. vers. vnde quæritur. C. de priuil. dot. Dec. consi. 536. ver. ad hoc etiam facit. Gozad. conf. 42. col. 3. & consi. 28. vers. septimo fortius. Bald. Nouell. in tract. de dot. in 10. par. col. 7. in fi. vers. quartò limita. Crauett. consil. 40. quod tu dicas procedere, quando vxor fuisset alimentata per virum per decennium. Soc. in l. 1. col. 15. ver. sed ista opinio. ff. sol. matri. de quo dicto licet dubitauerit Crauett. vbi supra, dicens etiam ante lapsum decennij valere dictam confessionem, dummodò per minus tempus fuerint præstita alimenta, nihilominus dictum Soc. in loco, de quo supra, communiter sequuntur Doct. quod videlicet requiratur lapsus decennij, vt est videre per nouissimos Reperentes in l. 1. ff. solu. matri. circa materiam huius conclusionis vide etiam Dida. Couarr. lib. 1. ca. 7. var. resol. ver. sic ex confessione receptæ dotis. Rolan. à Valle, conf. 85. nu. 43. lib. 1.

23 Octaua conclusio est, quando † confessio, quæ fit à marito, est de modica summa. Crauett. d. consil. 40. nume. 4. Quæ autem dicatur modica summa, ponit Mennoch. in tract. de arbit. iud. casu 145. nu. 2. cent. 2. lib. 2.

24 Nona conclusio est, quando † confessio mariti de dote recepta pro parte probatur vera, quia in totum præsumetur vera, iuxta not. per glo. & Doct. in l. 2. C. de non num. pecu. ita arguit Soc. Sen. conf. 82. col. 2. in prin. lib. 3. Crauett. conf. 158. nu. 6. in fi. & conf. 198. nu. 6. confessio

E enim

enim quādo est verisimilis, inspecta qualitate coniugum, & facultatibus mariti subsistit, & post alios voluit Pet. Io. Arch. q. 32. nu. 8. par. 2. præsertim quando habet adminicula veritatis. l. cum citra. & ibi Bar. C. de iur. dot. Boer. deci. 333. Ant. Gabriel. lib. 3. com. concl. concl. 4. nu. 4. in ti. de dona. Grat. resp. 55. nu. 38. lib. 1.

25 Decima conclusio extat, quando ante confessionem mariti præcederet promissio dotis, quia tunc magis præsumitur facta animo liberandi à promissione præcedenti, quàm fraudandi, Cyn. in l. in contractibus. C. de non nu. pec. Crauet. conf. 40. in prin. Afflict. decis. 402. num. 2. Bal. Nouel. in rep. l. 1. nu. 210. & seq. ff. sol. mat. vbi amplè hoc declarat, & in tract. de dot. priuileg. 10. col. 7. Ruy. qui dicit istam partem communem, conf. 183. col. fin. vers. quinimo veriùs. lib. 1. & de magis comm. testatur Ant. Gabr. qui concordantes allegat lib. 3. comm. conclu. tit. de iur. dot. conclus. 4. nu. 2. Io. de Amicis, conf. 136. nu. 2. & nu. 4. Grat. respon. 54. nu. 14. lib. 1. & isto casu statim valet, nec etiam intra biennium potest opponi exceptio nõ numeratæ dotis. Bellon. conf. 4. num. 7. Alci. respon. 332.

26 Vndecima conclusio est, quādo non solum constat per simplicem confessionem, sed etiam per verā numerationem, quia tunc confessio mariti non præsumitur facta in fraudem. Grat. respon. 54. nu. 38. lib. 1.

Possent complurimæ aliæ conclusiones, siue potius limitationes in vnū congeri circa istam materiam, quas dedit opera omitto, tum quia non faciunt ad casum nostrum, tum etiam quia ex lectura Doctorum per me allegatorum de facili inueniri poterunt.

Nunc claudendo decisionem est videndum, an stantibus aliquibus ex dictis confessionibus validis, puta quod fuerint morte cõfirmatæ, iuramēto vallatæ, vel quod præcesserit promissio dotis, vel alio modo, de quibus suprā, an inquam per dictas confessiones fiat præiudicium & creditoribus, & hæredibus mariti? & in hac dubitate distinctè & intelligibiliter procedendo, iuxta communes traditiones Docto. tres sunt considerandi casus, quibus ritè animaduersis ad totalem facilitatem o-

mnēs contrarietates Doctorum redigentur.

Primus casus est, quando dubitatur an ista confessio præiudicet hæredibus mariti confitentis, & ipsimet marito, & isto casu dicunt communiter Docto. quod confessio ista præiudicat & marito & eius hæredibus, Bar. Bal. & Saly. in l. assiduis. C. qui potio. in pigno habeat. C. C. conf. 31. vbi testatur de communi Tiraquell. qui multos citat in tract. de vtroq; retrac. glo. 28. num. 88. intelligendo tamen hoc, dummodò non fuerit renunciatum exceptioni non numeratæ dotis, quia ex dicta renunciatione argueretur fraus. Ruy. conf. 137. num. 3. lib. 4. & latè post multa consilia Doctorum ponit Pet. Io. Ancar. quaest. famil. 32. nu. 2. par. 2. & hoc procedit de facili, quando præsertim sumus in donatione iurata, vel quando præcessit promissio dotis, quia licet postea subsequatur confessio dotis, mulier præfertur non solum hæredibus ipsius mariti, sed etiā anterioribus creditoribus, cum confessio illa retrotrahatur ad tempus factæ promissionis, & tempus promissionis attenditur, non autem tempus confessionis, vt per totam decisionem deducit Afflict. decis. 402. in causa. Ceph. conf. 21. nu. 10. lib. 1. idem voluit Bulgar. de Bulgarinis in rep. l. 1. nu. 46. ff. sol. mat. dicens quod confessio mariti, quando sumus in casu validæ confessionis, tunc ex cõmuni sententia Doct. nocet marito & eius hæredibus, & sic in vndecim casibus per nos suprā notatis, in quibus deduximus subsistere confessionem mariti, & in alijs similibus præiudicabit & marito, & eius hæredibus dicta confessio, etiam quod fuerit renunciatum exceptioni non numeratæ dotis, quia dicta Ruyn. & aliorum procedunt, quando sumus in confessione inualida & suspecta, sed quando nos sumus in donatione à principio valida, iuxta multas explanationes à nobis suprā relatas, excepta donatione illa, quæ nõ valet à principio & morte confirmari debet, tunc vtiq; etiam quod apponatur exceptio non numeratæ dotis, confessio præiudicabit & marito, & eius hæredibus, & hoc est de mente Scribentium. idem voluit Rolan. à Valle, conf. 93. numer. 20. num. 30. & sequen. lib. 1. Ioan. de Ami. conf. 136. num. 2. & 4.

29 2. & 4. dicens, † quòd statim præiudicat viro & eius hæredibus, nõ expectato bien-
nio. idem esset si dicta cõfessio dotis fuis-
set facta à socero in eius testamento, et-
iam absente parte, † quia dicta confessio
30 soceri absente parte in terris Ecclesiæ de
æquitate Canonica prob. Riminal. con.
108. nu. 15. vsq; ad nu. 21. lib. 1. est bene ve-
rum, † quòd dicta confessio facta à Socero
31 de dote recepta potest reuocari, etiam
quòd fuerit iurata. Ruyn. consi. sexagesi-
mo nono. num. 26. & seq. lib. 1.

Secundus casus est, qui nullam prorsus
habet difficultatem, quando creditores
sunt anteriores cõfessionibus dotis, quia isto
casu nemine discrepante admittunt Do-
cto. quòd † confessio ista non præiudicat
32 dictis anterioribus creditoribus. Bald. in
rub. C. de reuocan. his quæ in fraud. cred.
col. 2. Alex. con. 142. lib. 5. Gozad. con. 29.
nu. 25. vers. decimo ista confessio. Crauet.
consi. 44. nu. 1. Ceph. consi. 21. nu. 9. lib. 1.
Ruy. consi. 183. nu. 1. & 2. lib. 1. Didac. Co-
uar. lib. 1. vari. resol. ca. 7. ver. tertio illud.
in fin. vbi hanc opinionem defendit, et si
33 anteriores creditores non haberent hypo-
thecam aliquam, sed tantum modo perso-
nalem actionem ex sententia. Castren. in
l. 1. vlt. col. ff. sol. matri.

Tertius & vltimus casus est, an confes-
sio ista de recepta dote noceat posteriori-
bus creditoribus, & in hoc casu est pri-
mum animaduertendum, an simus in
simplici confessione, quæ confirmatur
morte, quia isto casu non præiudicat di-
cta confessio posterioribus creditoribus,
34 quia † licet dicta donatio retrahatur
ad tempus factæ donationis, vt superius
dixi, hoc tamen est intelligendum respec-
tu fructuum, non autem respectu domi-
nij. Bar. Bal. & Doct. in l. 2. C. de inoffi. do-
nat. & perinde est, ac si facta esset tempore
35 mortis, † nec nocet posterioribus credi-
toribus habentibus causam onerosam.
Campeg. in tracta. dot. quæst. 53. Bellon.
consi. 47. num. 6. & ita est intelligendus
36 Ruyn. consi. 132. col. 3. lib. 4. Rolan. à Val-
le consi. 93. numer. 32. lib. 1. similiter non
noceret † dicta confessio, quando esse-
mus in casu vbi fuissent tantummodo
præstita alimenta vxori, etiam per decen-
nium, nisi concurrerent alia coniecturæ,
Bellon. consi. 48. num. 2. † Neque etiam

noceret quotiescunque per creditores
posset doceri de aliqua fraude, vt deducit
Coyarr. d. ca. 7. lib. 1. var. resol. in quo c. sa-
tis seriosè hanc materiam pertractat.

Quando tamen essent defluxa tempo-
ra opponendi exceptionem non nume-
rata dotis, tunc † confessio mariti nocet
37 etiam posterioribus creditoribus, quia
eo casu tantum operatur confessio mari-
ti, quantum vera & realis solutio, & est
communis opinio, vt per Afflict. d. decisi.
402. col. 4. in fi. ver. item vera conclusio.
Alex. consi. 123. lib. 6. consi. 90. col. 2. lib. 3.
Gozad. consi. 42. col. 3. ver. quinto. licet
Roll. à Valle, con. 85. n. 42. lib. 1. Fran. Butf.
qui etiam de communi testatur, con. 32.
nu. 42. lib. 1.

Si autem non esset elapsum biennium,
38 tunc vtique † confessio illa (nisi esset ve-
ra) non omnino præiudicaret posteriori-
bus, quin possent opponere defectus di-
ctæ confessionis. Afflict. d. dec. 402. etiam
quòd maritus renunciaffet exceptioni
non numeratæ dotis. Pet. Io. Ancar. quæ.
39 Famil. 32. num. 7. par. 2. dicens, quòd † re-
nunciatio mariti non debet obesse credi-
toribus. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pa-
ctis. quæ renunciatio licet præiudicet ma-
rito, & eius hæredibus, non tamen præiu-
dicat creditoribus & eius hæredibus. Bel-
lon. consi. 47. nu. 4. aliàs esset in potestate
mariti fraudare creditores contra l. 1. §. si
culpā. ff. si quid in frau. patro. intelligen-
do tamen prædicta quòd si creditores ha-
buissent causam à marito post lapsum
biennij, lapsus temporis eis noceret.

Si autem † creditores habuissent cau-
sam à marito intra tempus opponendi ex-
ceptionem non numeratæ dotis, & igno-
rassent dictam confessionem, tunc resti-
tuerentur in integrum creditores ad op-
ponendam dictam exceptionem non nu-
meratæ dotis. Gozadi. qui de communi
testatur, con. 28. num. 20. Petr. Io. Ancar.
quæst. famil. 32. nu. 2. part. 2. vbi ex inten-
tio. Gozad. dicit dictam † restitutionem
intelligi petitam, quando in libello fuis-
set facta mentio dictæ exceptionis, & in
fine libelli adesset clausula, peto ius & iu-
stitiã ministrari, & cum simus in his quæ
sunt facti, ignorantia præsumitur. l. in
bello. §. facta. ff. de capt. & possi. reuer. &
ira est intelligendus Gozad. qui videtur

sibi met contrarius in consil. 42. numer. decimotertio.

In casu autem nostro, ut reuertamur quo digressi sumus, ista domina Magdalena tantum modo ostendebat instrumentum confessionis dotis, non præcedente aliqua dotis promissione, nec concurrebat aliqua ex supra narratis præsumptionibus ad fauorem ipsius Magdalene, propterea iudicauit dictam confessionem non officere anterioribus creditoribus, & sic contra dictam Dominam Magdalenam. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Tutor, & curator tenentur dare pecunias pupillares ad honestum lucrum, & ad cambium, alias tenentur ad interesse.
- 2 Prædia venalia quæ emi potuissent, opus est probare, ad hoc ut teneatur tutor, & infra, numer. 3. & 4.
- 5 Pupillus debet probare fuisse repertos volentes pecunias ad censum, cambium, & in mercaturam.
- 6 Proclama, & bannimenta sunt modi probandi prædia fuisse venalia.
- 7 Bannum publicatum præsumitur deuenisse ad notitiam omnium qui sunt de loco, & ibi commorantur.
- 8 Tutor probabitur inuenisse prædia venalia, si fuerit requisitus, an voluerit emere talem fundum.
- 9 Venditiones bonorum stabilium banniri solent.
- 10 Tutores dicuntur esse in dolo in non dando pecunias ad honestum lucrum, si fuerit probatum per proxenetas, & mediatores ab hoc fuisse requisitos, ipsosque tutores recusasse.
- 11 Proxenetis non creditur, nisi vtraque parte consentiente, & est magis communis opinio.
- 12 Proxenetæ admittuntur, quando alij testes haberi non possunt.
- 13 Minorum fauore, multa fuere introducta.
- 14 Tutoris scientia, dicitur scientia pupilli.
- 15 Roma, Venetijs, Lugduni, & in alijs ciuitatibus insignibus solent dari pecunia ad cambium, & recambium, & in multis locis adsunt montes non vacabiles.
- 16 Notorium facti permanentis sufficit allegare.
- 17 Notorium prædictum non opus est allegare, quando constat ex actis de dicto notorio.
- 18 Notorium quid sit, & quomodo probetur, hic remissiuè ponitur.
- 19 Notorium prædictum sufficit eligere in allegationibus iuris, & post conclusum in causa, & iudex potest ex officio se informare.
- 20 Notorium ideo non requirit causam cognitionem, quia in eo ordo iuris est ordinem non seruare.

21 Notorium non facti permanentis requirit probationem.

22 Notorium non facti permanentis requirit sententiam declaratoriam.

23 Notorium tunc dicitur probari, quando factum sui natura tale est, ut omnes sciant, vel verisimiliter scire possint.

24 Tutoris negligentia probatur quando fuisse citatus à volente ei vendere prædium, & dictus tutor recusasset.

25 Notitia inducitur per actus iudiciales, & notificatio statim censetur perfecta, quando relatio fit à nuncio.

26 Tutores recusantes ponere pecunias ad honestum lucrum sunt suspecti, ne bona minorum in eorum utilitatem conuertant, & tenentur ad duplum & interesse.

27 Tutores non tenentur de casibus fortuitis, qui prouideri non possunt.

28 Mors connumeratur inter casus fortuitos.

29 L. fin. C. de peric. & commo. rei vendi. explanatio & inductio.

30 Tutor qui deponit pecuniam apud campforem, cuius fides erat publicè approbata, non tenetur, si pecunia fuerint deperdita.

31 Tutoribus non est permixtum simpliciter dare pecunias ad honestum lucrum, sed in subsidium, quando non reperirentur bona stabilia venalia, cum declaratione ut hic.

32 Perusia reperirentur quotidie bona stabilia venalia, & homines perquirentes pecunias ad censum, & ad mercaturas.

33 Tutor debet prouidere periculum mortis, & multa de morte hic subijciuntur.

34 Tutor non teneretur de interitu pecuniarum positarum ad societatem officij, quando pater dicti tutoris fuisse solitus dictas pecunias ponere ad societatem officij.

35 Tutor magnatum personarum potest dare pecunias ad societatem officij, quando pupillus est valde diues.

36 Tutores omnes possunt dare absque eorum periculo paruas quantitates pecuniarum pupillarum ad societatem officij, arbitrio iudicis.

A R G V M E N T V M.

Tutor, qui dedit pecunias pupillares ad societatem officij tenetur de amissione dictarum pecuniarum, si euenerit quod ille in personam cuius erant posite, moriatur intra sex menses, vel post eam ante didictam, quod de facili procedit adhibitis limitationibus in calce decisionis per Authorem consideratis, casus nouus, & à Doctoribus hactenus non adnotatus.

Notorij permanentis, & non permanentis multa ponuntur.

In discursu decisionis deducuntur modi quibus tutores, & curatores conuincuntur de scientia &

tia & notitia, videlicet bona fuisse reperta venalia, nec non eos potuisse dare pecunias ad honestum lucrum, & recusasse.

DECISIO LXVII.

TUTOR quidam, cuius nomen pro meliori cōticeretur, dederat ad societatem officij in personam, puta Titij sui nepotis mille aureos de pecunijs cuiusdam pupilli, cuius tutelam gerebat: qui quidem nepos cum fuerit mortuus intra primum semestre, & pecuniæ dicti pupilli fuerint deperditæ, præfatus pupillus cum exiisset non solum de tutela, sed etiam de cura, & ageret xxv i. annum, & ultra, instituit iudicium contra dictum tutorem pro recuperatione dictorum scutorum mille, & interesse lucri cessantis, asserens ex causâ ipsius tutoris amissæ dictas pecunias, quando quidem in ciuitate Perusina inueniebantur prædia venalia, nec non pecuniæ in tuto potuissent poni ad honestum lucrum absq; periculo amissionis capitalis, puta ad census perpetuos, ad cambium, ac etiam ad licita & honesta lucra mercaturæ, quod lucrum mercaturæ licet stet sub periculo fortunæ, à communiter tamen accidentibus regulariter, vt plurimum in mercaturis & negotiationibus homines solent superlucrari. Pro parte dicti tutoris, quòd rite fecerit in dando dictas pecunias ad societatem officij, facit doctri. Barto. in l. tutor qui repertorium. §. si post, & §. seq. ff. de admin. tuto. vbi dicit, quòd tutor, & curator tenentur pecunias pupilli dare ad honestum lucrum, & ad cambium, non autem illas tenere in abscondito, alias tenentur de suo reddere tantundem pupillo, & ad interesse. Idem voluit Roman. singu. 179. iure hodierno, Alexand. consi. 108. numer. 6. Roland. à Valle, consi. 49. numer. 34. & sequent. libr. 1. Caualc. in tractat. de tuto. & curato. numer. 113. Riminal. consil. 325. numer. 21. libr. 2. Grammat. decis. 103. numer. 22. & 23. tunc modo tamen probetur, tunc temporis fuisse prædia venalia, quæ emi potuissent. Bar. in d. l. tutor, qui repertorium. §. si post depositionem. prope fi. Soci. Sen. consi. 149. col. 2. lib. 1. & consi. 278. col. 4.

& consi. 283. col. 5. lib. 2. Ruy. consi. 92. numer. 3. lib. 5. Dec. consi. 178. in fin. & consil. 430. numer. 4. & consi. 592. numer. 12. Crauet. consi. 22. numer. 5. Roland. à Valle, consi. 9. numer. 34. lib. 1. Plot. in l. si quando. nu. 219. C. vnde vi. Ceph. consi. 65. numer. 19. libr. 1. Rolan. à Valle, in tracta. de luc. dot. q. 64. numer. 20. Franc. Marc. decis. 167. numer. 9. part. 2. Caualc. in tractat. de tut. & cur. nu. 115. Mennoch. in tract. de recupe. posses. in 7. remed. numer. 23. & in tract. de arbit. iud. cas. 49. numer. 6. lib. 2. cent. 1. & hæc est communis, & recepta opinio, tam antiquorum, quàm modernorum Doctorum. bene verum est, quòd t ex parte pupilli debet probari prædia fuisse venalia, cum sit fundamentum intentionis ipsius Barto. in d. §. qui post depositionem. in fin. Mennoch. in d. tractat. de arbit. iudi. cas. 49. numer. 6. cent. 2. lib. 1. & t quemadmodum ex parte pupilli debet probari fuisse reperta prædia venalia, ad hoc vt tutor teneatur ad interesse, ita etiã ex identitate rationis, ex parte t pupilli necesse erit probari, quòd fuissent reperti volentes dictas pecunias ad censum, vel ad cambium, vel in mercaturam, declarando tamen, vt infra statim subiiciam, modus autem probandi tunc temporis fuisse reperta bona venalia, vel quod aliquis cepisset ad censum, cambium, vel ad negotiationes mercaturæ erit, puta, t quòd in plateis, vel in alijs locis publicis fuerint facta proclamata, & bannimenta, si quis voluerit emere tale prædium, vel agrum: bannum t enim publicatum præsumitur deuenisse ad notitiam omnium, qui sunt de loco, & ibi commorantur Bald. in l. doli mali. ff. de nouat. & in l. nostram. colum. fin. C. de testamento. Alexand. consilio sexagesimo quinto, columna secunda. libr. 3. Ias. consi. 46. colum. 3. lib. 3. & in l. is potest. colum. 12. ff. de acquir. hered. Anton. Gabr. lib. 6. commun. conclu. tit. de reg. iur. conclu. 5. numer. 16. vel quòd t probetur dictum tutorem fuisse requisitum, an vellet emere talem fundum, & alijs modis, quibus tutor posset conuinci sibi euenisse occasionem bona emendi, & noluisse emere, & hæc exempla deseruiant quo ad bona stabilia, quorum bonorum t stabilium venditiones vt plurimum banniri solèt, &

ita seruetur hic Perusiæ, in ciuitate mea Assisij, ac in ciuitate Forisempronij, quam veluti patriam meam diligo.

- Circa verò pecunias, quæ potuissent dari ad censum, ad cambiū, & ad lucrum mercaturæ, quia de istis rebus non solent fieri proclamata, sed hic Perusiæ per proxenetas, seu vt vulgò dicitur, sensales, & mediatores, solent similia pertractari, crederem t̄ constitui in scientia, quando per supra dictos, vel alios probareretur fuisse requisitos ad dandum pecunias ad aliquod honestum lucrum, vt supra, & hoc facere recusassent: & licet istis t̄ proxenetas regulariter non credatur, nisi vtraq; parte consentiente, gl. in Auth. de instru. caut. & fid. §. in his, in ver. ad numeratorem. & est magis cōmunis opinio, de quo testatur Ant. Gabrie. vbi ponit ampliaciones, & limitationes lib. 1. comm. concl. ti. de testi. conclu. 20. nu. 3. & vltra eum Campeg. in tracta. de testi. regu. 85. Crot. cum addi. Mennoch. in eo. tract. in 4. par. nu. 83. idem voluit Curt. pariter eodem tract. conclu. 43.
- 12 Nihilominus hæc regula limitatur, t̄ quãdo alij testes haberi non possunt. Butr. in c. cum dilectus. extra de elect. Corn. con. 63. col. 2. in fi. lib. 1. Marf. sing. 533. Ant. Gabrie. vbi supra, n. 7. & tantò magis isti mediatores sunt admittendi in casu nostro, cum versetur t̄ fauor minorum, quorum fauore multa à iure fuere introducta toto tit. ff. & C. de mino. & in summa dummodo legitime probetur dictū tutorem recusasse dare pecunias ad honestū lucrum, tenebitur ad interesse ipsi pupillo, vt supra dixi. Nec est mirum quòd tutor teneatur ad interesse, quia ista scientia tutoris nocuit ipsi pupillo, cum t̄ scientia tutoris dicatur scientia ipsius pupil. l. 1. §. fi. C. de fals. mone. Bal. in l. 2. C. de rescin. vendit. Neuiz. consi. 20. nu. 34. Franc. Butr. consi. 64. nu. 37. lib. 1. non est mirum si tutor teneatur ad damna & interesse, & huiusmodi exempla de proxenetas, & alijs testibus deseruiunt potius pecunijs quæ dantur ad honestum lucrum in mercaturis ad censum, & ad societatem officij, quàm ad cambiū, licet etiam in ciuitatibus insignibus, t̄ vt Romæ, Venetijs & Lugduni, per similes etiam personas soleat tractari mutatio pecuniarum ad cambia, & recambia: in quibus ciuitatibus, vel similibus ad

sunt banca, & rationes, quæ cōtinuò accipiunt pecunias ad cambiū, & recambiū, & in multis locis adsunt montes non vacabiles, qui reddunt tot pro quolibet centenariò: nam in istis locis tutores statim quòd nō ponunt pecunias ad honestum lucrum, tenetur ad interesse, etiam non docto per testes, quòd pecunia potuissent dari ad honestum lucrum, quia cum simus t̄ in notorio facti permanentis, nō est opus aliqua probatione, sed tantum allegare sufficit. Gram. deci. 105. nu. 16. Capit. deci. 124. nu. 7. Didac. Couar. li. 2. vari. resol. cap. 6. vers. verum immerito. Bar. Grat. respon. 112. nu. 29. li. 1. & respon. 83. nu. 6. eo. lib. quod quidem notorium facti permanentis sufficit allegare absque alia probatione. Grat. respon. 83. nu. 8. lib. 1. & 90. nu. 2. & 112. nu. 30. eo. lib. & respon. 81. nu. 37. & respon. 85. n. 8. lib. 2. Nat. con. 219. nu. 4. & con. 275. n. 1. Rol. à Valle, con. 68. nu. 22. lib. 2. Soc. Iun. consi. 65. num. 39. lib. 1. & con. 34. n. 14. lib. 2. Maran. in tract. iud. in 6. par. ver. appellatio, nu. 142. Van. in tract. nulli. in titu. quis possit dicere de nullita. nu. 53. t̄ vbi dicit, non requiri allegari, quando ex actis constaret de notorio, idem voluit Mennoch. in tract. de arbit. iudi. cas. 166. nu. 6. lib. 2. cent. 2. vbi declarat quid sit t̄ notorium, & quomodo probetur idem quod supra, quòd sufficiat allegatio notorij. voluit Ceph. consi. 82. n. 52. lib. 1. & consi. 85. nu. 23. eod. lib. vbi dicit sufficere allegari t̄ in allegationib. iuris, immo post conclusum in causa potest notorium deduci. Gozad. consi. 85. nu. 12. de quo quidem notorio potest iudex ex officio se informare. Crauet. consi. 104. nu. 9. & nimirum si super notorio causa cognitio non desideratur, t̄ cum in eo ordo iuris sit ordinem non seruare. Spec. in tit. de expen. §. vl. in fi. Fely. in c. audientiam. de accus. Paris. consi. 147. lib. 4. Gramma. decif. 36. nu. 36. Butr. Boss. & Fosler. quos refert & sequitur Graua. in adno. ad praxim vestri. capit. 11. lib. 5. numer. 4. & tradunt alij passim, & sic quando sumus in isto notorio facti permanentis, videlicet quòd in vrbe adsint banca, & rationes, quemadmodum banchum Aluitorum, & similiū, tunc & eo casu tam in vrbe, quàm in alijs locis, vbi adsunt banca, & rationes, tutores tenentur ad interest-

Interesse, nisi emerint prædia, vel posue-
 rint pecunias in istis rationibus, siue mon-
 tibus ad honestum lucrum, & sufficit alle-
 gare existentiam dictorum banchorum
 numulariorum, vel similiū personarum
 cum simus in notorio facti permanentis,
 21 vt latè suprà deduxi: sin autem effemus †
 in notorio non facti permanentis, tunc
 requireretur probatio dicti notorij. gl. 2.
 q. 1. de transact. Capit. d. decis. 124. num. 7.
 Cyn. in l. ea quidem. in 2. q. vbi etiam Bal. 26
 C. de accus. las. in l. si verò. §. qui pro rei
 qualitate. col. 2. vers. secundò aduerte. ff.
 qui satisda. cogan. Dec. in c. consuluit. el
 primo, in 3. notorio. extra de appel. Rol. à
 Valle, qui post alios attestatur de commu-
 ni, consi. 99. num. 16. lib. 1. Nat. consi. 275.
 22 num. 3. vbi † dicit, requiri sententiam de-
 claratoriam. Notorium autè dicitur plu-
 ribus modis constare, vt deducit Men-
 noch. in tract. de arbi. iud. cas. 166. cent. 2.
 lib. 2. concludens tamen hoc relinqui ar-
 bitrio iudicis, qui quidem debet arbitra-
 23 ri, tunc dici probatum † notorium, quan-
 do factum sui natura tale est, vt omnes
 24 sciant, vel verisimiliter scire possint, pro-
 baretur quoq; alio modo negligentia †
 tutoris, quando fuisset citatus à vicino ha-
 bente prædium prope fundum pupilli, &
 25 vicinus offerret ipsi tutori vendere pro
 iusto precio dictum prædium, aliàs prote-
 staretur alijs venundari, quemadmodum
 quotidie praticatur in patria mea Assisij,
 vbi ex quo habemus ius congrui, citantur
 quotidie vicini, eisq; protestatur, quòd
 nisi intra tantum temporis spacium eme-
 30 rint tale prædium, venundabitur alijs, &
 iudex solet impartiri licentiam, quòd nisi
 intra tot dies emerit vicinus, possit cui-
 31 cunq; venundare dictus vicinus obla-
 tum prædium, vel agrum: nam si accide-
 ret, quòd huiusmodi protestatio fieret a-
 licui tutori, & ille recusasset emere quate-
 nus haberet pecunias pupillares præma-
 nibus, diceretur versari dolosè in tutela,
 & teneretur ad interesse ipsi pupillo, & i-
 sto casu † dicitur tutor habere notitiam
 rei vendendæ, cum per actus iudiciales
 hoc ei fuerit notificatum. Cephal. consi.
 57. num. 33. lib. 1. quæ notificatio iudicia-
 lis statim censetur perfecta, quando sit re-
 latio à nuncio. idem Cepha. consi. 77. nu-
 32. lib. 1. notorium enim dicitur quod ex

actis resultat. Soc. Sen. consi. 38. col. 8. ver.
 septimò principaliter. lib. 1. Soc. Lun. con.
 26. nu. 18. lib. 1. Paris. consi. 3. num. 7. lib. 4.
 Neuiz. consi. 81. num. 32. Mennoch. in tra-
 cta. de arbit. iud. cas. 166. num. 6. cent. 2. li.
 2. possent excogitari plura exempla, qui-
 bus esset de facili deducere tutorem fuisse
 negligentem in emendis prædijs, vel in
 dando pecunias ad honestum lucrū, quæ
 consultò omitto: quid enim excogitari
 26 potest de istis † tutoribus recusantibus po-
 nere pecunias ad honestum lucrum, vel
 in emptionem prædiorum, nisi quòd ipsi
 in ipsorum vsus, & in vtilitatem bona mi-
 norum conuerterint, quo casu tenentur
 ad duplum, & ad damna, & interesse ipsis
 pupillis. d. l. tutor qui repertorium. §. si
 quas vsuras. Latissimè multos cumulans
 tradit Canalcan. in tractat. de tut. & cura.
 num. 116. Redeundo ad quæstionem pro-
 positi casus à nemine positi, quod ego vi-
 derim, dico quòd prima facie videbatur
 dicendum iacturam dictarum pecunia-
 rum cedere damno ipsius pupilli, non au-
 tem tutoris, per tex. in l. tutoris. C. de pe-
 ric. tut. vbi Imperator dicit, † tutores non
 27 teneri de casibus fortuitis, qui præuideri
 non potuerunt, † mors autè videtur con-
 28 numeranda inter casus fortuitos. † l. fin.
 29 C. de peric. & commod. rei vend. vbi si an-
 cilla moriatur post perfectam venditio-
 nem, & non haberet vitium latens, & ven-
 ditor non fuerit in mora, periculum spe-
 ctat ad venditorem: secundò per doctri-
 nam Petr. de Vbal. in tracta. de duob. fra-
 30 trib. par. 8. in prin. nu. 4. vbi dicit, † quòd
 tutor qui deponit pecuniam apud cam-
 pforem, cuius fides erat publicè approba-
 ta, quia etiam alij deponebant pecunias,
 si pecuniæ fuerint deperditæ, periculum
 non spectat ad tutorem, sed ad pupillum,
 ex quo tutor in nulla culpa fuit. Verùm
 prædictis non obstantibus contrariū pu-
 to de iure verius, quòd immo damnum
 pecuniarum amissarū cedat in damnum
 tutoris, non autè pupillo, quia vt ex dictis
 omnium Doctorū suprà alleg. videri po-
 31 test, non permittitur † tutoribus simpli-
 citer dare ad honestum lucrum pecunias,
 sed in subsidium, vbi non reperiuntur bo-
 na stabilia venalia, & hoc præsertim, quan-
 do pater non fuisset solitus pecunias da-
 re ad honestum lucrum, & ad merca-
 turas,

turas, vel etiam quòd fuisset solitus, & tutor non fuisset industrius quemadmodum pater. Bar. in l. Titium & Meum. §. alteram. ff. de adm. tut. Soc. Sen. consil. 24. num. 44. lib. 1. Plot. in d. tract. de in lit. iur. §. quinto. nu. 18. Riminal. consil. 300. nu. 71. lib. 2. Plot. in d. tract. de in lit. iura. §. quinto. nu. 18. & tanto magis hoc non videtur permiffum in ciuitate † nostra Perusina, in quo quotidie reperiuntur bona stabilia venalia, ac etiam homines perquirentes pecunias ad census, & ad mercaturas: præfatus enim † tutor debebat præuidere periculum imminentis mortis, quia homines omnes nati sumus, & proposita est omnibus fortunæ telis vita nostra, nec est dolendum, quominus ea qua nati sumus conditione viuamus, vt diuinus ille Plato dicere consueuerat, & mors accidit vniuersis, vt ait Horat. Pallida mors æquo pulsat pede, pauperum tabernas, Regumq; turres, & sunt qui harios esse profiteantur, vt optimè declarat Benen. Stach. in tract. de mercat. in tit. de sponfion. in 4. par. nu. 7.

Nec obstant allegata supra in contrarium, quia loquuntur in diuersis terminis: cui enim dubium est, quòd l. tutoris. C. de pericul. tuto. loquitur de periculo, quod præuideri non poterat, similiter l. fin. C. de peric. & commo. rei. vend. dicit periculum interitus spectare ad emptorem, nisi venditor fuerit in mora. Pariter doctri. Pet. de Vbal. non obstat, quia cum regulariter pecuniæ quæ deponuntur apud bancherios, soleant esse securæ, si casu dictæ pecuniæ amittantur, periculum non spectat ad tutorem, sed ad pupillum: in casu autem nostro sumus in diuersis terminis, quia per istum tutorem poterant emi bona stabilia, vel pecuniæ poterant dari ad censum, & in subsidium ad honestum lucrum mercaturæ, quando tamen pater dicti pupilli dictas pecunias fuisset solitus dare ad lucrum in mercaturis: cum autem eas dederit ad societatem officij, in qua vertitur periculum mortis: & sic amissionis pecuniarum, prout euenit in casu nostro, intrepidè est dicendum dictum tutorem teneri tum ad resarciendum ipsi pupillo sortem principalem, tum etiam lucrum cessans, siue interesse: quia si tutor tenetur, quando pecunias posuisset

ad lucrum mercaturæ simpliciter, non facta prius diligentia emendi bona stabilia vel pecunias collocandi in tuto, iuxta doctrinas supra allegatas, quando fortius est dicendum dictum tutorem teneri, quando dederit dictas pecunias ad societatem officij, in qua maius vertitur periculum amissionis ob mortem futuram, arg. auth. multo magis. C. de sacrosan. eccles. cum vulga.

Iudicauit ergo amissionem dictarum pecuniarum cessasse damno ipsius tutoris, cum essemus in ciuitate hac, in qua pecuniæ poterunt poni in tuto, vel in emptionem prædiorum, vel ad censum perpetuum conuerti, prout deductum fuit in processu, præsertim cum dictus pupillus non sit magnæ qualitatis, & diuitijs minimè abundet, eodemmet modo teneretur tutor, si posuisset pecunias ad societatem officij in personam ipsius pupilli, qui intra sex menses fuisset prædefunctus, quia hæredib. pupilli tutor teneretur, nisi essemus in aliquibus ex prædictis limitationibus, tamen conclusionem istam, si casus occurreret, limitarem duobus, vel tribus modis: † Primò, quando pater tutoris fuisset solitus illas pecuniarum quantitates dare ad societatem officij, quia quemadmodum tutor potest ponere pecunias ad honestum lucrum mercaturæ, quando pater pupilli hoc facere solitus erat. Soc. Sen. d. consil. 24. lib. 1. Riminal. d. consil. 300. lib. 6. Plot. in tract. de in lit. iur. §. quinto. nu. 15. ita ex identitate rationis tutor poterit dare pecunias pupillares ad societatem officij, quemadmodum erat solitus dare pater dicti pupilli, & isto casu damnum cedit ipsi pupillo, non autem tutori. Secundò, quando essemus † in tutore cuiusdam Magnatis, & valde diuitis arbitrio iudicis, quia quemadmodum tutores similium personarum possunt honestè aliquid donare, quod alij tutoribus non est permiffum. Ias. in l. pactum curatoris. num. 2. ver. hinc est. C. de pact. Rolan. à Valle, consil. 18. nu. 56. & 59. & num. 63. lib. 2. Cauallcan. in tract. de tut. & cura. nu. 121. vbi etiam dicit, tutores posse donare pro seruitijs, & bene meritis, ita à maiori parte rationis videretur permiffum tutoribus Magnatum illustrium & diuitum personarum dare aliquas pecunia-

36 cuniarum pupillarium quantitates ad societatem officij. arg. not. per Eucrar. in cent. sua legali in loco de minori ad maius. Tertiò, limitarem supradicta † in omnibus tutoribus, qui dedissent paruas pecuniarum quantitates ad societatem officij, attentis diuitijs & qualitate ipsius pupilli, quia non solùm tutores Magnatum & Principum, sed etiam omnes tutores possunt aliquid honestè donare, secundum qualitatem personæ. Riminal. conf. 84. num. 25. lib. 1. si ergo possunt aliquid honestè donare, multò magis poterunt aliquam pecuniarum summam dare ad societatem officij, quod nõ est simpliciter donare, licet in istis societatibus versetur periculum mortis, & hoc arbitrio & religioni iudicare debentis, attentis diuitijs, qualitate personæ, & alijs circumstantijs, relinquitur. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Constituti clausula ad hoc vt operetur, est necesse quòd constituens probet, quòd tempore facti constituti possidebat. Fallit, quando essemus in antiquis, quòd declarà procedere, quo ad semiplenam probationem, qua suppleatur ex alijs indicijs aut adminiculis, & num. 2.
- 2 Donatio rei litigiosa non subsistit, declarà vt infra num. 9.
- 3 Litigiosa res quando dicatur remissa.
- 4 Donationis titulus est validus & permissus.
- 5 Clausula illa, cessit atque concessit omne ius, omnemq; actionem, & petitionem, iuncta alia clausula, ponens ex nunc in locum suum proprium, tanquam Procuratores & Dominos in rem suam, operatur, vt licet donatarius non habeat dominium, possit agere rei vindicatione.
- 6 Quacumq; dictio, cum verbis hic adnotatis operatur, ac si de bonis expressa mentio facta fuisset.
- 7 Confessio facta positionibus probat contra confidentem, nec potest reuocari nisi docto de errore.
- 8 Litigiosa bona tunc possunt donari super possessorio, quando lis erat super petitorio.
- 9 Pactum de non alienando absq; hypotheca non impedit dominij translationem.

A R G V M E N T V M.

† Constituti clausula, quomodo & quando operetur, hic cum limitationibus adnotatur.

¶ Litigiosa rei donatio quando valeat, hic declaratur.

¶ Clausula, cessit atq; concessit omne ius, omnemq; actionem, ponens in locum suum, quid operetur.

¶ Confessio facta in positionibus, non potest reuocari, nisi docto de errore.

¶ Pacto de non alienando absque hypotheca non impedit dominij translationem.

DECISIO LXVIII.

DON Gentiles Filiastrellus de Castro Paciani degens olim in castro Insula: maioris lacus, & agri Perusini, donauit irrenocabiliter inter viuos, Iacobo Paulo de dicto Castro, & cuidam Ser Ceciliano omnia & singula ipsius Don Gentilis bona, sita in dicto Castro Paciani, quæ bona deuenere ad manus Ser Andreae de dicto Castro. Hæredes dicti Iacobi, & Ser Cecilijani egerunt contra dictum Ser Andreaem, & eius in causa Procuratorem pro consequendis rebus donatis, & ab ipso perperam detentis, & causa redacta ferè in termino expeditionis cõtra agentes quamplurima obijciabantur.

Primò, quia Don Gentiles videtur donasse bona sita in Castro Paciani noui, non autem bona, quæ habebat in Castro Paciani veteris, & ex processu constat à char. 82. & 88. duo reperiri Castra Paciani, vnum Castrum Paciani noui, alterum verò Paciani veteris, & ex verbis donationis videtur voluisse donare bona sita in Castro Paciani noui tantùm.

Secundò, quia prætenditur dictum Don Gentilem tempore factæ donationis non possedisse dicta bona, ad esse autem donationis, & ad hoc, † vt operetur clausula constituti in donatione apposita, est necesse, quòd constituens tempore facti constituti possideat, vt latissimè deducit Tiraquell. in tract. constit. poss. limit. 1. & vltra eum idem voluit Riminal. consil. 147. num. 10. Natt. consil. 171. num. 8. & consil. 439. num. 2. Alciat. respon. 99. num. 2. & num. 5. Grat. respon. 94. num. 15. & respon. 117. num. 15. lib. 1. Gõzad. consil. 42. num. 7. immò non sufficit possessio constituentis, nisi constituens tempore

F con-

constituti sciisset se possidere, Riminal.
 2 consil. 94. num. 34. † nisi tamen essemus
 in antiquis, quia instrumentū antiquum,
 in quo apparet, quem se constituere pos-
 sidere fundum nomine Titij, presumitur
 ex antiquitate temporis possessionē fuisse
 penes constituentem. Natt. consil. 235.
 num. 11. quod tamen tu declara procedere
 non habere locum quo ad plenariam
 probationem dominij resultātem ex dicto
 constituto, sed quo ad semiplenam
 probationem, quæ suppleatur ex alijs indi-
 cijs, aut adminiculis. Crauett. in tract.
 de antiquit. temp. par. 1. in §. viso de fama.
 num. 21.

Tertiò, quia præ tenditur dicta bona
 3 donata tempore factæ donationis † fuisse
 litigiosa, & sic donationem non subsistere.
 Bar. in l. 1. §. si inter. ff. de litig. & in
 4 auth. litigiosa. C. de litigios. † quando autem
 res dicatur verè & propriè litigiosa, ponit
 Didac. Couarru. in lib. pract. quæst. c. 15.
 num. 6. Natt. consil. 2.

Quartò, quia pretium terræ in vocabulo,
 le Fõtecci, & aliud in vocabulo, li prati,
 erat per instrumentum prohibitum alienari
 cum hypotheca speciali, vt in processu,
 fol. 122.

Quintò, erat alia prohibitio de non alienando,
 sine licentia dictæ Domine Felicianæ,
 vt in processu, fol. 157. ad not. per Doct.
 communiter in l. filiusfamiliās. §. diui. de leg. 1.

Agentes verò ex aduerso habebant intentionem
 fundatam in instrumēto donationis, qui
 5 quidem † titulus donationis est validus &
 permissus, l. 1. & 2. ff. de donat. tot. tit. C. de
 dona. quæ sub mod. Paris. consil. 76. Ser
 Gregorius. num. 4. lib. 3. quæ donatio
 perficitur per pactum nudum. l. si quis
 argentum. C. de donat. Doct. in l. 2. de
 leg. 1. nec in ea requiritur causa, vt
 dicit Paris. d. consil. 76. num. 6. lib. 3.
 qua validitate donationis stante, non est
 dubitandum, quin fuerit translatum
 dominiū & possessio in donatarios. l. quod
 meo. & ibi Doct. ff. de acquir. possess. maximè
 cum donans sibi reseruauerit vsufructum.
 l. quisquis. & l. si quis argentum. C. de donat.

Immò licet non esset translatum dominium
 in donatarium, tamē postquam in instru-
 mento donationis adest illa

6 † clausula, cessit atque concessit omne
 ius, omnemq; actionem, & petitionem,
 iuncta clausula, ponens ex nunc in locum
 suum proprium, tanquam Procuratores &
 Dominos, prout in rem propriā, tunc
 donatarius agere potest rei vendicatione,
 licet dominium non haberet, vt etiam
 deduxit D. Blasius Angelicus Aduocatus
 in causa, ad not. per Bart. in l. si culpa.
 vbi ponit formam libelli. ff. de rei vend. &
 in l. si ager. in fi. ff. eo. Doct. in l. fin.
 C. de hæred. vendit.

Allegata in contrarium non obstant, &
 re vera (vt ex verbis dictæ donationis
 colligi potest) videtur donasse omnia bona,
 tam Paciani noui, quàm Paciani veteris:
 7 in donatione enim dicitur, † quæcunque
 bona stabilia dicti donantis, quæ hîc
 sufficienter voluit haberi pro expressis,
 ac si de eis mentio facta foret, & sic
 censetur specificasse omnia bona. Bald.
 in l. emptorem. colum. 3. vers. item quæro.
 C. locat.

8 Et † confessio facta in responsione ad
 positiones probat contra confitentem,
 nec reuocari potest, nisi docto de errore,
 Marian. in c. fi. col. 34. ver. primo casu. de
 libell. obla. Ias. consil. 21. col. 2. ver. tertio
 respondetur. libro 3. Purpurat. in l. edita.
 num. 57. C. de eden. nouissimè Anton. Gabr.
 lib. commun. concl. tit. de confess. concl. 4.
 num. 21.

Tertium fundamentum non obstat, quòd
 bona dicti Don Gentilis tempore factæ
 donationis essent litigiosa, auth. litigiosa.
 C. de litig. quia vt benè aduertit D. Aduocatus
 prædictus, ex quo lis erat super possessorio
 tantum, non erat prohibita donatio iurium,
 quæ habebat in petitorio dicti Don Gentilis,
 licet enim regula sit quòd bona litigiosa
 alienari non possint, vt supra dictum fuit,
 & 9 extat etiam statutum Perusinum, † nihilominus
 regula ista habet quamplurimas limitationes,
 inter quas potissima est illa, quòd
 pendente lite super possessorio, non impeditur
 alienatio iurium in petitorio, ad not. per
 Docto. in cap. 1. de confirma. vtil. vel inutil.
 & vltra allegata per eum, idem voluit
 Aemili. consil. 51. in præmisso casu. num. 18.
 Natt. consil. 145. num. 16. & 17.

Non obstant alia fundamenta, & præsertim

fertim conuentio facta de non alienando, quia cum fuerit simplex & sine hypotheca, non impedit dominij translationem, ad tradita communiter per Docto. in d. §. diui. & in indiuiduo † de pacto de non alienando absq; hypotheca, quod non impediatur dominij translationem, voluit Parisi. consil. 100. in princ. lib. 4. Ruyn. consil. 13. num. 17. lib. 2.

Ego tandem sententiaui pro donatione, reseruato iure illaeso vtrique parti, in duobus petijs terræ, vno in vocabulo le Fontecci, alio in vocabulo li Prati, manu Ser Philippi Perusini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Possessio est quid facti, & non transfertur in alium, nisi apprehendatur, & est communis opinio, & non continuatur etiam in filios. & num. 2.
- 2 Possidens semel presumitur in futurum possidere.
- 3 Possessio vacans potest ab heredibus & filijs propria autoritate occupari, & infra numero 13.
- 4 L. finalis. C. de edicto Diui Adriani tollen. emanauit ad bene esse, secundum Castrensem & Decium, quorum intellectus reprobatur per Authorem, vt infra num. 16. & 17.
- 5 Possessio apprehensa de licentia Iudicis sine citatione partis nihil operatur, quod tu declarare procedere, quoad plenarium preiudicium, vt infra num. 14.
- 6 Attentata non cadunt in remedio retinenda possessionis, quia qui ius suum prosequitur, nihil attentare dicitur: victoria enim super istis attentatis dependet a causa principali, & num. 8. & fieret preiudicium negotio principali, & num. 9. & 21.
- 7 Possessio non acquiritur nisi animo & corpore, & defuncti animus ad heredem non transmittitur. & num. 11.
- 8 Bannimentis Reuerendissimi Domini Buonignori Finetti, Perusia & Vmbriae Gubernatoris, cauetur, ne quis propria autoritate possessionem accipiat.
- 9 Iste possidet, qui autoritate Iudicis possidet.
- 10 Possidentes tempore litis contestatae sunt manutendi in possessione.
- 11 Fundamentum sua intentionis vnusquisq; probare tenetur.
- 12 Possessio familiaris nullius est momenti.

ARGVMENTVM.

Traduntur multa scitu digna in material. fin. C. de edicto Diui Adria. tollen.

¶ *Possessio defuncti non continuatur in heredem.*

¶ *Attentata non cadunt in remedio retinenda possessionis.*

DECISIO LXIX.

ONNA Matthia Baldassaris, & Millus de Castro Tursciani, habitatoris in Castro plebis Cainæ comitatus Perusia, obtinuerunt à me licentiam pro immessione in possessionem quorundam bonorum relictorum post mortem Antonij Bini detto braccio de eodem.

Domina Lucaria, filia præfati Antonij, tanquã eius hæres testamentaria propria autoritate accepit possessionem prædictorum bonorũ prætendens dicta bona ad se spectare, vigore dicti testamenti in iudicio producti, & potuisse dictam possessionem adipisci absque aliqua licentia Iudicis. Quod videntes dicti Matthias, & Millus obtinuerunt præceptum contra dictam Dominam Lucariam, vt desisteret à dictis molestijs, cum non potuerit accipere possessionem propria autoritate, stante prohibitione bannimentorum Illustrissimorum Legatorum huius Prouinciæ, siue Gubernatorũ pro tempore existentium, in quibus prohibetur, nullum posse propria autoritate accipere possessiones, sub pœnis & censuris in dictis bannimentis insertis, fuit causa introducta coram me, & denique dubitatum, an dicta Domina Lucaria potuerit dici, quod attentauerit.

Capiendo partes dictæ Domine Lucariæ, videbatur dicendum, ipsam non attentasse ex duobus.

Primò, quia potest negari assumptum, quod dicta Domina Lucaria denuò ingressa fuerit possessionem bonorum, sed potius quod possessionem dictorum bonorum paternorum continuauerit, nani etsi † possessio sit quid facti, & (semoto statuto, vel consuetudine) non transferatur in aliquem, nisi apprehendatur. l. cum hæredes. & ibi Alexand. testatur de communi opinione. ff. de acquir. possess. Tiraquel. in tractat. le mort saifit. quæ possessio non † continuatur etiam in filios.

Bart. & Bal. in l. cum miles. ff. ex quibus cau. maio. Cephal. consil. 30. visis. nu. 8. lib. 1. Tamen ipsa Domina Lucaria se fundat, dicens: huiusmodi nouam apprehensionem non fuisse necessariam, præ tendens etiam viuente dicto testatore se possedisse dicta bona, & regula sit in immobilibus, præsertim quod † qui semel possidet, præsumatur etiam in futurum possidere. l. siue possidetis. C. de proba. quam regulam exornat post Imol. Anto. Gabr. conclu. 29. lib. 1. comm. opin.

Secundò, quia etsi possessio non continetur in hæredem etiam suum filium, vt supra dictum est, tamen quando † possessio est vacans, & ab alio non occupata, filij possunt propria autoritate eam accipere. d. l. cum hæredes. ff. de acquir. poss. Doct. communiter in l. si. C. de edicto Diui Adria. toll. & ponit satis abundè Tiraquell. in tractat. le mort fait. in præfatione, in 8. declaratione.

Ista autem Domina Lucaria præ tendit à principio continuasse, & quatenus opus sit, de nouo apprehendisse dictam possessionem, antequàm fuisset capta possessio prædicta per aduersarios, ergo, &c. Et licet hoc assumptum, quod hæres possit propria autoritate accipere possessionem, quando est vacans, videatur contra text. † in d. l. fin. C. de edicto diui Adria. tollen. in qua cauetur, quod adæatur Iudex, ipsiq; ostendatur. testamentum non cassum neque abolitum, quia vt aduertit Castren. ibi, & Dec. num. 7. in fin. constitutio illa emanauit ad bene esse, licet non fuerit necessaria, immò etiam quod dicta Domina Lucaria apprehendisset dictam possessionem post immensationem, siue post licentiam obtentam à me, non videretur fuisse ingressam plenam possessionem, sed vacatam. ad not. per Dec. in d. l. fin. num. 5. ver. & etiam licentia. vbi dicit, quod † licentia data à Iudice ingrediendi possessionem nõ citata partenihil operatur, & est æquè, ac si apprehendens possessionem propria autoritate apprehendisset, quæ præsupposita quatenus essent vera, quod dicta D. Lucaria fuisset in pacifica possessione, non diceretur aliquo pacto attendasse, cum possidens non dicatur attentasse. Capit. latè decif. Neap. 72. & sic in remedio re-

7 tinendæ possessionis nõ cadunt † attentata, quia qui ius suum prosequitur, nihil attentare dicitur. Card. in clem. fi. extra vt lite penden. Dec. consil. 103. Franc. in c. significante. num. 6. extra eod. tit. Be. 8 ro. quæst. fam. 120. nu. 13. † Victoria enim super istis attentatis depēdet à causa principali. Franc. in c. non solùm. col. 3. extra de appella. ver. tertio limita. & in c. dilecti. num. 3. extra de appel. Vestr. in sua praxi, in tit. vt lit. penden. & nouissimè, quod istud remedium attentatorum nõ cadat in interdicto retinendæ possessionis, tradit Hiero. Manfred. in suo dialogo, de attenta. lib. 1. par. 7. num. 33. 34. & 35. & ita memini me pluries declarasse in diuersis locis status Ecclesiæ, quibus præfui, quod huiusmodi remedium attentatorum nõ cadat in interdicto retinendæ possessionis: † fieret enim præiudicium negotio principali, si declararetur in isto remedio retinendæ aliquem ex partibus attentasse, quod est omninò notandum, quia casus iste in foro versantibus sæpè accidit in facto.

Ad fauorem tamen prædictorum Milli & Matthia, faciebant duo magis solida fundamenta, quæ vix euitari possunt.

Primò, dispositio iuris cõmunis, quæ dicitur (vt in principio decisionis dicebam) quod possessio non continetur in hæredem etiam filium & suum. d. l. cum hæredes. in princ. ff. de acquir. poss. l. si de eo. § ultimo. ff. ad exhib. vbi Bal. ad † acquirendam enim possessionem requiritur animus & corpus. l. 3. ff. de acquir. poss. l. licet. C. eo. & † defuncti animus ad hæredem non transmittitur. l. 4. ff. loca. l. sed si ita legatum. §. illi si volet. ff. de leg. l. cum simil. Tiraquell. abundè in tract. le mort fait. 3. declaratione. num. 8. & seq. & vltra eum Ceph. d. consil. 30. visis. nu. 8. lib. 1. vbi expressè dicit de filio & hærede, prout nos loquimur.

12 Secundò, † bannimenta prouincialia innouata per præsentem Reuerendissimum Dominum Governatorem Buon signorum Finettum, quibus cauetur, ne aliquis propria autoritate, cuiuscunque fuerit conditionis, possit & valeat propria autoritate ingredi possessionem absque autoritate Iudicis, & sic cessat dispositio iuris communis, iuxta latè tradita

12 dita per Tiraquell. in d. tract. le mort fait. in præfatione, in 8. declarat. vbi dicit ex communi Doctorum sententia, quòd
 13 heredes possunt accipere possessionem propria autoritate, & licet Deci. post alios in d. l. fin. vt supra diximus, dicat nihil valere licentiam Iudicis, quando est
 14 facta sine citatione partis, hoc benè verum est, quoad faciendum plenarium præiudicium parti non citatæ: sed benè dicta licentia opitulatur, vt impetrando careat vitio inuasionis, & poenæ bannimentorum euitandæ, cum iustè possideat ille, qui autoritate Iudicis possidet. l. iustè possidet. ff. de acquir. poss.

15 Non etiam prætermittam mihi vnquam placuisse licentiam intellectum Castrensi. Dec. & aliorum, quòd l. illa fin. fuerit inducta ad benè esse, quia illa lex dat nouam formam hæredibus scriptis, qui volunt adipisci possessionem bonorum eis relictorum, vt adeant Iudicem, eique ostendant testamentum non abolitum, neque cancellatum, &c. si ergo hæredes scripti propria autoritate possent ingredi possessionem, frustratoria fuisset dispositio illius l. fin. Propterea licet putabam intelligendam communem sententiam
 16 Doctor. in hæredibus non scriptis, qui per dispositionem illius l. fin. tenentur adire Iudicem. & iste intellectus mihi verissimus videtur, verum quia est contra
 17 commun. opin. à qua in iudicando non est recedendum, ideò sufficiant pro victoria dictorum Milli & Matthiæ bannimenta prædicta; quibus cauetur, ne quis possit ingredi possessionem propria autoritate, immò stante vera communis
 18 opinione Doctorum, de qua supra, prædicti Millus & Matthias, cum fuerint per me licentiam possidere tempore litis contestatæ, sunt per me manutenendi, etiam quòd iniustè possiderent, cum potius simus in possessorio extraordinario, gratia litis ordinandæ. Inn. in c. cum venissent. extra de constit. Castren. conf. 3. lib. 2. in nouiter impress. & in l. Attilius Regulus. in fi. ff. de dona. Dec. in c. cum teneamur. 4. not. extra de appell. Cepha. conf. 19. resignatio. num. 5. in fin. lib. 1.

Nec dicta D. Lucaria probauit, quòd esset in possessione, antequam fuissent immissi in possessionem cum meo decreto

19 præfati Millus & Matthias: erat enim hoc fundamentum suæ intentionis, consequenter illud probare tenebatur. l. ei, qui dicit. ff. de proba. cum vulgar.

Immò stantibus dictis bannimentis resistentibus non potuit continuare, nec de nouo accipere possessionem, & sine licentia continuare non poterat, quia nunquam acceperat possessionem cum decreto Iudicis post mortem Antonij eius patris: continuatio etenim præsupponit adeptam possessionem, quod non fuit factum.

Possessio, posteaquã dicit dicta D. Lucaria continuasse etiam viuo dicto Antonio, eam non iuuat, quia cum esset viuus Antonius dominus, possessio illa dictæ D. Lucariæ erat familiaris possessio. l. qui siue familiaritatis. ff. de acquir. posses. quæ possessio licet familiaris nullius est momenti, ideò necesse erat stantibus bannimentis, vt habuisset licentiam à Iudice, & ita sunt intelligenda tradita à Tiraquello in d. præfat. in fin. in tractat. le mort fait. cum ergo perperam acceperit possessionem per prius occupatam, & ipsa D. Lucaria per prius non possideret, nisi iure familiaritatis, sequitur, quòd secundo gradum, & alios actus possessorios faciendo dicatur attentasse in præiudicium dictorum Milli & Matthiæ, & sic non subsistit
 20 motiuum superius factum, quòd in interdico retinendæ non caderent attentata, iuxta decis. Capit. post alios 72. & late supra dictum fuit, quia verum est, quòd attentata non cadunt in interdico retinendæ, quia qui possidet, non dicitur attentare, & fieret præiudicium negocio principali, sed negatur ipsam D. Lucariam possidere saltem iustè, propterea nõ erat dubium, quin attentasset, & ita de iure ego eram paratus iudicare, composui tamen per modum prouisionis partes absque declaratione, quòd videlicet inter dictas partes diuiderent fructus, donec expediretur causa principalis, & interim vnusquisq; possideret sine præiudicio iurium ambarum partium, & ita de consensu, vt supra sententiam, manu Ser Raynaldi de Rubcis, Notarij Perusini & Curialis. Laus Deo.

10f. Ludovicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Creditores possunt obtinere, vt executio carcerati pro causa criminali supersedeatur, donec reddatur ratio administrationis.
- 2 Carceratus pro causa criminali non potest recommendari pro causa & debito ciuili, & infra num. 7. & 9. & ita seruatur in statu Ecclesiastico.
- 3 Domi sua quis dicitur securus.
- 4 Spoliatus debet ante omnia restitui.
- 5 Creditores non possunt impedire excarcerationem, detenti pro causis criminalibus.
- 6 Custos carcerum equiparatur depositario.
- 8 Bart. doct. in l. 2. §. fin. num. 4. ff. de custo. reo. quomodo intelligatur.
- 10 Marsily locum reprehenditur.
- 11 Authoris temperamentum in presenti casu.
- 12 Petrus Philippus Mattiolus Iurisconsultus Perusinus discretissimus, qui olim legit Padua & Perusia.

A R G V M E N T V M.

¶ Quod carceratus pro causis criminalibus non possit recommendari pro causis ciuilibus, hic expolitè & viuis rationibus & argumentis demonstratur.

D E C I S I O L X X.

IOSEPHVS Aromatarius reperiebatur carceratus in carceribus Curia Perusinae, pro quibusdam causis criminalibus, cumq; propè diem deberet relaxari, cum porrexisset preces coram Reuerendissimo Domino Gubernatore, Dominus Petrus Philippus Mattiolus prætendens se creditorem dicti Iosephi, instetit coram me, vt ipsum Iosephum pro dicto debito ciuili confirmarem. Fuit ergo dubitatum, an dictus Iosephus carceratus pro causis criminalibus possit recommendari pro causis ciuilibus, quæ quidem placuit adnotasse, quia etsi vulgaria videantur, vidi tamen pluries de hoc dubitari.

Casus iste ponitur in terminis à Bar. in l. 2. §. fin. num. 4. ff. de custo. reo. dicit enim Bar. quandoque vna executio est pecuniaria, alia corporalis, & tunc concludit, quod non potest iste recommendari pro causis ciuilibus, † potest benè creditor obtinere, vt differatur executio personalis fienda de ipso carcerato, videlicet quādo ille esset redditurus rationem ad-

ministracionis, isto enim casu habita modica dilatione potest obtineri per creditorem, vt supersedeatur in executione capitali, aliàs secus, ita in summa dicit Bart. in d. l. 2. §. fin. num. 4. ver. quandoque vna executio. per tex. in l. i. C. de bon. damna. & licet Bar. non aperiat quid generaliter seruandum & practicandum sit, quando carceratus pro causa criminali possit recommendari pro causa ciuili, nihilominus ex casu posito per Bart. apparet, † quod detentus pro causa criminali non potest recommendari pro causa ciuili, nisi in illo casu Bart. quando videlicet ille carceratus esset decapitandus, suspendendus, vel tu adde, esset transmittendus triremibus, & teneretur reddere computa alicuius administrationis. Isto enim casu conceditur creditori modica dilatio ad faciendum sibi reddi computa à dicto carcerato, & interim supersederi debet in executione, verum sit veritas huius casus euidenter appareat, & ne occurrat in posterum dubitari, facias firmam & veram conclusionem, quod carceratus pro quacunq; causa criminali non potest recommendari pro causa & debito ciuili, & hanc opinionem tenuit Rom. in quodam Consilio manu scripto, vt refert nouissimè Matth. Brun. Ariminen. in tract. cess. bon. quæst. ii. 4. quæst. princ. nu. 35. vbi recenset fundamenta Rom. & ipse etiam Arimin. hanc opinionem sequitur pluribus fundamentis, quod carceratus pro casu criminali non possit recommendari pro causa & debito ciuili. Primò, quia quemadmodum esset securus domi. † l. plerique. ff. de in ius voc. ita debet esse tutus quo ad debita ciuilia in carceribus, in quibus ad instantiam fisci sequestratus detinetur, & sic tanquam propria libertate † spoliatus debet ante omnia restitui. l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam, de vi publ. l. meminerint. C. vnde vi. e. item cum quis. de restit. spol. cum similibus. & † creditores nō debent audiri, si vellent obijcere aliquam exceptionem contra istum sequestratum, quominus restituatur in sua propria libertate. l. i. §. & parui. ff. quod vi aut clam. Dyn. in cap. qui ad agendum, de reg. iur. in 6.

60 Secundò principaliter, quia † custos carce-

carcerum æquiparatus depositario, & sicut depositario committitur custodia rerum. l. i. in prin. ff. de pos. c. i. extra eod. ita illi committitur custodia personarum. l. fin. C. de cust. reo. l. milites. ff. eod. per sequestrationem ergo factam depositario non debet impediri depositi restitutio. l. pen. C. de pos.

7 Terriò, quia ꝑ carceratus pro causis criminalibus, & recommendatio pro debitis civilibus fieri non potest, tanquam pro diuersis causis, sicut dicitur in conuentione, & prorogatione, ad not. in l. si quis ex consensu. C. de Episco. audien. & in c. i. & in c. at si Clerici. extra de iudi. & ita est intelligendus Bart. ꝑ in d. l. 2. §. fin. num. 4. ff. de custo. reorum. quòd carceratus pro causâ criminali non possit recommendari pro causâ civili, sed tantummodò creditor in illo casu redditio- nis rationis per carceratum possit obtinere, quòd superfedeatur per modicum tempus (arbitrio Iudicis) in executione illius carcerati, & sic stat firma & vera conclusio, tam de iure quàm ex consuetudine, quòd ꝑ carceratus pro causâ criminali non potest recommendari pro causâ & debito civili, & ita seruari vidi Tiferi, Auximi, Maceratæ, Firmi, hic Perusiæ, & in alijs locis ditionis Ecclesiasticæ, & hæc est veritas, ꝑ quicquid transitiuè & malè dixerit Marfil. in eius practi. crimin. in §. attingam. num. 34. & 35.

Benè verum est, quòd ego non semel ad instantiam creditorum iussi custodi carcerum, vt non relaxarent detentos pro causis criminalibus, licèt absolutos, vel quòd porrexissent preces absque mea licentia, non quidem per viam recommendationis in scriptis, vt fieri assolet in detentis pro civilibus causis, ꝑ sed ita o- retenus, vt dicebam, & hoc ex eo ego faciebam, vt saltem illi debitores vel satisfacere eorum creditoribus, vel saltem eis cauerent de satisfaciendo, & amicabiliter mihi pluries euenit prædictos concordasse creditores, verùm quando dicti debitores detenti pro causis criminalibus vel noluisent, vel non valuisent satisfacere eorum creditoribus, tanquam tuti remedio iuris, ego non aliter eos astringebam, neque recommendari permittebam, sed pristinæ eorum libertati

restituerebam, prout supra iuris esse dicebam, & cum præfatus Iosephus instaret se liberari, ego pronunciaui ad fauorem ipsius esse liberandum à carceribus, quotiescunque apparebit se esse concordatum cum Reuerenda Camera Apostolica quo ad delicta criminalia, pro quibus detinebatur, non obstante recommendatione, quam obtinere impetrabat præfatus Magnificus ꝑ Dominus Petrus Philippus Mathiolus, qui cum sit I. V. D. disertissimus, & aliàs publicè legerit in Gymnasio Patauino & Perusino, & consequenter cognouerit, decretum meum esse iuri consonum, acquieuit. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Horatius Maurus, Petrus Paulus Serius, & Blasius Angelicus Aduocati Perusini.
- 2 Possessionis immisio nō est retardanda: bona enim debent vendicari ab heredibus.
- 3 Dotis causa possunt alienari bona subiecta fideicommissio, & spectat ad mulierē probare non subesse alia bona, & num. 4.
- 5 Confessio mariti de dote recepta valet, & tenet, & præiudicat creditoribus, quando præcedit promissio dotis.
- 6 Donatio de hereditate viuentis non valet, Fallit, quando interuenit consensus illius, de cuius hereditate agitur, & num. 23. qui quidem consensus sat est, quòd superueniat, & numero 24.
- 7 Possessio nō intelligitur facta per Iesuitas, & Teatinos, nisi fuerint in quarta Classe, & tunc dicuntur esse in quarta Classe, quando erudiunt pueros, & num. 17.
- 8 Constitutiones Iesuitarum & Teatinorum fuerunt confirmatæ in sacrosancto Concilio Tridentino.
- 9 Fideicommissi bona subiecta si alienentur, intelligitur data licentia vocatis apprehendendi bona subiecta fideicommissio propria auctoritate.
- 10 Fideicommissi bona esse subiecta asserens tenetur probare illa bona fuisse tempore mortis in hereditate fideicommittentis.
- 11 Fideicommissi bona subiecta possunt apprehendi per vocatos, quando possessio est vacans, quo casu dicuntur legitimi contraditores ad impediendam immisionē in possessionē, quando incontinenti volunt docere de eorum iuribus.
- 12 Possidere sine vitio ille dicitur, qui occupat possessionem vacantem, quando est vocatus in fideicommissio.
- 13 Professio in Religione dicitur fieri per annum, & tres dies.

14 *Professus non habet neg, velle neg, nolle, quando fuerit receptus in Religione ab habente auctoritatem, & nume. 15. & dicta professio non fuerit facta calore iracundia, & numero 16.*

18 *Agens sine actione, excluditur.*

19 *Donatio inter parentes & filios, & e contra validatur iuramento, & est magis communis opinio.*

20 *Religiosus dicitur mortuus mundo.*

21 *Fideicommissi bona subiecta tunc possunt alienari, quando alia bona non subiecta sufficiunt, & non concurrat duplex prohibitio Legis & testatoris, & num. 22.*

ARGUMENTVM.

Bona subiecta fideicommisso regulariter pro dote possunt alienari, quando non supersunt alia bona, & non concurrat duplex prohibitio, & legis & testatoris, & onus probandi non adesse alia bona spectat ad mulierem, & vocatus in fideicommissio potest auctoritate propria apprehendere bona subiecta fideicommissio, dummodo tamen probauerit, bona illa fuisse tempore mortis in hereditate fideicommittentis.

Multa de materia professionis Religionis Iesuitarum siue Teatinorum.

Donatio inter patrem & filium secundum magis communem opinionem firmatur iuramento.

DECISIO LXXI.

HONOFRIVS de Polleis de Perusia suum vltimum condidit testamentum, in quo eius hæredes vniuersales instituit Ludouicum & Alexandrum, eius filios legitimos & naturales, cum prohibitione, quòd dicti sui filij, nec alter ipsorum bona ipsius testatoris sita in pertinentijs Castrorum plani Fiactarum Sancti Andreae, & Sancti Mariani, minimè venderent, siue alienarent, & si vnus ipsorum sic alienaret, bona sic alienata ad alterum non alienantem, vel eius filios non alienantes & obseruantes deuenirent, & e contra, & quòd similis prohibitio locum haberet etiam inter nepotes ipsius testatoris, quod quidem testamentum fuit productum in processu, vt est videre à char. 65. 66. & 67. quo testamento non aliter mutato decessit superstitibus sibi dictis Alexandro & Lu-

douico, qui hæreditatē prædictam agnouerunt, & bona hæreditaria possederunt, ita legitur in processu, fol. 86. 87. 88. & 89. Ludouicus prædictus dissipauit bona prædicta subiecta fideicommissio, & ea alienauit, & vendidit cuidam Ioanni detto il Zitolo & Annibali quòdam Florauantis de Perusia, mortuo dicto Ludouico, Paulus & Franciscus filij dicti Alexandri per meam pronunciam acceperunt possessionem & tenuram bonorum, de quibus supra prætendentes dicta bona fuisse ad eos deuoluta in vim alienationis prædictæ & fideicommissi ad eorum fauorem facti per D. Honofrium testatorem, quibus auditis per Don Baltassarem, filium dicti Ludouici instituit iudicium contra prædictos Paulum & Franciscum, super adipiscenda possessione bonorum prædictorum, & causa ad longum agitata & redacta ad sententiam, fuit pluries coram me per dominos aduocatos causa disputata, & demum producta consilia in scriptis prædictorum Aduocatorum, scilicet,

¹ Magnifici Domini Horatij Mauri cum subscriptione quam plurimorum Doctorum pro vna parte, & Magnifici Domini Petri Pauli Serij, & Domini Blasij Angelici pro altera parte dicti Don Baltassaris, & alijs à me ad sui fauorem congestis infrascripta fundamenta pro dicto Don Baltassare facere videbantur.

Primò, quia cum se probauerit hæredem dicti Ludouici, & possessio dictorum bonorum dicatur spectare ad dictum Don Baltassarem, quatenus etiam adsit contrauentio aliqua, nihilominus non videtur retardanda ² immissio possessionis, à quo postea hæredes possunt vindicare bona prædicta. l. i. C. quorum bono.

Nec aduersarij videntur se posse fundare in prætensa alienatione & contrauentione, quia prætendunt alienasse causa restituendæ dotis, quæ alienatio ³ ob dictam causam est de iure permissa auctoritate, quæ, C. comm. de lega. Bal. Nouell. in tract. de dot. l. par. 130. priuileg. Phanut. de lucr. dot. gl. 10. num. 65. Rolan. à Valle, consil. 85. num. 24. lib. 1. & seq. & in bonis prohibitis alienari expressè Crot. in l. filius familiars. §. diui. num. 165. de leg. 1. Cagnol. in l. qui cum alio. num. 21. ff. de reg. iur. Cur. Iun. consil. 59. num. 2. Dec. dicens

dicens commun. consi. 519. col. 2. de quo tamen articulo videatur nouissimè Marzar. in tract. de fideicom. in 2. part. versic. quadragesimò quaritur, ex quo loco tanquam ex indice habebis omnia loca vsq; ad hæc tempora. vbi in ver. sed t̄ quod immo dicit onus probandi non adesse alia bona, spectare ad mulierem.

Et licet in processu non constet de vera dotis numeratione, nihilominus ex quo præcedebat promissio dotis t̄ confessio postea subsequens valet, & tenet, & præiudicat posterioribus creditorib. Roland. à Valle post alios quos allegat. consi. 85. num. 41. & 42. lib. 1.

Ibidem non videbatur excludendus præfatus dominus Baltassar ob donationem ab ipso factam Ludouico eius patri & domina Helisabetta eius matri, quia vt bene aduertunt dicti D. aduocari dicti Don Balthassar, donatio t̄ illa non valet tanquam facta de hæreditate viuentis l. fin. C. de pact. l. pactum quod dotali. nu. 7. C. de colla. Crauet. consi. 42. in fi.

Qui quidem Don Baltassar non potest dici incapax ex eo quod fuerit ingressus societatem D. N. Iesu Christi, quia satis fuit deductum, ac etiam mihi oretenus fuit facta fides per Generalem dictæ Societatis, quod in dicta religione t̄ non intelligitur facta professio, nisi fuerit in quarta classe, & sic non potest dici, quod fecerit professionem, & consequenter quod ibi fuerit irrevocabiliter receptus, fuerunt etiam productæ t̄ constitutiones dictæ religionis, quæ quidem constitutiones fuerunt confirmatæ in sacrosancto Concilio Tridentino.

Ad fauorem aduersariorum dicti Don Baltassar plurima faciebant, & adeo vrgentia fundamenta, vt sententiam pro eis protulerim, & contra dictum Don Baltassarem motus fui principaliter infra scriptis fundamentis.

Primò, quia quotiescunq; per testatorem bona aliqua subiiciuntur fideicommissò, prout erant bona ista, intelligitur daralientia vocatis t̄ in fideicommissò apprehendendi bona subiecta propria auctoritate. glo. in §. de cætero. in ver. licentiam damus, in Aut. vt de cætero. coll. §. Rom. in l. qui absenti. §. 1. ff. de acq. poss. Ange. in l. nemo potest. ff. de pactis, Deci.

consi. 424. nu. 17. Ias. in l. filiusfam. §. diui. nu. 43. vbi alij recentiores. ff. de lega. 1. isti autem Paulus & Franc. erant vocati in fideicommissò, & ob dictam alienationem euenerat casus fideicommissi, consequenter iure optimo potuerunt bona prædicta sic alienata propria auctoritate apprehendere, eo præsupposito quod isti probauerint t̄ bona illa esse & fuisse tēpore mortis in hæreditate fidei committentis. Roland. à Valle, post alios consi. 28. nu. 2. lib. 1. & consi. 81. nu. 15. lib. 2.

Secundò, quia cum isti Paulus & Franciscus acceperint possessionem dictorum bonorum subiectorum fideicommissò, antequam esset ab aliquo apprehensa, t̄ non dicuntur incidisse in pœnam. l. non dubium. C. de legat. immo sunt legitimi contradictores ad impediendam petitam immissionem dicti Don Baltassar, cum præsertim in continenti de eorum iuribus docuerint. Docto. omnes communiter in l. fi. C. de edicto diui Adria. tollen. Bar. in l. filiam fratribus. ff. ad Treb. Ant. Gabr. qui copiosè omnes concordantes allegat in tract. commu. conclu. tit. de fideicommiss. conclu. 5. lib. 4. vbi dicit illud procedere, quando quis possidet sine vitio, & me hercle vltra alia exempla posita per Doct. quando quis dicatur t̄ possidere sine vitio, mihi videtur quod sit quando quis occupat possessionem vacantem, ex quo fuerit in fideicommissò vocatus, vt dixi supra in primo fundamento ex doctrina Ias. post alios in d. l. filiusfam. §. diui. nu. 43. ff. de leg. 1. negari enim non potest quin iura & actiones transferint in istos vocatos & non alienantes, ideo inficiari non potest, quin eorum possessio sit sine vitio, & quod propria auctoritate eam apprehendere potuerint, ad tradita per Cepha. post alios consil. 49. Comes Gentilis. nu. 20. lib. 1. vbi Gozad. Paris. & Rub. Alex. allegat.

Tertio fundamento, dictus Don Baltassar dicebatur exclusus ob incapacitatem dictæ suæ religionis, in qua t̄ professus fuit, cum per annum & vltra in ea permanserit. clem. eos. vbi Card. de regular. Abb. in c. ex parte. in princ. extra de regular. & professus t̄ non habet neque velle, neque nolle. Ruyn. consi. 123. num. 2. lib. 15. t̄ maximè quando quis fuit receptus in religio-

religione ab habere auctoritatem, Ruy.
 16 consi. 127. num. 3. lib. 1. & dicta $\dagger$ professio
 non fuerit facta calore iracundiae, Bur. in
 c. sicut. el primo. extra de iureiur. Fely. in
 c. dilecti. nu. 16. extra de excep. Pet. Duen.
 reg. 292. in 8. amplia, nec obstat, quod ex
 forma dictarum sacrarum constitutio-
 num non dicatur facta professio, nisi per-
 uenerit ad quartam classem, dum dicitur
 non sit irrevocabiliter receptus, quia ut
 ex eisdemmet constitutionibus legitur,
 17 ad cognoscendum, quando quis sit in quarta
 classe, inspicitur $\dagger$ quod erudiat pueros,
 prout faciebat iste Don Balthassar, ut de-
 ductum fuit, ergo ipse etiam Don Balthas-
 sar dicitur fuisse in quarta classe, & conse-
 quenter fecisse professionem, sed ex sub-
 sequenti fundamento magis apparebit
 nihil referre, an fecerit professionem,
 nec ne.

Quarto igitur fundamento, cui respon-
 deri non potest, iste Don Balthassar venit
 reiiciendus, quia antequam ingrederetur
 dictam religionem, fecit donationem
 suorum bonorum Ludouico eius patri,
 & dominæ Helisabettae eius matri, & eo-
 rum hæredibus, quam donationem no-
 luit ipsum posse reuocare, nisi intra an-
 num, postquam ingressus fuerit dictam
 religionem: cum ergo ipse Don Balthassar
 per multos annos steterit in dicta religio-
 ne, nec unquam dictam donationem re-
 uocauerit, iure merito à petitis venit ex-
 cludendus, tãquam sine $\dagger$ actione agens.
 18 l. si pupilli. §. videamus. ff. de negot. gest.
 cum similibus. & præfati Ludouicus, &
 D. Helisabetta transmiserunt eorum iu-
 ra ad duas eorum filias fœminas, soro-
 res dicti Don Balthassar, quibus quidem
 sororibus (si ius aliquod competit) potest
 competere, non autem ipsi Don Balthas-
 sari donanti excluso: in præfatione enim
 dictæ donationis asserit se velle abdicare
 à mundo, & ingredi dictam religionem,
 propterea fecit talem donationem, quæ
 19 quidem donatio facta $\dagger$ à filio patri, & è-
 contra, validatur iuramento. Bertran.
 consi. 274. col. 1. lib. 3. 103. col. 1. in fin. lib.
 2. 138. col. 2. cod. lib. & est communis opi-
 nio, ut per Deci. consi. 361. & consi. 689.
 Bertran. consi. 194. col. 1. lib. 1. Paris. consi.
 53. col. 1. lib. 1. Crauet, con. 102. Grat. conf.
 63. col. 3. lib. 2. & fusissimè concordantes

allegans idem tradit Ant. Gabr. in tract.
 comm. conclu. tit. de dona. conclu. 4. lib.
 3. num. 2. Riminal. consi. 383. nu. 14. lib. 1.
 Viui. in trac. comm. opin. in ver. donatio
 facta à patre, nu. 2. Duen. qui ponit regu-
 lam cum ampliacionibus & limitationi-
 bus, in regul. 223. Rubr. Alexandri, consi.
 130. num. 5. Vasq. in libr. 1. de succes. in re-
 solu. §. 3. num. 9. Ceph. consi. 61. num. 21.
 lib. 1. Rolan. à Valle, consi. 77. num. 1. lib. 1.
 & ista opinio est magis communis, ut per
 Soc. Iun. consi. 47. nu. 15. lib. 3. secundum
 quam multoties iudicavi, & hic, & alibi,
 stante igitur validitate dictæ donationis
 in terminos parentes dicti D. Don Bal-
 thassar, eam transmiserunt ad eorum fi-
 lias, etiam quod fuisset præ mortuus ante
 ipsos dictus Don Balthassar. Rolan. à Valle,
 post alios ibi allegatos, consi. 61. num. 38.
 20 & 39. lib. 2. qui quidem Don $\dagger$ Balthassar
 verè potest dici mortuus mundo. l. Deo
 nobis, cum vulgar. C. de sacrosan. eccle.
 & sic non est opus ingredi difficultatem
 illã, an fuerit facta professio, nec ne, quia
 præfatus Don Balthassar se astrinxit ad tem-
 pus anni, intra quod potest dici, quod fe-
 cerit professionem.

Contraria non obstant, qui etsi pro re-
 stitutione dotis possint bona subiecta fi-
 deicommissò alienari. d. auri. res quæ. C.
 commu. de legat. tamen negatur huius-
 modi alienationem per dictum Ludouic-
 cum in dictum titulum fuisse factam pro
 restitutione dotis, immo multo antè con-
 signauerat quædam bona prædictæ domi-
 næ Helisabettae matri dicti Don Balthas-
 saris.

21 Prætereà non simpliciter $\dagger$ bona sub-
 iecta fideicommissò possunt alienari pro
 restitutione dotis, sed tunc demum quan-
 do non supersunt alia bona quæ sufficiant
 ad restitutionem dictæ dotis. Ruy. post
 alios consi. 123. num. 12. lib. 2. & latè Mar-
 zar. in d. tract. de fideicommiss. ver. qua-
 dragesimo. hic autem aderant alia bo-
 na non subiecta fideicommissò, ut dedu-
 ctum fuit, meritò bona ista subiecta fidei-
 commissò, non poterant alienari, & Ruy.
 in præcitato loco multos allegans dicit,
 22 non posse alienari bona $\dagger$ subiecta fidei-
 commissò etiam ex causa dotis, quando
 concurrir duplex prohibitio, nempe legis
 & hominis, quæ pariter prohibitio con-
 curre-

currebat in casu nostro, de quo tamē me remitto ad latissimè tradita per Mazar. d. tract. de fideicom. in 2. par. versi. 40.
 Nec est verum, quòd fuerit facta donatio ab ipso Dono Balthassare de hæreditate viuentis, vt suprà dicebatur in motiuis. quia vt aduertit Doct. in d. l. fi. C. de pact. illud procedit ob votum captandæ mortis, votum huiusmodi cessat in casu nostro, quia concurrebat voluntas prædictorum suorum parentum, qui iam iam omnia donauerant ipsi Dono Balthassari, & iure medio poterat, donare eius parētibus, & quòd valeat donatio † de futura successione quærenda, quando ille, de cuius successione agitur, consentiat & perseveret vsq; ad mortem, voluit Ias. in d. l. fin. C. de pact. nu. 7. in 7. limi. Soc. Iun. con. 50. nu. 4. lib. 2. Curt. Iun. conf. 98. nu. 3. & seq. qui quidem † consensus etiam ex post superveniens videtur sufficere secundum Bal. in d. l. fi. circa fi. Dec. con. 31. col. 3. Crauet. conf. 19. nu. 3. Viui. in lib. commu. opin. in ver. pactum per aliquos. nu. 7. vbi ponit alias limitationes ad l. fin. C. de pact. quæ limitationes cum non faciant ad casum nostrum, consultò præmitto.
 Sententiaui ad fauorem conuētorum contra dictum Dono Balthassarem, manu Ser. Octauiani Aurelij, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Statuto Perusino disponitur, quod duæ sententiæ conformes faciant rem iudicatam, dictum tamen statutum debet intelligi de sententijs validis.
- 2 Decimæ baptismales debent solui administranti sacrum Baptisma, & ecclesiæ parochiali baptismali, & nu. 3.
- 4 Baptisma dicitur ianua ad alia sacramenta.
- 5 Consuetudine potest præscribi ius percipiendi decimas in aliena parochia.
- 6 Raynaldus Rudolfus Iurisconsultus Perusinus, Authoris præceptor.
- 7 Pro Baptismo nil solui debet.
- 8 Soluere quis non cogitur, neq; de iure, neq; de consuetudine pro Sacramentis ecclesiasticis.
- 9 Decimæ neq; prædiales, neq; personales, aut aliæ non sunt soluendæ Ecclesiæ baptismali, nisi Ecclesiæ baptismalis sit etiam parochialis, & n. 13.
- 10 Opinio quæ concordat & distinguit, tanquam media est tenenda.
- 11 Decimæ debentur capellis quibus sit assignata cer

- ta parochia.
- 12 Ecclesia redditus debentur illi ecclesiæ, intra cuius consinia sunt sita prædia.
  - 14 Ecclesia parochialis tenetur soluere quartesium, id est quartam partem Episcopo.
  - 15 Probatio obscura, & non concludens, non releuat.
  - 16 Iudicium absolutorium debet esse in re dubia, in qua re dubia non decet certâ ferre sententiam, & nu. 17. & satis est reo, quòd actoris intentionem reddat dubiam, & nu. 18.
  - 19 Consuetudinem ad probandam tria requiruntur, diurnitas temporis, actuum frequentia, illosq; actus fuisse factos publicè.
  - 20 Consuetudine derogante iura alicuius ecclesiæ de iure Canonico non præscribitur minori spacio quadraginta annorum, & num. 22. de iure autem Ciuili spacio decem annorum, & nu. 23.
  - 21 Consuetudo percipiendi decimas in aliena parochia, est contra ius commune.
  - 24 Sententia transit in iudicatum, quando ab ea non appellatur.
  - 25 Legatus de Latere non potest rescribere aduersus rem iudicatam, immo est dubium de supremo principe, & nu. 28.
  - 26 Acquirendi modus est de iure Ciuili, dominiū post eam acquisitum est de iure Gentium, cui Princeps sine causa derogare non potest.
  - 29 Rector alicuius ecclesiæ licet expressè non possit gerere actus nocuos futuro successori, nihilominus tacitè bene potest nocere futuro successori, puta non appellando, & nu. 31.
  - 30 Sententia, quæ prius transfuerat in re iudicatam, est attendenda.

A R G V M E N T V M.

¶ Decimæ baptismales debent solui administranti sacrum Baptisma, dummodo ecclesiæ illa sit etiam parochialis, quæ postea ecclesiæ tenetur soluere quartesium Episcopo, & potest præscribi consuetudine ius percipiendi decimas in aliena parochia de iure Canonico spacio quadraginta annorum de iure Ciuili spacio decem annorum, & de materia decimarum Baptismalium multa notatu & scitu digna, fortè incognita multis traduntur.

¶ Rector alicuius Ecclesiæ, licet expressè non possit præiudicare nouo rectori, potest tamen tacitè non appellando.

¶ Legatus de Latere non potest rescribere aduersus rem iudicatam, immo est controuersi iuris in supremo Principe.

DECISIO LXXII.

ON Paulus Verducciola de Castro Ripæ comitatus Perusina, & rector Ecclesiæ siue Plebis Sanctæ Mariæ de dicto Castro Ripæ tanquam Plebanus

& rector egit cōtra homines dicti Castri, & quorundam aliorum locorum conuincinorum pro consequendis decimis decursis ipsi Don Paulo, vt pretenditur debitis occasione sacri baptismatis existentis in dicta sua Ecclesia, in qua (veluti ipse dō Paulus deduxit) erat solitus baptizare, prout baptizauit omnes & singulas personas & creaturas, pro quo baptismo petebat ab vnaquaque familia habente boues vnum quartum grani, ab alijs verò familijs non habētibus boues, solidos decem pro qualibet familia, cumq; prædicti homines recusarent aliquid soluere prædicto Don Paulo, nec minus in futurum eorum creaturas adducere ad baptizandum ad dictam ecclesiam, idem Don Paulus contra eos instituit iudicium coram D. Prouinciario Illustrissimi & Reuerendissimi Cardinalis & Episcopi Perusini à quo reportauit sententiam in fauorem, fuit tamen per dictos homines à dicta sententia appellatum, & causā commissa alio coadiutori Reuerendissimi Domini Gubernatoris Perusiæ, à quo pariter dictus Don Paulus reportauit sententiā in fauorem in confirmationē alterius sententiæ alias per dictū Don Paul. ad fauorē habitæ à præfato Reuerendo D. Prouicario Illustrif. & Reuerendissimi Cardinalis & Epif. Perus.

Dicti tamen homines & vniuersitates tam Castri Ripæ, Castri Linardis, & aliorum locorum, de quibus in processu fit mentio denuò appellauerunt à secunda sententia, & causā mihi commissa fuit in tertia instantia, & demum reducta causā ad expeditionem sententiæ, quæ quidem sententiæ videbantur per me confirmandæ, non degustando negotium principale, † cūm ex dispositione statuti Perusini duæ sententiæ conformes faciant rem iudicatam, & ab eis minus appellare liceat, quod quidem statutum Perusinum loquens de huiusmodi materia est in viridi obseruantia, & secundum eius dispositionem multoties iudicauī, & tangendo, ac degustando etiam negotium principale dictus, Don Paulus videbatur fouere ius tum de iure communi, tum etiam de consuetudine per ipsum deducta & probata, quod per longum tempus homines dictorum Castrorum & villarum iuerint ad dictam eius Ecclesiam ad baptizandum

eorum creaturas, soluendo pro qualibet familia habente vnum par boum, quartum vnum grani quolibet anno, & à non habente boues, solidos decem soluebant quolibet anno pro qualibet familia.

De iure enim communi videtur text. ² in ca. de decimis. 16. q. 1. vbi disponitur † decimas baptismales esse soluendas administranti sacrum baptismum: idē tradit Abb. in c. cūm contingat. sub num. 6. extra de ³ decimis. dicens, † decimas esse integrè soluendas ad Ecclesiam parrochiale[m] baptismalem. Iste autem Don Paulus administrabat huiusmodi Sacramentum cūm ⁴ † baptismum sit ianua ad alia Sacramenta. 22. distin. c. propter hoc. §. verum. merito dictæ decimæ erant soluendæ præfato Don Paulo.

Consuetudine etiam videbatur fouere ius dictus Don Paulus, cūm per testes in processu fuerit probatum homines illos per multos annos iuisse ad baptizandum eorum creaturas ecclesiæ dicti Don Pauli soluendo decimas supra dictas, iuxta distinctionem personarum, vt supra deductum fuit, & clarum est quod † consuetudine potest præscribi ius percipiendi decimas, etiam in aliena parrochia. ca. 1. de præscrip. in 6. Ruyn. consi. 144. quamuis. num. 17. lib. 5. Didac. Couarru. lib. 1. var. resolu. cap. 16. versi. decimò. his omnibus & his fundamentis forsan domini iudices à quibus fuerunt moti ad sententiandum ad fauorem præfati Don Pauli.

Histamen & alijs similibus quæ adduci possent ad fauorem dicti Don Pauli non obstantibus sui in contraria opinione dominorum prædictorum, videlicet malè per dictos iudices fuisse sententiatum ad fauorem dicti Don Pauli, & bene appellatum, & sententias prædictas non esse exequendas, neq; facere rem iudicatam, etiam ex dispositione statuti Perusini stante notoria iniustitia dictarum sententiarum, cūm neq; de iure communi, neque de consuetudine prædicti homines teneantur, & obligati sint ad deferendum ad sacrum baptismum eorum creaturas ad Ecclesiā dicti Don Pauli, prout etiam ostendit † Excellentissimus Dominus Ray. Rodolph. Iurifconsultus Perusinus, & præceptor meus honorandus in suis allegationibus, & ego latius in motiuis. Primò

7 Primò, quia deducebam pro t̄ baptif-
mo nil solui debere. Specu. de mod. gen.
confi. Rub. 60. nemo enim cogi potest ad
8 aliquid t̄ soluendū pro Sacramentis Ec-
clesiasticis, nec de iure nec de consuetu-
dine. capit. ad apostolicam de simo. & ibi
9 Innoc. num. 2. Nec decimæ t̄ siue prædia-
les siue personales, aut aliæ decimæ sol-
uendæ sunt Ecclesiæ baptismali, nisi eccle-
sia baptismalis sit etiam parochialis, vt
concordando opiniones, distinguit Re-
buff. q. 6. num. 19. & sequitur præfatus Ex-
cellentissimus Aduocatus laudans & ap-
probans opinionem Rebuffi, cum distin-
guat & concordet opiniones, & in dubia
10 sit sequenda ea t̄ opinio quæ concordat
& distinguit tanquam media. l. adeo. §.
cum quis. vers. est tamen etiam media. ff.
de acquir. rer. domi. not. in ca. quærenti.
de offi. delag. Soc. Iun. confi. 121. nu. 36. &
confi. 39. nu. 78. lib. 2. quæ quidem distin-
ctio est conformis opinionibus Hostien.
in summ. nu. 4. & Io. And. in addi. ad Spe.
in tit. de decimis. vers. & per hoc concor-
dari possunt, & Hostien. accipit quasi sy-
nonyma parochiales & baptismales di-
cens danda est Ecclesiæ parochiali siue
baptismali.

Secundò, per doctri. Abb. in ca. ad au-
dientiam, el primo. nu. 14. de eccle. ædifi-
11 can. vbi disputat & concludit, decimas t̄
deberi capellis quibus sit assignata certa
parrochia, & ita de facto consultum re-
spondisse asserit ea ratione, quia iure com-
12 muni redditus spirituales t̄ ecclesiæ pro-
uenientes ex prædictis debentur illi eccle-
siæ, intra cuius confinia sunt sita prædia.
c. pastorals. de his quæ fiunt à prælat. ergo
idem de decimis prædialibus. ca. ad deci-
mas. de resti. spoli. in 6. sequuntur Calde.
& Io. And. in addi. ad Abb. in c. cum con-
tingat. vers. circa hoc idem. Andr. Hisp. in
tract. de decimis. quæst. 5. nu. 5. tom. 4. fol.
390. cum ergo prædia istorum rusticorum
sint sita in alia parrochia, in qua audiunt
diuina, & suscipiunt Sacramenta, confes-
siones, Eucharistiam, extremas vnctio-
nes, & sepulturā, iure meritò à dicto Don
Paulo molestari non debent, nec dici po-
test ipsi Don Paulo deberi decimas perso-
nales, cum aliqui susceperint sacrum ba-
ptisma in dicta eius ecclesia, vt videtur Io.
Andr. innuere, vbi supra, & Abb. in d. c.

cum contingat. sub num. 6. ver. remanet
tamen, &c. quia ibi Abb. hoc non firmat,
sed dicit esse standum consuetudini quæ
non fuit probata, & inferius demonstra-
bitur argu. 1. & in iure clarum est, quòd t̄
decimæ debentur tunc Ecclesiæ baptif-
mali, quādo etiam est parochialis eccle-
sia illa, vt supra deduxi, isti autem conuen-
ti non sunt sub parochia ecclesiæ dicti
Don Pauli, meritò astringi non possunt: si
enim & parochiali, & baptismali tene-
rentur soluere, duplici onere grauarentur,
quod non est dicendum, quæ postea
14 ecclesia t̄ parochialis tenetur soluere
quartesium, siue quartam partem Episco-
po. Ferret. confi. 102. nu. 3.

Nec cōsuetudine potest se fundare iste
Don Paulus, quia, vt deducit dominus ad-
uocatus, nil probatum est in processu, ni-
si quòd homines villæ, siue castri Lidarnis
& aliarum villarum iuerunt illuc ad ba-
ptizandum, & earum creaturas illuc attu-
15 lerunt, & sic cum sit probatio t̄ obscura
& nō concludens, non releua. l. non hoc.
C. vnde legit. l. non nudis. l. neq; natura-
les. l. non epistolis & l. ad probat. la secun-
da. C. de prob. Bar. & Docto. in l. inter sti-
pulantem. §. 1. ff. de verb. obl. c. in præsen-
tia. ext. de prob. & in t̄ re dubia debet esse
iudicium absolutorium, ne veritas offen-
17 datur. c. fi. 34. dist. cum non deceat t̄ in re
dubia certam ferre sententiam. ca. graue.
18 n. q. 3. vnde satis est reo t̄ quòd actoris in-
tentionem reddat dubiam ca. inter dile-
ctos. in fi. de fide instrum. Bal. con. 79. lib.
2. Anch. con. 267. cum sim.

Et vltra dominū aduocatum faciunt
alia contra dictū Don Pau. & ad fauorem
conuentorum, quib. responderi non po-
19 test, nā ad hoc vt t̄ cōsuetudo dicatur pro-
bata, tria requiruntur. Primò diurnitas
temporis. Secundò, actuum frequentia.
Tertiò, tales actos fuisse factos publicè co-
ram multis, ita q̄ verisimile sit transiisse
in not. populi siue maioris partis. Cyn. in
l. 2. col. 12. ver. sed quæro quid deponūt re-
stes. C. quæ sit long. consu. Bal. in l. de qui-
bus. col. 5. ver. nunc veniamus. ff. de legib.
Nat. con. 309. n. 6. li. 2. sed neutrum istorum
requisitorum fuit probatum in processu,
meritò in consuetu. hic Don Paul. se fun-
20 dare non pōt, præsertim quia quādo t̄ cō-
suetudo tendit ad detrahendum iura ali-
cuius

cuius Ecclesiæ requiritur spacium quadraginta annorum ad eam præscribendam, Innocen. in c. dilecti, extra de consue. vbi Abb. nu. 21. ca. de quarta. extra. de præscri. Pet. Duen. in reg. 138. in 3. limita. & in reg. 139. in prima limita. sed iste Don Paulus non probauit, & confuse quidem quòd solum per viginti duos annos, & vltra dicti homines detulerunt earum creaturas ad ibi baptizandum, & cum hoc tendat in detrahenda iura aliarum ecclesiarum, merito ex præscriptione siue consuetudine ista non probata per quadraginta annos, vt supra, dictus Don Paulus se fundare nõ potest, cum nec etiã formiter fuerit probata concurrentibus tribus requisitis supra relatis, cum enim † consuetudo percipiendi decimas in aliena parrochia sit contra ius commune. c. 1. de præscr. lib. 6.

22 Ideo de iure † Canonico ad huiusmodi consuetudinem inducendam requiritur spacium quadraginta annorum. quamuis

23 de iure Ciuili sat fuisse † spacium decem annorũ, secundum gl. & doct. communiter in c. si. extra de consue. & in puncto in materia præscriptionis siue consuetudinis percipiendi decimas, quod requiratur spacium quadraginta annorum. consuluit Ruy. conf. 144. quamuis. num. 17. lib. 5. & Didac. Couar. lib. var. resol. capit. 16. lib. 1. nu. 7. vbi infinitos propemodum auctores allegat, & dicit requiri spacium quadraginta annorum ad præscribendum ius percipiendi decimas in aliena parrochia, in quo quidem cap. præfatus Doctor Couarruias materiam decimarum doctissimi

24 Sed ex alio fundamento vltra dictum aduocatum corruunt prætensa iura dicti Don Pauli, vt eius causa incurabilis, iudicio meo, reddatur, sciendum est etenim quòd multis & multis annis iam elapsis quidam rector eiusdem met ecclesiæ, cuius ad præsens est Don Paulus, instituit iudicium contra homines dictorum castorum & villarum coram quodam Domino Iaco. Ant. Ferreo de Carobia Vicario, tunc temporis Episcopi Perusini, Anno Domini Millesimo quingentesimo quadagesimo, prout est videre in processu à char. 132. qui quidem homines reportarunt sententiam ad eorum fauorem contra dictum rectorem † cui dicta sententia

fuit intimata, nec appellauit, quò fit, vt tranſierit in rem iudicatam. l. 1. ff. de re iudi. postmodum iste Don Paulus ad præsens rector dictæ ecclesiæ, petijt se restitui aduersus dictam rem iudicatam, & fuit restitutus à Prouicario Illustrissimi ac Reuerendissimi Cardinalis & Episcopi Perusini, à quo reportauit sententiã in fauorem, quæ postmodum sententia fuit confirmata per dictum D. collegam meum, Auditorem Reuerendissimi Domini Gubernatoris: dico enim, quòd cum antequam fuissent prolatae istæ duæ sententiæ ad fauorem dicti Don Pauli, præfati homines per sententiam diffinitiuam fuerant absoluti, & sententia illa fecerat tranſitum in rem iudicatã, dico inquam, quòd fuit nulla restitutio illa aduersus dictam rem iudicatã, facta per præfatum Dominũ Prouicarium, cum nec etiã Cardinalis, etiam quòd fuisset † legatus de Laterẽ, valuisse de iure rescribere aduersus rem iudicatam. Anton. de Buttr. consilio 62. hic de duobus. columna secunda. Abbas, consilio primo, colum. secunda. lib. 2. Soc. Sen. conf. 27. co. 3. circa medium. lib. 3. & in legato Auenionensi consuluit Crauet. con. 103. visis. nu. 2. & 3. vbi in materia nostra decimarũ consuluit, dicens, quòd licet modus † acquir. sit de iure Ciuili, cui potest princeps etiã sine causa derogare. c. proposuit. de concess. præb. l. princeps. ff. de legib. l. digna vox. C. eod. tit. tamen istud ius quæsitum mediante sententia, id est, dominium decimarum, dicitur de iure Gentium, cui † Princeps sine causa derogare non potest etiam de plenitudine potestatis, secundum communem opinionem, de qua per Doct. in l. si. C. si contra ius vel vtili. publi. vbi Ias. in 7. limit. & in alijs locis adductis per Crauet. in supra citato loco. Idem Abb. con. iii. col. si. lib. 2. Dec. con. 343. ver. sed quia post aditam. & con. 284. col. 6. ver. & est communis opinio. & † licet esset dubium in Principe secundum aliquos, vt est videre diffusè apud Mennoch. in tract. de arbit. iud. quæ. 52. lib. 1. in isto autem iudice inferiori nulla cadit dubitatio, quòd non valuerit restituere dictum Don Paulum aduersus dictam rem iudicatam.

25 Nec etiã dictus Don Paulus fundari potest ex alio, videlicet quòd rector tunc tempo-

temporis dictæ ecclesiæ non potuerit præ
iudicare ipsi Don Paulo eius successori,
quia etsi † rector expressè non possit ge-
rere actus nociuos futuro rectori & præla-
to, potest tamen tacitè per negligentiam
nocere rectori & prælato dictæ ecclesiæ,
puta non appellando, Paris. consi. 3. num.
15. lib. 4. cùm ergo rector tunc temporis
non appellauerit intra debitum tem-
pus, & quatenus appellasset, nõ fuerit cau-
sam prosecutus intra debita tempora, ne-
gligentia ista obfuit etiam ipsi Don Paulo
moderno rectori dictæ ecclesiæ, ad tradi-
ta per Paris. vbi suprâ.

Contraria non obstant, & præsertim di-
spositio statuti Perusini disponentis duas
sententias conformes, debere exequi &
facere rem iudicatam, quia statutum præ-
dictum debet intelligi, nisi antè adesset
aliqua alia † sententia, quæ fecisset tran-
situm in rem iudicatam, quia ante omnia
illa sententia attendi debet toto tit. de re
iudi. & istæ sententiæ contra aliã primam
sententiam, quæ fecerat transitum in rem
iudicatam, fuerunt nullæ. l. 1. C. quando
prouoc. non est neces. Menoch. in tract.
de arbi. iud. quæst. 52. num. 2. lib. 2. atten-
di enim debet prima sententia, quæ trans-
iuit in rem iudicatam, vt dicit Menoch.
in suprâ citato loco. quæ quidem senten-
tia nocuit dicto Don Paulo successori in
dicto Beneficio, ex quo eius antecessor †
non appellauit, vt in terminis voluit Pa-
ris. d. con. III. num. 15. lib. 4. debet etiam in-
telligi dictum statutum † de sententijs
validis, & non omnino iniquis, & iniu-
stis. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic.
ex quibus dilucidè apparet me iustissimè
sententiãsse ad fauorem conuentorum
contra dictum Don Paulum manu Ser A-
driani, Perusini, Notarij Curialis. Laus
Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S Y M M A R I V M.

- 1 Publicatio processus requiritur ad hoc, vt possit
opponi contra dicta testium, secus contra per-
sonas, & nu. 6.
- 2 Delegatus ad examinandum testes, non potest pro-
cessum publicare, sed ad delegantem literas ob-
signatas remittere debet, ad quem delegantem
spectat publicatio processus, & nu. 3.
- 3 Testes non publicantur Romæ, nisi in tertia instan-

tia, & hoc ex eo fit, vt non possint examinari
testes, & num. 5.

- 7 Testes repulsare, & fieri probationes cum repulsa
non posse.
- 8 Testis inimicus non debet examinari de iure, quan-
do incontinèti de inimicitia docetur, quod exa-
men impeditur non solum ob inimicitiam ca-
pitalem, sed etiam quando inter colligantes a-
desset lû, & quæstio omnium bonorum, & nu-
mer. 9.
- 10 Testes inimici de consuetudine & stylo examinan-
tur saluis exceptionibus tam cõtra dicta, quàm
contra personas testium.
- 11 Testis inimicus aliquando dicit veritatem ad fa-
uorem inimici, & aliquando allegat contestes
non inimicos, quib. postea creditur, adeo quòd
bona est practica, quòd inimici testes exami-
nentur saluis exceptionibus & replicationibus,
tam contra dicta, quàm contra personas te-
stium.

A R G V M E N T V M.

¶ Delegatus ad examinandum testes non pu-
blicat processum, sed eum remittit ob signatum ad
delegantem, & ideo coram eo non opponitur, nisi
contra personas testium, non autem contra dicta
casus contingibilis, & non admodum à Doctori-
bus pertractatus.

¶ Romæ non publicantur testes, nisi in tertia
instantia.

¶ Inimici testes non examinantur de iure, se-
cus de stylo et consuetudine, de qua attestatur hic
author, videlicet examinari debere testes, etiam
inimicos saluis exceptionibus & replicationibus.

DECISIO LXXIII.

SIMEON Fabenus, alias del
Corso de Perugia, & Hierony-
mus Sotius, aliàs il Medechet-
to, conduxerant à Reuerenda
Camera Apostolica piscatio-
nis lacus Perusini cum quibusdam capi-
tulis & conuentionibus, in quibus expri-
mebantur modi piscandi permitti ac pro-
hibiti.

Præfati Simeon, & Hieronymus sublo-
cauerunt tertiam partem dictæ piscatio-
nis Illustri. Dominæ Constantiæ de Bal-
lionibus, pro quo fideiussit quidam Cic-
cus Santis, aliàs Cecco brauo de castro tur-
ris Andreæ Assisiensis diocesis.

In fine temporis fuerunt facta compu-
tata, & calculata rationes & inuentum in
dicta

dicta conductione pro rata dictæ illustri
D. Constantiæ fuisse deperdita scuta se-
ptingenta, pro quib. soluendis præfatus
Simeon & Hieronymus conuenerunt
dictum Ciccum, quem carcerari postea
fecerunt, qui cum postea fuisset habilita-
tus Romam quamprimum petijt, & causam
prædictam introduxit coram Reuerendo
Domino Auditore Camere Apostolicæ,
asserens huiusmodi iacturam prouenisse
culpa præfatorum Simeonis & Hierony-
mi, quippe qui durante dicta conductione
in nouauerunt cedula & quampluri-
ma capitula in ea contenta, ad id contra-
dicente dicta illustri Domina Constantia
& Cicco præfato, & ad prædictorum cul-
pam probandam obtinuit literas remis-
sorias mihi directas pro examinandis tes-
tibus cum facultate assignandi terminum
aduersarijs ad repulsandum dictos testes,
iuxta stylum Romanæ Curia, de quo per
Vest. in pract. sua, lib. 6. cap. vlt.

Cumq; per me esset peractum examen
testium inductorum ad fauorem dicti Ci-
ci, assignaui terminum dictis Simeoni
& Hieronymo ad repulsandum dictos tes-
tes.

Sed quia capitula producta pro repul-
sands testibus, continebant non solum
repulsam contra nomina testium, verum
etiam contra dicta testium, ex aduerso
instabatur dicta capitula non esse admit-
tenda, nisi in quantum continerent re-
pulsam contra personas tantum asseren-
tes contra dicta non posse repulsari, donec
non fuerit publicatus processus.

Questionem hanc in terminis decidit
Bar. in tract. ad reprimendum, in ver. & fi-
gura, † & versi. sed an requiratur publica-
tio. vbi Bar. dicit, requiri publicationem
in casu de quo loquitur, si enim non pu-
blicarentur, dicit ibi Bar. non possent im-
pugnari testes & eorum dicta, cum igitur
in casu nostro non publicetur per me pro-
cessus, non possunt impugnari dicta tes-
tium, sed tantum nomina, & suadet ratio
naturalis, quia cum parti non innotescant
dicta testium ante publicationem proces-
sus esset impossibile impugnare id de quo
notitiam non habemus, & doct. Bart. se-
quitur Capit. decis. 55. in causa Magnifici
Pauli, nu. 3.

2 Cumq; ego essem tantum † delegatus

ad testes examinandos, non poteram te-
stes publicare, sed ad deleg. literas ob signa-
tas remittere tenebar, ad quem delegan-
tem † publicatio etiam processus specta-
bat. Barto. in l. cum ab initio. prope fi. ff.
quemadmodum testam. aperi. & nouiter
multa satis doctè ad hanc materiam con-
ferentia cumulat Grau. in annot. ad prax.
Vest. lib. 6. c. vlt. litera E, mihi char. 191.

4 Et si tu dixeris Romæ † non publicari
testes, nisi in tertia instatia ad hoc, vt non
possint examinari testes, ad tradita per
Vest. in d. prax. c. 1. nu. 4. lib. 7. & sic vide-
tur absonum non posse repulsari dicta te-
stium, ne causæ periclitentur.

5 Respondeo ex non † publicatione illa
maximum nasci commodum, vt dicebam,
cum possint induci noui testes, si postea
aliquis vult probare contrarium eius quod
probatum fuit ex aduerso, præsupponendo
testes deposuisse, prout in capitulis con-
tinetur, hoc bene obtinere poterit per iu-
dicem delegantem, vel poterit obtinere,
vt examen committatur cum potestate
assignandi terminum ad repulsandum tes-
tes & eorum dicta, sed quia autoritas mihi
concessa erat limitata in recipiendo tes-
tes dicti Cicci, & assignandi terminum
aduersarijs ad † repulsandum testes, utiq;
(etsi expressè non dicatur in commissio-
ne) repulsa illa coram me non poterat fieri,
nisi contra nomina testium, non autem
contra dicta, cum coram me non publi-
cetur processus.

Idem colligitur virtualiter ex dictis Ma-
rant. in trac. iud. in 13. actu. nu. 8. par. 6. vbi
elegantè declarat materiam repulsa tes-
tium: dicit enim ibi Maran. sub d. num. 8.
7 quod si quis in primis articulis vellet † re-
pulsare testes, & facere suas probationes
simul cum repulsa, quod non posset ante
publicationem.

Bene tamen verum est, quod non so-
lum possunt repulsari testes, verum etiam
8 aliquando impediri examen testium † pro-
ductorum, puta quando testis esset inimi-
cus. aut. si testis productus. C. de testib. Soc.
reg. 129. fallen. 1. Gram. dec. 86. Mennoch.
in tract. de arbi. iud. casu 239. lib. 2. cent. 3.
q; tamen procedit, quando in continenti
hoc posset probari, & quod obijcitur, ef-
set notorium. Abb. in c. ex par. nu. 8. extr. de
testib. & ibi Fely. n. 15. Mennoch. vbi supra.
num. 12

nu. 12. & vltra eum Marfil. in l. 1. §. si quis dicatur. ff. de quæst. ad impediendum tamen tale examen requiritur t̄ inimicitia capitalis, vel aliud æquipollens inimicitia capitali, puta quòd inter collitigantes adesset his & quæstio omnium bonorum, iuxta glo. in d. auth. si testis productus. & ibi Bart. in fin. C. de testib. Menoch. in suprà citato loco, num. 11. post Gramma. conf. 31. num. 3. & conf. 75. num. 2. decis. 28. num. 15. & decis. 86. nu. 11.

10 Ego tamen t̄ (etsi hæc de iure procedant) nunquam vidi seruari in practica, quòd impediatur examen etiam inimicorum capitalium, sed examinantur saluis exceptionibus, tam cõtra testes quàm contra eorum dicta, & hæc est communis practica, quæ seruatur in hac Prouincia, & in Prouincia Marchiæ Anconitanæ, eamq; puto seruari in alijs etiam Prouincijs status Ecclesiastici. potest etiam esse quòd t̄ inimicus dicat veritatem ad fauorem alterius inimici, euenire etiã potest, quòd alleget contestes non inimicos, qui dicant postea veritatem, & ideò bona est practica ista, quòd examinentur etiam testes inimici, saluis exceptionibus & replicationibus, tam contra dicta, quàm contra personas testium.

11 Pronunciaui tandem coram me posse repulsari personas testium, nõ autem eorum dicta, manu Ser Raynaldi de Rubcis, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludonicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1. Sumptibus communibus est fienda impensa, quando committitur causa consultori, quod etiam de consuetudine seruatur, hoc tamen procedit, quando Iudex ex officio causam consultori transmittit, secus si ad instantiam alterius partis, & num. 2.
- 2. Sumptibus explicari petentis est transmittendum iusurandum.
- 3. Sumptibus petentis remissionem carcerati est fienda remissio, secus si ipsemet carceratus peteret se remitti, quia sumptibus ipsius carcerati esset fienda remissio, & num. 5.
- 4. Sumptibus Episcopi petentis sibi remitti Clericum carceratum est fienda remissio.
- 5. Sumptibus petentis & iuramentum offerentis absenti, est fienda remissio, secus quando actor & reus communiter instant, quòd alteri eorum, cui de iure iuramentum transmittatur,

quia sumptibus communibus impensa fieri debet, & num. 8.

- 9. Sumptibus communibus transmittitur interrogator.
- 10. Sumptibus absentis decernuntur literæ remissoriae pro responsione fienda testibus, quod procedit in Episcopis, & personis nobilibus, siue in dignitate constitutis, reprobata opin. Specu. & num. 11.
- 12. Episcopi dicuntur in dignitate constituti, ac summi Sacerdotes, & respectu ordinis dicuntur maiores presbyteris Cardinalibus.

ARGVMENTVM.

In ista practicabili ac ordinata decisione tractatur, quorum sumptibus transmittatur causa consultori iusurandum, & remissiones carceratorum, interrogator, & literæ remissoriae cum positionibus introclusis, etiam Episcopis & alijs personis in dignitate constitutis, & profectò resolutio istius decisionis, quoto die euenit in practica, tam iudicibus, quàm alijs in foro versantibus, qui in futurum aberrare non poterunt, si omnia, quæ hic ad amussim exposita fuere, quieto animo degustabunt.

DECISIO LXXIII.

ROCVRATOR Domini Guidi fecerat positiones in causa, quã habebat cum præfato Reuerendissimo Episcopo, quibus responderi petebat per Reuerendissimum Episcopum instans decerni literas in eisq; introcludi dictas positiones, & in hoc erant concordæ causæ Patroni, sed dubitabatur, cuius sumptibus dicta literæ essent transmittendæ.

In hoc articulo aliqui sunt cõsiderandi casus, vt explicitè procedatur.

1 Primus casus est, quando t̄ causa committitur consultori, tunc quequid dixerit Bald. in l. 2. C. de adult. Bart. in l. si postulauerit. nu. 2. ff. de adult. & Alex. in l. ad egregias personas. ff. de iurciur. communibus sumptibus est fienda impensa, Ias. in l. prætor ait. §. is etiam. num. 10. ff. de eden. quæ opinio de consuetudine seruatur, & iuri consona videtur.

Cùm enim consilium ferendũ æqualiter opituletur ambabus partibus, condecens est etiam, vt sumptus cõmuniter sint fiendi, quòd t̄ tunc procedit, quando Iudex ex officio causam consultori

H t transf

transmitteret, secus si vna pars hoc peteret, & ita procedunt dicta Bart. in l. si postulauerit. in 2. col. ff. de adult. & las. in d. l. ad egregias personas. num. 3. ff. de iureiuran.

Secundus casus est, quando Procurator absentis petit transmitti iusuradum eius principali absentis, & isto casu iusurandum est transmittendum † sumptibus explicari petentis. Bald. in l. cum saepe. C. de erogat. milit. anno. Boer. decis. 303. Mennoch. in tract. de arbit. iud. lib. 2. cent. 3. nu. 5. & 6. quemadmodum dicimus de petente remitti carceratum, † vt sumptibus petentis sit fienda remissio. Bal. in l. eos. C. de appella. Boer. decis. 103. num. 5. & nu. 12. Capell. Tolos. quest. 100. et si ipsemet captus † peteret se remitti, impensis ipsius capti petentis esset fienda remissio. Boer. vbi supra, num. 12. vbi etiam dicit, quod si † Episcopus petat sibi remitti Clericum a laico captum, sumptibus ipsius Episcopi petentis esset fienda remissio.

Tertius est casus, quando is, qui praesens † est, offert absentis iuramentum, & is acceptat, tunc illa transmissio fit sumptibus ipsius petentis & iuramentum offerentis, cum ad eius commodum & utilitatem petat, licet in eius damnum euenire posset, quatenus aduersarius negasset, ita post alios tradit Mennoch. in allegato loco, num. 21.

Quartus est casus, quando actor † & reus communiter instant, quod iuramentum puta decisum alteri eorum, cui de iure deferatur & transmittatur, tunc communi impensa transmittitur. Ita procedant dicta las. in d. l. ad egregias personas. num. 3. & Boer. decis. 303. num. 5.

Quintus casus est, quando transmittitur † interrogator, tunc communibus impensis est fienda transmissio. Spec. in tit. de iuram. calum. §. restat. versic. antepen. Alex. in d. l. ad egregias. nu. 4. vbi & las. nu. 4. Mennoch. vbi supra, num. 26.

Sextus & vltimus casus, qui est casus noster, quando fit instantia † pro responsione fienda positionibus, & tunc literae decernendae & sumptus fiendi sunt sumptibus absentis. las. in dict. l. ad egregias. num. 3. Capell. Tolos. decis. 274. Boer. decis. 303. num. 5. Afflict. decis. 177. No-

bilis quidam. Grauat. in Apostill. ad prax. ad Vestr. cap. vlt. num. 14. vbi post alios pro opinione las. allegat text. in c. si testes. §. venturis. 4. quest. 3. & c. statum. §. penult. de rescript. in 6. & l. quoniam. C. de testib. & exactissime Mennoch. qui factis doctè hanc materiam declarat in d. tract. de arbit. iud. lib. 2. num. 2. cent. 3. qui (vt dicebam) est casus noster, quia cum Reuerendissimus iste Episcopus esset absens, instareturq; pro responsione fienda capitulis transmittendis, sumptibus ipsius Reuerendissimi Episcopi erat fienda transmissio.

Et si tu dixeris supra dictam opinionem non procedere in personis in dignitate constitutis, ad not. per Spec. in tit. de iuramen. calum. §. restat. & Capell. Tolos. decis. 274. † Reuerendissimus autem Episcopus erat in maxima dignitate constitutus. Bald. in l. ad similitudinem. C. de Episc. & Cleric. & Episcopi dicuntur summi Sacerdotes, cap. 1. post medium. de sacr. vnct. & respectu ordinis dicuntur maiores presbytero Card. Cau. 24. incip. Puto. quest. 7.

Respondeo, contrarium esse verius, quod immò in isto casu dignitas non excuset ab impensis: Iura enim considerant absentiam non debere nocere parti, & dignitas quo ad istas responsiones non est in consideratione, cum † dignitas & nobilitas non debeant alteri esse detrimento, vt in proprijs terminis voluit Capell. Tolos. decis. 100. reiecta opinione Spec. ita etiam in persona in dignitate constituta voluit Mennoch. in d. tract. de arbit. iudi. casu 228. num. 12. li. 2. cent. 3. cum qua opinione ego etiam pertransui, videlicet dictas literas remissoriales esse concedendas sumptibus praefati Reuerendissimi Episcopi, quod vltra allegatos per Mennoch. voluit Afflict. d. decis. 177. Nobilis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Minorum bona illata in domum conductam, secundum vnam opinionem non sunt obligata pro pensione domus.
- 2 Minor non potest constituere donationem ante nuptias sine decreto Iudicis, etiam quod receperit dotem.
- 3 Mino-

- 3 Minoris bona recipientis dotem non sunt tacite obligata pro restitutione dotis.
- 4 Tutoris bona omnia censentur obligata pro administratione tutelae.
- 5 Minorum bona ob causam supra dictam non obligantur.
- 7 Minorum bona sunt tacite hypothecata pro pensione domus, secundum aliam opinionem & communem, quam tamen nouiter declarat Auctor in fine decisionis.
- 8 Minorum bona non possunt alienari sine auctoritate Curatoris.
- 9 Minor domum conducentis facit id quod faceret quilibet diligens paterfamilias.
- 10 Pupillus licet non possit se obligare principaliter, potest tamen in consequentiam.
- 11 Lex generaliter & indistincte loquens, comprehendit etiam personas privilegatas.
- 12 Guiglielmi de Cuneo, & Cyn. opin. reiecta.
- 13 Minorum bona inuecta in domum, intelliguntur tacite obligata pro pensione domus, quando conduxit domum condecentem, secundum aliam opinionem.
- 14 Auctoris nouae opiniones & declarationes, quando bona minorum illata in domum conductam intelligantur obligata, haecenus non animaduersa a Doct. & num. 15. 16. 17. & 18.

ARGUMENTVM.

Minorum bona illata, & inuecta in domum conductam, quando intelligantur obligata pro pensione domus, hic nouis declarationibus veris in iure & in praxi seruari consuetis enucleatur.

DECISIO LXXV.

IN OR quidam conduxerat domum eius conditioni condecentem, fuit dubitatum, an bona illata per minorem in domum conductam essent tacite obligata pro pensione domus.

In hoc articulo, ut ordinate procedatur, quatuor fuerunt Doct. opiniones, quas post omnes nouissime cogit Menoch. in tract. de adipiscen. possess. in 3. remed. num. 65. & seq.

Prima opinio fuit glo. in l. item quia. in ver. illata. ff. de pact. vbi Bart. num. 2. Aret. in §. item Seruiana. num. 4. Instit. de actio. Salyc. in l. certi iuris. in 3. quaest. C. loca. qui omnes tenent bona minorum illata in domum conductam non esse tacite obligata pro pensione domus, nam et bona inuecta & illata regulariter tacite hypothecata pro pensione do-

mus. d. l. item quia. vbi Doct. ff. de pact. l. certi iuris. C. loca. l. 3. C. quibus mod. pig. taci. contrah. l. si non inducta. C. eod. quam regulam doctè ponit cum ampliationibus & limitationibus, Negusant. in tract. de pign. in 4. membro, 2. par. prin. num. 128. & sequen.

2 Nihilominus quemadmodum minor non potest constituere donationem ante nuptias, etiam quod receperit dotem sine decreto tutoris, vel curatoris, ut arguunt supra relati Doct. per l. lex, quae tutores. C. de admi. tut. & l. praedia. C. de praed. mino. ita dicunt in casu nostro, obligationem tacitam non causari sine decreto, & curatoris vel tutoris auctoritate, etsi bona ista alias regulariter intelligantur tacite hypothecata.

Mouentur etiam per text. in l. Titia. ff. de iure dot. & l. i. C. si aduer. donat. vbi

3 probatur bona minoris recipientis dotem non esse tacite obligata pro restitutione dotis, ita videtur dicendum in casu isto bona minoris inuecta, & illata in domum non censeri tacite obligata pro pensione domus.

Vltimo pro hac parte Ias. in d. l. item quia. num. 20. ff. de pactis, utebatur tali

4 fundamento, omnia bona tutoris censentur obligata pro administratione tutelae. l. pro officio. C. de administra. tut.

5 & tamen bona minoris eam ob causam non obligantur. l. vlt. C. de legit. tutel.

& quod non intelligantur obligata illata

6 & inuecta in domum per minorem, formauit nouissime Menoch. in d. tract. de recup. poss. in 3. remed. num. 81.

Secunda principalis opinio fuit Bald. in d. l. item quia. num. 3. Castren. num. 1.

Bal. in l. vnica. §. vt plenius. C. de rei vxor. act. vbi testatur de communi, quod bona

7 minorum sint tacite hypothecata pro pensione domus. Bald. Ang. Rom. & Alex. in l. si constante. ff. solut. matr. hanc

etiam partem dicit communem Ias. in l. si constante. in 4. quaest. 3. par. prin. ff. sol. matr. Negusant. quoque hanc opinionem

approbat in tract. de pign. in 4. membr. 2. par. num. 154.

Mouentur enim ex pluribus, & particulariter eo fundamento, quod licet bona

8 minorum non possint obligari sine auctoritate curatoris. l. magis puto. §. non

passim.

- passim. ff. de reb. eorum. hæc ratio cessat in casu nostro, quando quidem non potest ladi t minor domū conducens cum faciat illud quod quilibet diligens paterfamilias faceret, vt dicit Ias. in d. l. si constante. nu. 215. ff. sol. mat. confirmatur ista hæc opinio ex l. conditionibus pupillus. ff. de condit. & demonstra. vbi probatur quod licet t pupillus non possit principaliter obligari sine tutoris autoritate, potest tamen in consequentiam, cui opinioni ad stipulatur l. 1. & 2. in fi. ff. de rebus eorum, vbi licet hypotheca in bonis pupilli sine decreto iudicis & curatoris autoritate causari potest, nam etsi in voluntaria obligatione minoris requiratur autoritas tutoris, & decretum iudicis, secus tamen est in necessaria hypotheca. l. lex que tutoribus. ff. de reb. eorum. & t lex generaliter & indistincte disponēs, comprehendit etiam personas priuilegiatas. l. in fraudem. §. vltimo. ff. de milit. testa. Cro. in d. l. si constante, num. 101. cum similibus.
- Tertia fuit principalis opinio Guigl. de Cun. & Cyn. in d. l. certi iuris. C. loca. que t iudicio meo (pace tantorum virorum) est risu digna: dicit enim quod si post contractum celebratum sequitur tacita legis obligatio absque alio facto hominis, & tunc bona minoris censentur etiam obligata. l. 1. §. vlt. & l. 2. ff. de reb. eorum.
- Aut post celebratum contractum ultra legis dispositionem requiritur nouum hominis factum, puta quod minor inferat bona post celebratum contractum, & tunc nulla causatur obligatio in bonis illis, cum ex suo facto minor sine decreto obligari non possit, hæc tamen opinio est ridicula, vt dicebā, quia nulla potest constitui iuridica differentia, an à principio vel ex post bona minor intulerit in domum conductam.
- Quarta principalis opinio fuit Pet. de Bellapert. in d. l. certi iuris, quam multi secuti sunt, vt dicebat Ias. in d. l. ite quia. nume. 20. vers. vltima fuit opinio. ff. de pact. videlicet quod t minoris bona illata in domum intelligantur tacite obligata pro pensione domus, quando conduxit domum condecem, cum videatur egisse quod quilibet diligens paterfamilias egisset: aut conduxit minor domum minus suæ conditioni condecem, & tunc inuecta & illata bona minoris non intelligi tacite obligata pro pensione domus.
- Ego tamen ultra omnes considerandum esse putarem, an is minor continuauerit inhabitare t in domum conductam per eius patrem, siue esset condecem, siue non, ipsi minori, quia isto casu, ex quo apparet istum minorem egisse id, quod diligens paterfamilias ipsius minoris facere solebat, merito non potest considerari aliqua læsio, & sic bona istius minoris illata in domum conductam erunt tacite hypothecata pro pensione domus. Idem putarem, si minor conduceret aliam domum condecem eius conditioni, & eiusdem valoris & pensionis, cuius erat domus conducta ab eius genitore, arg. not. per Soc. Sen. consil. 24. num. 44. lib. 1.
- Similiter esset etiam considerandum, an iste t minor conduceret domum in ciuitate sua, in qua est oriundus, & vbi habet bona, & tutorem, quia in istis conductionibus, præsertim, quando fierent ad longum tempus, solet adhiberi autoritas tutoris, maxime, quando sumus in minoribus quatuordecim annorum, aliàs bona inuecta & illata non videntur tacite obligata pro pensione domus, nisi interueniat autoritas tutoris, & ita procedat opinio Bar. & sequacium, ex quo præsertim est consultum locatori consequendi de facili debitam pensionem, cum dictus minor habeat omnia bona in loco suæ originis.
- Si autem iste t minor conductor domus vel thalami esset absens à patria sua, vbi habet & tutorem & bona, puta quod esset scholaris hic Perusie, & conduceret domum ad pensionem, ex quo commodè adhiberi non potest autoritas tutoris cum non adsit, neque ipsi locatori sit aliàs consultum, nisi haberet obnoxia bona minoris illata in domum, tunc utique putarem bona minoris illata in domum conductam esset tacite hypothecata pro pensione domus, tum quia (vt dicebam) commodè tutorem adhibere non possent, cum esset forensis, & ibi eum non haberet, tum etiam quia nisi dicta bona illata in domum conductam essent

sent tacite hypothecata pro pensione domus, iste conductor iuxta eius pensionem consequi posset, & dictus minor locupletaretur cum aliena iactura, quod non est permittendum. l. nam hoc natura debet. ff. de condi. indebi. cum vulga. & ita seruetur hic Perusia in scholaribus conductibus domos, ita pariter seruetur Roma, & ubiq; locorum, vbi minores non habent tutores neque bona, & cum istis distinctionibus rite applicatis possent concordari supra relata opiniones Doct. & vt supra deduxi, † seruetur de consuetudine, quæ non est mutanda. l. minimè. & l. de quib. cum ibi not. pro Doct. ff. de leg. 6.

Idem quod diximus supra esset absolute dicendum † in minore, qui esset mercator & in altro descriptus, quia si iste non restituitur in rebus maximi momenti, nempe mercaturæ, vt docet Beneuen. in tract. de merca. par. 3. nu. 26. & seq. multò minus posset effugere, quin bona illata in domum conductam per dictum mercatorem, licet minorem viginti quinq; annorū non essent tacite obligata pro pensione domus: arg. auth. multò magis. C. de sacrosan. Eccl.

In casu nostro iste minor, qui conduxerat domum, licet non esset scholaris, vel mercator, ex quo tamen conduxerat domū aliās per eius patrem conductam, & sic non erat quid ei imputaretur, iudicauit bona inuecta & illata à dicto minore in dictam domum fuisse, & esse obligata ad fauorem domini domus, pro pensione conductæ domus. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Statutum est in Anglia quòd primogenitus succedat.
- 2 Tutor simpliciter datus, intelligitur datus bonis pupilli, quæ habet extra territorium.
- 3 Tutores plures à pluribus iudicibus dari possunt, vbi bona sunt sita, & ponitur cautela, qua vti debent creditores pupilli, in territorio, vbi pupillus habet bona, sed non tutorem, vt faciat citare alium tutorem cum protestatione, si non comparuerit, faciet ei dare alium tutorem in loco vbi sunt sita bona, & infra, num. 4.
- 4 Statutum Ferraria excludens feminas stantibus masculis, dicitur etiā excludere à bonis existentibus extra territorium Ferraria, repro-

- 5 batur tamen, vt infra, num. 8. & seq.
- 6 Statutum attenditur sub cuius iurisdictione fuit defunctus.
- 7 Statutum prædictum siue loquatur in rem, siue in personam, videtur extendi extra territorium, sed contra, vt infra, num. 8. & seq.
- 8 Mulier exclusa à statuto, non intelligitur exclusa à petitione bonorū existentium extra territorium, siue statutum loquatur in rem, siue in personam, siue respectu quarundam personarum dicatur fauorabile, siue odiosum, & est communis opinio contra Cur. Iun. & Cephal. vt infra, num. 9. & 10.
- 9 Domicilium, & incolatus, tribus modis principaliter constituitur, & infra, num. 12. 13. & 14.
- 10 Modernos expedit allegare, & ex lectura ipsorum maximum commodum paratur.

ARGUMENTVM.

Statutum excludens feminas stantibus masculis, non intelligitur excludere à bonis non existentibus in territorio statuentium, siue statutum loquatur in rem, siue in personam, siue dicatur fauorabile respectu quarundam personarum, siue odiosum, & est magis communis opinio, & vera, vt ex fundamentis hic adnotatis videre libet.

DECISIO LXXVI.

VIT dubitatum in quadam causa, an deberet attendi statutum originis, vel vbi sunt sita bona, quando mulier excluditur propter masculos.

In quo articulo videbatur dicendum debere attendi statutum originis non solum quo ad bona sita in territorio statuentium, sed etiam quo ad alia bona extra territorium statuentium, mouentur ex pluribus, ea tantum, quæ restringunt, referam.

Mouentur primò per doct. Salyc. in l. cunctos populos. col. pen. C. de summa Trinit. & fid. cathol. vbi dixit, quòd si in Anglia sit † statutum, quòd primogenitus succedat, ille primogenitus succedet, tam in bonis, quæ habet in Anglia, quam etiam in alijs, quæ haberet in Italia.

2 Videmus etiam, quòd † tutor simpliciter datus, intelligitur datus etiam bonis pupilli, quæ habet extra territorium. l. propter litem. §. licet. ff. de excusa. tut. l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eorum. §. datus autem tutor. Institut. de excus. tut. l. as. in l. 1. in 2. lect. nu. 93. C. de summa Trinit. & fid. cathol. latissime Caualecan. in tractat. de tut. & curat. num. 285.

- & seq. vbi ex sententia Doct. dicit, posse dari plures tutores à pluribus iudicibus, vbi bona sunt sita. Crauet. consil. 30. num. 1. & quando aliquis esset creditor pupillis in aliquo territorio, vbi habet bona pupillus, sed non tutorem, cautela est, quòd dictus creditor in loco, vbi adest tutor aliterius iurisdictionis, faciat citare dictum tutorem, vel curatorem cum protestatione, quòd si non comparuerit, faciet dare tutorem vel curatorem ad litem, dico curatorem, quando ille, qui est sub potestate tutoris, esset maior septennio, & sic Index territorij, vbi sunt sita bona,
- 4 dabit tutores vel curatorem ad illam litem, vel lites tantum prauia illa protestatione facta alteri tutori vel curatori, aliàs datio esset nulla. Alexand. consil. 161. num. 7. lib. 5. Marc. decis. 251. num. 3. in 1. par. Caua. c. nouissimè in d. tract. de tut. & cur. num. 285.
- 5 Secundò, quia statutum Ferrariæ excludens foeminas ab intestato existentibus masculis, si maior pars ipsius patrimonij sit extra territorium Ferrariæ, tale statutum intelligetur etiam excludere à bonis existentibus extra territorium Ferrariæ. Calde. consil. 24. posito sub rub. de testa.
- 6 Tertiò, quia statutum attenditur, sub cuius iurisdictione fuit defunctus, & dispositio defuncti extenditur, etiam quoad bona existentia extra territorium. Camp. in tract. de dot. vlt. par. quæst. 64. & hoc præsertim sibi vèdicat locum, quando statutum loquitur in personam, tunc enim videtur extendi extra territorium quocunque persona vadat. l. ex causa. ff. de postul. l. relegatorum. §. interdicere. vbi Bart. ff. de interdi. & releg. & cum ista distinctione, an statutum loquatur in rem, siue in personam, videtur pertransire Bart. in l. cunctos populos. in 4. & 7. quæst. C. de summa Trinit. & fide Cathol.
- Contraria tamen opinio quemadmodum est verior, ita est communis, & melioribus rationibus & auctoritatibus fulcita: hanc enim opinionem, quòd mulier non excludatur à petitione & successione bonorum non existentium in territorio statuentium, tenuit Bal. in l. cunctos populos. col. 12. ver. subsequenter queritur. C. de sum. Trin. & fid. Cathol. & in

l. 2. C. quæ sit long. conf. vbi etiam Iac. de Rau. Iaco. de Aren. Cyn. & alij Doct. antiqui. Anchi. qui testatur de communi, siue statutum loquatur in rem, siue in personam, in c. canonum statuta. colum. 52. ver. quæro iuxta prædicta. extra de conf. Lapp. alleg. 91. Soc. Sen. qui testatur de comm. in conf. 292. lib. 2. & conf. 288. eod. lib. 2. Corn. conf. 211. col. 4. ver. dato sine præiudicio veritatis. lib. 2. & in consil. 162. lib. 3. & conf. 113. lib. 2. vbi testatur de commu. Alex. consil. 228. lib. 1. & consil. 116. vbi testatur de commu. lib. 1. & consil. 19. lib. 6. dicens, esse magis commun. opin. Scribentium statutum non extendi ad bona sita extra territorium, siue loquatur in rem, siue in personam, idem voluit Brun. in tract. quòd stantibus masculis. quæst. 25. vbi testatur de communi siue statutum loquatur in rem, siue in personam. Riminal. consil. 370. nu. 18. lib. 2. Ioan. de Anan. cum Apostill. ibi ad eum consil. 4. Castr. in l. si fideicommissum. ff. de iudi. Gozad. consil. 49. vbi melius cæteris hanc materiam pertractat arguendo ad partes, & respondendo contrarijs, quod valet statutum, siue loquatur in rem, siue in personam, non extendatur ad bona sita extra territorium statuentium. idem voluit Rub. Alexan. conf. 71. num. 10. vbi post Signo. de Homod. in consil. 288. col. 1. testatur de comm. & respondet conf. Curt. Iun. 9. tenentis contrarium. Dec. conf. 276. col. 3. ver. & quia statutum Pistorij. & in l. fin. num. 3. vbi etiam recentior. ff. de iu. om. iud. Ruyn. conf. 120. num. 17. lib. 1. & conf. 48. lib. 3. Iac. consil. 80. lib. 3. Villalab. in tract. comm. opin. in ver. statutum. num. 105. Viui. lib. comm. opin. in ver. statutum. in 1. limit. nouissimè Franc. Burfa. consil. 8. num. 35. lib. 1. vbi testatur de comm. Anton. Gabr. lib. comm. concl. 6. in tit. de statutis. concl. 8. num. 26. & 27. & hæc opinio est verior & magis communis siue loquatur in rem, siue in personam, siue statutum respectu quorundam personarum dicatur fauorabile, siue odiosum, ommissa distinctione. Curt. Iun. in d. conf. 9. & Ceph. qui perperam fuit eum sequutus, in conf. 120. num. 11. lib. 1. quia, vt deduxi, siue statutum loquatur in rem, siue in personam, siue dicatur fauorabile, siue odio-

odiosum, nunquam extenditur ad bona
 existentia extra territorium statuentium:
 tunc enim Ceph. d. consil. 120. num. 11.
 dicebat, non extendi extra territorium,
 quando excluderet filias, matrem, vel de-
 scendentes, quibus debetur legitima, quia
 tunc statutum secundum ipsum isto casu
 non extenditur ad bona sita extra territo-
 rium statuentium tanquam odiosum istis
 personis, quibus debetur legitima: si autem
 excludat alias foeminas, tale dicatur fau-
 rabile respectu masculorum, & sic ad fau-
 rem masculorum intelligendum, dico etenim
 10 distinctionem tamen Ceph. esse falsam, & com-
 munes traditiones Doc. quoad modum est falsa
 opinio Cur. Iun. tenentis in d. cons. 9. cui
 respondet Rub. Alex. d. cons. 71. nu. 10. &
 haec procedunt etiam in testatore, qui habe-
 ret tantum incolatum siue domiciliu in loco
 conditi testamenti. Gozad. d. cons. 49. nu.
 11 13. quod quidem tamen domiciliu & incolatus
 trib. modis principaliter cognoscitur &
 constituitur. primus est, quando puta scho-
 laris figit pedes permanendi in aliquo lo-
 co, nec habet animum recedendi, tunc
 statim constituit domiciliu. l. domici-
 lium. ff. ad municip. Bar. in l. lex Corne-
 lia. §. si tamen fundum. ff. de iniur.
 12 Secundus, tamen quando quis habet ani-
 mum recedendi, quia si staret per mille
 annos, non contraheret domiciliu, vt
 post Dyn. voluit Rolan. à Valle, cons. 79.
 num. 51. lib. 3.
 Tertius & vltimus est, quando sumus in
 dubio, & tunc ex cursu decem annorum pra-
 sumitur, quod inde noluerit recedere, &
 13 quod tamen domiciliu contraxerit. Alc. resp.
 719. Paris. cons. 53. nu. 46. lib. 3. & cons. 13.
 nu. 13. & nu. 20. eo. lib. Intelligendo tamem
 quod dictum decennium fuerit continuum
 non interpellatum, secundum Ang. in d. l. lex
 Cornelia. §. domum. & in l. heres absens. ff.
 de iud. Bero. cons. 60. nu. 25. li. 2. & Rol. à
 Val. d. cons. 79. nu. 52. & seq. lib. 3. dicens
 14 hoc etiam habere locum in tamen mercatore, qui
 per decennium moram traxerit in aliquo lo-
 co, vt etiam mercator dicatur contraxisse
 domiciliu. alleg. Aret. cons. 135. col. 2.
 Bero. cons. 60. nu. 23. li. 2. Ceph. cons. 246.
 num. 25. lib. 2. Fel. in c. dilectus. col. 7. ver.
 tertius casus. de rescr.
 Nec dixi haec frustra, quia obijciebatur
 in processu ista non habere locum in casu

nostro, cum tractaretur de bonis cuius-
 dam Nicolae, sed quia per quadraginta
 annos & ultra inhabitauerat Perusij cum
 tota familia, nulla cadebat rationabilis
 dubitatio.

Consequenter sententiaui ad fauorem
 mulierum non intelligi debere exclusas,
 nisi à bonis existentibus in territorio Pe-
 rusino. Fundamenta huius opinionis re-
 censet Gozad. d. consil. 49. vbi etiam re-
 spondet obiectis. hoc enim commodum
 15 ex allegatione tamen modernorum paratur,
 vt quod plerique alij Doct. ab eisdem rela-
 ti, simul & semel in medium deducunt,
 & quae ipsi laboribus maximis & praestan-
 ti ingenio ex omnimoda lectione dili-
 gentissimaque obseruatione collegerunt
 & composuerunt, quis vno intuitu eis om-
 nibus perfruatur. Zanch. in l. haeres
 mei. §. cum ita. num. 3. ff. ad Trebell. Lu-
 douic. Zunt. in respon. pro vxo. num. 858.
 Laus Deo,

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Furiosus si quis fuerit effectus in carceribus post
 commissum delictum, non potest puniri in per-
 sonam, sed in bonis, & est communis opinio,
 quae tamen ita simpliciter intellecta damna-
 tur ab Authore, & assertur noua declaratio,
 vt infra, num. 12.
- 2 Afflictio non debet dari afflictio.
- 3 Furoris tempore commissum delictum est impuni-
 bile, & perinde habetur, ac si casu aliquo si-
 ne facto persona non accidisset.
- 4 Furiosi damnatum equiparatur damno à quadru-
 pede factum.
- 5 Furiosi delinquentes non peccant, nec etiam quo
 ad Deum.
- 6 Furiosus equiparatur mortuo, & sicut mortuus
 non potest puniri, ita nec furiosus.
- 7 Cadavera aliquando suspenduntur, & dilaniantur
 in atrocissimis delictis, arbitrio tamen
 Iudicis.
- 8 Iura transgredi aliquando licet ob delictorum a-
 trocitatatem.
- 9 Animal irrationabile habens accessum ad mulie-
 rem, debet comburi vna cum muliere.
- 10 Delicti iuxta qualitatem quis debitas luit poenas.
- 11 Homicida dolosus quis duobus casibus punitur, vt
 debitas luat poenas, & vt poena illius sit ex-
 emplum aliorum.
- 12 Authoris noua opinio contra communem, quod si fu-
 riosus parum ante delictum fuisset confes-
 sus eius peccata, post vltimo supplicio af-
 fici.

13 Peccatum mortale committens in sanamente, si efficiatur furiosus, & moriatur in illo peccato mortali, damnatur apud Deum.

14 Iudices debent esse cauti, ne deludantur à carceratis, qui aliquando se fingunt furiosos, ad protelandam executionem iustitiae, & recensetur id euenisse Authori in arce Spoletana, dum esset Commissarius Summi Pontific. Pij Quinti.

15 Blasius Bussertus alme vrbs Senator, in rebus criminalibus expertus.

ARGVMENTVM.

¶ Furiosus si quispiam efficiatur post commissum delictum, non potest puniri, sed debet supersederi in executione, donec conualuerit secundum commun. opin.

¶ Author tamen veris & nouis rationibus defensat opinionem contra commu. videlicet furiosum posse puniri, quando parum ante furorē confessus fuerit eius peccata ob periculum animae.

DECISIO LXXVII.

FUIT dubitatum, an deberet supersederi in executione sententię capitalis cuiusdam homicidę carcerati, † qui post carcerationē fuerat effectus furiosus. Hanc quæstionem ponit in terminis Bald. in l. furiosum. in fin. quem ibi sequitur Ias. num. 8. C. qui testa. face. poss. dicentes, non posse puniri in personam, sed in bonis, & ibi Ias. testatur de communi: Idem voluit Ias. in l. ex facto. num. 10. ff. de vulga. & pupill. & ibi Rip. num. 73. & in l. fin. nume. 229. de reuoc. dona. Viui. in lib. commu. opin. in versic. furiosus occidens. Marfil. in l. 1. num. 58. ff. de quæst. Didac. Couarru. in clem. si furiosus. num. 2. Cagnol. & Apostill. ad Dec. in l. in negocijs. num. 3. ff. de regul. iur. Petr. Duen. reg. 259. in 3. amplia. versic. & circa hanc ampliationem. Iul. Clar. in pract. crimin. §. fin. q. 20. versic. item quæro, nunquid in delictis, & ea est ratio 2 fundamentalis Doctorum, quia † afflictio non debet dari afflictio, vulgata l. diuus. ff. de offic. præsi. Tiraquell. in tractat. de pœna moderand. causa 3. Mennoch. in tract. de arbit. iud. lib. 2. cent. 4. casu 325. num. 12. quæ tamen lex in casu proposito

non probat intentionem Doctor. in ea lege tantum probatur, non esse quempiam puniendum de delicto tempore furoris commissio, de quo ad præsens non queritur, sed tantum de puniendo illum, qui ante furorē delictum commiserat: 3 non enim dubitatur, † delictum tempore furoris commissum esse impunibile, & perinde haberi, ac si casu aliquo sine facto personæ accidisset. l. vltima. in fin. ff. de admi. tut. & † damnum à furioso factum existimatur damnum à quadrupede factum. l. sed si quacunq; iniuria. §. 1. ff. ad legem Aquiliam. qui quidem furiosi † ex sententia Theologorum, nec quo ad Deum peccant delinquendo. Tiraquell. in tractat. de pœna moderand. caus. 2. nume. 3. nec irregularitatem incurrunt, Mennoch. post alios d. casu 325. num. 6.

Propterea licet opinio Bald. & sequacium sit comm. quod videlicet superueniente furore sit supersedendum in executione, nihilominus non defuerunt quamplurimi, qui contrariā opinionem defensarunt, vt refert Pet. Duen. d. regu. 259. vers. sed licet hæc opinio sit comm. quam etiam opinionem tenuit Ias. sibi contrarius, in l. si seruum. ff. si ex noxa. caus. aga. Io. Montolinus in promptuario iuris, in ver. furor. Igneus in l. 30. §. ignoscatur. nume. 79. ff. ad Sillanian. & Petr. Duen. vbi supra, post alios respon. 6 det obiectis, & præsertim, quod † fatuus æquiparetur mortuo, qui mortuus non potest corporaliter puniri, quia debet intelligi de eo, qui naturaliter est mortuus.

Ulterius ratio illa non semper esset vera, quia etiam pro quibusdam delictis atrocibus mortuorum cadauera † suspenduntur, siue dilaniantur, arbitrio tamen Iudicis, vt post alios docet Mennoch. in tract. de arbit. iud. lib. 2. cent. 3. casu 284. num. 15.

Et ideo Petr. Duen. post alios in d. reg. 159. in versic. quam ampliationem, dicit opinionem Bal. & commun. non habere locum in delictis atrocissimis, ob quorum † delictorum atrocitatē est licitum iura transgredi. Innocent. in c. 1. extra de constit. Marfil. in l. vnus. §. cogniturum. num. 7. ff. de quæst. Ias. in l. cum seruus. ff. de

ff. de condict. cau. dat. caus. non secut. & est tex. in c. mulier. 14. q. 1. vbi si animal irrationale habet accessum ad mulierem, tale animal cum muliere cōburi debet, si ergo animal propter atrocitatem criminis punitur, multo magis furiosus, cum sit homo.

Ego etiā concurro cum opinione contra Bal. & commu. nō ex rationibus Docto. sed ex noua consideratione quæ euitari non potest, adhibito tamen quodam temperamento.

Dico igitur considerando rationem finalem legis quæ fuit, vt ex qualitate delictorum quis debitas patiatuŕ pœnas. l. si quenquam. in fi. C. de Episcop. & cleric. cum concord. adductis ibi à glo. in versi. par facinus.

Quod duobus potissimum causis & rationibus homicida dolosus, puta capite obruncatur, prima vt debitam luat pœnam sui delicti, vt supra dictum fuit, secunda vt pœna illius transeat in exemplum aliorum, iuxta Horatij dictum. Oderunt peccare mali formidine pœnæ, si puniatur furiosus, adimpletur mens iuris consultorum, quod videlicet ille delinquens debitas luat pœnas, & quod pœna illius sit exemplum aliorum. propterea reuera non video cur furiosus completo processu ante furorem, & datis debitis defensionibus, si superueniat furor, non possit capitaliter puniri, quemadmodum potest puniri in bonis, vt fatentur omnes Doct. & quemadmodum potest vltimo supplicio affici, multo magis poterit torqueri ad pœnam (& non ad eruendam veritatem) & fustigari.

Hæc tamen sanè intelligenda esse putarem apud nos, qui fidem Christi, nostri & mundi Saluatoris sectamur, dum modo parum ante furorē iste confessus fuisset eius peccata Sacerdoti, ne anima ipsius damnaretur, moueor autoritate Bar. in l. nunquam la secunda. §. si vi aut clam. ff. de vsucap. & Ias. in l. patre furioso num. 40. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. qui quidem Doct. ex intentione Theologorum decidunt quæstionē, quod si quis, dum esset sanæ mentis commisit peccatum mortale, & postea efficiatur furiosus, & moriatur in furore, quod damnabitur apud Deum. ne ergo animæ istorum pe-

ricitentur, quatenus iste non fuisset confessus eius peccata parum ante furorem, suaderem esse superſedendum in executione sententiæ: si autem parum ante furorem fuisset confessus eius peccata: ego sum opinionis quod non obstante furore possit furiosus vltimo supplicio affici, cum deseruiatur duobus principalibus requisitis, videlicet quod delinquens debitas luat pœnas, quodq; eius pœna transeat in exemplum multorum, & vt supra notauit coram Reuerendissimo D. Governatore, licet aliqui alij contradicerent. prouideant ergo iudices in faciendo sæpe cōfiteri carceratos.

Iudices tamen cauti esse debent ne deludantur à delinquentibus, qui aliquando se fingunt furiosos ad hoc, vt dilatetur executio iustitiæ, & id mihi euenit annis proximè elapsis, dum essem commissarius Summi Pont. Pij v. fæli. recordatio. in Arce Spoletana, vbi quidam Pasquales de castro Valli fingeant se stultū ex quo verebatur ne eum suspendi facerem, prout fecissem mane sequenti, interim mitigatus fuit rigor iustitiæ, & consulto summo Pontifice, ipsum Pasqualem cum quamplurimis alijs condemnauit per nonnullos annos ad triremes, & licet à mea sententia appellauerint, fuit tamen mea sententia confirmata in alma Vrbe per Magnificum & illustrem D. Blasium Bustrum Senatorem, virum profectò in rebus præsertim criminalib. nulli alij postponendum. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Funeraria actio non competit ad repetendum expensas factas in funere, nisi fiat protestatio, declarate infra.
- 2 Funeris sumptus faciens non animo donandi potest eos repetere.
- 3 Funerales expensas facere non tenetur maritus, nisi superlucetur dotem, declarat vt infra, num. 4.
- 4 Funerales expensas omnes tenetur facere maritus, quando nullam habuit dotem.
- 5 Petri Duen. opinio dicentis requiri semper protestationem, rejicitur.
- 6 §. sed interdum. l. at si quis. ff. de relig. & sumpt. fune. declaratio & explanatio.
- 7 Defuncti negotiorum gestor impendens, sumptibus defuncti impendisse dicitur, quod tu exten-

- de etiam ad coniunctum, quando impense sunt modica, vt infra, num. 8.
- 9 Oportebit, verbum, hic exponitur pro oportunum erit.
  - 10 Protestatio est bene quod fiat ab eo qui expendit pro funere ad tollendas difficultates.
  - 11 Mater impendens pro filio alimentando, an censetur id fecisse animo donandi, recurritur ad coniecturas, an mater sit diues vel pauper, & an impense sint magna vel parua, eadem ratio militat in fratre, & patruo, vt infra, num. 12. & 13.
  - 14 Alimenta quando dicantur parua vel magna, attenditur qualitas personarum, & remittitur arbitrio iudicis.
  - 15 Funeris impensa debet esse condecens, & debet fieri secundum qualitatem, & diuitias defuncti.
  - 16 Funeris impensa & pompa maior debet esse in nobili quam in ignobili.
  - 17 Funeris impensa si fuerit tam modica, qua potius cedat in contumeliam mortui, quam in honorem, non potest repeti.
  - 18 Funeris impensa est maior in hyeme, quam in astate.
  - 19 Exequia pompatica plus sunt solatia viuorum, quam suffragia mortuorum.
  - 20 Funerales impensas tenetur facere haeres, non autem usufructuarius.
  - 21 Funerales impensas tenentur facere haeres clerici, dummodo tamen succedant in bonis clerici ex dispositione sua, siue ab intestato, secus ex fideicommissis.
  - 22 Creditores ob impensam funerariam praeseruntur anterioribus creditoribus, etiam priuilegiatis.
  - 23 Mortuos sepeliri non minus expedit reipublicae, quam viuentes conseruari.
  - 24 Creditores non possunt impedire sepeliri cadauer mortui debitoris, & est commu. opi. contra Ang. & Segur.
  - 25 Sepultura materia, vbi tractetur, remissiuè.
  - 26 Annibalus egregium factum, circa sepulturam Pauli Aemilij.
  - 27 Corpora defunctorum non remanere insepulta, in tere est Reipublica.

ARGUMENTVM.

¶ Funeris impensa, an & quando possint repeti, & an requiratur protestatio pro eis repetendis, praesertim quando sunt facta a coniunctis, factis explicitè hic pertractatur.

¶ Et multa in materia funeris & sepulturae hic accuratè recensentur.

DECISIO LXXVIII.

NGELVS de Perugia impedit nonnullos florenos pro funere cuiusdam mulieris eius coniunctae, cumq; eos repeteret ab haeredibus dictae mu-

lieris, recusabant dicti haeres restituerent praefato Angelico dictos florenos: putabant enim dicti haeres non competere ipsi Angelo actionem funerariam ad repetendum dictas expensas, nisi cum petentem fuerit facta protestatio. ad nota. per Roffred. in tract. de libel. in 3. par. in rubr. de act. in fact. fun. ver. qui multoties, nu. 1. Spec. in tit. de sepult. col. penul. sub. nu. 13. circa med. ver. item quod fuit protestatus cum addit. in Andr. ibi, in ver. funerariam. Rebuff. in comment. ad constit. regni. in tracta. de sentent. in praefat. in 7. requisit. num. 56. & ita videtur voluisse Pet. Duen. reg. 397. nu. 7. per tex. in l. at si quis. §. sed interdum. ver. oportebit igitur. cum §. seq. ff. de relig. & sump. fun. & l. quod in vxorem. C. de neg. gest.

Contrarium tamen voluit idem Pet. Duen. d. reg. 397. num. 3. vbi dicit, quando non apparet, an aliquis fecerit haeres sumptus animo donandi, potest dictos sumptus repetere. l. at si quis. §. interdum. ff. de relig. & sump. fun. in dubio autem non praesumitur animus donandi, arg. l. eum de in debito. ff. de probat. nisi aliud suaderent persona & causa. l. quod in vxorem. C. de nego. gest. & ponit inferius dictus Pet. Duen. in d. reg. in 8. priuileg. vbi dicit, quod haeres maritus non tenetur expensas funerales facere pro vxore, nisi superlucreretur dotem, vel saltem pro ea parte dotis quam superlucratur. l. eum, & l. si notandum. ff. de relig. & sump. fun. & de lucro portio nis dotis, est tex. in l. Celsus. cum l. seq. ff. de relig. & sump. fune. dicit tamen Duen. quod si mulier nihil habeat, haeres maritus tenetur ad omnes expensas funerales, nec honestas coniugatis sufferre potest, vt alter eorum insepultus iaceat, haec tamen parum praesertantur, cum semper viri curant & faciunt funeralia vxoribus suis sumptibus, non habita consideratione ad quantitatem dotis.

Et licet Pet. Duen. in dicto loco, num. 57. dicat requiri haeres protestationem etiam quando fiunt sumptus pro funeralibus coniunctorum, d. l. at si quis. §. sed interdum. ver. oportebit igitur, & in expensis pro vxore alle. tex. in d. l. quod in vxorem. nihilominus Pet. Duen. nimis haeres generaliter loquutus fuit, & eius error deprehenditur ex glo. in d. §. sed interdum. nam dum

in fine

in fine dicti. §. dicitur, oportebit igitur testari quemquam quo animo, & ne postea pariatur quaestio, dicit ibi tex. pendendum erit quo animo sumptus facti sint
 7 puta si sit ꝑ negotiorum gestor, defuncti impendens sumptibus defuncti impendisse dicetur ad nota. in l. Nescennius. ff. de neg. gest. in l. alimenta. C. eo. tit. siue si sit
 8 coniunctus ꝑ maxima coniunctione sanguinis, si impensa fuerunt magna vel parua, si deniq; impendens esset diues vel pauper, iuxta not. satis bene per Petr. Io. Anc. quaestio. famil. 52. dubitatum est, part. 2. & verbum ꝑ illud, oportebit, in d. §. sed interdum, vt ibi aduertit glo. non importat necessitatem, sed ibi exponitur, oportebit, hoc est, opportunum erit, id est expediens,
 10 & bene erit, vt ad tollendas difficultates ꝑ fiat protestatio, aliàs sequeretur absurdum, quod semper esset necessaria protestatio, etiam quando impendens administraret bona defuncti, quod negat text. in d. §. sed interdum. ver. vtrum negocium, licet, vt dixi, ad cautelam semper esset bonum protestari.

Iudex igitur animaduertet, an iste impendens administraret negocia defuncti, vel esset impendens diues & coniunctus maxima coniunctione sanguinis, ad not. post alios per Petr. Ioan. Anch. in d. q. 52. part. 1. vbi numer. 7. post Saly. in l. alimenta. numer. 2. C. de nego. gest. & Alexand. conf. 110. lib. 7. dicit, quando dubitatur, an mater fecerit impensas materna pietate, recurritur ad coniecturas, ꝑ an mater sit diues vel pauper, vt scilicet mater pauper non censeatur voluisse donare filio diuiti, & e contra, mater diues censeatur voluisse donare filio pauperi, sed quando vterque esset vel pauper, vel diues habeatur consideratio impensarum, quæ si fuerint magna, non est verisimile, quod voluerit donare, & ideo poterit repetere, si verò fuerint modica, tunc censeatur praestita materna pietate, nec repeti possunt, allegat Cornel. in consi. 199. nume. 4. lib. 3. Alexand. in l. Alimenta. nume. 8. C. de nego. gest. & idem quod dicimus in matre militat in alijs coniunctis habitis dictis distinctionibus, ac impendens gerat negocia illius pro quo impedit, an sit diues vel pauper, & impensa sint modica vel magna, ꝑ in fratre, consuluit Cra-

uet. conf. 86. nu. 2. post Deci. consi. 42. nu. 37. & in ꝑ patruo consuluit Cuma. con. 7. quem refert & sequitur Petr. Io. Anc. vbi supra nu. 11. & in patrio diuite alente nepotem pauperem consuluit Anch. conf. 436. Petr. Io. Anc. d. q. famil. 52. nu. 16. part. 1. & ꝑ alimenta quado dicantur parua vel magna, attenditur qualitas personarum, & cum hoc non possit praecise determinari remittitur arbitrio iudicis, Albe. in l. in bona fidei. §. si. C. de reb. cred. Abb. & alij in c. de appellationibus. extra de appel. & in c. cum omnes nu. 9. extra de consti. Benit. decisi. 43. in causa. num. 2. Mennoch. non faciens mentionem praedictorum in tract. de arbit. iudi. casu 159. num. 5. lib. 2. cent. 2.

Cum igitur iste Angelus qui ita impendit pro funere esset pauper, & impensa esset condecens & honesta, & isti conuenti essent haeredes defuncte mulieris, iudicauit ad fauorem dicti Angeli, manu Ser Simoneti Eusebij, Not. curialis.

15 Dixi, quod ꝑ impensa erat condecens, quia impensa funeris debet fieri secundum qualitatem, diuitias, & dignitatem defuncti. l. etsi quis. §. equum. ff. de relig. & sumpt. fun. Alci. resp. 244. nu. 6. & dicit Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. i. col. 16 in fi. ff. ad Treb. quod ꝑ maior pompa funeris debet esse in nobili quam in ignobili. condecens ergo debet esse impensa, quia
 17 si ꝑ quis faceret impensam funeris tam modicam, quæ potius cedat in contumeliam mortui, quam honorem, non potest impensa repeti. l. at si quis. §. iudex. vbi not. ff. de relig. & sumpt. fun. Petr. Duen. d. reg. 397. nu. 4. vbi post Rebuff. dicit esse notandum contra auaros, dicit etiam Duen. in
 18 dicto loco, quod plus ꝑ expenditur in hyeme quam in aestate, & de pompa funebri Regum Francorum ponit Boer. in tract. de auct. magn. conf. nu. 123. & ibi post Alber. in dictio. suo, in ver. exequias. dicit, ꝑ exequia pompatica plus sunt solatio viuorum, quam suffragia mortuorum, & est tex. in 13. q. 2. c. anima defunctorum & in l. si cum fideicommissa. §. ne quis creditorum. ff. qui & a quib. & an valeat statutum temperans huiusmodi impensas, tradit Fely. in c. Ecclesia Sanctae Mariae. col. 34. in fi. extra de const.

Dixi in sententia quod erant haeredes

20 ad differentiam vsufruuariorum, cum t heredes, non autem vsufruuarij soluant huiusmodi funerales impensas. ff. de rel. & sump. fun. l. priuilegia. C. de priuile. credi. Duen. vbi supra, nu. 8. & vltra eum idem voluit Pic. in rep. l. Titia cum testam. §. Titia cum nuberet, q. 88. de leg. 2. Rol. à Val. consi. 8. nu. 12. li. 2.

Et dicit Duen. in dicto loco, nu. 8. post Pan. in disp. sua, incip. Sempr. cler. & Dec. 21 consi. 157. quod t consanguinei, qui succedunt clerico in bonis patrimonialibus, tenentur ad impensas funeris, dummodo tamen succedant in bonis clerici ex dispositione sua, vel ab intestato, secus si ei succederent ex fideicommissio. l. coheredi. §. cum filio. ff. de vulg. & pup. Bertran. con. 309. nu. 2. lib. 1.

Si autem clericus nil habeat, successor in beneficio tenetur ad huiusmodi impensas, vt per Dec. vbi supra.

Nec possunt se inuari isti heredes dicentes molestari ab alijs anterioribus creditoribus, & bona defuncti non sufficere, quia ista actio funeraria vltra multa priuilegia, quæ congerit Duen. in d. reg. 397. 22 inter alia t est priuilegiata, quia similes personæ preferuntur omnibus alijs etiam anterioribus creditoribus, l. impensa. ff. derelig. & sump. fune. etiam priuilegiatis, puta anterioribus & occasione dotis, & alijs habentibus expressam hypothecam. gl. in d. l. impensa. Doct. in l. i. ff. sol. mat. Negusan. in tract. de pig. in 2. memb. 5. par. prin. tul. 132. num. 28. & hoc propter vtilitatem publicam. l. 2. ff. de priuile. cred. l. sunt personæ. & l. nec corpora. ff. derelig. & sump. fun. t expedit enim reip. non minus mortuos humari, quàm viuentes conseruari. Bal. in l. si. col. 2. C. de neg. gesto. apparet perperam loquutum fuisse Angelum in Auth. vt defunct. seu fun. eorum à credit. non iniurietur. in princ. nu. 1. vers. not. hic casum, quem sequutus fuit Segur. in l. si ex legati causa. num. 73. ff. de verb. oblig. vbi voluit, quòd quando debitor est obligatus vigore instrumenti 23 guarenti giati, t potest impediri à creditoribus ne cadauer dicti debitoris sepeliatur, quia contra eum est communis opinio, vt ex dinumeratione & autoritate Doctorum videri potest: contrariū enim voluit Felyn. in ca. sicut Iudæi. col. 2. ver.

item not. extra. de Iudæ. Duen. d. reg. 397. in 1. limit. Boer. dec. 287. Rip. in tractat. de pest. de rem pres. contr. pest. nu. 101. Zuar. in l. post rem iudicatam. in 5. extens. ff. de re iud. Gugliel. Bened. in c. Rayn. in ver. mortuo itaq; testatore. el primo. nu. 56. de testam. Marf. sing. 199. Gram. decif. 82. Couar. lib. 2. var. resolu. cap. 1. nu. 10. Mennoch. in tract. de arbit. iudi. lib. 2. cent. 4. casu. 387. nu. 20. t vbi multa notabilia profecto circa materiam sepulchri & sepulturæ congesit, & ante eum Didac. Couar. in supra citato loco, qui profecto mirabilia ferè quædam ad hanc materiam facientia, etiam ex sacra pagina recenset, quæ cum videri possint, ne sim purus relator, consultò omitto, non omitendo tamen quod post Didac. vbi supra, dixit Mennoch. in d. casu 387. num. 4. lib. 2. cent. 4. t Annibalem Romanorum inimicum Paulum Aemilium apud Cannas trucidatum honorificè sepeliri curasse, t interest etiam reip. ne corpora defunctorum insepulta remaneant ob infectionem aeris, ex qua postea causatur pestis, vt doctissimè tradit Ripa in supra citato loco, qui omnino est videndus. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S Y M M A R I V M.

- 1 Fructus omnes pendentes spectant ad eum qui redemit non habita ratione ad rationem temporis, secundum opin. Bald. Alex. & Bero. quæ tamen reprobat, vt infra.
- 2 §. si fructibus. l. Iulianus. ff. de act. emp. intellectus.
- 3 Fructus pendentes dicuntur pars fundi.
- 4 l. 2. C. de pact. inter emp. & vend. intellectus, & infra, nu. 14.
- 5 Fructus percepti ante retrouentionem, nisi data mora spectant ad venditorè, declara. vt infra.
- 6 Fructus dotis debent deseruire pro oneribus matrimonij.
- 7 Fructus pendentes debent diuidi pro rata temporis.
- 8 Priami Peccinarij patritij Alexandrini Doctoris celeberrimi, Firmi Gubernatoris, & Authoris compatri laudes.
- 9 Qui habent facultatem redimendi, non curant deponere pecunias, donec non vident fructus pendentes & maturos.
- 10 Venditio fit ex voluntate, restitutio dotis ex necessitate.
- 11 Venditio quando fit ex necessitate, fit vt res vendita continuò sit apud emptorem.
- 12 Emptor cum pacto de retrouendendo, non potest reuo

rem illam ante transactum tempus perpetuo vendere.

- 13 *Venditio fundi pendens fructibus censetur vendita a priori precio, & infra, nu. 18.*
 15 *Bald. Alex. & Beroi opin. reiecta.*
 16 *Cuma. opin. humana, aqua, & qua seruatur in practica tanquam communis.*
 17 *Retrouenditio non fit pro eodem precio, nisi fuerit conuenientum, sed precium remittitur arbitrio iudicis, & attenditur precium currens tempore retrouenditionis.*
 18 *Fructuum rata quomodo debeat diuidi, hic exactissime declaratur.*
 19 *Emphyteota non cadit à iure suo, quando per biennium non soluit censum de rebus boscatis de quibus singulo quinquennio solent fructus colligi, sed requiritur cessatio per quinquennium.*

ARGUMENTVM.

Fructus pendentes in fundo vendito cum pacto de retrouendendo, debent diuidi pro rata temporis inter emptorem & venditorem, secundum veram & communem opinionem.

DECISIO LXXIX.

DOMINVS Petrus Philippus Mattiolus Iurisc. Perusinus vendiderat fundum cum pacto de retrouendendo cuidam alij Perusino du-

rante adhuc tempore redimendi, tempore ferè messium. Idem D. Petrus volebat redimere dictum fundum, & superlucrari fructus pro rata temporis, quos fructus recusabat velle dare præfatus emptor.

In hac quæstione duæ fuerunt principales Doctorum opiniones, prima fuit, quòd omnes fructus spectent ad eum qui redemit non habita ratione ad ratam temporis, & hanc opinionem (reprobato Cumano) tenuit Alex. in l. qui Romæ, in prin. ff. de verb. oblig. Bal. consi. 383. lib. 4. August. Bero. quæst. famil. 98. n. 4. Cassan. in consuet. Burdagallen. in rub. 5. §. 1. nu. 25. Aegi. Thomat. in tract. de collect. in §. vendentes sub pact. nu. 1. & seq. char. 576. vbi latè hoc disputat.

Mouentur in primis per text. in l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de actio. emp. † vbi si fructibus iam maturis ager distractus sit, fructus inter emptorem & venditorem non debent diuidi pro rata temporis.

Secundò, per text. in l. fin. §. fructus,

ff. quæ in fraud. credi. & in l. fructus pendentes. ff. de rei vendic. quibus iuribus cauetur, † fructus pendentes esse partem fundi: si ergo pars fundi sunt, nimirum si cedunt emptori fundi, & diuidi non debet pro rata temporis.

4 Tertiò, per text. † in l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. vbi deciditur fructus perceptos facta oblatione restitui.

Quartò, per gloss. in c. illa vox. extra de pig. in ver. fructus. & in c. conquestus. extra, de vsur. vbi emès cum pacto redimendi lucratur † fructus perceptos ante retrouenditionem, nisi data mora, quia tunc spectant ad venditorem, sed si vera esset opinio Cumani, quòd deberet attendi dispositio l. diuortio. ff. solu. matrimon. non esset verum quòd emptor lucraretur fructus ante retrouenditionem aut moram, immo diuiderentur pro rata temporis, nam est ratio diuersitatis. d. l. diuortio. à casu nostro, quia in casu d. l. † fructus debent esse mariti pro oneribus matrimonij supportandis. l. vbi adhuc. de iudot. ideo sunt pro rata temporis diuidenti, secus est in casu nostro, quia spectat ad emptorem iure dominij. l. Herennius. ff. de vsur.

Quintò, per decis. Guid. Pap. 271. dum voluit redimentem ante tempus constitutum solutioni, debere soluere censum integrum illius anni.

7 Altera fuit opinio superiori contraria, quòd immò diuisio fructuum fiat pro rata temporis, & hanc opinionem tenuerunt Cuma. in l. qui Romæ, in princ. ff. de verbo. obliga. quem ibi sequutus fuit Socin. num. 20. & Iaf. nu. 37. idem Cuma. in l. 1. ff. de iure sis. Tiraq. in tracta. de retract. lib. 2. §. quinto. glo. 3. Cagno. in l. 2. nu. 45. C. de pact. inter emp. & vend. vbi Gozad. nu. 130. & ibidem quæst. 16. nu. 158. Didac. Couarr. qui dicit hanc opinionem in praxi humaniorem, æquiore, & conducibiliorem, lib. 1. ca. 15. num. 7. vari. resol. Rolan. à Valle, qui de magis comm. testatur, con. 27. viso. nu. 6. li. 2. Cauallcan. qui pariter de magis commu. testatur in tract. de vsufr. mul. relict. num. 244. secundum quam opinionem pluries vidisse iudicare refert Pet. Io. Anch. quæstio. famil. 13. nu. 11. par. 1. & ego etiam secundum hanc opinionem annis proximè elapsis iudicavi

in Illustri Ciuitate Firmana, dū ibi essem
Locum tenēs sub Pio Quinto Pont. Max.
Magnifici & excellentis Domini & com-
8 patris mei dulcissimi, Domini † Priami
Pectinarij patritij Alexandrini, dictæ ciui-
tatis & status Firmani Gubernatoris me-
ritissimi, & Doctōris celeberrimi, om-
niumq; virtutum maximopere præditi,
cui profectō multum debeo, & continuō
eius virtutes, & beneficia in me collata in
mentem habeo, & quemadmodum eius
amore denominauī Priamum vnum ex
filijs meis, nunc ætatis annorum octo, vt
continuō eius memoria in domo mea
perennis esset, ita semper rogabo Deum,
immortalem, vt ipsum extollat, manute-
neat, foueat, cūm nōn me talem cogno-
scam, vt beneficijs ab ipso in me collatis
satisfacere valeam, sed ad casum nostrum
reuertamur.

Dico igitur quōd ratio istorum est po-
9 tissima, vrgens, & æqua, nam ille † qui ha-
bet facultatem redimendi, secūdum eos,
nō curat deponere pecunias, donec non
videat fructus pendentes maturos, & sic
dolosē eodem anno pecunia & fructibus
vteretur, quōd tenderet in maximū præ-
iudiciū emptoris qui ex eadem pecunia
vel aliam rem fructiferam vel aliquod a-
liud lucrum percipere potuisset.

Secundō, per doctri. Bar. in l. diuortio
§. e contrario. ff. solu. matr. vbi dicit, aliud
10 in dote, aliud in venditione quia † vendi-
tio fit ex voluntate, restitutio dotis ex ne-
cessitate, ergo à contrario sensu Bart. sen-
sit, quōd si venditio fiat ex necessitate, i-
dem seruandum est quōd in dote in casu
restitutionis dotis fit diuisio pro rata tem-
poris, sic debet fieri in casu nostro, cūm ex
necessitate fiat retrouenditio durante ter-
mino ad redimendum.

Tertiō, per doctri. Rol. à Valle, d. conf.
11 27. nu. 19. lib. 2. vbi dicit. quōd quando †
fit reuenditio ex necessitate, vt res conti-
nuō sit apud redimētem, diuisio fructuū
fit pro rata temporis.

Nec obstat d. l. Iulianus. §. si fructibus.
ff. de act. empt. quia ibi illud ex eo statui-
tur, cūm statim facta venditione & solu-
tione precij, emptor consequatur omnes
fructus, & venditor perpetuō vtatur pec-
unia, quæ ratio cessat in emptore cum
12 pacto de retrouendendo, † qui non po-

test illam rem perpetuō vendere nec vt
precio, donec sibi soluta vel oblata fue-
13 rint pecuniæ, præterea ille qui † vendit
fundum pendentibus fructibus, præsumi-
tur quōd vendiderit cariori precio. l. si q
ex Pamphilia, de leg. 2. nimirum si habet
omnes fructus indistinctē. Ias. in d. l. di-
uortio. §. e contrario. in vers. in ead. gloss.
Roland. à Valle, d. confil. 27. numer. 20.
lib. 2.

14 Minus obstat † l. 2. C. de pact. inter em-
& vend. quia respon. ex intentione Cagn.
Tiraque. Didac. & Rolan. vbi supra, quōd
lex illa non dicit, omnes fructus esse resti-
tuēdos post precij oblationem, sed quōd
debet haberi ratio fructuum qui ex fun-
do post oblationē precij ad aduersarium
peruenerint, quæ quidem verba nil aliud
innuunt, nisi vt diuidantur fructus pro
rata temporis, præterea lex illa est intel-
ligenda, quando oblatio illa fit congruo
tempore in principio anni, nō autem in
fine, ne iniquitatem sapere videatur.

Nec obstant dicta Alexand. & Bero. vbi
supra, quia est diuersus casus illorum à ca-
su nostro, cūm ipsi loquantur de fructi-
bus perceptis, nos autem de pendentibus
& percipiendis, de quibus est fienda diui-
sio pro rata temporis, cūm reuēditio ista
fiat ex necessitate quemadmodum fit ex
necessitate in restitutione dotis, & dato
dato quōd ipsi loquerētur in casu nostro,
de ipsis non est curandum, cūm eorū fun-
15 damentum † sit falsum, sapiat iniquita-
tem, & sit contra cōmunem opinionem,
cum contra eos sit magis communis opi-
nio, vt dixit Rol. à Val. d. con. 27. n. 17. lib.
2. Caualecan. in d. tract. de usufruct. mul.
16 relict. num. 245. opinio autem † Cumani
fit in praxi humanior, equior, & conduci-
bilior, vt dicebat Didac. Couarr. lib. 1. va-
riar. resolu. cap. 15. nu. 7.

Quæ tamen opinio limitatur habere
locū, quando promissio de retrouenden-
do esset facta pro eodem precio aliàs se-
17 cuse esset dicendum, † quia deberet fieri
retrouenditio non pro eodem precio,
sed pro precio currenti tempore fienda
retrouenditionis boni viri arbitrio de-
clarando. Socin. in d. l. Qui Romæ, nu-
me. vicesimo, & sequen. ff. de verbo. ob-
ligat. & cum ipsa proprietate astimen-
18 tur fructus † pendentes, nimirum si
possessio

possessio carior estimatur, & emptor fructus pendentes superlucrat, ita voluit Cagnol. in d. l. 2. nu. 41. in 8. not. C. de pac. inter empt. & vendit. Tiraquel. de retrac. conuen. §. 1. glo. 3. nu. 2. ver. sed quid si in pacto. C. pol. de simula. contract. in 4. præsump. nu. 39. ver. de secundo nouæ læsionis. & nouissimè Caualecan. in tract. de usufruct. mul. relict. d. nu. 244. in fin. & Didac. Couarr. vbi supra, nu. 7. vbi limitat in alio casu opin. Cuma. quæ secunda limitatio cum sit reprobata à Doct. eam non refero.

¹⁹ Et si ista rata fructuum debet diuidi in scripto pacto, nam si sunt poma, ex eo, quia singulo anno solent fructus producere, annus erit duodecim mensium: si oliuæ & singulo biennio producant fructus, biennium loco vnius anni erit computandum.

Si terra magessatica erit, & quolibet anno cum dimidio producat fructus, illi decem & octo menses pro vno anno computabuntur.

Si sylua cedua, & quolibet triennio, vel quinquennio producat fructus maturos, triennium, aut quinquennium erit computandum pro vno anno.

Facies girur duodecim partes fructuum, & habita ratione istius anni & temporis retrouentionis facies tot partes, quot mensibus tu possidisti, & redemptor est possessurus, nam si tu tenuisti terram magessaticam duodecim mensibus, deinde ille redemit, ex quo ad finiendum annum deficiunt sex menses de faciendis tres partes, diuides in tres partes, & duas partes pro teretinebis loco illorum duodecim mensium, residuum restitues redemptori restituitis tibi expensis pro rata factis in colligendis & producendis fructibus. Bal. in l. ædem. col. 2. C. locat. las. post Alexan. in l. diuortio. §. quod in anno. nu. 5. ff. sol. matrimo. refert & sequitur Caualecan. in d. tract. de usufru. mul. relict. num. 245. & ideo rectè consultus respondit Rol. à Valle in consi. 87. nu. 29. lib. 1. vbi voluit non cecidisse à iure suo si emphyteotam propter canonem non solum intra biennium de rebus & bonis boscatis & syluatis, cum singulo quinquennio soleant fructus ex illis colligi, adeo quod biennium intelligi debet de decennio,

cum quodlibet quinquennium habeatur pro vno anno, quod est admodum notandum.

Reuertamur igitur domum, postquam comprobauimus opinionem Cumani & sequacium, fructus esse diuidendos pro rata temporis, adhibita tamen supra scripta limitatione, & facili declaratione per nos facta, quomodo ista rata sit intelligenda, secundum quam opin. Cuma. & aliorum, tanquam veriore & magis communem. ego pronunciaui in contradictorio iudicio fructus predictos esse diuidendos pro rata temporis, maximè cum in instrumento esset facta promissio retrouendi pro eodemmet precio, sub rogatu Ser. Octauiani Aurelij, Perusini Not. Curial. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Antonius Maria Saluiatus Episcopus, Camera Apostolica Clericus, & totius status ecclesiastici annonæ præfectus.
- 2 Affectus non punitur in leuioribus, nisi sequatur effectus, secus in grauioribus de iure communi, ex consuetudine tamen, etiam in grauioribus non punitur affectus, nisi sequatur effectus, & infra, nu. 3. & nu. 9.
- 3 Prohibitam rem quis non censetur facere.
- 4 Prohibendum est malum, & eligendum bonum.
- 5 Dubia in meliorem partem sunt interpretanda.
- 6 Culpa vbi non est, ibi pœna esse non debet.
- 7 Statutum prohibens exportare frumentum, non comprehendit minores.
- 8 Inuentus in loco proximo, nisi ostendat se ire ad locum permissum, punitur.
- 9 Lupus dicitur qui exiuerit syluam, id est, in actu exeundi fuerit.
- 10 Reputatur in metallum peruenisse etiam cum quibus non est ad locum perductus.
- 11 Fiendum de proximo, habetur pro facto.
- 12 Personaliter apprehensi magis videntur puniendi, præsertim quando sunt conuicti testibus.
- 13 Delinquens forensis debet puniri, secundum bannimentum loci commissi delicti.
- 14 Statutum disponens per verba, si quis extraxerit, de stricto iure non comprehendit tentantem extrahere, puniuntur tamen pœna extraordinaria, & infra, nu. 17.
- 15 Fraudantes querunt se tueri sub pretextu, quod deferant granum ad molendinum, dicunt etiam illud deferre ad eorum domos de foras, & infra, nu. 19.
- 16 Frumentum extrahentes pro eorum usu sine licentia non puniuntur de iure communi, secus tamen disponitur in statu ecclesiastico per bannimentum,

menta, & infra nu. 22.

23 Officialuncali quidam per fas & nephas, quarunt
superlucrari.

14 Buonfigori Finetti Romana Rota Auditoris Pe-
rusia, & prouincia Umbria Gubernatodia vir-
tutes.

ARGUMENTVM.

*¶ Fraudantes & extrahentes granum, oleum
& alia victualia, quomodo & qualiter puniatur,
hic abunde pertractatur, cum quamplurimis pra-
cticalibus distinctionibus hic artificiose accom-
modati.*

DECISIO LXXX.

QUIDAM de castro Costac-
ciarij, comitatus Eugubij, sta-
tus Illustrissi. & Excellen. Du-
cis Urbini, emerant in terra
Saxiferati quandam grani
quantitatem, quam asportare caperant
extra iurisdictionem huius Gubernij, im-
mo versus Costacciarium, & sic extra sta-
tum ecclesiasticum, qui quidem asportan-
tes fuerunt capti à meis substitutis anno-
næ in dicta terra Saxiferrati, ad cuius an-
nonæ officium ego fueram in tota ista pro-
uincia deputatus ab Illustrissimo Domi-
no † Antonio Maria Saluiato Episcopo,
& Camera Apostolicæ clerico, & totius
status ecclesiastici annonæ præfecto.
Cumq; ego ostendissem literas meorum
substitutorum Reuerendissimo Domino
Buonfigoro Finetto huius prouinciæ
Gubernatori generali, porrexissemq;ue
preces supradictorum frandantium S. D.
Reuerendissima noluit dictas preces si-
gnare, sed ad exemplum aliorum manda-
uit bestias prædictis sublatas, & triticum
venundari, & subhastari in dicta terra Sa-
xiferrati, preciumq; consignari in mani-
bus depositarij Camera Apostolicæ, & ita
executum fuit, quæ quidē resolutio fuit
iusta & iuri consona, vt ex infra scriptis ap-
parebit.

Pro habenda igitur vera resolutione i-
stius dubij est disceptandū, an isti potue-
rint poena ordinaria, siue saltem extraor-
dinariapuniri, vel in amissionem rerum.

Videbatur enim dicendū istos non po-
tuisse puniri aliqua poena, † quia in istis
leuibus nō punitur affectus, nisi sequatur

effectus, etiā de iure comm. l. i. ff. q. quisq;
3 iur. & licet † de iure cōmuni in alijs deli-
ctis grauiorib. puniretur affectus nō secu-
to effectū, ex generali tamē consuetudine
tortius Italiæ non punitur affectus, nisi se-
quatur effectus. Docto. in l. si quis cum te-
lo. C. de sicar. & concordantes vsque ad
hæc tempora attestantes de ista generali
consuetudine, adducit Iul. Clar. in pract.
crim. quæst. 92. incip. quæro.

4 Secundò, quia † in dubio quis nō cen-
sentur facere rem prohibitam. l. non in-
telligitur. §. si quis palam. ff. de iur. fisc. &
5 † prohibendum est malum, & eligendum
6 bonum, & dubia † in meliorem partem
sunt interpretanda. l. quotiens. ff. de reb.
dub. c. 2. extra eodem.

7 Tertiò, quia † vbi nulla culpa est, ibi
nulla poena esse debet. l. cum rem. ff. de
bon. damna. l. maximum vitium. C. deli-
ber. præteri.

Quartò, quia inter istos fraudantes e-
rat quidam minor, & clarū est, quod stan-
8 te † statuto siue prohibitione extrahendi
frumenta non comprehenduntur mino-
res. Roma. sing. 816. tu audisti. nu. 4. & in
con. 130. col. 2. Cremens. sing. 30. quod si
minor. Francif. Viui lib. commu. opin. in
ver. quod statutum non possit extrahi fru-
mentum. nu. 14. in fi. & nouissimè Rolan.
à Valle, consi. 57. visis. num. 6. lib. 2.

Pro contraria parte videbantur facere
aliqua alia fundamenta, quod videlicet
reperiti in itinere inciderint in poenam.

9 Primò, quia † ille qui ambulat cum te-
lo ad occidendum punitur æquè, ac si oc-
cidisset. l. si is qui cum telo. C. de sicar. &
nisi ostendat se ire ad locum permissum,
10 videtur † puniendus cum inueniatur in
actu preparatorio arg. l. vnica. C. de bon.
11 poss. ex testam. milit. sicut dicitur † delu-
po qui exiuerit syluā, id est, in actu exeun-
di fuerit, iuxta not. in l. arboribus. ff. de v-
suf. fruct.

Secundò, quia reputatur peruenisse in
12 † metallum etiam eum qui non est ad lo-
cum perductus. l. in seruorum. §. i. ff. de
publicia.

13 Tertiò, quia † quod est de proximo fa-
ciendum, habetur pro facto. l. si quis pro
eo. §. si nummos. ff. de fideiussor. & eo ma-
gis videntur puniendi, quia fuerunt perso-
naliter apprehēsi tum vigore bannimen-
torum,

14 torum, tum etiam de iure cōmuni, fat †
fuisse testibus fuisse conuictos ad tradita
commu. per Doct. in l. 1. ff. de acqui. poss.
& de com. testatur Rip. in tract. de pest. in
tit. de remed. ad confer. vbertat. nu. 104.

15 † Neq; etiam possunt se iuuari quòd sint
forenses, & sic quòd non ligentur ban-
nis, quia ex quo deliquerunt in ditione ec-
clesiastica & subdita huic iurisdictioni, de-
bent enim puniri secundum banna siue
statuta loci delicti, iuxta commun. opin.
Alex. con. 3. ver. & cū sit. lib. 2. Pari. con.
159. nu. 6. lib. 4. & Ruy. conf. 84. in fi. lib. 4.
Duen. reg. 146. & ita seruari attestatur Iul.
Clar. in prac. crim. §. si. q. 85. ver. tertius est
casus.

16 Negari nō potest quin articulus sit du-
bius, quodq; de stricto iure, si † statutum
dictaret, si quis extraxerit nō comprehen-
deret tentantem extrahere. Bal. in l. 3. nu.
3. & 4. C. de ser. fugi. Rip. in tract. de pest.
in tit. de remed. ad confer. vber. nu. 71. 75.
& 80. & nouissimè Mennoch. in tracta. de
arbitr. iud. lib. 2. cent. 4. cap. 360. nu. 97.

17 Vera tamen & realis conclusio est, &
quæ seruatur in practica, quòd huiusmo-
di † inuēti in itinere non puniuntur pœ-
na ordinaria, sed alia mitiori pœna, pu-
ta in amissione rerum & hāc opinionem
tenuit antiquus Doct. Marti. de Fan. in 2.
confi. inserto in 2. vol. confi. crimi. diuer-
sorum. hanc etiam opin. secutus fuit Rip.
in d. tract. de pest. post nu. 75. vers. ego ve-
rò. Iul. Clar. in pract. crimin. in §. si. mihi
char. 205. vers. pone quòd ille qui expor-
tat bladum, licet aliquis ipsorum non al-
leget dictum confi. Martin. impossibile e-
nim esset ferè in flagranti crimine, & in
confinibus proprijs aliquem reperiri, ex
aduerso rigorosum esset puniri pœna or-
dinaria illi qui adhuc confinia non atti-
gerat, & poterat pœnitere, propterea hęc
omnia sunt remittenda arbitrio pruden-
tissimi iudicis, qui consideratis circum-
stantijs fraudantium loci reperti fraudis
quantitatibus, quæ deferuntur puniri de-
bet ea pœna extraordinaria, quam sibi vi-
debitur. Non omitto multoties mihi eue-
nisse in facto, quòd quidam fraudantes
18 querunt se tueri sub prætextu quòd † de-
ferant granum ad molendinum non ex-
tra territorium, & re vera aliquando inue-
ni quòd deferebant ad molendinum ani-

mo molendi, & reportandi ad eorum do-
mos, aliquando verò portabant animo
fraudandi, propterea circumspectus iu-
dex attendet qualitatem loci & persona-
rum, & transmittet birruarios ad viden-
dam domū illius qui asportabat granum
ad molendinum, pro habenda informa-
tione, an domi haberet farinam, nec ne, si
enim domi habuisset farinam, neque in-
diguisset deferre granū ad molendinum,
maxima esset suspicio fraudis.

19 Animaduertat in super iudex, quòd a-
liquando aliqui deferunt granū, & quan-
do † in itinere inueniuntur, dicunt illud
asportare de foras ad eorum domos rusti-
cales, isto etiam casu possunt committi
fraudes, quia quando in illis domibus ru-
sticanis haberent granū ad sufficientiam
pro eorum familijs, maxima esset suspicio
fraudis, & possent saltem extraordinariè
puniri, sed quando reperirentur in itine-
re deferre granū, & iam pertransuissent
eorum domos rusticanas, vti que etiam
quòd non attigissent confinia, putarem
esse pœna extraordinaria condemnan-
dos, cū aperta detegatur eorum fraus.

20 Et licet † extrahentes frumentum pro
eorum vsu non puniantur de iure com-
muni, quemadmodum minores non pu-
niuntur, hoc non procedit in ista prouin-
cia, immo nec in tota ditione ecclesiasti-
ca, cū † per bannimenta & alias prouisi-
ones sit prohibitum non posse deferri
triticum absq; licentia etiam de loco ad
locum, nec quidem pro vsu suo, & maio-
res xij. annorum non excusantur in de-
lictis virtute motu propr. S. D. N. Pij IIII.
est etiam videndus Mennoch. in tract. de
arb. iud. c. 360. nu. 17. lib. 7. cen. 4. vbi post
21 Rip. dicit, quòd quidam frumentum † ex-
portabat aduersus formam statuti, & dum
esset in via apprehensus, falsus est, quòd
nisi fuisset impeditus exportasset, hic co-
natus, punitur pœna extraordinaria arbi-
trio iudicis.

22 Non inficior tamen esse quosdam of-
ficialunculos † qui potius latrones pos-
sunt nuncupari, cū intentio ipsorum
non sit exequi iustitiam, sed tantummodo
per fas & nephas superlucrari excoriantes
pauperculos, qui etsi sciant non erras-
se, non valentes tamen litigare, malunt a-
liquam pœnam soluere, quàm in diuer-
23 sis im-

24
 sis impensis grauari, propterea aduertat, quia ea mensura mentientur, qua alios metiti fuere, quae omnia cessant in casu quaestionis proposita, † cum Reuerendis. D. Buonignorus Finettus huius prouinciae moderator sit adeo alienus ab huiusmodi lucris, vt maxima cum admiratione omnium aperte dignoscatur ipsum parumpendere pecunias, intentioq. principalis ipsius sit honor Dei & cultus iustitiae, cuius ipse est quam maximus zelator, ita quod in eo omnes virtutes residere dignoscantur.

Redeundo ad rem, dico ipsum optime eodem nasse praedictos de Castro Costacciarum ad amissionem grani, & bestiarum ad aliorum exemplum, cum ipsimet fraudantes confessi fuerint se emisse dictum triticum animo deferendi ad dictum Castrum Costacciarum, & per dicta banimenta disponatur quod fraudantes amittant non solum granum & alia genera bladorum, sed etiam animalia, manu Ser Sempronij Andreotij de terra Montis Fortini causatum crimin. huius prouinciae Notarum. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud. & Commissarius Annona.

S V M M A R I V M.

- 1 Rustici & idiota persona possunt respondere positionibus praesente eorum aduocato, siue procuratore, qui possunt eos instruere.
- 2 Rusticus & mulier non equiparantur, nisi in casibus à iure expressis.
- 3 Mulier & rusticus equiparantur quo ad responsionem sciendam positionibus.
- 4 Mulieres sunt fragiles & idiota persona.
- 5 Positionum impertinentia tribus modis hic enarratis considerari potest.
- 6 Positionibus respondet mulier, absq. interuentu aduocati, siue procuratoris, quando mulier debet respondere positionibus concernentibus factum proprium ipsius mulieris, & mulier est sagax.
- 7 Rusticus respondet positionibus sine praesentia aduocati siue procuratoris, quando est rerum ignarus, vt facile falli possit.
- 8 Mulier & rusticus respondent positionibus cum praesentia aduocati, siue procuratoris, quando positiones concernunt factum antiquum, vel sunt admixtae positiones iuris.

A R G V M E N T V M.

¶ Mulieres quando teneantur respondere positionibus à semetipsis, & quando cum praesentia aduocati, siue procuratoris, hic nouiter explanatur, parificanturq. in hac materia, mulieres, rustici, & alia persona idiota.

DECISIO LXXXI.

APITANEVS Horatius Vinciolus de Perusia, vulgariter nuncupatus il capitano Mancinella, in causa quam habebat cum domina Proserpina

de Cauaceppis eius cognata, produxerat quaedam positiones quibus petebat responderi per dictam dominam Proserpinam per verbum, credit, vel non credit: e contra dicta domina Proserpina offerebat se paratam respondere domi, iuxta l. ad egreg. ff. de iureiur. sed instabat respondere cum praesentia procuratoris, vel aduocati, aut alterius ex ipsius coniunctis, cui petitioni contradicebat dictus capitaneus Horatius. Fuit dubitatum quid iuris. Iste casus licet prima fronte videatur vulgaris, nihilominus Doctor. potius ponunt exempla de rusticis, quam de mulieribus, dicentes, quod licet quis absente procuratore & aduocato positionibus respondere teneatur scdm Bar. in l. si postulauerit. §. quaest. ff. de adul. tam in hoc non habet locum in rustico, & idiota persona, quia ei est concessum respondere praesente aduocato, siue procuratore, qui possunt eos instruere. Host. in c. dilecti, ext. de iud. Spe. in ti. de posi. §. seipsum. ver. sed patronus. Bal. in l. 2. C. de iur. cal. Alex. in l. 1. nu. 4. ff. de vulg. & pup. cum aposti. ad eum in litera C. Marant. in tract. iudic. in 6. part. versic. quartus casus. num. 16. & nouissime Mennoch. in tract. de arbit. iudi. casu 194. numer. 79. cent. 2. lib. 2.

Idem tamen videbatur iudicandum de muliere, nam etsi mulier † & rusticus non equiparentur, nisi in casibus à iure expressis. l. si. C. de iur. & fact. igno. tradit Ias. in l. 1. §. ededa. nu. 4. ff. de eden. negari tamen non potest, quin maxima aequitas suadeat, in responsione scienda positionibus, debere equiparari mulierem cum rusticis, vt videlicet † mulier possit respondere positionibus cum praesentia aduocati siue procuratoris, & semper fui istius opin. q. Doctor. dum admittunt rusticum & idiotas personas posse respondere cum praesentia aduocati siue procuratoris voluisse comprehendere etiam † mulieres cum sint fragiles & idiota persona.

Hoc tamen non est simpliciter concedendum,

dendum, sed relinquendo arbitrio iudicis, qui perspicere debet, an positiones sint impertinentes, quia omnino eas rejicere debet, quæ t̄ impertinentia potest considerari tribus modis, natura, vt puta digito cœlum tangere, de iure, vt habere vno & eodem tempore duas vxores, de factō, vt date montem aureum. l. confessio- nibus, cum l. seq. ff. de interrog. act. Pract. Papiens. in forma excipien. contra posit. in versi. impossibilis. vbi dicit, quod istis positionibus non est respondendum.

Aut positiones concernūt factum proprium, & de recenti ipsius mulieris t̄ respondere debentis, & mulier est sagax, & tunc quia in facto proprio non cadit igno- rantia, præsertim in facto de recenti iuri- bus vulgaribus, & tunc iudex potest arbi- trari quod mulier respondeat absq; inter- uentu aduocati, siue procuratoris. ad quod tenendum multum cōferunt tradita per Mennoch. in d. tract. de arb. iud. casu 194. num. 77. lib. 2. cent. 2. licet de muliere nul- lum verbum faciat, dicit enim de t̄ rusti- co tum debere respondere cum præsentia aduocati, siue procuratoris, quando est omnino rerū ignarus, vt facile falli possit.

Aut t̄ positiones sunt inuolutæ & con- cernentes factum antiquum, vel sunt ad- mixtæ positiones iuris, & isto etiam casu potest respondere cum præsentia proci- ratoris, siue aduocati. arg. not. per Bar. in l. ornamentorum. ff. de aur. & arg. leg. & tradit Pract. Papien. in d. tit. de form. exci- pien. contr. positio. quæ omnia sunt om- nino relinquenda, arbitrio iudicare de- bētis in casu nostro, licet ista domina Pro- serpina esset mulier virtuosa & sagax, ni- hilominus ex quo positiones erant diffici- les, & aliquantulum inuolutæ, mandauit responderi cum præsentia vnus exami- natoris: credo tamē quod deinde causā- rum patroni, D. Petrus, Iacob. Amerigus, & D. Bartholomæus Corsettus fuerint concordēs in hoc, & ita pronunciaui ma- nu Ser Octauiani Aurelij, Perusini, huius causæ notarij. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Confessio extraiudicialis etiam absente parte, habet vim semiplena probationis.
- 2 Confessio prædicta in terris ecclesie de aqutate Canonica plene probat, debet tamen probari per testes, & infra, nu. 7.

- 3 Instrumentum iuratum habens, dicitur habere probationem probatam, & veritatem apparentem. Fallit quando verba instrumenti sunt enunciatiua, & infra, nu. 4. & pro instrumen- to præsumitur, & num. 5.
- 6 Aduocatus non est idoneus testis.
- 8 Aduocatus non dicitur habere mandatum ad præ- iudicandum domino.
- 9 Aduocati, siue procuratoris confessio, ideo non nocet domino, quia se habet ad instar donationis.
- 10 Liberatio facta ad fauorem absentis, non prodest absentis, nisi aliquis nomine absentis acceptet, & est magis communis opinio.
- 11 Probatio quæ fit contra instrumentum iuratum, debet fieri per quinque testes rogatos.
- 12 Instrumentum iuratum semper dicitur habere clausulam derogatoriam.
- 13 Instrumenti expressa, & indiuidua mentio fieri debet.

ARGUMENTVM.

¶ Confessio extraiudicialis quando probet, & quando non, hic examinatur.

¶ Multa de virtute instrumenti ponuntur, quodq; testes deponentes contra instrumentum debent esse numero quinque, & rogati.

¶ Aduocati testimonium rejicitur, & confessio aduocati non nocet domino.

¶ Liberatio quæ fit ad fauorem absentis, opus est quod ab aliquo nomine absentis acceptetur, & est magis communis opinio.

DECISIO LXXXII.

MENGANA hospes in porta Sancti Petri ciuitatis Perusię vendidit fundū cuidā Magistro Anto. muratori pro certo precio inter eos cōuento, de qua venditione fuit celebratum publicum & iuratum instrum. post aliquot dies dictus Magister Anton. absente tamen dicto Mengana, dixit D. Iulio de Pergula aduocato dicti Menganæ in præsentia duorum aliorum testium, hæc verba (io mi contento pigliar solo da Mengana vn quarto è mezzo della possessione,) & dominus Iulius dixit (& io prometto che Mengana lo farà,) fuit litigatum inter eos an p̄ prædicta verba intelligeretur recessum ab instrumento, adeo quod Mengana non teneretur consignare eidem magistro Antonio nisi quartam cum dimidia terræ, quandoquidem dictus Magister

K 2 Antō.

Antonius intendebat consequi totā rem emptam, dicens dixisse illa verba perfunctoriē.

Pro dicto Mengana faciebat, quia etsi
1 † confessio illa magistri Antonij fuerit
facta absente ipso Mengana, nihilominus
tanquam confessio extrajudicialis etiam
absente parte habet vim semiplenæ con-
fessionis, l. certum. §. si quis absente. vbi
Bar. ff. de confes. Afflic. dec. 12. nu. 2. Paris.
conf. 120. nu. 4. lib. 1. Crauet. in tractat. de
antiqu. temp. par. 1. incip. viso de verbis. nu.
45. Marant. in tract. iudic. in 6. par. in rub.
de confes. nu. 12. & seq. Pet. Duen. reg. 120.
2 incip. confessio extr. iudi. immo cum si-
mus † in terris ecclesiæ de æquitate cano-
nica dicta confessio habet vim plenæ cō-
fessionis. Paris. qui alios allegat d. confi.
120. nu. 7. lib. 1.

Pro parte verò dicti Magistri Antonij
faciebat, quia ipse magister Antonius ha-
3 bebat instrumentum publicum † & iura-
tū, & sic dicebatur habere probationem
probatam, & veritatem apparentem se-
cundum Bal. in l. Imperator. la. ff. de stat.
homi. & in l. 1. C. de iud. Rol. à Valle, con.
40. nu. 8. lib. 2. §. 6. nu. 6. cod. lib. 4. nu. 23.
4 d. lib. 2. §. 6. nu. 7. 705. num. 19. lib. 2. cum †
præsertim verba dicti instrum. non sint e-
nunciatiua, tunc enim non diceretur
probatio probata Gerard. de Petr. San.
5 sing. 30. † & pro instrumento præsumitur.
l. cum precibus. C. de probat. & præsumi-
tur verum & solenne dictum Bal. in c. 1. §.
instrumentis. de nat. feud. Nec dictum do-
6 mini Iulij aliquid obest ipsi Magistro An-
gana, vt ipsemet in responsione ad inter-
rogatoria fatetur ei non est standum. l. fi.
C. de testib. c. cum sit Roma. de testib. lib.
7 6. alij verò testes nō sunt † contestes prout
requiritur ad probandam extrajudicialem
confessionem, Paris. con. 75. nu. 13. lib. 1.

Vlteriùs ipse dominus Iulius, qui nomi-
ne Mengana obtulerat ipsi Magistro Ant.
vt contentaretur de recipiendo tantum
partem fundi empti, non habebat man-
8 datum † ad hoc faciendum, & sic non præ-
iudicat Paris. con. 45. nu. 22. lib. 1. & confi.
9 115. nu. 18. lib. 1. & ea est ratio, quod † con-
fessio procuratoris, vel aduocati non nocet
principalibus, quia se habet ad instar
donationis. Paris. con. 47. nu. 92. lib. 1.

Item animaduertendum est nos non
esse in confessione extrajudiciali, sed in
liberatione facta per modum pacti, & cō-
10 uentionis, quia tūc † nō prodest absenti,
nisi aliquis nomine absentis acceptet, &
est magis com. opin. vt per Alexan. in con.
131. in causa & lite. col. pen. in fi. lib. 4. & de
magis com. testatur et Marth. in suo lib.
comm. opin. in 1. opin. incip. liberatio.

Præterea (& hæc responsio tollit om-
nem difficultatem) cum inter præfatos
Magistrum Ant. & Menganam fuerit ce-
lebratum instrum. in scriptis, & adhibi-
11 tum iuramentum, † tunc confessio extra-
judicialis non nocet confitenti etiā par-
te præfente, nisi fuerint adhibiti quinque
testes rogati, quod non euenit in casu no-
stro, cum fuerint tantum tres testes non
rogati, & non contestes, & hoc ratione iu-
ramenti adhibiti in primo instrumento,
ita probatur in l. testium. C. de testibus,
cum auth. ibi posita. Afflic. dec. 105. nu. 4.
& nouissimè Pet. Duen. reg. 19. incip. con-
fess. in 6. fallen. & hic propriè est casus no-
ster, aliàs esset ridiculum dicere quod pro-
pter simplicem sermocinationem habi-
tam, & non cum principali, destrueretur
instrumentum iuramento vallatum, ea
enim est virtus iuramēti inter alias, quod
12 semper intelligitur habere † clausulam
derogatoriam. ad not. in l. si quis, in prin.
13 de leg. 3. & † sic non immeritò requiritur
expressa & indiuidua mentio. Facit l. ni-
hil tam naturale. ff. de reg. iur. & sic sen-
tentiaui pro dicto instrumento, ad fauo-
rem dicti Magistri Anton. contra dictum
Menganam, rogitu Ser Nicolai Hercula-
ni, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.
Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Vendens fundum, in quo sint fructus pendentes, censentur etiam venditi fructus pendentes, cum sint pars fundi, & nu. 2. nu. 7.
- 3 Venditio prædicta facta de fundo, pendens fructibus, comprehendit etiam partem fructuum coloni partiarj.
- 4 Colono tamen partiarjo competit actio personalis aduersus dominum fundi venditorem.
- 5 Fructus pendentes sequuntur ipsius fundi alienationem.
- 6 Fructus nondum collecti, spectant in totum ad emptorem, ac etiam pars coloni, & est commun. opin.
- 8 Actio personalis non transit ad emptorem, & sic ad singularem successorem.

- 9 Fructus separati à solo, non censentur venditi.
- 10 Iasonis limitatio in l. filius familias. in fi. de lega. 1. reprobata per Authorem.
- 11 Ignorantia facti alieni semper præsumitur, nisi proberur scientia, secus in facto proprio, & est commun. opi. & nu. 12.
- 13 Venditor tenetur renunciare emptori fundi, in fundo adesse colonum.

ARGUMENTVM.

¶ Vendito fundo cum fructibus pendentibus (nisi fuerit facta reseruatio) censetur vendita, non solum pars fructuum, quæ spectat ad dominum, sed etiam pars fructuum, quæ spectat ad colonum, & est communis opinio, siue venditor sciuerit ibi adesse colonum, siue ignorauerit, reprobata in hoc particulari opinione & limitatione Ias. casus projecto contigibilis, & sæpe in practica occurrens.

DECISIO LXXXIII.

POSTQVAM fuit expedita causa dicti Menganę vnà cum præfato Magistro Antonio modo quo supra, occurrit vltèriùs dubitari, an vendito fundo per dictum Menganam censetur vendidisse eidem Magistro Antonio, non solum partem suam fructuum, sed etiam partem coloni. Hanc quæstionem ponit in terminis Ias. in l. cum filiofam. in fi. nu. 180. & num. 181. de leg. 1. vbi Ias. post Rom. conf. 309. dicit, ¶ quòd quando quis vendit fundum, in quo sunt fructus pendentes, censetur vendidisse etiam fructus pendentes, ¶ cum sint pars fundi. l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de actio. empt. & non solum partem spectantem ad ipsum dominum, sed etiam partem coloni partiarij, iuxta ¶ l. si merces. §. vis maior. ff. loca. vnde si fundus, in quo est colonus partiarus, vendatur per dominum fructibus pendentibus, censetur etiam vendidisse partem fructuum coloni partiarij, & sic omnes fructus spectant ad ipsum emptorem, ¶ & ¶ colono partiaro competit actio personalis aduersus dominum venditorem. Moti fuerunt Rom. in dicto conf. 309. & Ias. in d. l. cum filiofam. in fi. de leg. 1. & alij hanc partem sectantes infrascriptis fundamentis.

5 Primò, quia ipsi ¶ fructus pendentes se-

quantur ipsius fundi alienationem. l. fin. §. fructus. ff. de his quæ in fraud. credi. d. l. Iul. §. si fructibus. ff. de act. emp. clarum est enim, quòd ¶ fructus nondum collecti spectant in totum ad emptorem, prout vltra Rom. & Ias. tradit Aret. in con. 159. nu. 14. Corn. conf. 150. viso. lib. 4. Dec. conf. 543. in casu proposito. num. 2. Grat. respon. 18. postquam. nu. 8. & respon. 93. nu. 28. vsque ad nu. 31. lib. 1. Bart. in l. si quis delegauerit. de leg. 1. Alex. conf. 28. nu. 5. lib. 1. deci. Pedemon. 82. in prin. Alex. in l. si filiofam. §. si vir in quinquenniũ. sub nu. 17. ff. solut. matrim. Ceph. in terminis. con. 181. num. 13. & 16. lib. 2. & est com. opin. vt nouiter voluit Burf. con. 71. nu. 27. lib. 1.

Secundò, quia vt in principio dictum fuit, fructus pendentes ¶ sunt pars fundi. l. fructus pendentes. ff. de rei vend. cum ergò integraliter fructus ad magistrum Antonium pertineant, ergo & fructus pendentes qui sunt eius pars.

Tertiò, quia si diceremus aliter, esset dicere quòd colonò partiaro competeret actio contra emptorem, quod est ridiculum dicere, ¶ cum actio personalis non transeat ad emptorem, & sic contra singularem successorem. l. si. in fi. ff. de contrahen. empt. Igitur, &c.

9 Secus autem esset dicendum, si ¶ fructus essent separati à solo. l. si usufructuarius messem. ff. quib. mod. vsusfru. amit. Rom. d. conf. 309. in fi. & con. 10. incip. quæstionis propositæ circa med. fructus autem, de quibus agitur, non erant separati à solo, consequenter bene dicebat D. Petrus Iacob. omnino spectare ad ipsum Magistrum Antonium.

Et Ias. in d. l. cum filiofam. in fi. limitet dictum Rom. in sæpe allegato conf. 309. non habere locum, quando venditor habuisset ignorantiam inibi adesse colonum partiarium, quia tunc intelligeretur vendidisse tantum partem suam, non autem partem coloni, & in dubio dicit, præsumi ignorantiam. l. verius. ff. de probat. ¶ quia, iudicio meo, Roma. bene dixit, & simpliciter est intelligendus non admissa limitatione Ias. quæ falsa est, & contra terminos iuris.

Primò enim redditur falsa limitatio Ias. dum dicit, in dubio præsumi ignorantiam in venditore, quòd inibi adsit colonus,

lonus, arg. l. verius, ff. de proba. quia argumentum Ias. retorquetur contra ipsum, nā l. verius, loquitur in facto alieno, dum dicit, legatariū probare oportere defunctum legasse rem alienam, non autem hæ redem oportere probare defunctū ignorasse alienam rem obligatam, & illa lex
 11 semper allegatur. quod t̄ in dubio semper præsumitur ignorantia facti alieni, nisi probetur scientia. Bal. in l. quicumq; col. 1. C. de ser. fugi. & deducit nouiter Roll. à Valle, con. 36. in casu. nu. 1. lib. 2.

Cum ergo nos versemur in facto proprio ipsius Menganzæ, qui optimè potuit scire an ibi immisisset colonum partiarium, nec ne: est enim infimæ conditionis, & sic optimè nouit, vt dicebam, an ibi adesset colonus, nec ne, consequenter nos sumus in regula facti proprii, non autem alieni, in quo t̄ facto proprio ignorantia non admittitur. l. quanquam. ad Velleia. Alex. consi. 118. nu. 7. lib. 2. & 44. nu. 7. lib. 4. Rolan. à Valle, consi. 81. licet. numero vigesimo quarto. lib. 2. & sic retorquetur fundamentum Ias. qui verè in hoc casu lapsus est.

Præterea licet fundamentum Ias. esset verum, quod negatur, vt supra ostensum fuit, ignorantia siue scientia ipsius venditoris non potest obesse ipsi emptori, nisi ei denunciatum fuerit, quid enim refert, an venditor sciuerit ibi esse, vel non esse colonum, emptor autem ignorauerit, si enim venditor non pateretur emptorem consequi integrales fructus, sequeretur quod non tradidisset rem venditam eiusdem bonitatis & qualitatis, qua promisit, quod facere nō potest. l. quaritur. §. si venditor. ff. de ædil. edict. Corn. conf. 81. visa copia. col. 2. ver. sed quantum. lib. 3. Paris. con. 78. conclusiue. num. 24. lib. 3. immo
 13 ipse t̄ venditor tenebatur denūciare emptori inibi adesse colonum. arg. l. quis sit fugitiuus. §. si. & l. si quid venditor. ff. de ædil. edict. & expressè reseruare partem coloni, quod cum non fecerit dictus Mengana, censetur vendidisse etiam partem fructuum coloni, cui colono competit actio personalis aduersus dictum Menganam, & ita iudicauit rogitu supradicti notarij. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Illata & inuecta in domum conductam censentur tacite obligata pro pensione domus.
- 2 Bona illata in domum quod censeantur obligata pro pensione domus, quomodo habuerit originem.
- 3 Cœnaculum est pars superior domus, cœnacularium pro locatore & conductore accipimus.
- 4 Locator in rebus inuectis & illatis non præfertur alijs anterioribus, distinctione tamen hic adhibita.

A R G V M E N T V M.

¶ Bona inuecta & illata censentur tacite obligata pro pensione domus, in dictisq; bonis locator nō præfertur alijs anterioribus creditoribus, quando principaliter domus datur ad inhabitandum, secus quando locatur pro conseruatione rerum.

DECISIO LXXXIII.

POST mortem cuiusdā Magistri Herculani Scalcinæ Philyci Perusini insurrexerunt multi creditores prædicti Magistri Herculani, & facta descriptione suorum bonorum, fuit inuentum dicta bona non sufficere pro medietate debitorū relictorū à dicto Magistro Herculano, inter alios creditores dicti Magistri Herculani fuit quidā Giommus detto del Zco, de Perugia, qui ei locauerat domum pro certo inter eos conuento pretio, prætendebatque ei præferri omnibus creditoribus etiam anterioribus, occasione pensionis dictæ domus, & sic sibi debere assignari tot de bonis ipsius Magistri Herculani, quæ ascenderent ad summam t̄ suæ debitæ pensionis, quando quidem t̄ bona illata & inuecta in domo sunt tacite hypothecata pro pensione dictæ domus. l. certi iuris. C. loc. Ias. in §. item Seruana. nu. 28. Inst. de act. & l. item quia. ff. de pac. quam regulam cum quàm plurimis ampliationibus & limitationibus exornat Negusant. in tracta. de pigno. 4. membr. 2. par. nu. 128. & seq. versi. duodecimus casus. & nouissimè Franc. Balduinus in tracta. de pign. & hypothec. cap. 6. in rubr. 2 de taci. hypothe. vbi t̄ recenset originem istius tacitæ hypothecæ rerum illatarum & inuectarum in domo, dicit enim quod Romæ erat magna turba & multitudo pauperum.

pauperum inquilinorum & cœnaculariorum (cœnaculū enim dicitur superior pars domus, siue insulæ,) cœnacularium
 3 † pro locatore & conductore cœnaculi accipimus. l. si verò. §. idem erit. & §. sed & si. ff. de his qui deieci. & effud. qui in alieno inhabitabāt, neq; præter necessariam supellectilem quicquā habebant, & quando locabant ad es ijs ignotis & peregrinis solebant pacisci, vt inuecta & illata pro mercede habitationis essent ipsis pignori obligata, & vt occurreretur ingratorum hospitem perfidiæ & locatoribus cōsuleretur, placuit vt haberetur pro cauto & conuento, quamuis fortasse in loca-
 4 † tione expressum non fuisset, & inuecta & illata in domo essent tacitè hypothecata locatori pro pensione domus, quod ius fuit non solum Romæ constitutum, sed ad omnes alias prouincias extensum. l. vl. tima. C. in quibus cau. pig. taci. contrah. & nouiter explicat Balduinus, vbi supra.

Istis sic præmissis dubitatum extitit, an præfatus Giommus detto del Zeo, qui locauerat domum ipsi Magistro Herculano ad inhabitandum, præferretur in rebus inuectis & illatis pro pensione alijs creditoribus etiam anterioribus.

Hanc quæstionem ponit in terminis Bar. in l. interdum. num. 2. ff. qui potio. in
 4 pign. hab. † vbi dicit distinguendo, quòd aut domus conceditur siue locatur ad inhabitandum tantummodo, & tunc licet res inibi inuectæ & illatæ sint tacitè hypothecatæ pro pensione domus, vt supra dictum fuit, nihilominus dominus domus non præfertur alijs anterioribus creditoribus. Aut domus non fuit locata tantum ad inhabitandum simpliciter, sed ad conseruationem rerum, & tunc locatori non solum sunt tacitè hypothecata bona illata & inuecta in domo, sed etiam pro pensione præfertur omnibus anterioribus creditoribus, exemplū potest poni, licet Bar. non dicat, in apotheca & horreo, & ratio diuersitatis esse potest, quia cum in Apotheca siue horreo reponantur bona, & sic vtilliter geratur negocium etiam creditorum, cum inibi conseruentur bona creditoris, nimirum si iste locator præfertur pro pensione omnibus anterioribus etiam creditoribus, quæ ratio cessat, quando locatur domus ad inhabitandum sim-

pliciter, & hanc opinionem Bar. sequutus fuit Ias. in l. item quia. sub nu. 2. vers. nec dicas vtillitatem. ff. de pact. & in §. item Seruiana. Insti. de actio. num. 60. & miratus fui quòd hæc non annotauerit Negusant. in supradicto loco, vbi materiam rerum illatarum & inuectarum pertractat, cum admodum ista distinctio sit notanda: tritum enim est dicere, quòd illata & inuecta sunt tacitè hypothecata pro pensione domus, sed dubiū est, an dominus domus præfertur, cum igitur in casu nostro iste Giommus detto del Zeo, locauerit domum ad inhabitandum ipsi Magistro Herculano Scalcinæ, non autè principaliter pro conseruatione rerum, ideo iudicaui ipsum pro dicta pensione non esse præferendum anterioribus creditoribus, nisi quatenus esset prior in tempore rogitu Ser Petri Francisci Zanciolini, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Statutum prohibens alienationes in forenses, valet & tenet.
- 2 Statutum prædictum censetur prohibere etiam heredis institutionem, et est communis opinio, ac etiam locationes ad longum tempus, vt infra, nu. 3.
- 4 Originis locus magis attenditur, quàm locus domicilij.
- 5 Domicilia duo habere non est inconueniens.
- 6 Alienationes prædictæ non prohibentur, si auctores eorum quibus fiunt alienationes, subierint munera.
- 7 Statutum prædictum tunc habet effectum, & tribuit ius fisco vendicandi bona, quando realiter & cum effectu perueniunt ad manus forensium.
- 8 Fiscus si vult obtinere, debet articulare & probare rem venditam peruenisse ad manus forensium.
- 9 Fundamentum suæ intentionis vnusquisq; tenetur probare.
- 10 Statutum prædictum prohibens huiusmodi alienationes non vendicat sibi locum in re modica.
- 11 Statutum continens huiusmodi prohibitiones debet produci, si fiscus vult obtinere, aliàs succumbit.
- 12 In dubio est pronuntiandum contra fiscum.

A R G V M E N T V M.

¶ Statuti materia prohibentis alienationes in forenses, hic adnotatur, quomodo & qualiter dictum statutum sit intelligendum, quod quidem statutum non habet locum in re modica.

DECL.

DECISIO LXXXV.

BERARDINVS Guerra, de villa Valgifolis, comitatus ciuitatis Castelli, & Polydorus Thomæ, origenarius dictæ ciuitatis, habitatores etiam aliquando villa Iamole, districtus status Excelentissimi Ducis Urbini, fuerunt processati à Domino Locūtenente ciuitatis Castelli instante procuratore fiscali dictæ ciuitatis sub pretextu quod contra statutum & decreta ciuitatis prohibentia huiusmodi alienationes dictus Berardinus venderit eidem Polydoro quoddam petium terræ, situm in districtu dictæ ciuitatis, qui quidem D. Locūtenens condemnauit ambos, iuxta formam sanctionum prætenfarum dictæ ciuitatis, à qua sententia extitit appellatum, & causa mihi cōmissa, & licet nil fuerit in iure allegatum ab aliqua ex partibus, sententia tamen prædicti D. Locūtenentis videbatur iustificari,

1 quia statutum ꝑ prohibens huiusmodi alienationes in forenses, valet, Alber. in 2. par. stat. q. 2. nu. 10. quam communem dicit Ias. in l. filiusfamilias. §. diui, in 2. lec. nu. 106. ff. de legat. 1. vbi etiam Rip. num. 24. & nouissimè Iul. Clar. in præcti. criminal. lib. 5. §. si in verbo, statutum. versi. circa alienationes. vbi in versi. quæro nunquid,

2 dicit communiter teneri. ꝑ esse etiam prohibitam hæredis institutionem stante prædicto statuto, dicens etiam esse prohibitam locationem ꝑ ad longum tempus in forenses, allegat Plot. consi. 108. nu. 59. & quod valeat huiusmodi statutum, tenuit etiam Soc. Iun. consi. 76. nu. 24. lib. 3.

Pro parte autem dictorum Berardini & Polydori fuerūt examinati in secunda instantia coram me multi testes, qui deposuerunt Thomam patrem dicti Polydori, ac etiam quod pater dicti Berardini erant nati in territorio ciuitatis Castelli, & inibi etiam habitauerūt, vt est videre in processu, fol. 28. & seq. & Berardinus adhuc in habitat in dicto territorio, ita quod licet Thomas pater dicti Polydori aliquando habitauerit extra districtum dictæ ciuitatis, ac etiam dictus Polydorus, non ꝑ propterea locum originis dicitur mutasse, cum magis attendatur locus originis quàm domicilij, l. 1. ff. ad municip. Grar.

respons. 30. visis. nu. 50. lib. 1. Afflict. deci si. 384. nec sit ꝑ inconueniens quod quis habeat duo domicilia, secundum Bal. in con. 234. decretum magnifici. 2. col. lib. 1. l. Celsus. §. eius. ff. ad municip. & l. assumptio. §. si. eod. tit. sequitur Soc. Iun. consi. 7. pro resolutione. nu. 9. lib. 2. in quo con. Soc. Iun. determinat ferè casum nostrum per tot. consi. præsertim. num. 12. vbi post Soc. Seni. & alios determinat huiusmodi

6 ꝑ alienationes non esse prohibitas, licet ipsi non haberēt munera, sed sat est quod munera subierint eorum aures, hoc tamen est declarandum & intelligendum eo modo quo ponit Soc. Iun. in d. consi. cum ergo parentes istorum habitauerint in vtroq; districtu & ciuitatis Castelli, & Ducatus Urbini, & sint originarij dictæ ciuitatis Castelli, huiusmodi alienatio non fuit prohibita, sed permissa, vt supra deducebam, cum quis vno & eodem tempore plura possit habere domicilia, vt supra dictum fuit.

Facit in terminis aliud consilium Soc. Iun. tertium. num. 19. lib. 3. vbi in propria materia statuti prohibētis alienationem

7 in forenses ꝑ dicit, fiscum posse vendicare bona alienata, nisi realiter & cum effectu peruenissent ad manus forensium, in casu nostro præsupponitur tantum fuisse celebratum instrumentum venditionis, nec fuit articulatum & probatum cum effectu, rem emptam peruenisse ad manus emptoris, merito fiscus in huiusmodi casu non fouet ius: debebat enim, vt dicebam, ꝑ articulare & probare re venditam peruenisse ad manus forensis prætensi,

8 cum sit eius fundamentum. ꝑ l. ei qui dicit. ff. de proba. Secundò principaliter fiscus non fouet ius in ista causa, & alienatio non est punibilis, quia fuit ꝑ alienata res modica, cum fuerit tantummodò alienatum petiolum terræ, ita originaliter dixit in proprijs terminis. Rom. in sing. 334. hodie arg. text. in l. senatus. §. Marcellus. de leg. 1. & ibi Bar. & Alexan. Ias. in l. sciendum. nu. 10. ff. qui satisd. cogan. Marf. in l. furem. col. 3. ff. de sicar. & in præct. crim. §. & quia, in prin. & in sing. 276. parū Tiraq. in tract. de iud. in reb. exig. ver. 12.

Ultimò in processu nō fuit productum neque statutum, neque decretum, contentia huiusmodi ꝑ prohibitiones, quo fit, vt

fit, vt alienatio (his demptis) censeatur valida & permiffa. Ita in terminis tradit Soc. Iun. confil. 7. num. 1. lib. 2. cumque versemur in materia poenali, quæ materia est strictè intelligenda, gloss. in l. cum quidam. ff. de lib. & posth. sententiaui contra fiscum dictæ ciuitatis Castell. & contra D. Iulium Ludouicum fratrem meum, & ad fauorem supranominatorum contrahentium, reuocando sententiam D. Iudicis à quo, & licet casus iste fuisset dubius, qui re vera apud me est indubitabilis per suprâ deducta, in dubio est sententiandum contra † fiscum. vulgata l. non puto. ff. de iure fisci. manu Ser. Euangelistæ Perusini, Notarij Curialis, Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Dilatio non debet peti calumniosè, animò differendi iudicium.
- 2 Consilium Neapolitanum in materia attentatorum consuluit Auditores Rota Romanae.
- 3 Dilatio ad repulsandum testes in materia attentatorum assignatur, nisi iudici notoriè constet de calumnia, & tunc datur, quando petitur ante publicationem processus, vel pars reseruauerit sibi ius opponendi contra testes ante publicationem processus, & num. 4.
- 5 Principalis poterit opponere contra testes, & si eius Procurator fuerit citatus, dummodò tamen non fuerit citatus ipse principalis. Item, quando non petitur malitiosè, & pars iuret defectus testium nouiter ad eius notitiã peruenisse, & num. 6.
- 7 Testium inhabilitas quando constat iudici, iudex potest ex officio rejicere etiam parte non opponente.
- 8 Hæretici & Iudei non sunt idonei testes, etiã parte consentiente, num. 10. & 11.
- 9 Mennochij locus reprehenditur.
- 12 Testes inimici capitales non debent examinari de iure, de stylo tamen & consuetudine in statu ecclesiastico examinantur saluis exceptionibus & replicationibus, tam contra dicta, quam contra personas, & num. 13.
- 14 Testium repulsa materia vbi tractetur remissionè.
- 15 Testes quando repulsantur, breuis debet assignari dilatio.

A R G V M E N T V M.

† Dilatio in materia attentatorum, quando debeat assignari, nec ne, ex sententia Romanæ Curia, & Concilij Neapolitani hîc recensetur.

& perbellè enucleatur, vt quilibet tyro licet mediocris literaturæ facillimè, quid in hac materia statendum sit, dignoscere valeat.

DECISIO LXXXVI.

N quadam causa attentatorum prætenforum, in qua patrocinauatur D. Antonius Nuptius, & Dominus Iacobus Anellus, fuit petitus terminus ad repulsandum testes, alter verò ex dictis Procuratoribus dicebat hanc dilationem nõ debere assignari, cum simus in iudicio summario, † & pars hoc petat causa differendi iudicium, & calumniosè ad not. per Host. post alios in c. veniens. el secundo, de testib. & si hoc admitteretur, non esset summarie procedere, sed magis ordinariè. Rom. sing. 188. quæstio ista pluries euenit in contingentia facti in consilio Neapolitano, & ex quo pars illorum Dominorum de consilio inclinabant, quòd huiusmodi dilatio deberet assignari, altera † verò pars inclinabat in negatiuam partem, consuluerunt Auditores & Curiales Romanæ Curia, vt est videre apud Afflic. decis. 351. bis fuit iudicatum, fuitque certificatum sacrum illud Consilium, quod in Curia Romana talis dilatio assignatur, & re vera regulariter est † assignanda, nisi iudici notoriè constaret de euidenti calumnia petentis talem dilationè, quia tunc assignari minimè debet, prout non fuit assignata per Consilium Neapolitanum, vt per Afflic. d. decis. 351. num. 7. tum etiam e ratione non fuit assignata, quia fuit petita post publicationem processus: † debet enim antequam publicetur processus protestari & reseruari obiectio contra testes, & eorum dicta. c. præsentium. extra de testib. & in materia nostra est videndum nouiter Mennoch. in tractat. de arb. iud. casu 239. lib. 2. cent. 3.

5 Item † principalis poterit opponere contra testes, dummodò ipse principalis personaliter non fuerit citatus, sed eius Procurator. Ita dicit Grammat. in Apostill. ad d. decis. Afflic. 351. allegat gloss. & Cyn. in l. fin. C. de testib. & in authen. si testes. & in auth. sed si quis. C. eod. tit. & in l. laudabilem. C. de aduocat. diuer.

iud. & nouissimè idem tenet Grauat. in addi. ad prax. Vestr. cap. vlt. lib. 5. num. 3. & 34. & Mennoch. in tractat. de arb. iud. in d. casu 239. lib. 2. cent. 3. num. 6.

6 Iridem est aduertendum, tunc licere opponere contra testes, † quando iuraret pars nō malitiosè opponere, vel quòd talis defectus nouiter ad ipsius notitiam peruenisset. d. c. presentium. extra de testib. & ponit Grammat. in d. addi. ad Afflict. decis. 351.

7 (Alio etiam casu omiſsa protestatione potest opponi, quia quando † iudici constaret de inhabilitate testium, iudex posset ex officio supplere. Bal. in l. quos prohibet. ff. de postul. Grammat. in addit. ad Afflict. vbi suprà.

8 Vltimò, vltra Afflict. & Grammat. in dicto loco est addenda alia declaratio ad casum nostrum, vt omiſsa protestatione possit opponi, quando illi testes ita essent inhabiles, vt eorum inhabilitas etiam partium consensu suppleri † non posset, puta quòd essent hæretici siue iudai. Barthol. Soc. in tractat. fallent. reg. 129. fallent. 4. Felyn. in c. presentium. num. 4. extra de testib. Mennoch. in d. tractat. de arbit. iud. casu 139. num. 5. lib. 2. cent. 3. quam cōclusionem declarat Mennoch. procedere, quando producens non haberet notam testium conditionem, secus si notam haberet, & in dubio præsumitur habere notam eorum conditionem,

9 sed iudicio meo melius fecisset † Mennoch. istam declarationem prætermittere, cum sit falsissima, & contra terminos iuris, & propositionis per eum firmata post Felyn. & alios: si enim tales testes

10 † sunt inhabiles, ea inhabilitate, quæ partium consensu sanari non potest, vt in Iudæis, hæreticis, & excommunicatis, frustra queritur de ipsius consensu partis, si partium consensu tales defectus remitti non possunt: ridiculum enim est dicere, quòd pars possit facere, vt Iudæus, hæreticus, & excommunicatus probent. Facit l. nemo potest. de lega. 2. propterea si per partes huiusmodi defectus tolli non possunt, falsa est declaratio Mennoch. dum distinguit hoc procedere, quando pars non haberet notam conditionem testium, quia siue habuerit, siue non habuerit notam conditionem † testium, hoc

non refert, cum neque accedente consensu partis tales testes probent. Soc. d. reg. 129. fall. 4. extra de testib. vera est igitur simpliciter limitatio Doctorum, omiſsa declaratione Mennoch. (eius pace dixerim.)

12 Non omitto aliud, quod in dicto casu ponit Mennoch. post Grammat. decis. 36. quòd quando testes † sunt inimici Capitales, & huiusmodi inimicitia potest incontinenti probari, tunc debet supersederi in causa principali, & assignari terminum ad probandam inimicitiam. Nam conclusio ista de iure in se vera est, vt per prædictos in suprà citatis locis, tamen † de stylo & consuetudine in traditione ecclesiastica nō seruetur ista practica, quòd supersedeatur in negotio principali, & assignetur terminus ad probandum inimicitiam, etiam quòd capitalis esset, & incontinenti probari posset, sed proceditur ad vteriora in negotio principali, & datur postmodum terminus ad repulsandum testes, & ita ego alias iudicauit in ciuitate Castelli, Auximi, Maceratae, Firmi, & hinc Perusiae, & in alijs locis, quibus præfui, solent etiam examinari testes saluis exceptionibus, tam contra dicta, quàm contra personas.

14 Nunc redeundo ad casum nostrum, videlicet petiti termini ad repulsandum † testes in causa attentatorum (quam materiam repulsandi testes, ponit etiam Marant. in tractat. iudi. par. 6. in rub. de repul. test. in vers. tertius decimus actus) cum causa patronus reseruauerit ante publicationem processus sibi terminum ad repulsandum testes, & mihi non constiterit, quòd calumniosè dilatio peteretur, assignaui breuem terminum ad repulsandum dictos testes, in euentu enim quòd assignetur dilatio, † breuior datur terminus, similibus causis attentatorum, in rogitu Ser Euangelistæ Perusini, Norarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

1 Fructuum liquidatio vt dicatur legitime facta, est necesse articulari, & probare, quòd in locis circumstantibus & cōiunctis tot fructus percepti fuerunt.

ARGV.

ARGUMENTVM.

Fructuum liquidatio tunc dicitur ritè & rectè facta, quando articulatur & probatur id, quod suprâ proximè in summario scriptum relinquitur.

DECISIO LXXXVII.

PETRVS Iacobus de Gratianis de Perusia, egit contra capitaneum Berardinū Cinclum de eadem, pro consecutione quorundam fructuum, ad quos restituendos præfatus Capitaneus Berardinus fuerat condemnatus per Magnificum D. Innocentium Sorbolongum, tunc temporis Perusiæ Auditorem, iuxta liquidationem fiendam, pro qua liquidatione fuere examinati nonnulli testes, qui deponunt tale prædium, de quo vertitur lis, potuisse tot quoquo anno fructare, quæ probationes nõ sunt sufficientes, quia opus erat articulari & probari, quòd in locis circumstantibus & conuicinis tot fructus percepti fuerunt, ita dixit Corn. consil. 301. litera F. & G. lib. 3. cum ergo dicti fructus, neque etiam coram me fuissent liquidati, ego relaxaui mandatum executiuum contra dictum Capitaneum Berardinum, pro fructibus liquidandis, per duos homines communiter eligendos, manu Ser Eugenij Constantini Perusini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

SVMMA R I V M.

- 1 Promittens tenetur ad consignandam rem promissam, quando habet facultatem rei tradenda.
- 2 Statuti Perusini dispositione potest procedi executiue, & tunc non possunt opponi, nisi quaedam exceptiones permittant, & num. 16.
- 3 Scriptura libri familiaris non probat ad fauorem scribentis.
- 4 Partitis libri alicuius mortui magis creditur, & semiplena inducitur probatio, & mors illius, qui scripsit, equipollet, ac si uiuus iurasset, & num. 5.
- 6 Liber priuati ad hoc vt probet, attenditur qualitas & quantitas rei, ac difficultas probationis, & defunctum, qui scripsit, fuisse bonafam, & num. 7. ac etiam facultates scribentis, num. 8. quòd q, aliqua partita verificentur, num. 9. quod habet locum in partitis con-

nexis, secus in separatis, num. 10. & partita non dicuntur diuersa, quando sunt facta eodem tempore, num. 11. dicuntur etiam connexa partita, quando reperitur scriptum in libro, & de piu. num. 12.

13 Partitarum aliquarum verificatio non sufficit, nisi alia concurrant, remittitur tamè arbitrio iudicis, & num. 15.

14 Castren. opinio reprobatur.

17 Compensatio de specie ad quantitatem nõ admittitur, neq, etiam vbi adest iuramentum.

ARGUMENTVM.

In hac breui decisione conclusiue pertractatum inuenies ex communibus Doctorum traditionibus, quæ requirantur ad hoc, vt liber familiaris probet, & opinio Castrenf. reprehenditur, dicentis, sufficere verificatione aliquarum partitarum, nisi alia concurrant adminicula.

DECISIO LXXXVIII.

ALEXANDER Mariani de Valcaprana comitatus Perusiæ, permutauerat cū Petrino de Petrinis de Perusia quartam partem vnus molendini, cum quodam petio terre, de quo petio terræ nunquam dictus Alexander habuit possessionem, cumq; instituerit iudicium contra Ludouicum, filium dicti Petrini, ex quo Petrinus erat mortuus, fuit obiectum, quòd dictus Petrinus in quàm plurimis vicibus & partitis satisfecerat in pecunia numerata ipsi Alexandro, de quibus partitis fuerunt aliquæ verificata.

Ego autem sententiaui contra dictum Ludouicum de Petrinis, videlicet ipsum teneri ad consignandum dictum petium terræ conuentum iuxta formam instrumenti, referuato iure, si quod competat petendi & exigendi dictas partitas: non enim poterat per ipsum opponi de dictis partitis, cum præcisè teneretur ad consignandam rem promissam, cum præsertim haberet facultatem rei tradenda, gl. in l. 1. ff. de act. empt. & in §. item pretium. Instit. de rerum diuisio. & est communis opinio, vt aliàs deduxi latiùs, & adest statutum Perusinum, quòd quando agitur executiue, prout fuit factum in casu nostro occasione publici instrumenti, non possint opponi, nisi quaedam ex-

ceptiones tantum ibi annotatae, & non aliae similes, & sic exceptio ista non erat admittenda, cum non esset de permissis.

3 Preterea t illis partitis nulla erat adhibenda fides, cum Scriptura libri familiaris non probet simpliciter ad fauorem scribentis. l. exemplo. C. de proba. Ioan. de Amic. consil. 90. nume. 79. Riminal. consil. 297. num. 17. & 18. Bursat. consil. 105. num. 25.

Licet enim iste Petrinus fuerit mortuus, & partitis mortui magis credatur, nihilominus non t plene, sed semiplene creditur libro mortui. Riminal. consil. 358. num. 14. Paris. consil. 7. num. 15. & 16.

5 & ibi dicitur, quod t mors illius, qui scripsit aequipollet, ac si uiuus iurasset. Dec. consil. 510. num. 2. Pet. Ioan. Anchar. q. 655. num. 7. par. 1. t Requiritur etiam alia adminicula, ut liber priuati probet, videlicet qualitas & quantitas rei, & difficultas probationis. Paris. consil. 87. nu. 6. & nu. 28. lib. 1. & de modica summa scripsit Grat. respon. 81. num. 6. lib. 1. Benitend. decis. 43. num. 12. Requiritur etiam

7 defunctu t fuisse bonae conditionis & famae. Boer. decis. 105. nu. 5. & 6. quod fuisset solitus scribere veritate, quod in Scriptura fit causa debiti, quod in libro fit scriptum aliquid contra scribentem. Guid. Pap. decis. 441. Pet. Ioan. Anch. d. quest. 855. num. 6. & seq. par. 1. sunt t etiam considerandae facultates scribentis, ut per Ioan. Anchar. vbi supra, num. 9. puta quod creditor sit ditior debitore. Crauet. consil. 73. num. 41. & quando t aliqua partita verificantur, praesumuntur etiam aliae verae secundum Castrenf. consil. 301. quem sequitur Ruyn. consil. 18. num. 2.

10 lib. 4. quod t habet locum in Capitulis connexis, secus in separatis. Ripa in l. admonendi. nume. 125. ff. de iure iur. Paris. consil. 90. num. 25. lib. 1. & t Capitula non dicuntur diuersa, quando sunt facta eodem tempore. Dec. in c. 2. num. 21. extra de fide instr. vbi declarat, quando Capitula dicantur connexa vel separata, dicuntur etiam connexa, t quando in libro reperitur scriptum, & de piu, ut voluit D. Pet. Ioan. Anch. d. q. 55. num. 25. par. 1.

Istud tamen requisitum de verificatione quarundam partitarum non puto t simpliciter verum, nisi etiam alia concurrant,

quia de facili daretur materia delinquendi, cum possent veris facile probandis multa falsa commisceri, & nullus videretur liber, cuius aliqua pars verificari non posset, & consequenter semper daretur fides libris, etiam pro scribente contra l. exemplo. C. de proba. propterea opinione t Castren. reprobauit Purpur. in d. l. admonendi. num. 205. ff. de iure iur. & ibi Ripa, nume. 115. quod etiam videtur procedere in partitis indiuiduis, quia etiam isto casu possent aliquae fraudes excogitari, ut voluit Cephal. consil. 47. tres sunt. num. 46. lib. 1. & ideo non sufficiunt vno vel duo requisita ex supradictis, sed id omne t remittitur arbitrio iudicis, ut hodie est videre ex opulentissimo loco Mennoch. in tract. de arb. iud. casu 93. lib. 2. cent. 1.

Haec autem dubitationes non cadunt in casu nostro, tum quia non fuerunt probata requisita supradicta, tum etiam quia virtute t statuti Perusini non erat exceptio de permissis ad impediendam consignationem rei promissa.

Amplius dico quod etiam semoto statuto, iste Ludouicus Petrinus non poterat audiri in petita compensatione, cum compensatio t de specie ad quantitatem, & e contra, non admittatur inuita parte, ut ego post alios dixi in decis. meis, num. 15. praesertim vbi adest iuramentum, & est magis communis opinio, ut ibidem dixi, num. 10. vbi nu. 11. dixi dictam t compensationem minus posse opponi ab heredibus illius, qui iurauit, manu Ser Simonetti Eusebij, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Aestimatio facit emptionem, & num. 8.
- 2 Aestimationis tempus attenditur, non tempus restitutionis.
- 3 Aestimatio attenditur secundum tempus collati arb. trij.
- 4 Aestimatio aliquando fit ad declarationem meliorationis & deteriorationis, & partes non possunt discedere a priori estimatione, & num. 5. & 6.
- 7 Dotalis res aestimata tunc est restituenda, quando maritus est inops.
- 9 Indicandum est pro regula in dubio.
- 10 Aestimatio tunc attenditur, quando non fit ex longo interuallo.

- 11 Dies pauci quot sint, relinquatur arbitrio iudicis.
- 12 Opinio vltima censetur approbata, quando plures opiniones recensentur.
- 13 Fundans se in paupertate debet eam deducere & probare.
- 14 Precium rei tradita in dotem lex non potest fingere, quod habeat maritus inops, ex Soc. Iun. qua tamen opinio reprobatur per Didac. Couarr. num. 15. & 19. vbi dicitur, posse habere pecunias in abscondito.
- 16 Lex Iulia de fundo dotali fuit introducta fauore mulierum.
- 17 Maritus non efficitur dominus rei dotalis, sed usufructuarius pro oneribus matrimonij sustinendis, & num. 18.
- 20 Vxori magis expedit habere precium rei dotalis, quam fundum dotalem ob periculum deteriorationis.

ARGUMENTVM.

Aestimatio rei dotalis aliquando fit ad sciendum deteriorationem & meliorationem fundi, quae aestimatio tunc attenditur, quando non fit ex longo interuallo. Reprehenditurq; Soc. Iun. ex intentione Didac. Couarru. qui dicebat legem fingere non posse, maritum inopem habere precium rei dotalis aestimatae, cum de facili maritus possit habere pecunias in abscondito, quae opinio Couarru. defensatur hic ab Authore optimis medijs.

DECISIO LXXXIX.

OMINA Persia Berti Baldi de Castro Cibottulae, comitatus Perusiae, egit contra Marianum Petri Neri, de eodem Castro, olim viri dominae Mennice Berti, & sorori, ac proximiori dictae dominae Persiae praedefunctae in matrimonio sine liberis, pro recuperatione cuiusdam domus aliam in dotem consignatae aestimatae praefato Mariano, fuit dubitatum, an dictus Marianus teneretur ad soluendam aestimationem dictae domus, vel ad restituendum dictam domum aestimatam.

Pro dicta domina Persia duo faciebant, prima fronte, quod deberet consequi dictam domum licet aestimatam, quodque non obstante aestimatione domus illa esset effecta fundus dotalis.

Primò, quia licet regulariter aestimatio faciat emptionem, adeò quod vir siue eius haeredes tempore restitutionis dotis, teneantur tantum restituere precium

rerum aestimatarum, non autem res ipsas, l. quotiens. C. de iur. dot. l. si inter virum. cum glo. C. eod. l. plerunq; ff. eod. l. ex conuentione. vbi Ias. C. de pact. & t quidem precium, quo res fuit aestimata, licet tempore restitutionis excreuerit, immò licet aestimatio fuerit collata in arbitros ipsis non arbitrantibus, attenditur t nihilominus aestimatio secundum tempus collati arbitrij. Soc. Sen. consil. 56. col. penul. lib. 1. post Docto. in l. aestimatae. ff. sol. matr.

Hac tamen regula procedit, quando à principio res aestimatae viro consignatur, non autem quando à principio datur viro fundus in aestimatus, ex interuallo tamen fiat aestimatio fundi illius, quia per talem aestimationem non censentur partes velle, quin res illae desinant esse dotales, t sed aestimatio illa dicatur facta ad declarationem deteriorationis & meliorationis, ita eleganter Bald. in d. l. ex conuentione. C. de pact. quem communiter sequuti ibi fuerunt Docto. Salyc. Riminal. & Ias. & hanc opinionem post Aret. Barb. & alios, tanquam communem, approbat Soc. Iun. consil. 141. videtur. num. 14. lib. 1. vbi num. 16. & sequen. subdit, quòd partes t non possent ex aestimatione illa discedere à priori conuentione, & efficere, quòd res in dotem tradita profundo dotali per subsequutam aestimationem desinat esse fundus dotalis. l. 1. & per tot. ff. de fund. dot.

Sed in casu nostro domus à principio praesupponitur consignata in aestimata pro dote, quòdque postea fuerit aestimata, consequenter videtur dicendum ex t aestimatione illa non fuisset discessum à prima conuentione, & sic quòd dictus Marianus teneatur ad restitutionem dictae domus, non autem ad eius aestimationem.

Secundò, quòd dictus maritus teneretur ad restitutionem domus, non autem ad eius aestimationem, faciebat, quia dictus vir tempore consignationis dictae domus praesupponebatur inops, quo fit, vt succedat alia limitatio ad supradictam regulam, quod, etsi fuerit constitutum precium de re dotali, nihilominus teneatur vir restituere rem t aestimatam, non autem illius precium: cum enim vir sit pauper, lex non potest fingere, quòd breui

manu vir dederit pretium vxori pro æstimatione & restitutione dotis. Bald. in d. l. ex conuentione. vbi etiam Ias. C. de pact. & idem Bald. in l. interest. C. de vsu & habi. Ias. in §. actionum. 15. col. Instit. de actio. & in terminis proprijs Soc. Iun. conf. 141. viderur. num. 12. lib. 1.]

Quæ considerationes licet à principio me inclinarent contra dictum virum, vt ipse videlicet teneretur ad restituendam domum in dotem habitam, non autem ipsius æstimationem, consideratis nihilominus contentis in processu & dispositione iuris in contrariam sententiam pertransiui, quod videlicet dictus vir teneretur tantummodò ad restituendum precium dictæ domus æstimatæ, non autem domum ipsam.

Trita enim extat apud nostrates conclusio, quod † æstimatio facit emptiorem, vt in principio dicebā. l. quotiens. C. de iur. dot. l. plerumq;. ff. eod. Doct. in l. si æstimatis. ff. sol. matr. & est communis opinio, vt nouiter post Alex. Soc. Sen. & Iun. Rub. & Tiraquell. tradit Did. Couarru. lib. pract. quæst. cap. 28. num. 1. vbi melius cæteris cum quàm pluribus ampliacionibus & limitationibus materiam explanat, & latissimè Nouell. reg. 9 173. cum ergo habeamus regulam, † pro eà in dubio est iudicandum. Docto. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. Felyn. in c. quoniam frequenter. col. 3. extra, vt lit. non contest. nouissimè decif. Senat. Pe. demon. 12. quæst. num. 2.

Cui regulæ non obstant superiùs allegata in casu nostro, & primò, dum dicebatur dictam regulam limitari, quando ex interuallo fieret æstimatio, quia limitatio illa tunc procedit, † quando ex longo interuallo fieret æstimatio illa: sed quando fit nō ex magno interuallo, tunc attendit æstimatio & precium. Bald. in d. l. ex conuentione. Aret. conf. 84. col. 2. Soc. Iun. d. consil. 141. num. 24. lib. 1. Io. Lup. in c. per vestras. super text. in principio. §. 21. nume. 4. extra de dona. inter vir. & vxo. Didac. Couar. lib. pract. quæst. cap. 28. versic. vndecimò illud hoc in tractatu. sed æstimatio ista non fuit facta ex interuallo, sed post paucos dies, vt in processu apparet, consequenter est dicendum, æstimationē illam fecisse emptio-

nem, & sic maritum teneri ad restitutionem pretij, non autem domus prædictæ, ita post alios, quos allegat, tradit Didac. Couarru. in d. lib. pract. quæst. cap. 28. versic. illud in hoc tractatu. qui † pauci dies quot sint, relinquetur arbitrio iudicis. argum. glos. in c. potuit. in fin. extra loc. vbi declarans text. dum loquebatur de celeri satisfactione, per quodque tempus possit mora purgari, dicit esse in arbitrio iudicis: & licet gloss. superiùs plures allegauerit opiniones, & nullam approbauerit, censetur vltimam † approbare, gloss. & Bart. in l. Marcellus. §. Sabinus. ff. ad Trebell. quæ opinio vltima glos. in d. cap. potuit. quod remittatur arbitrio iudicis, est communis opinio, vt per August. Berò. in d. c. potuit. num. 142. Bart. in l. si Insulam. num. 3. vbi Ripa, num. 35. Niger. nume. 100. Alciat. num. 15. ff. de verbo. obligat. Paris. consil. 108. num. 4. lib. 1. Ias. & nouissimè tradit Mennoch. in tracta. de arbit. iudi. casu 7. lib. 2. cent. 1. num. 13. post Dec. Ias. Tiraquell. Marfil. & alios, quos allegat, & vltra cum idem tradit sapiens modernus Cephal. consil. 25. moram. num. 9. lib. 1. post Ruyn. in consil. ibi allegato, qui omnes Doct. fundant eorum opinionem in l. si ita quis. §. Seia. ff. de verb. oblig.

Nec obstat, quod dictus cōuentus maritus esset pauper, quia licet hoc fuerit ore tenus dictum, non propterea fuit deductum, & quando quis se fundat † in paupertate, debet eam deducere & probare. Bar. in l. si verò. §. qui pro eis. ff. qui satisfda. cogan.

Vlteriùs dico opinionem illam, quod in causâ pauperis non intelligatur facta emptio, cum lex non possit fingere maritum inopem breui manu habere pretium, vt tradit post alios Soc. Iun. d. consil. 141. lib. 1. † Bal. & Salyc. in l. interest. ad fin. C. de vsufr. quia opinio illa est falsa, & eam nouissimè improbat † Couarr. lib. pract. quæst. cap. 28. versic. octauo. cui opinioni ego etiam assentio. lex † enim Iulia de fundo dotali fuit introducta in fauorem mulierū tot. tit. ff. & C. de fund. dotal. nec requiritur † maritum esse diuitem, cum vir non efficiatur verus dominus fundi, vel alterius rei in dotem traditæ, sed tantummodò temporaliter ha-

18 beat vsum fructum ꝑ pro oneribus matrimonij sustinendis. l. pro oneribus. ff. de iur. dot. & hæc consideratio licet nõ fuerit tacta à Didac. in suprâ allegato loco, maximè mihi vrgere videtur, non spernendo tamē alias rationes Didaci & aliorum, videlicet, quòd ꝑ vir posset habere pecunias in abscondito, & sic iure merito posset fingi emptio & venditio. sententiaui itaq; ad fauorem dicti viri, & iudicauì ipsam tantum modò teneri ad restituendum precium dictæ domus, non autem domum: expedit enim aliquando vxori magis ꝑ consequi precium rei traditæ in dotem, quàm rem ipsam ratione periculi & deteriorationis. Rub. Alex. post Soc. & alios, consil. 5. manu Ser Hieronymi Eusebij, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Moram emphyteota potest purgare intra modicum tempus, quod modicum tempus ex communi opinione remittitur arbitrio iudicis, & num. 2.
- 2 Moram emphyteota Ecclesia potest purgare, cum Ecclesia non sit prona ad penas, & num. 6. hoc tamen declara, quando non adesset iuramentum clausule resolutiua contractus, & similes clausula, vt infra, num. 34. vsque ad num. 36.
- 3 Mora potest purgari, etiam quòd interueniat iuramentum, dummodo soluat id, quod interest, sed contra, num. 11. & 12.
- 4 Confraternitas an dicatur locus pius, & infra, num. 9. & num. 41.
- 5 Mora quòd possit purgari, est benignior interpretatio.
- 6 Iudicandum est aliorum stylo & exemplo in dubio, declara vt infra, num. 39. & 40.
- 7 Mora purgatio non admittitur in emphyteosi priuatorum, & num. 17.
- 8 Mora committitur sine interpellatione, virtute iuramenti.
- 9 Locutio simplex ad actum iuratum non extenditur.
- 10 Clausula, renuncians omni legum auxilio, impedit mora purgationem, secundum communem opinionem.
- 11 Loffred. dictum in consil. 41. num. 8. quomodo procedat, declaratur.
- 12 Iudicandum in dubio est pro Ecclesia.
- 13 Iuramentum habet eandem vim, quam habet clausula, rato manente pacto, habet etiam vim expressæ renunciationis, & num. 20.

- 21 Mora non potest purgari, quando adest clausula, rato manente pacto.
- 22 Mora purgari non potest, quando purgationi mora fuit expresse renunciatum.
- 23 Iuramentum confirmatorium, confirmat etiam actum inualidum.
- 24 Periuro commisso pars ab eo absolui non potest.
- 25 Restaurus Castaldus, Iurisconsultus Perusinus, & Authoris præceptor, obiit Perusia, annis elapsis.
- 26 Mora non potest purgari, quando pars fuit passa damnum & interesse.
- 27 Clausula resolutiua contractus impedit mora purgationem.
- 28 Fides est frangenda frangenti in contractibus nominatis, & correptionis, hoc tamen procedit, quando non seruatur substantiale pactum, & num. 29. & debet impleri debito loco, tempore & modo, nu. 30. & hoc per viam actionis, & per viam exceptionis, num. 31.
- 32 Mora quòd potest purgari circa tempus ex communi opinione, remittitur arbitrio iudicis, quod tempus non debet ascendere ad annum, & num. 33.

A R G V M E N T V M.

Amplissimè dilucidatur verissimis & approbatis opinionibus, quando locus sit purgationi moræ, tam in emphyteosi ecclesiastica, quàm priuatorum, & quando impediatur virtute quarundam clausularum hinc insertarum, vbi etiam legitur in discursu, quando confraternitates dicantur, nec ne, loca pia.

DECISIO XC.

ONFRATERNITAS Sancti Francisci de Perusia, annis proximè elapsis locauerat in emphyteosim quoddam potere Philippo Bartholomæi de Perusia ea conditione adiecta, vt nisi solueret precium conuentum intra annum, caderet à re conducta, relictis tamen melioramentis, quòd instrumentum fuerat iuramento vallatum, euenit, quòd iste Philippus conductor non solum non soluit per annum, sed nec etiam per biennium, adeò quòd dicta confraternitas instituit iudicium coram me pro recuperando dicto prædio. Pro parte dicti Philippi replicabatur ei licere purgare moram de æquitate Canonica, cum simus in concessione rei ecclesiasticæ, & in terris Ecclesiæ. Respondebant agentes confraternitatis non licere purgare moram,

moram, cum in instrumento fuerit ap-
positum iuramentum, & mora illa non
fuerit modica.

Faciebat igitur in primis pro dicto Phi-
lippo regula c. potuit, in fin. extra locat.
1 vbi dicitur t̄ emphyteotam intra modicum
tempus posse moram purgare, quod
2 t̄ modicum tempus licet diuersimodè
à Docto. fuerit declaratum, communis
tamen opinio est, quod sit iudicis arbi-
trarium. Rip. in l. si Insulam. num. 35. vbi
Niger. num. 100. Alex. num. 15. ff. de verb.
oblig. Dec. consil. 146. 2. col. Paris. conf.
108. num. 44. lib. 1. cum alijs latissimè ad-
ductis à Mennoch. in tract. de arbit. iudi.
casu 7. lib. 2. cent. 1. & ultra eum Ceph.
conf. 25. lib. 1.

Secundò, per ea, quæ tradit Alex. in l.
Insulam. num. 17. ff. de verb. obligat. vbi
3 dicit, quod t̄ emphyteota Ecclesiæ po-
test purgare moram, cum Ecclesia non
sit ita prona ad pœnas, & de æquitate Ca-
nonica omni casu permittatur purgatio
moræ. c. tuam. extra de pœn. Bal. in l. qui
crimen. colum. 11. C. qui accus. non poss.
Loffred. conf. 41. num. 8. vbi dicit hodie
4 de t̄ æquitate posse moram purgari, etiam
quod interueniat iuramentum, dum mo-
dò soluatur id, quod interest. Idem vo-
luit Clar. in §. emphyteosis. quæst. 9. con-
5 fraternitas t̄ autem ista videtur dici lo-
cus pius. Spec. in tit. de instrumen. edit.
versic. nunc aliqua. num. 52. versic. scias.
Alex. consil. 209. col. 1. lib. 2. Bal. in l. id,
quod pauperibus. 21. quæst. C. de sacro-
fan. eccle. Dec. conf. 82. col. 3. ver. tertio
principaliter.

Facit in terminis tertio loco decis. Af-
flict. 174. num. 1. & Dec. consil. 146. nu. 1.
6 vbi dicunt in t̄ emphyteosi Ecclesiæ cla-
rum est moram purgari posse per text. in
d. c. potuit. idem Ruyn. consil. 198. num.
8. lib. 1. Iaf. in l. 2. col. 2. vel aliter respon-
de. num. 88. C. de iur. emphyt. & in ter-
minis per totum consiliū nouissimè Ce-
phal. conf. 25. mora. lib. 1.

Quartò, reiecta opinionum varietate
7 t̄ benignior est ille stylus & obseruantia,
vt mora purgari possit. Guid. Pap. q. 123.
Ceph. d. consil. 25. num. 14. & 15. & in du-
8 bio t̄ aliorum exemplis est iudicandum.
Sylu. Nupt. lib. 5. num. 52.

Quæ fundamenta & authoritates licet

me dubitantem reddiderint contra fra-
ternitatem, nihilominus optimè reper-
penfa sententiaui ad fauorem dictæ con-
fraternitatis, & contra dictū Philippum,
quod mora purgari non possit, motus fui
infrascriptis fundamentis.

9 Primò, quia t̄ confraternitates istæ lai-
corum non dicuntur pia loca (quicquid
suprà dictum fuerit.) Bald. in l. si quis ad
declinandam. col. 11. versic. deinde quæ-
ritur. C. de Episc. & Cleric. Abb. conf. 31.
col. pen. & fin. lib. 1. Corn. consil. 119. nu.
27. lib. 2. Soc. Sen. conf. 72. col. pen. lib.
4. Paris. conf. 50. col. pen. in fin. lib. 2. &
est magis communis opinio, vt nouissi-
mè tradit Anton. Gabr. comm. conclu.
lib. 6. in tit. de pia caus. conclu. 2. versic.
tenendo primam opinionem. vbi am-
pliat, limitat & declarat, ac obiectis re-
spondet: & quemadmodum ista opinio
est magis communis, ita etiam est magis
vera, nisi confraternitates istæ habeant
quædam requisita, puta erectionem, au-
thoritate episcopali, campanile, hospita-
le, & quædam alia, de quibus per Felyn.
in c. de quarta. extra de præscript. quæ re-
quisita non fuerunt deducta in processu
nostro: quo assumpto stante, sequitur,
quod nos simus in emphyteosi priuata,
10 non autem ecclesiastica, in qua t̄ emphy-
teosi particulari non admittitur purga-
tio moræ. Afflict. post alios decis. 174. qui-
dam rusticus. Alexand. in l. Insulam. sub
num. 17. versic. nec obstat tex. ff. de verb.
oblig. quam opinionem t̄quam verio-
rem pluribus fundamentis approbat, &
à contrarijs defendit Iac. de Nigr. in repe-
d. l. Insulam. num. 289. ff. de verb. oblig.
vbi etiam Ripa, num. 90. idem tenet Dec.
latè, consil. 452. col. 3. Grat. qui restatur
de communi, consil. 93. col. fin. lib. 1. Go-
zad. consil. 57. multa. col. 5. & seq. Cas-
siod. decis. 2. de iure iur. vbi dicit comm.
opin. Bellam. consil. 9.

Secundò, quia in instrumento isto
emphyteotico præfatus Philippus iurauit
omnia & singula promissa attendere
& obseruare, & non contrauenire, quod
11 vinculum t̄ iuramenti impedit moræ
purgationem. l. si quis maior. vbi Cagn.
C. de transactio. Rip. in d. l. Insulam. nu-
me. 90. quicquid dixerit Beronius in cap.
potuit. num. 55. & seq. extra de loca. quia
cuius

cuius dicta sunt disputatiua, & contra com-
 mu. opin. vt ipsemet fatetur ibi. nu. 59. in
 fine. & in proprijs terminis quòd mora
 12 purgari non possit, quando † in instru-
 mento adest iuramentum, tradit Mathe-
 si. sing. 50. nota magnum periculum, præ-
 fertim cùm iuramentum non sit asserto-
 rium, de quo verbum faciunt Doct. in d.
 l. insulam. ff. de verb. oblig. sed confirma-
 torium, immo ad euitandam moræ pur-
 gationem in materia emphyteotica pro
 cautela traditur, adhiberi iuramentum,
 ita Thom. Ferrat. caut. 20. notū est. Idem
 tenent multi in apostil. ad dictum singu-
 13 50. Mathesil. & virtute † dicti iuramenti
 mora committitur sine interpellatione.
 Rolan. à Valle, consi. 77. nu. 19. lib. 1.
 Immo etiam quòd essemus in emphy-
 teosi ecclesiastica, cuius contrarium fuit
 superius demonstratum, ego semper fui
 opinionis quòd iuramentum confirma-
 torium impediatur moræ purgationem,
 quia cùm tex. in c. potuit. de loc. in fi. sim-
 pliciter admittat purgationem moræ, de
 æquitate Canonica intelligi debet, nisi in
 instrumento fuerit adhibitum iuramen-
 14 tum: simplex † enim locutio ad actum iu-
 ratum non extenditur, iuxta not. in c. con-
 stitutus, extra de rescrip. Ang. in l. 1. §. quæ
 onerandæ. ff. quarum rerum act. non det.
 Alex. consi. 38. visa petitione Antonij. lib.
 3. & consil. 205. visis his quæ narrantur. li.
 2. Ruin. consi. 12. quamuis. num. 26. lib. 3.
 & quòd non possit purgari mora in casu
 nostro, non est dubitandum, cùm non so-
 lum fuerit interpositum iuramētum, sed
 etiam post damnū passum fuerit lis con-
 15 testata, & adest in instrumento † clausu-
 la, renunciāns omni legū auxilio, quo ca-
 su secundum communem opinionem
 impeditur purgatio moræ, vt voluit no-
 uissimè Bursat. consil. 84. num. 6. & sic di-
 16 ctum † Loffredi in d. consi. 41. nu. 8. posset
 procedere in simplici iuramento, quòd
 ego nō admitto, vel dicamus eius dictum
 esse contra communem opinionem, vt
 ex Bursat. videre libet, d. consi. 84. nu. 6. si
 enim emphyteota ecclesiæ posset purga-
 re moram, vbi dispositio esset iuramento
 17 vallata. quæ quidē † purgatio moræ stan-
 te iuramento non admittitur in emphy-
 teosi priuatorum, sequeretur quòd eccle-
 sia esset deterioris conditionis quàm pri-

18 uatus, cùm totum è contra in † iure di-
 sponatur. l. sunt personæ. ff. de religio. &
 sumpt. fune. & ad nauseam vsq; tradit Ti-
 raquel. in tract. piæ causæ.

19 Iuramentum † etenim habet eandem
 vim quam habet clausula, rato manente
 pacto, Bar. in l. si quis maior. vltimo not.
 C. de transact. Aret. Instit. de verbo oblig.
 in fi. Ceph. consil. 35. in causa. num. 25. lib.
 1. & non solum iuramentum habet ean-
 dem vim quam habet clausula, rato ma-
 nente pacto, sed etiam habet vim † ex-
 pressæ renunciationis. glo. in c. ex rescri-
 pto. extra de iureiur. Soc. sen. consi. 147.
 prope fi. lib. 1. Soc. lun. consi. 136. prope fi.
 20 lib. 1. & consi. 50. num. 20. & consi. 79. nu.
 32. lib. 2. Cepha. consi. 94. in præsenri ca-
 su. num. 7. lib. 1. omnes autem Doct. tam
 in d. l. insulam, quàm alibi fatentur non
 21 posse purgari moram, quādo adest † clau-
 sula, rato manente pacto, vel quòd moræ
 purgationi fuerit expressè renunciatum:
 22 si ergo iuramentum † habet eādē vim,
 quàm supradictæ clausulæ, cur non impe-
 diatur purgatio moræ?

Præsertim cùm iuramentum istius Phi-
 23 lippi in instrumento appositū fuerit con-
 firmatorium, cuius natura est † confirma-
 re etiam actum inualidum. auth. Sacra-
 menta puberum. C. si aduer. vend. Bar. &
 Alex. in l. Seius & Augerius. ff. ad legem
 falcidiam, cum similibus, vt per Marant.
 in tract. iud. in 6. par. ver. secundum prin-
 cipale iuramentum. nu. 26.

Et ea est ratio quòd iuramentum im-
 pedit moræ purgationem, quia commis-
 24 so periurio † pars ab eo amplius absolui
 non potest, Feder. de Sen. consi. 300. in fi.
 Gozad. consi. 69. col. 4. Dec. consi. 26. an-
 te fin. & in c. porrecta, extra de confirmat.
 vtil. vel inut. col. 8. commun. opin. vt per
 Ruy. con. 66. col. 2. ad fi. li. 4. & huius opi-
 nionis, quòd mora purgari non possit, e-
 rat Excellētissimus olim præceptor meus,
 25 Dominus † Restaurus Castaldus Perusi-
 nus, dum erā eius scholaris, cuius anima
 requiescat in pace: obiit enim Perusiæ an-
 nis elapsis, cuius morte orbatum fuit stu-
 dium Perusinum dextro oculo.

Tertiò principaliter, quia in processu
 apparet possessionē fuisse deterioratam,
 & sic quod interest confraternitati non
 stare amplius in locatione siue contractu
 M emphy-

26 emphyteotico, cum passa fuerit t̄ damnum & interesse, quo casu impeditur purgatio moræ, Cagnol. post alios in d. l. si quis maior. col. 25. nu. 155. C. de transact. Ruy. conf. 74. col. pen. lib. 5.

27 Quarto, quia in supradicto instrumento aderat t̄ clausula resolutiua cōtractus, quæ impedit moræ purgationem. Rom. conf. 427. col. 2. Afflict. dec. 174. num. 3. & officiales confraternitatis professi sunt nolle amplius habere dictum Philippum pro emphyteota. Veron. caut. 135. tu scis. Dec. con. 138. col. 2. & con. 146. col. 3. com. opi. vt per eundem et Dec. con. 160. col. fi.

28 Quinto, quia etiam t̄ in contractibus nominatis frangenti fidem fides est frangenda, quando sunt correspectiui. l. cum proponas. C. de pact. & ibi Dec. Fely. in c. peruenit. il secondo. col. 2. & seq. de iure iuran. & maximè quando non seruatur t̄

29 substantiale pactum, quod dedit causam contractui, quia si non t̄ impletur debito loco, modo, & tempore, rescinditur contractus. l. cum te. C. de pact. inter empto. & vendi. & per viam t̄ exceptionis, & per viam actionis. Crauet. latè con. 192. in fi. lib. 1. & consi. 299. col. 1.

Præterea dato, quod mora purgari posset non obstantibus omnibus supra allegatis, hoc tamen circa tempus ex communi sententia remittitur t̄ arbitrio iudicis, vt in principio dicebā, qui iudex nūquam arbitraretur posse moram purgari ultra annum in instrumēto conuentum per alium annum, sed arbitrari debet intra modicum t̄ tempus, quod tamen tempus non excedat, immo non ascendat ad alium annum ultra conuentum, sed ad aliquot menses, hic autem est transactus annus, & ultra, meritò mora purgari non potest.

Ad contraria respondebam, & primò dum dicebatur esse in arbitrio iudicis, n-
34 tra quantum tempus possit mora purgari, quia prædicta intelligi debent t̄ in instrumentis simplicibus, in quibus non interuenerint iuramentum clausulæ resolutiue contractus, & alia quæ interuenerunt in instrumento, de quo agitur, ita communiter tradunt omnes Doct. in d. l. insulam. ff. de verb. oblig. & in l. si quis maior. C. de transact. nec dissentit Ceph. d. consi. 25. lib. 1. & ita profectò est intelli-

gendus Clar. in §. emphyteosis. quaest. 9.

Secundum fundamentum non obstat, dum ex Alex. in d. l. insulam. nu. 17. dicebatur, in emphyteosi ecclesiastica pos-

35 se moram purgari, cum t̄ ecclesia non sit prona ad pœnas. c. tuā. extr. de pœn. quod que confraternitas ista diceretur locus pius. neq; similiter obstant allegata in tertio fundamento, quia bene verum est, q̄ ecclesia non est ita prona ad pœnas, hoc

36 enim non negatur t̄ posse moram purgari, etiam vbi interuenerint prædicta clausulæ & iuramentum quo ad euitandas alias pœnas, non autem caducitatem, ita intelligi debet ca. tuam. de pœn. Alex. & Afflict. & alij in supra citatis locis. Castr. conf. 161. col. 1. & debent etiam intelligi

37 prædicta t̄ procedere in foro pœnitentiali, non autem contentioso. Alex. in d. l. insulam. col. antep. Rom. conf. 427. vers. secundò iurauit. & sing. 457. Dec. conf. 452. col. 3. & nouissimè Anton. Gabr. in tract. com. opin. conclu. 1. vers. tenendo tamen

primam opinionem. lib. 3. in tit. de transact. vbi in vers. superius dicit in casu. d. l. si quis maior. etiā t̄ de iure Canonico impediri moræ purgationem allegat Corn. con. 121. col. 3. vol. 1. & con. 40. col. fin. lib. 4. Dec. con. 452. col. 1.

Non obstat vltimo loco decis. Guido. Pap. & Ceph. conf. 25. lib. 1. in dubio vide-

39 licet esse pronuncianum, ex stylo t̄ moram purgari posse, quia Guido Papæ loquitur de stylo illo locali, qui stylus non fuit probatus in casu nostro. vltèrius in casu suo non fuerant adhibita iuramentum & clausulæ quæ fuerunt adhibita in

instrumento, de quo agimus, præsertim clausula annullatiua & resolutiua contractus, & declaratio officialium confraternitatis profitentium, nolle ipsum Philippū amplius habere pro emphyteota:

40 eo enim t̄ casu nec est Ceph. d. con. 25. negat impediri moræ purgationem, vt est videre in dicto consilio. in casu autem nostro omnia prædicta interuenerunt, & vltèrius quia confraternitas fuit damnata

passa ultra alia allegata in fundamentis pro confraternitate per me factis, ad quæ me refero, & in omnem euentum cessant omnes difficultates, cum confraternitas

41 t̄ ista non dicatur locus pius & ecclesiasticus, vt ex Antonio Gabriele nouiter deduce-

deducebam, & ultra eum idem latissimè tenet Tiraquel. in tractat. de pia caus. in præfat. in vers. contrarium tamen tenet, &c. manu Ser Hieronymi Eusebij, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio quando sit de aliqua persona, videtur dicta persona approbata, hoc tamen procedit, quando quis simpliciter citat, non autem quando quis citatur, quatenus sua putauerit interesse, & num. 3. quia per dictam citationem citati non releuantur ab onere probandi, & nu. 4.
- 2 Citationis prædictæ formula.
- 3 Citatio debet fieri si tua putaueris interesse, quando non vis approbare personam citati.

ARGVMENTVM.

¶ Citandus non est quis simpliciter, ne approbes personam citati, etiam quod non docuerit de interesse, sed citatio est fienda conditionaliter, videlicet quatenus tua putaueris interesse.

DECISIO XCI.

REVERENDISSIMVS Episcopus Auximanus, & commendatarius Abbatie Sancti Ioannis castri Plagarij, comitatus ciuitatis Perusie, donauit fructus quarundam terrarum dictæ Abbatie cuidam domino Eufrosino de Perusia pro seruitijs ab eo receptis, cumque dictus dominus Eufrosinus citari fecisset coram me colonos dictarum terrarum, citari etiam fecit filios & heredes Bald. de Caulis de Perusia pro omni eorum iure & interesse, & quatenus eorum interesse putauerint dicti heredes dicentes Reuerendissimum commendatarium non potuisse fructus dictarum terrarum alijs concedere, asserentes per prius habuisse in affectum omnes fructus dictæ Abbatie, dicebantque non teneri ad docendum de aliquo interesse, cum per citationem de ipsius factam fuerint eorum personæ in iudicio firmatæ & approbatæ. Innoc. in c. cum inter, extra de excep. Bal. in l. fi. C. de edict. diui. Adr. tollen. de qua formula de edict. diui. Vestr. in prax. Roman. citationis tradit Vestr. in prax. Roman. Cur. c. 4. lib. 4. nu. 8. Alex. in l. testamenta

omnia. C. de testa. Dominus Petrus Iacobus Amerigus procurator dicti D. Eufrosini replicabat prædicta procedere, & quando dicti heredes fuissent simpliciter citati, non autem cum conditione illa, quatenus eorum interesse putauerint, nam per talem citationem non releuantur citati ab onere probandi, allegauit Ang. Aret. in §. quadrupli. nu. 44. ver. & aduersus. In situ. de actio. vbi in terminis dicitur, sumas tu cautelam, quando non vis habilitare personam ab onere probandi de interesse, citari & facias non simpliciter, sed sub conditione, quatenus sua putauerit interesse, quia tunc citatus ille tenetur docere de interesse. Cumque doctrina illa Aretini esset in terminis, secundum eam pronunciaui, videlicet stante illa citatione conditionali dictos heredes Baldi de Caulis non esse audiendos, nisi docuerint de eorum interesse, manu Ser Cæsaris Paulini, Perusini nota. Curi. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Alimentorum fauore possunt heredes in solidum conueniri, quod quomodo procedat, declaratur infra, nu. 14. & 15.
- 2 Debitor liberatur per solutionem ab alio factam creditori, declaratur infra, nu. 16. 17. & 18.
- 3 Alimentorum præstatio dicitur minus grauis heredi, quando ille, cui alimenta sunt præstanda, habitat cum herede, & nu. 4.
- 5 Testatoris mens est seruanda.
- 6 Testatoris mens dominatur in testamento, & omniaregit.
- 7 Alimenta si fuerint relicta vidue intra annum luctus, & illa aliunde habuerit alimenta, nihilominus potest petere alimenta, & nu. 8. & hoc maximè procedit, quando alimenta debentur ex vltima voluntate, & nu. 9. 10. & 11.
- 12 Thobias Nonnius Iurisconsultus Perusinus Authoris præceptor.
- 13 Alimentarius debet operari ad commodum heredis, quando alimenta debentur iure actionis, secus quando debentur officio iudicis, vt in vxore qua tenetur operari viro, & non potest petere alimenta præterita, quando aliunde fuerit alimentata.
- 19 Mulier, neque alius non potest habitare cum diuersis heredibus seorsim habitantibus.
- 20 Alimenta quod præstentur in domo, intelligitur id esse in habitatione, & nu. 21.
- 22 Alimentarius non tenetur moram trahere cum heredibus, quando dicti heredes diuiserunt.

ARGUMENTVM.

7 Multa circa materiam alimentorum hic pertractantur, & principaliter quando alimentarius habuit aliunde alimenta, & quando dicta alimenta debentur iure actionis, secus quando debentur officio iudicis, & alimentarius non tenetur operari, quando ei debentur iure actionis, nec tenetur habitare cum heredibus, quando diuiserunt, & declaratur quando heredes possint in solidum conueniri ratione alimentorum, & quando debitor liberetur per solutionem ab alio factam.

DECISIO XCII.

MAGNIFICA Domina Margarita de Oddis de Perugia, in eius testamento instituit heredes vniuersales Mariottum Boncambiū, & Appeninum eius nepotes ex filia, in quo testamento legauit domina Nicolæ Bernardini de Como eius famulæ victum & vestitum, donec steterit in domo dictorum hæredum, & quatenus cum eis commodè morari non posset, reliquit pro alimentis quolibet anno salmas duas grani, & barilia octo vini, mortua dicta testatrice heredes prædicti diuiserunt hereditatem, & Appeninus remansit in domo testatricis, cum quo remansit etiam dicta D. Nicola, quæ fuit alimentata per dictum Appeninum per 13. annos, modò ipsa Nicola agit contra dictum Mariottum pro medietate sibi tangente dictorum alimentorum, ipse Mariottus excipiebat actionē istam non competere dictæ mulieri, cum habuisset alimenta, sed ipsi Appenino allegabatur, glo. in l. 2. C. de hæredit. act. vbi dici videbatur ¹ favore alimentorū, heredes posse in solidum conueniri.

Secundò mouebātur per reg. l. soluendo. ff. de neg. gest. vbi probatur debitor ² rem [†] liberari per solutionem ab alio factam creditori, concordat Afflict. decis. 130. num. 25.

Tertiò dicebant dictam aatricem non posse obtinere, cum nō permanserit cum heredibus iuxta formam testamenti, ad not. per Bar. in l. Caio. §. Imperator. ff. de alim. & ciba. leg. quæ verba sunt apposita ad fauorem hæredum, cum ibi stando di-

³ catur [†] minus grauis præstatio alimentorum. Alexan. consi. 100. in principio, lib. 1. & consi. 178. col. 2. lib. 6. præstantur enim ⁴ cum [†] minori sumptu, vt latissimè & doctè post Ang. Anchar. Soc. Bertran. Corn. Pic. & Ruin. tradit Rolan. à Valle, consi. 22. circa primum. num. 9. lib. 1.

Ad fauorem ipsius aatricis ego confide-
rabam infra scripta.

Primò, dispositionem testatricis esse omnino seruandam. l. 1. C. de sacrosanct. eccle. ⁵ [†] l. in conditionibus. ff. de condi. & demonstra. §. disponat. in Auth. de nupt. ⁶ mens enim testatoris dominatur [†] in testamento, & omnia regit. Soc. Iun. consi. 1. num. 8. consi. 75. nu. 11. con. 110. num. 10. & num. 40. lib. 1.

Secundò, quæstio nostra videtur in terminis decidi per Bal. in l. de alimentis. C. de transact. quem sequuti fuere Castrensis & Alex. & ibi signanter Deci. nu. 6. dicentes, quod si vidua, cui debentur ⁷ alimenta ab heredibus mariti intra annum luctus, aliunde habuerit alimenta, poterit tamen petere alimenta ab heredibus, & licet Dec. impugnet Bal. in alimentis præteritis quæ debentur ex dispositione legis, prout loquebatur Bal. quando tamen sumus in alimentis debitis ex dispositione hominis, Dec. approbat Bal. quòd possunt ⁸ peti, etiam [†] quòd aliunde habuerit alimenta, & magis in terminis hoc deducit Ruy. consi. 81. pro clara. num. 5. lib. 2. vbi expressè dicit, quòd quando alimenta ⁹ debentur ex vltima [†] voluntate, possunt peti, etsi quis alimenta aliunde fuerit consecutus. allegat. Bar. in l. libertis quos. §. 1. ff. de alimen. & cibar. legat. Castrensis. in l. diuortio. in princ. ff. solu. matri. & alia de quibus per eum. Alimenta autē huic mulieri debentur ex dispositione hominis nempe testatricis, consequenter sumus in casu, quòd possint peti, licet ab alijs ¹⁰ fuerit [†] alimentata, cum præsertim non possit assignari differentia inter casum supra à Doct. propositum, & nostrū, de quo agimus. arg. l. à Titio. ff. de verb. oblig. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupill. l. quamuis. C. de imp. & ali. sub.

Hanc eandem opinionem quod alimenta præstita possunt peti, etsi alimentarius aliunde fuerit alimentatus, [†] voluit Ruy. consi. 36. col. si. lib. 3. Io. de Ana. cum

cum addi, Bolognin. consi. 54. visis his. & nouissimè nunquam satis laudatus præceptor meus † Thobias Nonnius consi. 85. iuri. nu. 4. & seq. vbi num. 7. dicit, quod quando alimenta debentur iure actionis, vt in casu nostro, tunc alimentanda † non tenentur operari ad commodum hæredis, 22 secus dicit esse in vxore & alijs quibus debentur alimenta officio iudicis, quia si aliunde similes personæ habuerint alimenta, non possunt ea petere, & tenentur operari.

Contraria non obstant, quia gloss. in l. 2. C. de hæredi. acti. non dicit † quod hæres possit in solidum conueniri ratione alimentorum, sed quod testator vel iudex † potest decernere quod vnus hæres præstet tantum modo alimenta, ratione maioris commoditatis, ita Bart. docet in d. l. 2. C. de hæred. acti.

Neq; etiam † obstat regul. 1. soluendo ff. de nego. gest. quia tunc procedit, quando interest creditoris solutionem fieri, quod tripliciter † euenire potest, vt tradit glo. in l. cum pecuniam. in fin. ff. de nego. gest. huius mulieris autem non interfuit, cum nihilominus fuisset alimentata à dicto Appenino, ergo, &c.

Præterea regula illa procedit, quando † apparet de intentione soluentis, animo liberandi eum pro quo soluit, vt in dictis iuribus probatur, quæ intentio non apparet in casu nostro.

Minus obstat quod non habitauerit cū ambobus hæredibus, quia hoc non euenit culpa sua, sed culpa dicti Mariotti, qui noluit cohabitare in domo ipsius testatris, & impossibile erat vno & eodem tempore dictam mulierem † in diuersis domibus cum dictis hæredibus seorsum habitantibus commorari, ita in terminis tradit Ruyn. con. 80. pro clara intelligentia. num. 3. lib. 2. & consi. 81. in quaestione. num. 11. & 12. lib. 2. Rolan. à Valle, consi. 22. num. 14. & 15. lib. 1. Dum enim testatrix dixit quod alimenta præstentur in domo † sua, intellexit de habitatione. l. lex Cornelia. §. domum. ff. de iniur. aliàs sequeretur, quod si hæredes non habitarent in domo † testatoris, quod in illa essent † præstanda, quod esset absurdum & contra mentem testatris, qui sic voluit favore heredum, non habendo respectum ad domum ma-

terialiter sumptam, & nouissimè Menoch. in tracta. de arbi. iud. casu 170. lib. 2. cent. 2. nu. 12. recenset multos casus, quando alimenta debeant præstari extra domum non obstante dispositione testatoris, inter quos numero 16. recenset, quando hæredes diuiserunt, † prout euenit inter suprà nominatos hæredes.

Sententiaui igitur contra dictum Mariottum, & ad fauorem dictæ Nicolæ, ipsum videlicet teneri ad præstationem æstimationis alimentorum tresdecim annorum præteritorum, quæ alimenta re vera debentur ipsi mulieri, cum præsertim per testatricem non fuerint simpliciter amore Dei gratis ei relicta, sed ex causa onerosa nempe obseruitia præstita, manu Ser. Cæsaris Paulini, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio sicut valet si fiat particularibus personis, ita & multo magis si fiat ecclesie, & numero 2.
- 3 Donare eius bona & semetipsum dicere vnusquisque potest pio loco.
- 4 Donatio prædicta valet etiam quod donans non efficiatur monachus, & nu. 5.
- 6 Donatio quæ fit ecclesie, dicitur Deo consecrari.
- 7 Donatio quæ fit ecclesie non debet improbari, cum omnia Dei sint.
- 8 Donatio omnium bonorum, an subsistat fauore ecclesie.
- 9 Donatio facta ecclesie valet, et si fuerit facta calore iracundie, dummodo tamen donans non fuisset à mente alienatus, & num. 10.
- 11 Donatio in dubio non præsumitur etiam fauore ecclesie.
- 12 Inclaris non est opus coniecturis.
- 13 Alienatio quatuor modis in iure capitur, propriè, impropiè, & impropiè, & num. 14.
- 15 Alienatio rei ecclesie requirit causam necessitatibus.
- 16 Alienatio prædicta debet asserre vtilitatem ecclesie, puta quod res alienanda asserret incommoditatem ecclesie, & num. 17. vel quod esset damnoxa ecclesie magis quàm vtilis, & num. 18. vel pro redemptione captiuorum, & num. 19. & de his causis debet constare per publicum instrumentum, & nu. 20.
- 21 Alienatio prædicta vt valeat, requiritur tractatus & congregatio ad sonum campanæ.
- 22 Antiquior debet proponere, & petere suffragium ab omnibus super re alienanda, & num. 23. debet confici publicum instrumentum ad hoc particulari-

particulariter tendens, quod instrumentum debet precedere segregatum, & numero vicesimo quarto.

- 25 Alienationis predicta forma.
- 26 Alienatio etiam predicta, vt valeat requiritur consensus Capituli siue confraternitatis, qui quidem consensus debet praestari in continenti ex interuallo: requiritur etiam expressio nominum singulorum, & num. 27. & subscriptio, num. 28. Auctoritas Episcopi, numer. 29. cum causa cognitione, numer. 30. nec valeret consuetudo quod huiusmodi auctoritas non praestaretur, nec contra hoc potest praescribi, nu. 31. & nisi seruetur supradicta solennitates, alienatio non tenet etiam quod fuisset facta ab omnibus hominibus ecclesiae siue confraternitatis, & nu. 32.
- 33 Syndicus etiam ecclesiae siue confraternitatis habens amplam auctoritatem alienandi, non potest alienare, nisi interuenientibus supradictis solennitatibus, quod procedit licet syndico fuisset data generalis auctoritas, vt supra dixi, & nu. 34.
- 35 Alienatio rerum confraternitatis non requirit tot solennitates, quando sunt confraternitates laicorum, secus quando sunt loca pia, & numero 36.
- 37 Alienatio rerum prophanarum vniuersitatis, vt subsistat, debet fieri hominibus congregatis in loco solito, & ad sonum campanae, & nu. 39.
- 38 L. fin. C. de vendi. rerum ciuit. lib. 11. licet loquatur in venditione, habet tamen locum in qualibet alia alienatione.
- 40 Donatio non reuocatur ob iactationes, nisi fuerint proposita iudicialiter ante mortem donantis, & probata.
- 41 Donationem ius reuocandi non competit heredibus, nisi donans in vita iudicialiter porrexerit querelas, & probauerit, & nu. 42.
- 43 Ant. Gabr. locus aliter sentientis reprehenditur, & est magis communis opinio contra eum, & num. 44.
- 45 Confraternitas tunc dicitur pius locus, quando habet requisita à Felyn. in c. de quarta. extra de prescrip.
- 46 Donatio quadam dicitur sub conditione, quadam sub modo.
- 47 Donatio sub conditione non tenet, nisi conditione impleta.
- 48 Donatio sub modo valet à principio, & non reuocatur donec modus ille seruetur.
- 49 Donatio modalis quae fit particularibus personis, potest reuocari statim, quod non seruatur modus. Fallit quando donatur loco pio, quia nisi expresse fuerit conuentum, donatio non reuocatur, & num. 50. potest tamen agi ad interesse contra Ecclesiam, & nu. 53.
- 51 Rom. consi. 284. reprehenditur, & contra eum est communis opinio.
- 52 Cap. verum, extra de condit. apposi. declaratio.

ARGUMENTVM.

¶ Multa de donatione, quae fit ecclesiae, explicantur.

¶ Alienatio rerum ecclesiae & confraternitatis, quomodo fiat, & quibus solennitatibus, hic adeo plenè & abundè enarratur, vt in futuris locus iste, si fuerit ritè animaduersus & obseruatus, absq; nimio labore omnia doctè perficies.

¶ Traduntur quaedam succinctè de alienationibus rerum prophanarum vniuersitatum, ac confraternitatum, quae confraternitates aliquando dicuntur loca pia, aliquando non, secundum quod hic declaratum inuenies.

¶ Donationes non reuocantur ob ingratitude, neq; etiam ab heredibus donantis, nisi causa illa ante mortem donantis fuerint iudicialiter proposita & probata.

¶ Perutilia quaedam & scitu digna ponuntur de donatione conditionali & modalis, & qualiter & quando tales donationes reuocari possint cum pulcherrima declaratione, quod donatio modalis facta ecclesiae non reuocatur, etiam non seruato modo, licet contra ecclesiam possit agi ad interesse, quamuis sit secus in donationibus modalibus, quae fiunt particularibus personis.

DECISIO XCIII.

DOMINA Tisea Berardini ditto di Bascialupo de castro Preggi, comitatus Perusiae, titulo donationis inter viuos donauit fraternitati Corporis Christi dicti castri vnam petiam terrae, ea conditione adiecta, quod in suis necessitatibus teneretur ei subuenire, post mortem dictae Tiseae quidam magister Angelus Vrsini, & quidam Philippus remiserunt Simoni filio dictae dominae Tiseae dictam donationem pro quadam pecuniarum summa, extitit dubitatum an talis remissio siue donatio valeret, quandoquidem in processu probatur dictam donatricem conquestam fuisse, quod in eius aegritudine ei non subueniebatur per homines dictae confraternitatis, iuxta conuenta, & iactabat se velle dictam donationem reuocare.

Cumq; homines dictae confraternitatis instituerint iudicium coram me contra dictum Simonem, & causa fuisset instructa, & per me in ea sententiatum, pro-

ut in

ut in cedula, tandem aperui sententiam ad fauorem dictæ confraternitatis, & contra dictum Simonem, nõ obstante remissione eidem Simoni facta per duos homines supra nominatos dictæ confraternitatis, ac iactationibus factis per dictam Tiseam, se velle dictam donationem reuocare.

Cuius mea sententiæ fuit solidissimum fundamentum, quia quemadmodum ¶ valet donatio facta particularibus personis, tot. tit. ff. & C. de dona. ita ¶ pariter & multo magis quis potest donare Ecclesiæ. l. iubemus nulli. §. 1. C. de sacrosan. eccle. ¶ vnusquisque enim ¶ potest pio loco se & sua bona donare. auth. ingressi, & auth. si qua mulier. C. eo. ti. c. si qua, & c. ga ingredientibus. 29. q. vlt. c. in præsentia. vbi Docto. extra de prob. quod ¶ procedit etiam si donans non efficiatur Monachus. glo. in c. vt lex continentia. in ver. professi. 27. q. 1. ergo multo fortius poterit donare sua ¶ sine se, arg. c. cui licet. de re. in 6. & quicquid donatur ¶ ecclesiæ, dicitur Deo consecrari, & ad diuinos vsus deputari, cap. mancipijs, & c. sequent. de rerum permu. ¶ & talis donatio ¶ non debet improbari, cum omnia Dei sint. c. tua. ext. de decim. quæ conclusio absque dubio procedit in casu nostro, cum fuerit facta donatio rei particularis, & non omnium bonorum: est enim controuersi iuris apud Doct. an ¶ donatio omnium bonorū ¶ subsistat etiam fauore Ecclesiæ, vt est videre apud Thiraquel. in tract. piæ caus. priuileg. centesimo, & adeo fauorabilis est ¶ donatio facta Ecclesiæ & pijs locis, vt subsistat, et si fuerit facta calore iracundiæ. c. sunt qui opes. 17. q. 4. gl. in c. dudū. in ver. calore. de conuers. coniuga. Roman. sing. 514. Fely. in c. Matthæus. nume. 2. extra de simo. dummodo tamen donans non ¶ fuisse alienatus à mente propter iracundiam. Felyn. in c. dilecti. num. 15. extra de except. in fin. Deci. in l. quicquid calore iracundiæ. numer. primo, & ibi Cagnol. numer. 24. ff. de reg. iur. & licet in dubio non presumeretur facta donatio etiam ¶ fauore Ecclesiæ. Alci. Respon. 38. in fi. Mennoch. in tractat. de arbit. iudi. casu 88. numer. 7. lib. 2. cent. 1. nos autem sumus in claris, ¶ & allegata non procedunt in casu ¶ nostro, argumen. l. continuus. §. cum ita. ff.

de verb. oblig. cum simil. cum expressè constet de donatione.

Cum ergo per dictam donationem dictæ confraternitatis fuerit ius irreuocabiliter quæsitum, non potuit ei fieri præiudicium per dictos duos supranominatos homines, qui absque aliqua autoritate pro parua pecuniarum summa remiserunt post mortem dictæ dominæ Tiseæ dictam donationem præfato Simoni eius filio.

13 Alienatio enim ¶ quatuor modis in iure capitur. Bal. in authen. hoc ius porrectum. col. 1. C. de sacrosan. eccle. Barba. conf. 15. colum. 13. lib. 1. & nouiter declarat Rebuff. in sua praxi. in compend. de aliena. rerum eccle. num. 6. & sequent. ¶ 14 proprijsimè, propriè, impropriè, & improprijsimè: sed quia huiusmodi remissio & retrodonatio concernit primum assumptum nostrum proprijsimè alienationis, cum per eam plenum dominium fuerit translatum, vel apta ad transferendum. l. 1. & ibi gl. ff. de fund. dotal. propter eà nulli dubium est huiusmodi remissionem non subsistere, cum plura requirantur ad eius validitatem, quæ non fuerunt adhibita in præsentis negotio.

Requirebatur enim primò ad validitatem huiusmodi ecclesiasticæ rei alienationem ¶ causa scilicet necessitatis. cap. sicut. 12. quæstion. 2. vel quòd per alienationem afferretur vtilitas ¶ ecclesiæ, capit. tua. de his quæ fiunt à prælat. vel magnæ ¶ incommoditatis, quia res quæ est alienanda ecclesiæ est ¶ magis damnosa quàm vtilis. c. sine exceptione. in fi. 12. quæstio. 2. vel pro redemptione ¶ captiuorum. l. sancimus. C. de sacrosanct. eccle. & de his causis vel earum altera debebat constare ¶ per publicum ¶ instrumentum, alioquin non credetur. Præpos. in c. non liceat Pappæ. 12. q. 2.

Secundò requirebatur tractatus, nam ¶ debet ¶ fieri congregatio ad sonum campanæ, vel alias vt moris est, quibus congregatis debet antiquior ¶ proponere vel prior. l. 2. C. de decurionibus. & petere ¶ suffragium ab omnibus super hac realienanda, de quo tractatu & inquisitione debet constare per publicum instrumentum ad hoc specialiter tendens, nec pro-

24 nec probaret $\dagger$ instrumentum alienationis, si diceret habito tractatu & colloquio nisi (vt supra dixi) praeceperet segregatum instrumentum tractatus. Alex. consi. 17. viso. col. 2. lib. 4. Feder. consi. 243. concessio. in fi. Castrenf. consi. 74. in facto. lib. 1. col. 2. Rebuff. in dicto compend. de alie. re

25 rum ecclesi. nu. 12. & nu. 13. vbi tradit $\dagger$ formam, quando debeat dictari instrumentum super tali alienatione post Specu. in ti. de locat.

26 Requirebatur tertio consensus $\dagger$ capituli & confraternitatis, qui debet incontinenti praestari, & non ex intervallo. Anton. de But. in c. cum vos de his quae fiunt a praeta. & doctè explicat Rebuff. in citato loco, nu. 15.

27 Quarto in dicto instrumento remissionis requirebatur expressio $\dagger$ nominum singulorum. Bar. in l. 1. ff. de alb. scriben. per l. fi. ibi sigillatim vnumquemque. C. de venden. reb. ciuit. lib. 11. Rebuff. vbi supra, num. decimo sexto. & nu. 17. dicit requiri $\dagger$ etiam subscriptionem.

29 Vltimo requirebatur licentia siue $\dagger$ auctoritas episco. auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccle. vbi Bal. quae auctoritas $\dagger$ debet praestari cum causa cognitione. Gemin. cons. 48. presbyter. col. 3. Rebuff. vbi supra, nu. 21. & ibi post alios dicit non valere consuetudinem, quod non $\dagger$ interueniat auctoritas praetati, nec potest praescribi contra huiusmodi consuetudinem.

Non igitur immerito dicendum est talem remissionem, donationem, & alienationem factam a dictis duobus hominibus dictae confraternitatis non subsistere, cum et si fuisset facta $\dagger$ ab omnibus hominibus dictae confraternitatis, non valisset non interuenientibus supra proxime enarratis requisitis, & quemadmodum omnes homines dictae confraternitatis, vt dicebam, non seruatis praemissis huiusmodi peragere non valissent, multo minus hoc facere potuerunt dicti duo homines ex semetipsis, licet fuissent syndici, & procuratores dictae confraternitatis.

33 Quia ad hoc vt procurator vel syndicus constitutus ab Ecclesia valeat $\dagger$ alienare, requiruntur omnes supradictae solennitates. Fede. de Sen. consi. 95. Abbas, & in indiuiduo tradit Bartho. Soc. consi.

52. viso instrumento syndicus. lib. 4. esset enim absurdum, quod similes personae possent alienare res ecclesiae non seruatis dictis solennitatibus, & habere plus auctoritatis, quam tota ipsa vniuersitas, nam & supra dictum consilium Socini in terminis in syndico alienante res Ecclesiae loquitur.

34 Immo non valeret $\dagger$ generalis auctoritas data dicto syndico. Deci. consi. 36. & pro tenui. col. 3. ver. 4.

Et si tu replicares omnia supradicta procedere in alienatione rerum Ecclesiae, non autem in alienatione rerum confraternitatis, in quibus $\dagger$ alienationibus non requiruntur tot solennitates. Bal. in aut. hoc ius porrectum. 2. col. versic. secundo. quero. vbi Castren. C. de sacrosanct. eccle. Felyn. in c. de quarta. col. 2. de praescrip. & in c. 2. fi. de foro comp. Paris. cons. 34. colum. 3. lib. 4. Anton. Gabriel. lib. commu. conclu. 6. in tit. de pia causa. conclus. prima. nu. 12.

36 Respondeo haec procedere quando confraternitas non haberet hospitalitatem, campanile, $\dagger$ & alia requisita, de quibus per Fely. in d. cap. de quarta. quae omnia cum habeat confraternitas ista, verè dicitur locus pius & ecclesiasticus, & de rebus suis, tanquam de Ecclesiasticis est iudicandum, vt ex Fely. paulò antè dicebam.

Præterea etsi confraternitas ista non diceretur locus pius, & consequenter in alienatione suorum bonorum tot solennitates non requirerentur, inficiari tamen non potest illam solennitatem potissimè requiri etiam in rebus prophanis vniuersitatum, quod videlicet fiat alienatio congregatis $\dagger$ hominibus in loco solito, & ad sonum campanae. l. fin. C. de venden. reb. ciuit. lib. 11. quae lex licet loquatur in venditione, habet tamen locum in qualibet $\dagger$ alia alienatione. Bal. in l. 1. in princ. ff. de magistr. cõuenien. & in l. ciuitas. ff. si cer. pet. Alex. cons. 1. lib. 4. & in puncto quod non valeat talis alienatio etiam in rebus prophanis $\dagger$ non seruata forma. d. l. fin. Tradit Ruy. consilio 175. visa donatione. lib. 1. vbi loquitur in proprijs terminis donationis.

Nec quicquam officium iactationes dictae mulieris velle reuocare dictam donationem, vt aliqui testes deponunt, quia iniuria

iniuria conquerebatur dicta domina Tifca, cum bene tractaretur in eius infirmitate: in processu enim probatur, quod transmiserunt quandam dominam Luctetiam ad eam custodiendam, quodq; ei omnia necessaria transmittabant, nec iactationes illæ sunt habendæ in consideratione, nisi quatenus iudicialiter fuerint expositæ & probatæ, † text. in terminis, licet vulgaris in l. fi. vers. ex his enim tantummodo. C. de reuocan. dona. neq; Simon filius, & hæres dictæ donatricis potest dictam donationem impugnare & reuocare, cum ius reuocandi donationes ob ingratitudines † non competat hæredibus. d. l. fi. C. de reuocan. dona. Soc. Iuni. consil. 89. num. 29. lib. 3. Rip. in d. l. si vnquam. colum. 75. C. de reuocan. dona. nisi tamen donatrix, siue testator iudicialiter ante eius obitum † causam ingratitudinis proposuisset, tunc enim illud ius competeret etiam hæredibus. Cornel. consil. 15. colum. fi. lib. 1. quæ causa ingratitudinis & inobseruantia, cum non fuerit proposita iudicialiter per dictam donatricem ante eius obitum, merito dictus Simon querelam proponere non potest, quicquid nouissimè dixerit Anto. Gabriel. lib. commu. conclus. 3. tit. de transact. conclus. 1. nume. 42. vbi dixit esse magis communem opinionem ius reuocandi donationem † ob inobseruantiam transire ad hæredes: quia perperam & transituè loquitur, & contra casum d. l. fi. C. de reuocan. dona. vt supra deduxi: nisi enim fuerit ante mortem iudicialiter proposita causa † inobseruantia, ius reuocandi donationes non competit hæredibus, & est magis communis & vera opin. vt ex Soc. Iunio. Cornel. & Rip. deducebam, vltra dicta diffusè per Tiraquell. in dict. l. fi. Cod. de reuocan. dona.

Non est omittenda alia principalis consideratio, quæ me induxit ad annullandam dictam remissionem faciendoin primis duo præsupposita.

Primum, quod ista confraternitas dicitur locus pius, ex quo habet † requisita à Felyn. in dict. cap. de quarta. extra de præscript. & licet non diceretur locus pius, negari tamen non potest, quin huiusmodi relicta dicantur ad pias causas,

Cornel. consil. 18. num. 15. lib. 4. Paris. consil. 34. colum. 2. in fi. lib. 4. Anto. Gabriel. vbi supra.

Secundum præsuppositum sit, quod quædam dicitur donatio † sub conditione, quædam verò sub modo.

Donatio sub conditione non tenet, nisi adueniente conditione, † siue ea impleta. l. qui hæredi. §. vltimo. ff. de condi. & demonstra.

Donatio sub modo † valet à principio, & non reuocatur donec modus ille seruetur. l. 1. & 2. C. de dona. quæ sub modo, & rectè explicat elegans gloss. in c. verum. extra de condit. appos. vbi adaptando ad casum nostrum dum in donatione dicitur quod præstentur alimenta, vel consimile aliquid fiat, dicitur donatio sub modo, vt ibi d. gloss. quemadmodum donatio ista dum conuenit cum hominibus dictæ confraternitatis, vt ei subueniretur in eius necessitatibus, sed non conuenit in euentum non seruati modi, quod donationem reuocare posset, quo fit coniunctis nunc duobus præsuppositis, quod videlicet donatio ista fuerit facta ad pias causas & sub modo, non tamen habita protestatione, quod non seruato modo ei liceret dictam donationem reuocare, quod inquam nõ licuerit ipsi mulieri neq; Simoni eius filio, & hæredi dictam donationem reuocare.

Nam licet quando particularibus personis fit donatio sub modo, absque alia conuentione possit donatio reuocari, quando modus † non seruatur. l. 1. & 2. C. de donatio. quæ sub modo: secus tamen est, quando donatio fit loco pio, quia nisi expressè conuentum fuerit de reuocanda donatione in euentum modi † non seruati, donatio reuocari non potest. text. in terminis in dicto cap. verum. extra de condi. apposi. Didac. Couarru. post alios quos allegat lib. primo variar. resolu. cap. 14. numero sexto. vbi reprehendit Rom. aliter tenentem consilio 284. & contra eum † hodie est communis opinio per text. in dicto capit. verum. extra de condit. apposi. cuius textus decisio ad confraternitatem istam adaptari † posse arbitror.

Bene tamen potest agi contra ecclesiã ad interesse non seruati † modi, vt tradit

N

gloss.

gloss. Abb. & Praposi. in d. cap. verum. Castrenf. in l. 1. 2. colum. ff. de donatio. Socin. in l. quibus. §. Termilius. ff. de conditio. & demonstratio. Couarru. in suprâ citato loco, num. 6. sententiaui, vt dicebam, pro dicta prima donatione ad fauorem dictæ confraternitatis, & contra dictum Simonem, manu Ser Ioannis Thadei de Thadeis, Perusini Notarij Curialis patrocinate pro dicta confraternitate D. Rodulfo Calidonio Perusi. Causidico. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Emphyteota potest expelli de re emphyteotica, si in ea malè versatur.
- 2 Emphyteota tunc dicitur malè versari in re emphyteotica, quando incidit arbores fructiferas, & nu. 5. ex incisione enim arborum res locata fit deterior, & num. 3. & res deteriorata non dicitur reddita, & num. 4.
- 6 Auth. qui rem. C. de sacrosan. eccle. licet loquatur in emphyteosi ecclesiastica, extenditur tamè ad emphyteosim priuatorum, & ad vsufructuarium, & num. 3.
- 8 Arbores fructifera quod possint incidi ab emphyteota, non valet conuentio.
- 9 Emphyteota ad hoc vt possit priuari, tria requiruntur, primum deteriorationē esse in ipsa proprietate, num. 10. Secundo, quod deterioratio fuerit facta per dolum malum, latam, vel leuem culpam, non autem leuissimam, num. 11. Tertio, deteriorationem esse notabilem, & num. 12.
- 13 Emphyteota non potest expelli à re emphyteotica ob incisionem arborum, quando loco incisarum alia surrogantur, & numero 19. exemplum ponitur sub nume. 14. 15. 16. & 17. & hæc omnia habent locum etiam in fundis priuatorum.

ARGVMENTVM.

Hic satis plane expeditur emphyteotam, tam Ecclesiæ, quam priuatorum posse priuari re emphyteotica ob incisionem arborum, quod tamen non procedit, quando loco incisarum arborum alias arbores replantasset, prout latius in Decisione continetur.

DECISIO XCIII.

OMINA Aurelia de Gratianis de Perusia locauerat in emphyteosim quandam vineam vetustam cum quibusdam arboribus inibi existentibus

Bartolo Iacobi de Castro Sanctæ Agnetis comitatus Perusiæ, mortua dicta Aurelia Caesar eius filius egit contra dictum conductorem pro recuperatione dictæ terræ ob incisionem quarundam arborum, & displantationem vineæ.

Pro parte rei conuenti fuit probatum plantationem nouæ vineæ, & ob id dicebant, non incidisse in commissum, licet enim conductor siue emphyteota possit expelli de re locata, si in ea malè versetur. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locat. auth. qui rem. C. de sacrosan. eccle. l. x. dem. vbi Bal. C. locati. Ias. conf. 17. col. 1. lib. 1. & in l. diuortio. §. si fundum. ff. sol. matr. cū latissimè adductis à Mennoch. in tract. de arb. iud. casu 78. lib. 2. cent. 1. & est communis opinio, vt per Iul. Clar. in quaest. 26. lib. 4. §. emphyteosis. versic. hinc infertur, & tunc vtique quis dicatur malè versari, t quando incidit arbores fructiferas, prout euenit in casu nostro. d. §. si fundum. Tiraquell. latè in tract. de retract. §. 3. glo. 1. num. 13.

Cum ex huiusmodi incisione dicatur t res locata deterior fieri. Bart. in d. §. si fundum. & propterea res locata, quæ debuit reddi t propter dictam deteriorationem non dicatur reddita. l. 3. §. res reddita. ff. commod. Ruyn. conf. 58. quia locator. num. 1. lib. 1. & tunc vtique t dicatur res non reddita, & emphyteotam malè versari in re locata, quando incidit arbores, ob quam incisionem potest expelli. l. si merces. §. culpa. ff. loc. l. si colonus. ff. arb. furt. cas. & in emphyteota Ecclesiæ est text. in terminis. in d. auth. qui rem. C. de sacrosan. eccle. t qui text. licet loquatur in emphyteota Ecclesiæ, extenditur tamen etiam ad emphyteotam priuati, secundum Paul. de Castren. in d. auth. qui rem. & Doct. communiter in dict. §. si fundum. cum alijs adductis à Ruyn. in d. conf. 58. num. 4. lib. 1. & Iul. Clar. in lib. recep. senten. in d. §. emphyteosis. q. 26. vbi similiter dicit, habere locum tam in emphyteosi ecclesiastica, quam seculari, vbi nu. 5. extendit etiam ad t vsufructuarium, immò non t valet expressa conuentio, quod liceret emphyteote omnes arbores fructiferas incidere, vt nouissimè post alios deducit Iulius Scarlattin. in quadam allegatione, num. 16.

ñim. 16. impressa in quæstionibus familiar. Anchar. Nouell. post quæst. 52.

Hæc tamen non ita absolutè sunt intelligenda, † cùm tria principaliter requirantur ad hoc, vt huic priuationi sit locus.

10 Primùm † requiritur, deteriorationẽ esse in ipsa proprietate, non in fructibus.

11 Secundò, per dolum † malum, latam culpam, vel leuem, nõ autem leuissimam fuisse factam deteriorationem.

12 Tertiò, notabilem † esse deteriorationem, ita Bald. in d. auth. qui rem. nu. 2. C. de sacrosan. eccles. Ias. conf. 17. nu. 2. lib. 1. Mennoch, in tract. de arbitr. iud. casu 78. num. 6. lib. 2. centu. 1. & ante eum diffusè idem tenet Tiraquell. in tracta. de iud. in reb. exig. in 56. declara.

Quartò, vltra prædictos Doct. (& infra scripta decidunt in terminis casum nostrum) propter incisionem arborum emphyteota † non potest expelli à fundo emphyteotico, quando loco incisarum arborum alias arbores subrogasset. Ang. in borum alias arbores subrogasset. Ang. in l. si colonus. ff. arbo. fur. cæf. & l. in fraudem. §. conductor. ff. de iur. fisc. Castren. Ang. Rapha. Alex. & Ias. in l. diuortio. §. si fundum. in secunda limitatione. ff. solu. matrim.

In processu autem clarè constat fuisse supplantatas vineas & alias arbores per conuentum, consequenter propter incisionem prædictam non potest molestari dictus reus conuentus, cùm præsertim non fuerit plantata minor quantitas vineæ & arborum, quàm per ipsum fuerit euulsa & displantata: tunc etenim prædicta limitatio non subsisteret, quando † ille extirpasset, puta quinquaginta arbores & loco ipsarum quadraginta vel viginti-quinq; replantasset, vel duas eminas vineæ euulisset, & vnam eminam denuo plantasset, adeo quòd etsi deficeret vna tantùm arbor, quæ non fuisset reposita in locum eiectarum arborum, vel minima † particula vineæ, non æquiualeanti priori vineæ & prioribus arboribus posset expelli arbitrio tamen iudicis, qui circumspicere debet qualitatem arborum euulsarum, puta si essent quercus viginti & supplantasset decem fructiferas & domesticas arbores, quæ decem † arbores possunt esse magis conferentes fundo, quàm illæ viginti quercus, sic bonus iudex arbi-

17 trabitur, † an vinea euulsa esset adeo vetusta, quòd parum aut nihil vtilitatis afferret, & magis vtile esset domino habere minorem quantitatem vineæ fructiferam, quàm magnam quantitatem parui aut nullius fructus, & optimè conferunt huic opinioni & declarationi scripta nouissimè per Mennoch. post alios ibi relatos in dicto casu 78. num. 8. lib. 2. centu. 1. & hæc omnia habent locum in locutionibus, ac non solùm in fundis emphyteoticis † ecclesiasticis, sed etiam prophanis.

18 Verùm quia dictus conductor non curabat permanere in dicta conductione, sed tantummodò optabat sibi refici melioramenta, si qua existerent, propterea sententiaui ipsi esse reficienda melioramenta liquidanda, & nisi conductor contentus fuisset recuperare solùm melioramenta, pro ipso conductore sententiam protulisset, † non incidisse in commissum rationibus & causis, de quibus supra, manu Ser Octauiani Aurelij, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Proxenetæ tunc admittitur, quando à partibus ita foret conuentum, & multo magis in causa dotis, & num. 2.
- 3 Proxenetæ in causa dotis admittuntur ad probationem dotis constituta, etiam partibus non consentientibus secundum Ruy. & nu. 9. sed contra, vt infra, nu. 14. 18. 19. 23. 32. 33. & 34. vbi de magis commu. testatur.
- 4 Testes inhabiles admittuntur ad probandum matrimonium, sic videntur admitti ad probandam dotem, tanquam sequela matrimonij, & nu. 5. sed contra vt supra.
- 6 Confessio licet non probet fauore absentis, probat tamen fauore dotis, & nu. 7.
- 8 Dotis fauore verba enunciatina probant, & num. 13.
- 10 Testis mediator admittitur in odium simoniaci, ita deberet admitti fauore dotis, sed contra, nu. 11. & 12.
- 15 Statutum siue lex generaliter loquens comprehendit etiã causam dotis, si in eo casu, de quo loquitur, dos non inueniatur particulariter priuilegiata.
- 16 Dos non est priuilegiata in materia probationum.
- 17 Testis mediator admittitur in crimine simonia.

- 20 Dotalia instrumenta vel Scripturas non confici, non est verisimile.
- 21 Dos siue magna sit, siue parua, dicitur res maximi momenti, attenta qualitate personarum, cum sit patrimonium mulieris, & num. 22.
- 24 Testes inhabiles speciali fauore matrimonij admittuntur, & num. 25.
- 26 Matrimonium potest stare sine dote.
- 27 Cap. 1. de testib. in 6. declaratio.
- 28 Testes inhabiles in crimine simoniae admittuntur, cum timore pœnæ secretè eorum negocia pertractent.
- 29 Testes inhabiles admittuntur, etiam quando verisimiliter alij testes non reperiuntur.
- 30 Dotis promissio est actus licitus, ideo debent adhiberi testes habiles, siue instrumenta confici, & est noua ratio Authoris, & num. 31.
- 35 Proxenetæ tunc admitterentur fauore dotis, quando adesset alius testis idoneus, & est noua distinctio Authoris, & num. 36.
- 37 Testi integra & bona vita est standum.
- 38 Testes mediatores etiam Sacerdotes repelluntur, licet fauore dotis deponerent.
- 39 Promissio vnaqueq; intelligitur de minori summa, Fallit, quando promissio fieret fauore dotis alternatiuè, quia intelligitur de maiori summa, & num. 40. & 41.

ARGUMENTVM.

¶ Resoluitur in presenti decisione contra opin. Ruyn. & multorum, proxenetæ & mediatores, licet Sacerdotes, non esse idoneos testes in causa dotis, secundum magis commun. opin. quæ nouis rationibus conualidatur, & noua distinctio in hac materia affertur.

¶ Demonstratur demum, alternatiuam promissionè, licet regulariter de minori promissione intelligi debere, secus tamen esse fauore dotis, & in discursu decisionis multa notanda inuenies in materia simoniae, & noui quidam intellectus afferuntur.

DECISIO XCV.

LAZARVS Matthæi de terra Gualdi, & maritus donnae Diacintæ ex ciuitate Nuceria, egit contra dominum Ioannem Cerretanum Priorem Ecclesiæ Cathedralis dictæ ciuitatis pro florenis septingentis à dicto domino Ioanne, ipsi Lazaro pro dote dictæ donnae Diacintæ promissis, ad quod probandum induxerunt tres testes Clericos, ex aduerso pro parte dicti domini Ioannis negabatur dictam promissionem dotis,

dictisque testibus non esse fident adhibendam, cum sint proxenetæ, & mediatotes, ac attinentes dicti Lazari, & non affirmatiuè deponant de florenis septingentis, sed huiusmodi sermone vtantur, (Io Giouanne gli darò per dote à donna Diacinta seicento o settecento fiorini.) quæ donna Diacinta, vt à partibus audiui, erat filia spuria dicti domini Ioannis Prioris, & dictus Lazarus obtinuit à domino Prouicario Reuerendissimi Episcopi Nucerni sententiam ad sui fauorem pro septingentis florenis, & introducta causa coram me, & lata sententia, prout in cedula, iuxta stylum huiusmodi Curia, pro parte dicti Lazari instabatur pro confirmatione dictæ sententiæ, pro parte uero dicti domini Ioannis Prioris instabatur pro reuocatione, & pluries discussa causa tota difficultas ad duo reducebatur.

Primò, an dictis testibus mediatoribus esset omnimoda adhibenda fides, ex quo maximè erant etiam coniuncti dicti Lazari, prout in processu probatur.

Secundò, dato quòd probarent, quam summa videatur promissa, an scilicet summa sexcentorū florenorū, an uero summa septingentorū florenorum, ad quam summam septingentorū florenorum dictus D. Ioannes fuit cōdemnatus in prima sententia à dicto Prouicario Reuerendissimi Episcopi Nucerni.

Circa primum igitur dubium Doctores communi calculo concludunt, tunc proxenetam admitti ad probandum, quando à partibus ita esset conuentum. Angel. in Authen. de testib. §. quoniam uero. Bal. in l. omnibus. ver. sed dubitare. C. de testib. Campeg. in tract. de testib. reg. 85. in 1. fallent. Crott. in eodem tract. de testib. 4. par. nu. 83. Cur. in eod. tract. conclu. 43. Fel. in c. cum à nobis. in fi. de testi. & in c. ueniens. il secundo. eod. tit. Bosli. in tit. de opposi. contra testes. num. 129. Marfil. sing. 533. Soc. Iun. consil. 12. num. 17. & consil. 29. num. 16. lib. 1. Mennoch. in tractat. de arbit. iud. quæst. 73. lib. 1. & est commun. opin. vt post multos, quos allegat, tradit nouissimè Portius Imol. in tract. commu. opi. conclu. 21. lib. 1. ubi multipliciter limitat, licet iudicio meo sit defectuosus, cum in specie

specie non tangat causam dotis, & de magis commu. opin. post omnes alios nouiter etiam testatur Benintend. decis. 61. nu. 1. si ergo in alijs casibus parte volente proxenetæ admittuntur, † multo magis hoc procedere debet in causa dotis, quæ est fauorabilis: sed hic non est casus noster, cum prædicti testes non fuerint admissi ad probandum partibus consentientibus.

Quare est inuestigandum, an etiã partibus consentientibus proxenetæ in promissionibus dotalibus admittantur.

Quòd autem proxenetæ admittantur ad probationem dotis constitutæ, etiam partibus non consentientibus, tenuit † in terminis post alios Ruyn. consil. 34. lib. 4. num. 4. cum sequen. vbi dicit, quòd quemadmodum fauore matrimonij † ad probandum matrimonium admittuntur parètes & alij testes inhabiles. c. super eo. extra de testib. vbi Doct. ita etiam debent admitti fauore dotis tanquam † seque la ad matrimonium.

Secundò, nam quamuis in instrumento, puta diuisionis quis confiteatur recepisse à Titio absente certam pecuniarum quantitatem, ex hoc non probetur † multo fauore Titij absentis. l. si. ff. de interro. act. l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. nihilominus si dicta confessio fieret ex causa † dotis, probaret etiam fauore tertij absentis, cum verba † enunciatiua fauore dotis probent, licet alias non probarent. l. 2. C. de dot. promiss. eodem modo valere debet dictum proxenetæ in promissione dotis, tum per supra dicta, tum etiam quia venit † accessorie ad matrimonium, vt supra dictum fuit. arg. elem. dispendiosam, de iudi. faciunt scripta per Soc. Iun. consil. 29. circa præsentem. nu. 16. lib. 2.

Tertiò, quia quemadmodum in odium simoniaci admittitur † mediator. c. 1. de testib. in 6. ita deberet admitti fauore dotis, cui plurimum fauetur in modum probandi, immo facilius deberet fieri ista extensio, cum in casu illo amplietur † odium, contra l. cum quidam. ff. de lib. & posthum. & dictis casibus amplietur † fauor quòd est concessum d. l. cum quidam, & ita arguit Ruy. vbi supra in d. consil. 34. nu. 7. lib. 4.

Et hanc opinionem videtur nouiter firmare Benintend. deci. Bonon. 61. in causa, per totam decis. post multos quos allegat, qui mouetur alia ratione, & sic quarto loco dicens, quòd † fauore dotis verba enunciatiua probant, quæ aliàs non probarent. Barto. in l. admonendi. circa med. vers. item quæro quòd si instrumentum. ff. de iureiuran. cum alijs per Benintend. adductis d. decis. nu. 6. si ergo verba enunciatiua probant fauore dotis, multo magis admitti debent proxenetæ & mediatores isti.

Contrariam opinionem, quòd immo proxenetæ & mediatores non admittantur † etiam in causa promissionis dotis, tenuit Castren. consil. 150. num. 4. lib. 2. Alex. consil. 13. ex his. lib. 1. Ruyn. sibi contrarius, consil. 164. nume. 6. lib. 4. vbi dicit communem Soc. Iun. consil. 12. nume. 14. lib. 2.

Mouentur primò, quia statutum siue lex † generaliter loquens comprehendit etiam causam dotis, si in eo casu, de quo loquitur, dos non inueniatur particulariter priuilegiata. Dec. consil. 301. Soc. Iun. in l. 1. in 4. not. ff. sol. matri. & d. consil. 12. nu. 14. & 15. lib. 2. vbi dicunt dotem † non esse particulariter priuilegiatam in materia probationum. Alex. d. consil. 13. in 2. dub. Bald. Nouell. in tract. dot. in 12. spec. nona par.

Secundò mouentur per text. in c. 1. de testib. in 6. per locum à speciali, nam speciale est in crimine simoniæ, vt mediator † etiam vna parte inuita admittatur, sequitur quòd in contrarium est communis regula, & hæc opinio quemadmodum supra mihi verior visa † fuit, ita etiam est magis communis, vt etiam attestatur Soc. Iun. d. consil. 12. nume. 17. lib. 2. cum dicti † proxenetæ repellantur à testificando, etiam quòd non habeant salarium, ratione affectionis rei per ipsos pertractatæ, vt dicunt Doct. vbiq; communiter.

Quæ opinio suadetur alio fundamento, videlicet non esse verisimile † in promissionibus dotium non confici instrumenta vel scripturas, siue saltem adhiberi idoneos testes vltra mediatores, attendenda enim qualitate personarum, siue dos sit magna, siue parua, dicitur esse res

21 † maximi momenti, cum dicatur † patri-
 22 monium ipsius mulieris, l. Pomponius
 Philadelphus. ff. famil. herciscun. & quod
 23 in causa probanda dotis † proxenetæ non
 admittantur, voluit perbellè Benuen.
 Strach. in tract. de proxenet. par. 4. nu. 12.
 & seq. vbi Tiraquel. Gozad. Curt. Iun. &
 alios allegat.

Allegata in contrarium non obstant,
 quia vnico verbo respondetur omnibus
 fundamentis, cum parentes & alij inha-
 24 biles admittantur † ad probandum fauo-
 re matrimonij, quia in hoc reperitur ex-
 pressè priuilegiatū matrimoniū, quem-
 admodum in confessionibus absenti fa-
 25 ctis, ac in verbis † enunciatiuis, nec sequi-
 tur argumentum de dote tanquam se-
 quela matrimonij, quia contrarium est
 26 verius, cum matrimonium † stare possit
 sine dote, nec pro eius essentia requira-
 tur dos. l. pen. C. de dona. ante nup. Dec.
 in auth. prætereā. nu. 2. C. vnde vir & vx.

Ita pariter commodè responderi po-
 test ad dictum c. 1. de testibus. in sexto. vbi
 27 † proxenetæ admittantur in odium si-
 moniaci, &c.

Quia non est mirum in materia simo-
 28 niæ † inhabiles admitti ad probandum,
 cum metu pœnæ committentes simo-
 niā secretè corū negocia pertractent,
 quod crimen nisi per mediatores proba-
 retur, vtique probari nō posset, immo non
 solum in crimine simoniæ admittantur
 29 testes inhabiles, sed in alijs † etiam casu-
 bus, in quibus verisimiliter aliæ proba-
 tiones non reperiuntur. l. consensu. C. de
 repud. secus in casu nostro, nempe in pro-
 30 missione dotis. qui † cum sit actus non
 solum licitus, sed necessarius, ad not. in
 l. 1. ff. solu. matrim. imputetur eis, si testes
 habiles non procurant adhiberi, siue in-
 strumentapublica fieri, non animaduert-
 31 unt, & ita nouiter † vltra omnes alios
 iuridicè videtur esse responsum ad d. c. 1.
 de testib. lib. 6.

Et sic ista opinio, † vt dicebam, est ve-
 32 rior, & magis communis.

33 Posset tamen adhiberi distinctio † con-
 siderando duos casus.

Primus casus quando constitutio do-
 34 tis non posset probari nisi per † proxene-
 tas, & mediatores, & tunc nullam prorsus
 fidem faciant.

Secundus casus quando vltra testē pro-
 35 xenetam, siue mediatorem † adesse alius
 testis idoneus non mediator, quia atten-
 ta qualitate testis fide digni, fauore dotis,
 36 iudex † posset adhibere omnimodam fi-
 dem dictis testibus. argumen. notat. per
 Grammat. consil. 13. nume. 15. 16. & 17. vbi
 37 dicit, testi † integræ & bonæ vitæ esse stan-
 dum, præsertim quando esset religiosus
 & spectatè fidei, si ergo, secundum Gram-
 mat. ibi statur dicto vnitis testis integerrimi,
 quanto magis erit standum in casu
 nostro, quando vltra testem integerrimi-
 mum concurreret dictum alterius te-
 stis, licet proxenetæ, siue mediatoris,
 quod iudicio optimi iudicis est relin-
 quendum.

In terminis autem casus nostri non e-
 rat opus vti ista distinctione, cum omnes
 isti testes essent proxenetæ & mediatores,
 ac demum attinentes, & coniuncti di-
 38 cto Lazaro, & licet essent † sacerdotes,
 nihilominus repellantur, vt in indiuiduo
 tradit Soc. Iun. consil. 12. nu. 15. & nu. 21. su-
 præ allegato lib. 2. qui in terminis per to-
 tum ferè consilium decidit casum no-
 strum.

Secundum dubium nullam patitur
 39 dubitationem, cum etsi vnaquæq; † pro-
 missio intelligatur de minori summa. l.
 nummis. ff. de leg. 3. l. si seruus plurium.
 §. si. de leg. 3. l. semper in stipulationibus,
 40 de reg. iur. prædicta tamen † fallunt, quan-
 do promissio est facta pro dote, quia tunc
 de maiori summa intelligitur, ita nota-
 biliter declarat in materia dotis, Bal. No-
 uell. in tract. de dot. priuileg. 73. num. per
 iura de quibus per eum, & est text. in l. in
 41 ambiguis. ff. de reg. iur. & sic quo ad istud
 caput præfatus Lazarus fovebat ius, quod
 etsi fuerit facta alternatiua promissio de
 sexcentis vel septingentis florenis, intel-
 ligeretur facta † de maiori summa fauo-
 re dotis, vt supra deductum fuit, sed quia
 de dicta promissione non constabat per
 testes fide dignos, non opus erat huius-
 modi difficultatem aggredi: ego decre-
 ueram absoluere dictum dominum Io-
 annem reum conuentum à petitis, & re-
 uocare sententiam dicti domini prouin-
 42 carij Nucerni, sed demum reduxi dictas
 partes ad concordiam pro summa flo-
 renorum quingentorum, & ita de con-
 sensu

fensu partium declaravi, manu Ser Octaviani Aurelij, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Statuti Perusini dispositione potest prorogari instantia ad quindecim alios dies, nume. 2. & num. 14. & verba dicti statuti sunt directa in personam iudicis, & nu. 19.
- 3 Citatio in huiusmodi casu non requiritur virtute dicti statuti, & ex stylo Curie Perusinae.
- 4 Statutum remittens arbitrio iudicis prorogationem, censetur remittere arbitrio boni viri, declarata in casu nostro, vt infra, nu. 35.
- 5 L. de vnoquoq. ff. de re iudi. ampliatur & limitatur remissio.
- 6 Stylus potius quam consuetudo dicitur de actibus iudicialibus.
- 7 Stylus potest induci à maiori parte populi, cum scientia magistratus habentis auctoritatem.
- 8 Stylus ad hoc vt obseruetur, requiritur quod confirmetur à superiore, declarata hoc habere locum, quando tractatur de totali praiudicio, nu. 28. 29. & 37.
- 9 Auditores non habent auctoritatem confirmandi huiusmodi stylum.
- 10 Citatio quod requiratur de stylo in huiusmodi prorogatione, aliqui attestati fuere, alij vero secus dicebant.
- 11 Styli stante diuersitate à iure scripto non receditur, & de stylo notariorum consuluit Decisio & infra, nu. 12.
- 13 Stylum modo album, modo nigrum.
- 15 Citationem non requiritur quando per partem nihil opponi potest, & tunc sicut prorogatio potest fieri inuito aduersario, multo magis ipso igno rante, & nu. 16. 17. & 36.
- 18 L. non quicquid. ff. de iudi. inductio.
- 20 Appellationem non esse desertam in dubio est pronunciandum, & nu. 23.
- 21 Iudex debet potius peccare in tempore, quam in re.
- 22 Stylus ille praefertur, cum quo concurrat praesumptio iuris communis, quando diuersimode stylus obseruatur.
- 24 Ius commune minus debet ladi, quam sit possibile.
- 25 Appellanti datur annus, & ex causa biennium.
- 26 Appellari debet intra decem dies. non solum quando appellatur à diffinitiuâ, sed etiam quando appellatur ab interlocutoria, & nu. 27.
- 30 Stylus concernens modum agendi potest induci absq. confirmatione superioris, & potest induci coram inferioribus iudicibus, & nu. 31.
- 32 Stylus potest induci absq. citatione partis, nec requiritur obtineri in contradictorio iudicio.
- 33 Procedendi modum omnes actus dicuntur concernere, qui fiunt ante sententiam diffinitiuam.

- 34 Sententiam in dubio accipimus diffinitiuam.
- 36 Stylo curia Perusina probatum extitit quod ab anno 1540. vsq. in praesentem diem in prorogatione instantiae non fuit pars citata.
- 39 Stylus vltimus attenditur, cum praecedentia & sequentia declarent quae sint in medio.
- 40 Bonsignorus Finettus Romanae Rotae Auditor, Perusia, & Umbriae Gubernator, inclinavit in opinionem Auctoris.
- 41 Bonsignor Finettus Romanae Rotae Auditor fuit creatus Gubernator Perusia, & Umbriae à S. D. N. Pio V. & Gubernium ipsius laudatur.

ARGUMENTVM.

¶ Styli materia hic explanatur exactissime, quid sit stylus, & quomodo introducatur, et resoluitur per Authorem de stylo curia Perusinae, posse prorogari instantiam ad alios quindecim dies, etiam non citata parte.

DECISIO XCVI.

OMINVS Carolus de Ranerij Perusia in causa quam habebat cum Francisco Petrino de eadem ciuitate super summa scutorum tricentorum quinquaginta petijt prorogari instantiam † recursus ad alios quindecim dies, virtute statuti Perusini, rubri, si. lib. primo, versu. addentes dicimus, vbi talia formalia verba leguntur, † quod iudex aditus & coram quo causa recursus ageretur, possit & valeat si sibi videbitur metam & terminum dictorum quindecim dierum prorogare ad alios quindecim dies immediatè sequentes, dummodo dicta prorogatio fiat ante lapsum primorum quindecim dierum, & de tali prorogatione rogetur notarius causae. Apparet in actis me prorogasse instantiam ad alios quindecim dies, ex aduerso replicabatur instantiam primam fuisse peremptam, cum dicta prorogatio fuerit facta non citata parte, respondebat D. procurator dicti domini Caroli, non fuisse necessariam partis citationem, tum ob verba dicti statuti, tum ex † stylo curiae generalis Perusinae, de quo stylo testificati fuere maior pars dominorum procuratorum Perusinarum, verum quia dominus procurator dicti Francisci produxit, ac exhibuit quamplures processus agitados per multos annos postea in hac curia, in qui-

in quibus in terminis dicti statuti apparebat in prorogatione instantiæ fuisse citatam partem, extitit super dicto emergenti dubitatum quid iuris, super quo fuit per me data sententia, prout in cedula patet.

Et assumendo partem dicti Francisci videbatur instantiam esse peremptam.

4 Primò, quia licet † statutum remittat arbitrio iudicis prorogationem instantiæ, censetur nihilominus ei remissum arbitrio boni viri, & sic partis citatio videbatur requiri. Dec. in l. foror. C. de colla. exactissimè Mennoch. in tract. de arb. iudi. quæst. 7. lib. 1. & est † regula generalis. l. de vnoquoque. ff. de rei iudic. quam regulam hodie cum pluribus ampliationibus & limitationibus exornat Ant. Gabr. lib. commu. concl. 2. concl. 1. in tit. de citationibus.

6 Secundò, quia in † actibus istis iudicialibus propriè non dicitur consuetudo, sed stylus, † qui stylus, licet non requiratur induci à toto populo, sed à maiori parte populi, requiritur tamen illum induci coram Magistratu habente auctoritatem legis condende. Alexan. consil. 36. in fin. lib. 2. Deci. in Rub. extra, de consue. col. 3. & cons. 677. in fin. Crauet. qui melius ceteris hanc materiam declarat in tractat. de antiqui. temp. in 4. par. prin. num. 18. & vltra istos idem in fortioribus terminis tenet Grammat. in cons. 1. num. 18. 19. & 20. quod Consilium est in materia fori iudicationis, & reperitur impressum immediatè post Decisiones eiusdem Gramma. vbi dicit, quòd ad hoc, 8 vt stylus sit † obseruandus, requiritur, quòd sit confirmatus auctoritate superioris mediante aliqua sua constitutione seu confirmatione, post Alber. Alexand. Ias. Felyn. & alios, quos allegat. In casu verò nostro non solù non reperitur confirmatus stylus à superiore, sed nec etiam probatur inductus, & seruatus tacitè coram Illustrissimis Legatis seu Gubernatoribus istius Prouinciæ, sed tantummodo 9 coram † eorum auditoribus non habentibus potestatem, neq; confirmandi huiusmodi stylum, neq; etiam tacitè inducendi per supradicta.

Præterea tertio loco non fuit legitime probatum huiusmodi stylum, cum mul-

ti causarum Patroni huius Curix attestati fuerint adesse huiusmodi stylum, † vt pars citetur in prorogatione dictæ instantiæ: multi autem citationem huiusmodi nõ requiri ex dicto stylo deposuerunt, 11 quare stante tali † diuersitate, à iure scripto non receditur. Bart. in l. 2. in prin. ff. sol. matr. & in terminis styli † notariorum tradit Dec. cons. 11. & pro tenui. nu. 12. vulgò enim dici solet † stylum modò album modò nigrum.

Verùm pro parte dicti domini Caroli faciebant plura & potiora fundamenta, per quæ videbatur omnino concludendum dictam prorogationem per me factam non citata parte subsistere etiam semoto stylo.

Et solidum fundamentum huius conclusionis est dispositio dicti † statuti, quo expressè cauetur per iudicem ad omnem partis requisitionem posse instantiam prorogari ad alios quindecim dies, si ergo (vt innuunt verba dicti statuti) per 15 partem nihil † opponi potest, quin prorogatio illa fiat, sequitur partis citationem minimè requiri, cum ergo dicta prorogatio possit fieri inuito aduersario, 16 † multò magis ipso ignorante & non citato. l. qui potest. ff. de reg. iur. vbi Deci. Cagnol. & alij. idem Dec. in terminis citationis, in consil. 698. in casu. nume. 3. post Oldrad. Rom. & Alex. quos allegat. idem tradit infinitos ferè congerens dictus Ant. Gabr. d. lib. commun. opin. 2. tit. de citatio. num. 333. in 16. limitatione. & ista est communis opinio, quando præsertim est certum, prout in casu nostro, quòd si pars fuisset præfens † nõ potuisset Iudicem vel Principem trahere in suam sententiam.

Secundò, facit regula. l. non quicquid. 18 ff. de iudic. Non quicquid † (dicit ibi Iuriconsultus) iudicis potestati permittitur, subijcitur iuris necessitate: quam regulam ponit Felyn. in cap. exceptionem. num. 5. quarto casu. extra, de excep. & hæc omnia † defacili procedunt, quando verba diriguntur in personam iudicis, prout cantant verba statuti nostri, de quo loquimur. Hostien. & Imol. in c. significauerunt. extra, de testib. Mennoch. in d. tract. de arbit. iud. quæst. 7. num. 79. lib. 1.

Confert ad hęc iuris regula, quę est, in dubio esse pronuntiandum appellati-
 20 nem ꝛ non esse desertam, ita vltra loca
 21 vulgaria tradit Soci. Iun. consi. 31. num. 2.
 lib. 3. ꝛ adagio enim fertur potius in tem-
 pore, quàm in re: ipsi enim Francisco ni-
 hil de suo iure deperit in negotio princi-
 34 pali, sed solùm aliquantum negotium ip-
 sum principale defertur.

Confirmantur prædicta, quia etsi stylus
 fuerit diuersimode obseruatus, magis vi-
 22 detur præualere ꝛ ille stylus, cum quo
 concurrit etiam præsumptio iuris, quę
 23 est, quòd in dubio ꝛ non præsumatur ap-
 24 pellatio deserta, & debet etiam fieri inter-
 præratio, vt minùs lædatur ꝛ ius commu-
 25 ne. l. 2. C. de noxa. ac. cum ex dispositione
 iuris communis detur ꝛ annus, & ex cau-
 37 sa biennium. authe. ei qui appellat. C. de
 temp. appell. cum vulgaribus.

Sed quid plura? innotuit dicta pronun-
 38 cia D. procuratori dicti Francisci, & non
 appellauit ꝛ intra debitum tempus, ex quo
 fecit dicta pronuncia transitum in rem
 26 iudicatam, & vtiq; dicta appellatio ꝛ de-
 27 bet fieri intra decem dies, nõ solùm quan-
 do appellatur à diffinitiuā. Authent. ho-
 39 die. C. de appell. sed etiam quando appel-
 latur ab interlocutoria. glos. in capit. si-
 gnificauerunt. extra de testib. Bald. & Ias.
 in l. si ab arbitrio. ff. qui satisda. cogan. Ma-
 rant. in tract. iud. par. 6. nu. 202. vers. ter-
 tiò principaliter.

Accedat prædictis, quia licet stylus ꝛ
 non possit induci nisi corā superiore ha-
 bente potestatem legis cõdendę, vel cum
 confirmatione ipsius superioris, hęc ta-
 40 men procedunt ꝛ quando agitur de totali
 29 præiudicio causę, & negocij principalis:
 30 sed quando stylus concernit ꝛ modum a-
 31 gendi (prout in casu nostro) tunc non re-
 quiritur confirmatio, & stylus iste potest ꝛ
 induci etiam coram inferiori iudice. Ita
 noranter tradit Aym. Crauet. in tracta. de
 antiqui. tempo. in 4. par. allegat Bartho.
 Soc. consi. 36. nu. 2. & consi. 39. col. 5. lib. 4. 41
 vbi dicit Crauet. post alios non requiri
 citationem, neque quòd fuerit dictus sty-
 32 lus obtentus ꝛ in contradictorio iudicio,
 & de citatione. idem vltra eos tradit Af-
 flic. decis. 391. num. 5. & licet Crauet. ex-
 primat prædicta habere locum, quando
 stylus concernit modum procedendi, mi-

hi videtur includi casus noster, nã ꝛ om-
 nes actus dicuntur concernere modum
 procedendi, qui fiunt ante sententiam
 diffinitiuam, vt tradunt Docto. in l. cun-
 ctos populos. C. de summa Trinita. & fi-
 de. catho. & debet intelligi doctri. Docto.
 34 ꝛ de sententia diffinitiuā, & cognitionis
 negotij principalis. argu. not. in l. i. ff. si a-
 ger vect. vel emph. pct.

Contraria non obstant, quia tunc re-
 35 quiritur citatio, quando ꝛ verba non sunt
 directa in personam iudicis, vt supra ex
 Mennoch. dicebam, quę citatio non est
 36 necessaria, quando ꝛ pars non potest con-
 tradicere, & in stylo tunc requiritur con-
 firmatio superioris, vel quòd fuerit indu-
 ctus coram superiore habente potesta-
 tem legis condendę, quando tractaretur
 37 de stylo ꝛ concernente negotium princi-
 pale, non autem modum procedendi, vt
 Crauet. post alios dicebat, & licet stylus
 ille fuerit diuersimode obseruatus, tamẽ
 in hoc concordant causarum patroni,
 38 quòd ab ꝛ anno 1540. vsque in præsentem
 diem de stylo non fuerit citata pars, & sic
 39 vltimus iste stylus est attendendus, cum
 præcedentia ꝛ & sequentia declarent quę
 sunt in medio. Ruyn. consi. 114. num. 7. 8.
 & 18. lib. 3.

Sed etiam semoto stylo in terminis di-
 cti statuti iudicauit posse fieri prorogatio-
 nem ad alios quindecim dies, etiam
 non citata parte, licet quando præcede-
 ret citatio, esset abundare cautela, feci ver-
 bum de hoc casu coram me pendente
 cum Reuerendissimo domino patrono
 40 meo obseruandissimo, Domino ꝛ Buon-
 signoro Finetto Senensi, Romanę Rotę
 Auditori, ad præsens Perusię & Vmbrię
 generali Governatore, qui inclinabat in
 meam sententiam, cum præsertim iam
 instantia fuerit prorogata, & ita iudici vi-
 sum fuerit, adeo quòd alacriori animo ste-
 ti in meam sententiam, audita opinione
 Reuerendissimi Domini mei, qui ob eius
 41 virtutes, ꝛ & præsertim ob scientiam pro-
 fundam legalem annis proximẽ elapsis
 fuit coaptatus in numero dominorum
 auditorum Sacri palatij Apostolici, & ad
 præsens à Summo Pontifice Pio V. fuit de-
 putatus ad hanc prouinciam moderan-
 dam & gubernandam, quippe qui in præ-
 senti gubernio ius suum vniciq; tribuit,
 & pac-

& pacatam ciuitatem hanc & prouinciam restituit cum laude, amore, ac timore omnium. Scripsi cedulam ad fauorem dicti domini Caroli contra dictum Franciscum Petrinum, manu Ser Simonetri Perusini, Notarij Curia generalis, licet crediderim non fuisse publicatū, & partes fecisse concordiam. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Transactioi contraueniens, efficitur periurus.
- 2 Remedium l. 2. C. de rescind. vend. secundum aliquos, non habet locum in venditione iurata.
- 3 Remedium d. l. 2. non habet locum quando est facta venditio cum pacto redimendi, quia debet fieri aestimatio cum dicto pacto.
- 4 Vendita res cum pacto redimendi valet minus triginta florenis, pro quolibet centenario florenorum, & num. 5. & 6.
- 7 Testes debent deponere rem valere tot cum illo pacto redimendi, & non simpliciter, alias non probant, immo licet articuletur, difficiliter tamen probatur per testes praesertim idiotas.

A R G V M E N T V M.

¶ Remedium l. 2. C. de rescin. vendi. non habet locum, quando est facta venditio cum pacto redimendi, nisi testes deponant de valore rei, etiam adhibito pacto illo redimendi, quod quidem pactum facit valere rem minori precio triginta pro quolibet centenario, & propterea est articulandum & probandum de valore rei adhibito dicto pacto, materia notabilis, quotidiana, & quolibet die contingens in facto.

DECISIO XCVII.

BERTVS Marci Roberti de villa Pontis Ciporum, vendidit D. Elisabette Nicolai detto da l'occhio duas eminas terrae sitae in pertinentijs castri Lidarmi, in vocabulo, li termini, iuxta sua notissima latera pro florenis 60. pro qualibet emina, cum pacto quod dicto Bertoliceat pro eodē precio redimere dictas duas eminas terrae intra terminum triū annorū, elapso dicto termino trium annorū praefatus Bertus conuenit dictam Elisabettam sub praetextu quod in dicta venditione fuerit enormissimè laesus, probauit per multos testes dictas terrae tunc

temporis valere non solum dictos 60. florenos, sed etiam centum triginta pro qualibet emina, & propterea tanquam laesus ultra dimidium iusti precij instabat dictum instrumentum rescindi, iuxta dispositionem l. 2. C. de rescin. vend.

Putauit tamen ex infrascriptis huiusmodi remedio non esse locum.

- 1 Primò, quia contraueniendo est effectus periurus, ad not. in l. si quis maior C. de transact.
- 2 Secundò, quia remedium d. l. 2. non videtur habere locum in venditione iurata, ut dicit Cagno. in d. l. 2. nu. 91. vers. quia si quis, licet hoc tamen non firmo, sed me remitto ad no. per Ceph. con. 34. nu. 6. lib. 1. Burs. con. 9. nu. 36. & conf. 117. nu. 15. lib. 1.
- 3 Tertio, quia remedium d. l. 2. non habet locum, quando est facta venditio cum pacto de redimendo, quia tunc debet fieri aestimatio rei venditae cum dicto pacto de reuendendo, ut tradit Tiraq. in tract. de vtroq; retract. in praefat. nu. 25. & res vendita cum dicto pacto censetur valere minori precio florenorū triginta quolibet centenario florenorū, ut praefatus Tiraq. dicit in dicto loco, nu. 20. & de comm. re. stat. ad eo quod si res vendita fuit pro florenis centum pro qualibet emina, cum dicto pacto, communiter debet iudicari commune precium esse florenorum septuaginta propter onus dicti pacti de redimendo, ut per Tiraq. d. loco, d. nu. 20. & 25.
- 6 Quae res vendita cum dicto pacto debet minori precio aestimari, ut dicebam, & ultra Tiraq. idem voluit Abb. & Doct. in c. ad nostram. extra de empr. & vendi. las. conf. 151. 2. col. & 153. col. 4. lib. 4. Soci. conf. 248. in fin. lib. 2. & 57. lib. 4. Crauet. conf. 145. nu. 9. Deci. conf. 167. & 338. Paris. conf. 83. nu. 37. lib. 2. Corn. conf. 141. littera enim lib. 1. Ruyn. con. 66. num. 9. lib. 4. Cagnol. in repe. l. 2. nu. 16. num. 36. C. de rescind. vend. Soci. las. & Rip. in l. 1. §. et si haeres. ff. ad Trebel. & quod valet centum cum dicto pacto, valet septuaginta. Soci. conf. 15. col. pen. lib. 1. quem refert & sequitur Rol. à Valle, conf. 96. nu. 38. & seq. li. 2. vbi nu. 42. post alios dicit, quod probando quis simpliciter precium rei non debet obtinere in remedio l. 2. sed debet probari rem esse tanti valoris cum illo pacto. Allegat. Ruyn. conf. 16. num. 5. lib. 4.

lib. 4. & Cagnol. in d. l. 2. num. 16. aliàs venit absolendum, quod est admodum notandum, quia ego multoties vidi hoc articulo, sed nunquam probari, nec mirum, quia cum isti termini sint de apicibus iuris, & nisi testes sint literarum expertes, vix possunt percipere efficaciam istius propositionis, & consequenter concludenter probare, ex quibus motiuis inclinatum decreueram sententiare contra dictum Bertum, reduxi tamen partes ad quamquam concordiam, & de consensu partium sententiaui, & sententia ab ambobus partibus fuit acceptata, manu Ser Philippi Perusini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludonicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Statutum siue constitutio tunc ligat, quando est in usu, & onus probandi fuisse in obseruantia, incumbit fundanti se in statuto, siue constitutione, & num. 2.
- 2 Minor pars non potest præiudicare maiori parti, & infra, nu. 6.
- 3 Ex facto ius oritur.
- 4 Constitutio semper loquitur tanquam lex.

A R G V M E N T V M.

Statutum, siue constitutio tunc ligat, quando est in usu, & fundans se in statuto, siue constitutione, debet probare esse in usu, & minor pars vniuersitatis non potest præiudicare maiori parti, vide hic lector quid determinetur per Authorem, in collegio artis clauariorum ciuitatis Perusie, quæ determinatio poterit sæpe deseruire in alijs collegijs & vniuersitatibus.

DECISIO XCVIII.

PRIORES & Præpositi artis clauariorum ciuitatis Perusie egerunt contra multos clauarios aduenas, vt soluerent gabellas solitas, iuxta eorum matriculas quas producerunt, præfati clauarij aduenæ recusabant soluere dictas gabellas, asserentes dictam matriculam vlllo vnquam tempore fuisse obseruatam, nisi quo ad Perusinos, & continuo habitantes Perusie, asserabant quæ dictas constitutiones non fuisse simpliciter confirmatas, sed quatenus sint in usu, ita enim cantat

confirmatio Illustrissimi & Reuerendissimi Cardinalis Ariminensis, tunc temporis Perusie & Vmbrie Legati, & aliæ confirmationes Illustrissimorum Legatorum, & Reuerendissimorum Dominorum Gubernatorum pro tempore existentium, quo fit vt primo aspectu videretur dicendum dictos clauarios aduenas minimè teneri non obstante dicta matricula, quæ cum non sit in usu eos non ligat, lex. n. statutum, siue constitutio tunc ligat, quando videlicet est in usu, aliàs secus. c. 1. vbi latè Fely. ext. de treuga & pac. Soci. in l. si filius eius. nu. 7. ff. de libe. & posthu. Dec. consi. 469. ponderando. num. 8. Paris. consi. 105. num. 8. lib. 4. Cepha. consi. 136. nu. 18. lib. 1. Rolan. à Valle, consi. 99. nu. 39. lib. 2.

Et ipsi cluarij aduenæ habent intentionem fundatam, cum non ad ipsos, sed à parte asserente statutum siue constitutionem fuisse obseruatam incumbat onus probandi, vt post alios tradit Rol. d. consi. 99. nu. 39. lib. 2.

Immò non sufficit statutum, reformationem, siue legem esse obseruatam à minori parte populi, sed requiritur fuisse obseruatam à maiori parte populi, ne sit in potestate minoris partis præiudicare maiori parti, ita dicit Paris. consi. 105. num. 9. lib. 4. adeo quòd licet aliqui ex cluarijs aduenis soluerint dictas collectas, non potuerunt asserere præiudicium maiori parti aliorum clauariorum, vt tradit Paris. d. consi. 105. num. 9. lib. 4. & hæc erat quæ excogitavi facere contra dictam artē, quæ verè nil faciunt si factum, prout iacet, intelligatur, tunc cum ex eo ius oriatur. l. si ex plagijs. ff. ad legem Aquil.

Præsupponendum est igitur in facto, quòd constitutio cantat, quòd tam cluarij degentes Perusie, quàm alij forenses teneantur soluere arti dictorum clauariorum tale quid.

Præsupponendum est etiam quòd per camerarios dictæ artis fuit probatum in processu dictæ constitutionem esse in usu.

Demum est præsupponendum in processu fuisse deductum & probatum maiorem partem clauariorum forensium conuersantium Perusie persoluisse dictas collectas, adeò quòd concurrunt omnia requisita ad hoc, vt isti teneantur ad solutionem dictarum collectarum.

Concurrit primò constitutio, siue matricula, qua semper loquitur sãquam lex. l. Ariani. ff. de fact. & oblig. qua quidem matricula, vt in presuppositis affirmabã, semper fuit in vsu, prout requiritur, ad not. per Docto. in d. c. i. extra de treuga & pac. Dec. d. conf. 469. ponderando. num. 8. Paris. conf. 105. nu. 8. lib. 4. Cepha. d. con. 336. nu. 18. lib. 1. Rol. à Valle, d. con. 99. nu. 39. lib. 2.

6 Fuerunt etiam probatae solutiones à maiori parte dictorum clauariorum forensium esse factas, vt requiri dicebat Paris. d. conf. 105. nu. 9. lib. 4. propterea cum omnia requisita fuerint probata, ego sententiam ad fauorem dictae artis clauariorum contra clauarios aduenas & forenses recusantes soluere, manu Ser Raynal. de Rubcis, Notarij Perusini. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier nubendo censetur omnia sua bona tradidisse in dotem, & infra, nu. 2. praesertim quando vir esset dignus tanta dote, & infra, num. 3. vel secundum Bal. dos debet constitui arbitrario boni viri, & infra, num. 4. interueniente maxime patientia, sed contra, vt infra, num. 8. & est commu. opi. vt infra, nu. 26.
- 5 Matrimonia ex generali consuetudine nõ contrahuntur sine dote.
- 6 Dos incerta debet declarari pro modo facultatum, & dignitate personarum.
- 9 Matrimonium potest stare sine dote.
- 10 Dotis constitutio praesumi non debet, cum sit quid facti.
- 11 Dos dicitur variabilis, & quando maiores, & quando minores dotes constituuntur.
- 12 Dos est titulus qui non praesumitur.
- 13 Patientia quando prauidicet.
- 14 Mulier simpliciter nubendo censetur constituere marito dotem sibi relictam in testamento.
- 15 Mulier simpliciter secunda vice nubens, censetur constituere eandem dotem, quam constituerat primo viro, & num. 16. si tamen plures habuisset viros, quoad istud lucrum attenderetur vltima dos, & num. 17.
- 18 Medicus diuersis vicibus ab aliqua communitate conductus, si denuo conducatur ab eadem communitate, censetur conductus cum salario, quod vltima vice habuit à dicta communitate.
- 19 Vxor constitendo legitime se constituisse dotem viro, sibi prauidicat.
- 20 Vxor sibi prauidicat, quando permittit ipsa sciente virum possidere eius bona tanquam dotalia,

- limita vt per Authorem, infra, nu. 21. & num. 22. quando videlicet vxor possit se obligare absq. praesentia consanguineorum, & dote esset maior. lib. 1. 38. m. 30. b. l. m. 30. b. n. 3.
- 23 Consuetudine siue statuto induci potest, vt vir lucraretur certam partem dotis, etiam nulla facta constitutione dotis.
- 24 Vxor dicens viro, do tibi bona mea, intelligitur dare in dotem, licet hoc non dixerit, & sic praemortente vxore vir lucrabitur partem dotis statutariam.
- 25 Maritus superlucratu dotem, etiam nulla facta constitutione dotis, quando vir esset dignus tanta dote, & vxor tali viro indignisset, pro recuperatione suorum bonorum.

A R G V M E N T V M.

Decisioni huic qui vigilanter incumbet, absq. reuolutione chartarum inueniet cumulas omnes & singulas limitationes, quando vir superlucratur partem dotis statutariam etiam nulla à principio constituta dote, quando quidam regulatiter non constituta dote vir nihil superlucratur, cum ex commu. opin. censetur coneractum matrimonium sine dote.

DECISIO XCIX.

OMINA Horatij filia dominae Elisabettæ de villa Tuori, comitatus Perusiae, agit aduersus quendam Ceccum Mariam pro relaxatione quorundam bonorum, tanquam ad se spectantium & pertinentium, qui praefatus Ceccus Maria dicebat tertiam partem dictorum bonorum pertinere, vigore statuti Perusini permittentis virum superlucrari tertiam partem dotis, quando mulier praecedat in matrimonio, cumque praefata domina Helisabeth mater dictae dominae Horatiae praemortua fuerit in matrimonio, iure merito putabat ipsi competere retentionem dictae tertiae partis bonorum, ex aduerso replicabat praefato Cecco Mariae non competere aliquam retentionem, cum nulla à principio fuerit constituta dos: fuit igitur dubitandum, an ex quo dictae dominae Helisabettæ nulla fuit constituta dos, ipse Ceccus Maria possit superlucrari dictam tertiam partem dotis saltem arbitrio boni viri constituendae.

Ad fauorem dicti Cecci Mariae facere videntur infra scripta.

Primò

1 Primo, † quia mulier simpliciter nubendo censetur omnia sua bona tradidisse in dotem. l. dotem. & l. diuus. ff. de iur. dot. cum maritus. §. Titius. ff. de pact. dota. l. in his. §. vxor. ff. sol. mati. vbi probatur, † quod mulier contrahendo matrimonium cum aliquo, tacite ei videtur constituere bona omnia in dotem, & fuit de mente Aristot. relati per glo. in l. mulier bona in prin. ff. de iur. dot. † quando maximè vir esset dignus tanta dote, idem tenuit Barro. in l. si constante. in quarta quæstione. 3. quæstio. princip. ff. solu. mat. & in l. si. ver. sed quid si tradidit. ff. de senten. quæ pro eo quod interest. Abb. consi. 46. in 2. dubio. lib. 1. & Bald. in consi. 100. lib. 4. vbi dicit † saltem deberi dotem marito arbitrio boni viri, & inter alia allegat rationem, † quia matrimonia ex generali consuetudine non contrahuntur sine dote, & quando † dos est incerta, debet declarari pro modo facultatum & dignitate personarum. l. cum post. §. genera. & l. quæro. ff. de iur. dot. Alexand. consi. 159. vi §. instrumentis. ad fin. lib. 7. ita etiam arguit Socin. Iun. consil. 8. in præfenti. nume. 13. lib. 2. præfertim quando † interuenit saltem patientia, prout in casu nostro, quia secundum Socin. Iun. vbi supra, opin. Bald. videretur probabilis & æqua, & eam sequitur Ias. in Rub. ff. solu. mat. colum. 5. versi. adde quod Bal. Iac. de Sancto Georgio, in l. mulier bona. ff. de iur. dot.

8 Sed ad fauorem dominæ Horatiæ † iura & doctrinæ quam plurimæ Doct. repariuntur, ad eò quod (vt ex infrascriptis apparebit) ista sit recepta, & cõmunis Doct. opinio, quam tenuit in terminis legum monarcha Bar. in sua solenni disputatione, incip. mulier habens magnum patrimonium, quæ est quæstio 7. in qua quidem disputatione per decem fundamenta hanc vltimam partem comprobatur, & defendit, hanc eandem opinionem tenuit Bal. sibi contrarius, in l. nulla. 2. col. versi. sed pone. C. de iur. dot. Rom. consi. 44. colum. 2. Castren. consi. 283. colum. 2. cum consi. 56. Corn. consi. 127. 2. colum. lib. 4. Alexan. consi. 144. lib. 5. Guid. Pap. decis. 499. Hippol. sing. 588. Ias. sibi contrarius in l. si constante. colum. 32. ff. solu. matr. Soci. Iun. consi. 8. lib. 1. Deci. in au-

then. præterea. num. 6. vbi etiam Curt. C. vnde vir & vxor. Gozad. con. 33. num. 20. Dec. consi. 521. & nouissimè Rolan. à Valle in tractat. de lucr. dot. quæst. 71. vbi de communi testatur. & quæstio. 74. in qua quæst. 71. num. 7. allegat vltra prædictos Alexan. consi. 22. colum. 2. in fi. lib. 7. Socin. consi. 81. colum. fin. lib. 3. Bal. Nouel. in tract. de dot. in 6. par. spec. 14. Campeg. in eod. tract. in 5. par. q. 99. Calcan. consi. 11. col. 1. Dec. consi. 521. colum. 3. Bertran. consi. 160. colum. 2. lib. 2. Paris. consi. 42. lib. 4. colum. 5. Curt. Iun. consi. 168. colum. 2.

Et licet plura fundamenta allegentur, tria tamen sunt, vel quatuor quæ stringunt.

9 Primum, quia nõ est de essentia matrimonij dos, sine qua matrimonium † potest stare, non è contra. l. cum multa. C. de dona. ante nupt. l. 3. ff. de iur. dot. Saly. in aurhen. maximis. C. de incest. nupt. Rol. à Valle, in tracta. de lucr. dot. quæst. 101. quid si statutum. nu. 2.

Cum ergò matrimonium stet sine dote, & in casu nostro dos aliqua non fuerit constituta, cum sit quid facti, constitutio † ista dotis præsumi non debet, cum facta non præsumantur. l. in bello. §. facta. ff. de capt. & postli. reue. cum similibus. præfertim cum dos † sit variabilis, & quando maiores, & quando minores dotes constituentur, aliquando in pecunia numerata, aliquando in bonis stabilibus. Rol. in d. quæst. 71. nu. 6.

12 Secundò, † quia dos est titulus, qui titulus non præsumitur. §. alia. Institut. de actio. & tantum ea dicuntur dotalia, quæ in dotem dantur. l. si ego. §. dotis. ff. de iur. dot.

13 Tertiò, quando † aliquis patitur fieri aliquid in re sua, & ille qui facit, timetur, & reueretur, iuxta l. 1. C. de bon. matr. Auth. de nup. §. si verò. collatio. 4. talis patientia nõ præiudicat, vt etiam dicit Bart. in d. disputa. mulier habens amplum patrimonium. nu. 3. & dicitur possidere iure familiaritatis. ff. de acq. pos. Dec. cõ. 400. Rol. à Valle, conf. 76. nu. 26. lib. 1.

Limitatur tamen isthęc communis opinio, vt colligere sparsim potui aliquib. modis, licet à Docto. non ita clarè hęc explicantur.

- 14 Primò, † quando vxori est relicta dos à patre, vel alio; etiam in testamento, vel alia dispositione etiam imperfecta, quia tunc mulier etiam simpliciter nubendo censetur constituere viro dotem sibi relictam; & sic præmoriēte vxore in matrimonio vir lucrabitur partē statutariam. Soc. Iun. consi. 8. nu. 14. 15. & seq. lib. 2.
- 15 Secundò fallit, † quando mulier habuisset alium virum, cui consignasset determinatam dotem, tunc etenim ex quo etiam nubendo simpliciter intelligitur eandem met dotem † constituisse secundo viro, quæ primo viro fuit cōstituta, gl. in auth. sed quamuis. C. de rei vxo. act. Riminal. con. 105. nu. 2. & nu. 11. lib. 1. & con. 63. nu. 4. iste secundus vir etiam non facta aliqua constitutione dotis lucrabitur partem sibi debitam vigore statuti siue consuetudinis. Soc. Iun. d. conf. 8. nu. 18. lib. 2. & conf. 29. in fi. lib. 1. Rol. à Valle, de lucr. dot. quæst. 75. Hoc tamen non intelligas
- 16 procedere, quando † vxor plures habuisset viros, quibus diuersas dotes dedisset, nam attēditur dos vltimo viro constituta, quoad superlucrandam dotem. Ruyn. consi. 137. nu. 5. lib. 4. Paris. consi. 34. num. 3. lib. 3. ob quæ aliàs terminaui quæstionem in contingētia facti in quodam † medico, qui diuersa habuerit salaria à quadam communitate, fuit demum reconductus idem medicus ab eadem communitate cum salarijs solitis, ego dixi intelligi constitutum salarium, iuxta id, quod vltimo loco habuit, quod not.
- 17 Tertiò, quando † mulier aliquando confessa fuisset præsentē vel absente parte, dummodo confessio legitimè probeatur, dicitur talem dotem eius viro constituisse. Soc. Iun. d. conf. 8. nu. 19. lib. 2. Soc. Sen. consi. 60. col. 2. lib. 1. Rolan. à Valle, de lucr. dot. quæst. 74. nu. 12.
- 18 Quartò, quādo vir † publicè, & palam etiam scientē vxore diceret se possidere dicta bona tanquam dotalia, quia tūc ex ista patientia absq; contradictione videtur constituta dos. Bertran. consi. 160. in fi. Calcan. consi. 11. vers. adest & alia præsumptio. Rolan. à Valle, de lucr. dot. quæ. 74. in fi. vbi dicit dictā limitationem esse menti tenendam, quia per eam datur cautela marito capienti vxorem sine dote, & quæ patitur eius bona possideri per virum
- vt inducatur titulus dotis, testibus asserat & dicat dicta bona tenere & possidere titulo & nomine dotis, quia tunc per mortem eius non poterit priuari lucro dotis, de quo in statuto. hanc tamen limitationem intelligerem procedere, quādo mulier posset se obligare absq; præsentia proximorum, nam si statuto non requireretur præsentia proximorū, obligatio subsisteret, aliàs secus esset sine dicta præsentia † ob timorem fraudum, cui mulieres subiacent. Bart. in l. transactionem. C. de transact. Soci. in l. 1. num. 6. ff. de reb. dub. Cephal. consi. 109. nu. 12. lib. 1. quia si non posset mulier absq; dicta præsentia facere hic expressè, multo minus poterit facere tacitè. Secundò declararem hanc limitationem non procedere in muliere † minore, quia præsumitur simplex & ignara, apta magis vt decipiatur, quàm vt decipiat. l. 1. de minor. Deci. conf. 45. num. 1. & consi. 203. num. 5. Ruy. consi. 60. num. 25. lib. 3. Ceph. consi. 109. nu. 15. lib. 1.
- 19 Quintò limitatur, & fallit, quando † adesset consuetudo, siue statutum, quòd etiam nulla facta cōstitutione dotis vxor intelligatur omnia eius bona dedisse in dotem vel aliam partem bonorum, tunc etenim stante tali consuetudine vir lucrabitur partem dotis, etiam nulla facta constitutione dotis. Bar. in auth. res quæ. col. 3. C. commu. de lega. Alex. consi. 144. col. 2. lib. 5. & 122. col. 3. lib. 7. Cur. Iun. in auth. præterea. col. 8. vers. tertiò limita. C. vnde vir, & vxor. Rol. à Valle, de lucr. dot. quæst. 71. in fine.
- 20 Sextò fallit, quando † mulier diceret viro suo, do tibi bona mea, quia et si nullam dotis fecerit mentionem, nihilominus intelligi debet in dotem, adeo quòd præmoriēte vxore sine liberis vir lucrabitur partem dotis statutariā. Rol. à Valle, de lucr. dot. quæst. 72. per totam quæst.
- 21 Septimò fallit, quando † maritus esset indignus tanta dote, & mulier tali viro indigeret pro conseruatione bonorum, & quòd maritus recuperauerit bona scientē vxore, & ad libitum suum de eis deposuerit. Calcan. consi. 11. Riminal. consi. 150. num. 1. lib. 1.
- In casu nostro nullum prædictorum interuenit, sed eramus simpliciter in dispositione iuris, propterea sententiaui ad fauorem

tuorem dictæ dominæ Horatiæ contra dictum Ceccum Mariam, quod videlicet non superlucreretur aliquam partem dotis.

Non obstat confi. Bal. 100. lib. 4. & alia allegata, quia contra eum est commun. opin. vt dicit Rolan. à Valle, de lucr. dot. q. 71. & Soci. Iun. confi. 8. lib. 1. & 29. lib. 2. manu Ser Adriani Perusini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Mutuum probabitur per testes qui viderint mutuari pecuniam, licet quantitatem ignorent, & poterit deferri iuramentum suppletorium, & numer. 2. si tamen summa sit modica, & numero 4.
- 3 Iudex taxat quantitatem.
- 5 Iudicum potestas est maxima in causis breuibus.
- 6 Iuramentum suppletorium deferretur in causis paruis.
- 7 Iuramentum prædictum deferretur etiam in causis magnis, quando esset plusquam semiplenè probatum.
- 8 Probatum dicitur plusquam semiplenè, quando sunt duo testes, vnus integer, alter non, vel sunt alia cum vno teste indicia.

ARGVMENTVM.

In hac breui, licet succi plena, decisione determinatur, an sit deferendum iuramentum suppletorium, quando probatur mutuum, sed non quantitas mutuatæ, quod iuramentum datur in causis paruis, nisi fuisset plusquam semiplenè probatum, quia tunc datur etiam in causis magnis.

DECISIO C.

GREGORIVS hospes, alias il Bianco, petebat cuidam Petro de monte Aguto quãdam pecuniarũ summam licet minimam, ex quo præfatus Petrus in hospicio dicti Gregorij pluries manducauerat & biberat, cumque dictus Petrus hoc negaret, induxit nonnullos testes, confesses dictum Petrum confessum fuisse esse debitorem pro prædicta causa dicti Gregorij, sed nesciebant quantitatem, & causa redacta ad sententiam fuit dubitatum, an præfato Gregorio fuisset

deferendum iuramentum suppletorium pro declaranda quantitate, in qua erat creditor, & dubium faciebant allegata per Ias. in repet. l. admonendi. nu. 202. & seq. ff. de iureiur. vbi dicit Ias. post Bart.

quod si quantitas potest probari per alias coniecturas, puta quod Titius petijt à Sempronio decem mutuo, certè per istos alios testes qui viderunt numerari pecuniam, licet quantitatem ignorent, mutuum probabitur, allegat etiam Bald. in l. data opera. C. qui accusa. non possunt. & Castrenf. in confi. 112. incip. in causa quæ vertitur, & alia de quibus ibi per Ias. sed in casu nostro non adfunt alia coniectura, merito non videbatur esse locum iuramento suppletorio.

Pro dicto hospite faciebat in terminis caut. Cæpol. 210. aliquis. vbi dicit post Rayne. de Foli. in l. i. ff. de in litem iuran. si iuramentum mutui frumentum, & probem mutuum, licet non quantitatem, poterit deferri iuramentum suppletorium super quantitate, & refert D. Rayn. afferentem ita fuisse iudicatum, dummodo tamen iudex possit taxare dictam quantitatem, licet alleget Barto. aliter tenentem in l. admonendi. in n. colum. ff. de iureiuran. secundum quam cautelam ego sententiaui ad fauorem dicti hospitis, deferendo iuramentum suppletorium, licet non adessent alia coniectura. bene verum est quod ex eo inclinavi in sententiam Cæpol. esse locum iuramento suppletorio absque alijs coniecturis, quia summa erat modica: si enim summa fuisset magni momenti, ego potius sequutus fuissẽm opin. Barto. Ias. & aliorum quàm Cæpol. tenentium dicto iuramento non esse locum, nisi concurrant alia coniectura, quod voluit etiam Crauer. confi. 198. numer. 9. vbi Barto. Alexand. Ias. & Deci. allegat. tum quia mihi magis videtur verum, tum etiam quia maioribus authoritatibus est fulcita, manu Ser Philippi Perusini, Notarij Curialis. Et non sunt multi dies, quod sententiaui ad fauorem cuiusdam principalis D. Ludouici Gerardi secundum d. cautel. Cæpol. dictus enim principalis D. Ludouici probauerat se esse creditorem in quadam parua olei quantitate, ego attenda parua quantitate mandauit esse deferendum iuramentum

5 mentum suppletorium: † maxima enim est iudicum potestas in causis leuibus, breuib; paruisq; diffiniendis, præsertim in iuramento probationum suppletorio, 6 quod in causis † paruis non in magnis deferretur. Ias. in repet. l. admonendi. nu. 222. ff. de iureiuran. Soc. in tracta. fallent. reg. 204. fallen. 21. Mennoch. in tractat. de arbit. iudi. casu 72. num. 1. lib. 2. cent. 1.

Quando tamen esset plusquam semiplenè probatum, † iuramentum suppletorium deferretur etiam in causis magnis & arduis. Gozadi. consil. 11. num. 18. Crauet. qui multos cumulat, consil. 198. num. 10. Alexan. consil. 122. in fi. lib. 2. Rol. à Valle, consil. 26. in fin. lib. 1. Bursa. consil. 39. nu. 36. lib. 1. Cephal. consil. 141. num. 20. lib. 1. Natt. consil. 305. num. 5. Gram. decisio. 42. num. 12. Pet. Duenna reg. 300. limita. prima. & tunc † diceretur plusquam semiplenè probatum, quando sunt duo testes, vnus integer, alter non, vel sunt alia cum vno teste indicia, vt latè per Boer. post multos, decisio. 85. nu. 4. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Transactio nisi obseruetur, potest rediri ad actionem primæuam, & subuenitur etiam actori conditione ob causam, & num. 2. quando tamen res euincitur in parua quantitate, & sine culpa alterius transigentis, sed potest agi de euictione, vt num. 10. & 16.
- 3 Transactio contrarietate dicitur, qui non soluit in tempore, etiam in re minima, & nu. 4.
- 5 Scriptura est de substantia ad validitatem actus, quando ita partes conueniunt, hoc tamen non procedit simpliciter, sed quando annullatur actus, & num. 13. vbi declaratur doct. Castr.
- 6 Transactio media promittens dare prædium tenetur dare liberum, & potest redire ad primæuam actionem, & nu. 7.
- 8 Creditori debet assignari res que euinci non possit.
- 9 Reccessum à priori obligatione tunc dicitur, si res ita assignetur, quod euinci non possit.
- 10 Transactio non rescinditur etiam quod euincatur fundus, si non euincatur culpa consignantis fundum, sed potest agi de euictione, & numero 16.
- 11 Lites finitæ non debent instaurari, & num. 21.
- 12 Fraudibus est obuiandum.
- 14 Emphyteotica bona possunt alienari, reseruatō consensu domini directi.
- 15 Dolus in dubio non præsumitur in materia trans-

- tionis.
- 17 Solui non potest vna res pro alia inuito creditore, secus eo consentiente, & nu. 18. & si soluat alteri de commissione creditoris, debitor liberatur ope exceptionis, & nu. 19.
  - 20 Attenditur id, quod principaliter agitur.

ARGVMENTVM.

† Transactio non rescinditur quando aliquid in transactione assignatum euincitur sine culpa consignantis, & id quod euincitur non est quantitas notabilis, & concordantur opiniones Doctorum in l. si profundo. C. de transactio.

DECISIO CI.

TISEVS de Berardis de Castro montis Abbatis, comitatus Perusiæ, transegit cum alijs de Berardis, cum quibus diu litigauerat cedens omnia eius iura & actiones, & versa vice alij de Berardis dederunt ipsi Tiseo florenos mille in pecunia numerata præterquã petium terræ æstimatum pro precio 140. florenorum, quod quidem petium terræ, ex quo ipsi Tiseo fuit datum post transactionem & ei fuit euictum, tentauit rescindere dictam transactionem, & redire ad primæuam actionem, huiusmodi causa fuit coniunctim commissa Magnifico Domino Hieronymo Menghino collega meo honoran. & mihi, & pluries discussa causa hæc faciebant ad fauorem dicti Tisei.

- Nam aduersus inobseruantes transactionem ille cui non obseruatur transactionem potest † redire ad actionem suam primæuam. l. tale pactū. §. qui prouocauit. ff. de pact. vbi gl. Bar. & Bal. nu. 6. & in re nõ obseruante est text. in l. siue apud acta. 2 C. de transact. subuenitur etiam † actori conditione ob causam. l. si quis accepto. & l. fin. ff. de condi. ob cau. Curt. in l. siue acta. nu. 48. C. de transact.
- 3 Contrarietate † dicitur transactioni, qui non soluit in tempore illud, ad quod soluere tenebatur. Cur. post Paul. de Cast. & Alexand. in l. si quis maior. numero 431. C. de transactio. etiam si in † minimo contrarietate. Alexand. in l. in executio. ne. §. item si ita. ff. de verb. obligationib; & in consilio 106. columna 6. lib. 3. Decis. in l.

in l. cum proponas. C. de pact. Grat. consil. 4. num. 16. & 17. lib. I.

Sed Octavianus & fratres de Berardis in tempore non soluerunt integrā summam, merito dicendum videtur debere succumbere.

Consignatio facta in dicto petio terræ non videtur opitulari, cum videantur remansisse conficere instrumentum de dicta consignatione, & sic ante confessionem † Scripturæ pactum nihil videtur operari. Fulg. consil. 220. in quæst. in fine. Aret. in consil. 160. colum. 3. Soc. conf. 165. col. 5. lib. I. Deci. conf. II. col. I. & conf. 159. col. 2. in fi. Rip. in l. fi. col. 29. C. de reuoc. don. Hippol. sing. 666. Boer. decis. 48. num. II. par. I.

6 Et promittens † in transactione dare prædium, tenetur illud dare liberum. l. ex his. & ibi Bald. C. de euct. l. I. §. I. ff. de act. emp. l. quotiens. la vltima. ff. de ædil. edict. not. in l. qui concubinam. §. si hæres, de lega. 3. adeo † quod si euinceretur, 7 potuit redire ad primam actionē suam. l. ex sextante. §. Latinus. in fi. ff. de except. rei iudi. & ita res debet † assignari creditori, quod euinci non possit. l. si aliam. 8 ff. de solut. & tunc demum dicitur † recessum à priori obligatione, si res ita assignata sit creditori, quod euinci non possit. l. si aliam. ff. de solu.

Et ex quo fecerunt depositum, videntur tacite fateri dictam consignationem fuisse nullam.

Nihilominus prædictis non obstantibus supradictus D. Hieronymus, & ego, fuimus in contraria opinione pro tuenda transactione inita per dictum Tiseum cum alijs de Berardis, & tota difficultas huius causæ redacta fuit, an ex quo supradicti de Berardis post transactionem consignauerunt dictum petium terræ præfato Tiseo, quod quidem petium terræ fuit euictum ipsi Tiseo, an ob hoc præfatus Tiseus possit petere rescissionem dictæ transactionis, & ad primam actionem redire, an autem habeat tantummodo actionem ad petendas pecunias depositas per dictos de Berardis occasione petij terræ, vt supra euicti.

Decisionem huius dubij ponit Imper. in l. si pro fundo. & ibi Bart. nume. I. & Ias. num. 7. C. de transact. dicit enim Bar.

quod est speciale odio litis, quando reus dat fundum, & euincatur, non est locus pœnitentiæ, si quantum fuit in se impleuit, sed † potest agere de euictione, & est

11 ratio secundum Ias. vbi supra, num. 7. ne lites finitæ instaurentur. l. siue apud acta. versic. nec huius. C. de transact. & hanc opinionem tenuit nouissimè Natt. consil. 33. num. 3. si enim ob euictiones, quæ quotidie fiunt de rebus datis, occasione transactionum, transactiones ipsæ rescinderentur, & transigens posset redire ad primam actionem, vltra quod lites fierent immortales, vt supra dicebam, considero etiam, quod de facili daretur materia transigentibus recedere à transactionibus, & ad primas actiones redire, quando quidem vna ex partibus posset colludere dolosè cum aliquo, qui ipsum in fundo in transactione assignato infestaret ad hoc, vt à transactione discedere alteri ex partibus liceret, quibus fraudibus † est omninò obuiandum. l. I. §. ille autem. C. de latin. lib. toll. Soc. Jun. consil. 125. circa num. 22. lib. I. & licet D. Aduocatus dicti Tisei conaretur ostendere præfato Tiseo licere redire ad primam actionem, ob quandam subtilem distinctionem, Bal. in d. l. si pro fundo. nihilominus ex quo alij de Berardis fecerant effectuale depositum pro re illa euicta, adeo, quod in eis nullus poterat deprehendi dolus: propterea Magnificus D. Hieronymus, & ego, sententia uimus contra dictum Tiseum non licere eis redire ad primam actionem, ob rem illam euictam, sed debere consequi pecunias vel saltem partem pecuniarum depositarum, vsque ad concurrentem quantitatem florenorū mille, nec ex aduerso obiecta obstant, quia loquuntur in diuersis terminis, nam non potest dici, quod isti de Berardis non fecerint, quantum in eis erat, & sic quo ad ipsos dicuntur consignasse & adimpleuisse, nec vllibi apparet partes remansisse conficere instrumentum de dicta consignatione, propterea dicta consignatio valuit, & quatenus ita remansissent, non propterea infringitur consignatio.

13 Nam doct. † Castrenf. in l. contractus. C. de fid. instru. & in l. cum res. C. de prob. dum voluit actum non subsistere, nisi redigatur in scriptis, quādo partes

ita conuenerunt, nō simpliciter intelligitur, sed quando vltius partes processerunt annullando actū, ita colligitur ex dictis Imol. concl. 39. & vlt. lib. 5. vbi innumeros ferè congerit, sed nos sumus extra omnē dubitationē, cum ista expressa conuentio non reperiatur, & petiū terræ fuit datum liberum quo ad eos, & licet fuerit euictum ab agentibus Illustrissimi Cardinalis de Cæsis, commendatarij Abbatie Vallis Pontis, siue sciuerint, siue ignorauerint, non sunt in dolo isti de Berardis, cum in cōsignatione reseruauerint consensum dicti Illustrissimi commendatarij, quatenus appareret dictū petiū terræ ad eum pertinere, † per huiusmodi enim ²⁰ cautelam nō possunt dici dicti de Berardis incidisse in commissum. Ias. in l. fin. num. 144. cum seq. C. de iur. emph.

Si dicimus ignorasse dictū petium terræ alienum, tunc similiter non potest in eis comprehendi dolus, & in dubio præsumitur † talis ignorantia, vt in individuo in materia ista tradit Ias. in d. l. si pro fundo. num. 7. C. de transact.

Nec obstat depositum factum, quia immò illis adiuuat, cum dignoscatur nō habuisse animum fraudandi dictum Tiseum, sed transactionem pro eorum parte adimplendi, propterea, vt dicebam, sententiauius contra dictum Tiseum, ei non licere ad primæuam actionem redire, tum quia pro parte aliorum de Berardis fuerunt adimpleta adimplenda, ¹⁶ tum etiam quia etsi † fundus vel alia res fuisset euicta, nō datur propterea regressus ad primæuam actionem, sed tantummodò potest agi pro euictione vel ad interesse, iuxta tradita per Docto. in d. l. si pro fundo. & per Natt. post alios in d. consil. 133. num. 3. & licet in transactione fuerint promissa mille, & sic vna res pro ¹⁷ alia solui † non potuisset. l. 2. §. mutui ¹⁸ datio. ff. si cer. petat. si tamen † fiat solutio ipsi creditori per debitorem de alia re, ipso creditore non recusante eam accipere, debitor liberatur. Bar. in l. si cum fundum. ff. de pact. si verò soluat alteri † devoluntate & commissione creditoris, debitor liberatur ope exceptionis. Dec. in d. §. mutui datio. num. 10. in fin. cum igitur præfatus Tiseus acceptauerit dictum petium terræ, negari non potest,

quin alij de Berardis fuerint liberati, etiam quòd loco petij terræ soluerint centum quadraginta florenos: tunc enim fuisset licitum ipsi Tiseo redire ad primæuam actionem, quando non fuisset cōsecutus omnia promissa in transactione, puta quòd loco illorum florenorum mille dedissent fundum valoris mille, qui quidem fundus ex causa transigentium fuisset euictus, iuxta not. per Riminal. consil. 102. num. 25. lib. 1. sed in casu nostro iste Tiseus non fuit inductus ad transigendū principaliter pro illo petio terræ, sed pro magna illa summa pecuniarum, nempe florenorum mille, & sic id, quod principaliter † actum fuit, est attendendum. l. non omnis. ff. si cer. petat. immò, vt potui colligere ex processu, à principio magis libenter dictus Tiseus voluisset in pecunia numerata totam summam florenorum mille, & sic cum dictum petium terræ non fuerit euictum ex causa aduersariorum dicti Tisei, & dictus Tiseus in aliquo non damnificetur, cum loco illius petij terræ consequatur dictos florenos 140. & non est aliquo pacto tolerandum, vt ipse possit ad primæuam actionē redire, & lites iam ²¹ sopitas † reuiuisci facere, ita post Castr. & Raph. in d. l. siue apud acta. voluit Riminal. consil. 107. num. 15. lib. 1. manu Ser Octauiani Aurelij, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideicommissum conditionale transmittitur ad descendentes existentibus coniecturis, & numero 6.
- 2 Coniectura est illa, quando filij sunt adinuicem substituti.
- 3 Amor idem non cadit in transuersalibus, sicut in filijs.
- 4 Transmissio non fit ad transuersales, etiam existentibus coniecturis, & est magis commun. opin. sed contra, vt infra, num. 8. vbi reprehenditur Cepha. consil. 132. num. 6. lib. 1.
- 7 Testator potest relinquere cui vult, non solum expressè, sed etiam tacitè.
- 9 Transmissio fit etiam ad transuersales ex coniecturis, quæ tamen coniectura magis operantur in descendentes.
- 10 Filij positi in conditione, an censeantur vocati.
- 11 Testator faciens plures gradus substitutionum intelligitur substituere dummodò.

ARGV.

ARGUMENTVM.

Fideicommissum conditionale ex coniecturata mente testatoris transmittitur, non solum ad descendentes, sed etiam ad transuersales, contra opinionem Cepha. & sequacium, & hic recensentur aliqua ex dictis coniecturis.

DECISIO CII.

HIERONYMVS quondam Ludouici de Perugia condidit testamentum, in quo heredem vniuersalem instituit Franciscum, & si dictus Franciscus vlllo vnquā tempore sine filijs decederet, natis ex legitimo matrimonio, eidem Francisco substituit pleno iure Marcum Antonium, eius fratrem, cui si decederit sine filijs, substituit Agnetem sororem.

Mortuo dicto Hieronymo Franciscus haeres accepit hereditatem, qui similiter obiit relicto post se dicto Horatio, per cuius obitum Florutius pretendit fuisse purificatum fideicommissum ex persona & morte Marci Antonij, sui patris.

Et omissis quibusdam difficultatibus, de quibus extitit dubitatum, praefertim, quae bona essent comprehensa in fideicommissio, dictus Florutius non videbatur vocatus ex infra scriptis.

1. Primò, quia etsi fideicommissum t. etiam conditionale transmittatur ad descendentes existentibus coniecturis. Anton. Gabr. post alios, lib. commun. conclu. 4. de haered. instit. in 3. limit. num. 5. Ruyn. Dec. Cephal. Cels. Hug. Ber. Duran. de art. testam. Alfan. & alij, de quibus nouissimè per Bursat. consil. 71. nu. 7. lib. 1. Zanch. in §. cum ita. num. 213. 215. & seq. & inter alias t. coniecturas est illa, quando filij sunt adinuicè substituti. Bal. in l. vni. in fin. C. de his, qui ante aper. tab. & in l. i. in 1. not. C. vt act. ab haered. & contr. haered. quia dato quod isthac opinio esset vera, nos non t. sumus in filijs, sed in transuersalibus, in quibus non cadit idem amor & eadem charitas, propterea videbatur dictum Florutium non fuisse vocatū, cum ad transuersales t. non fiat transmissio etiam existentibus coniecturis, secundum magis commu. opin. vt per Ceph. consil. 132. num. 6. lib. 1. vbi

testatur de magis commu. immò etiam quòd essemus in filijs, & adesset qualitas t. illa masculinitatis, non propterea censerentur vocati. Iul. Clar. in §. testamentum. quaest. 77. vers. contrariam sententiam, & sic videbatur admittenda dicta Agnes tanquam proximior in gradu ipsi Hieronymo.

6. Res tamē aliter se habet, & fideicommissum t. conditionale ex coniecturata mente testatoris transmittitur. Bald. in l. vnica. col. fi. C. de his, qui ante aper. tab. versic. tu dic. & in l. i. col. 1. in 1. not. C. vt act. ab haere. & contr. haered. Dec. consil. 397. num. 5. consil. 594. num. 7. consil. 515. in princ. & 574. num. 2. in fin. Paris. consil. 50. num. 32. & consil. 52. num. 18. & in consil. 66. num. 30. & 31. lib. 3. consil. 25. num. 5. lib. 2. Grat. consil. 101. nu. 2. §. & 8. lib. 2. Soc. Iun. consil. 141. num. 21. lib. 2. Ruyn. consil. 145. num. 6. lib. 2. & consil. 156. lib. 1. & consil. 179. & 201. col. 5. lib. 2. Tiraquell. in tract. de retract. §. 1. glo. 2. num. 24. Anton. Gab. lib. commun. conclu. 4. tit. de haered. instit. conclu. 2. vbi ampliat & limitat Cepha. consil. 16. num. 40. lib. 1.

7. Si enim aliter diceremus, esset arctare mentē t. testatoris, qui quemadmodum expresse, ita etiam tacite non posset, cui vellet relinquere, contra §. disponat. Authen. de nupt. l. i. de sacrosanct. eccle. & non possum mihi persuadere, quòd aliqui etiam peritissimi hoc negauerint, benè tamen fateor, quòd dicta coniectura magis operarentur in descendentes, quàm in alijs, cum in eis maior cadat affectio. l. scripto. ff. vnde libe.

8. Propterea perperam iudicio meo, locutus fuit t. Cepha. d. consil. 132. num. 6. lib. 1. & sequaces, dum dixit magis commun. opin. esse, quòd etiam stantibus coniecturis non fiat transmissio, nisi ad descendentes, quia & ratione, & numero, ac auctoritate Docto. deprehenditur eius dictum esse falsissimum.

9. Regula igitur nostra quoad transmissionem t. fiendā operatur etiam in transuersalibus stantibus coniecturis, vt dicebam, licet magis operetur in descendentes, & ita forsā est intelligendus Corn. quem refert & sequitur Deci. consil. 417. & si aliter intellexerunt, malè locuti fuē-

re, & contra prædictos tenet in indiuiduo, Paris. consil. 25. col. 2. versic. præterea expressa mens. lib. 2. & d. consil. 66. Grat. d. consil. 101. Curt. d. consil. 16. Soc. Iun. d. consil. 141. Cassan. consil. 62. col. 5. versic. etiam dato. & expressius hanc opinionem tenet Bero. qui contrarijs respondet in cons. . . . Riminal. consil. 18. num. 6. lib. 4.

10 Nec in casu nostro est opus ingredi illam arduam difficultatem, an filij tpositi in conditione censentur vocati, de qua per glo. in l. Lucius. la secunda. ff. de hæred. instit. per Rol. à Valle, post alios, consil. 51. nu. 3. vers. quibus non obstantibus. lib. 3. quia iste Florutius vult venire ex persona sua, iuxta dicta per Soc. Iun. d. consil. 141. num. 7. & consil. 158. num. 69. cum pluribus sequ. dicens, hanc opinionem esse magis æquam.

Coniecturæ autem, quæ faciebant ad fauorem Florutij, erant quamplurimæ, vt deducebat D. Blasius Angelicus Advocatus, & nos considerabamus ex intentione Doctorum.

11 Prima est, quia testator t fecit plures gradus substitutionū, vnde censetur substitutum cum conditione, si sine filijs decesserit, grauasse transmittere ad filium suum. Paris. d. consil. 66. nu. 52. & consil. 78. col. 1. lib. 3. & consil. 77. nu. 20. & 21. lib. 2. Grat. d. consil. 101. col. 1. in fin. lib. 2. Dec. consil. 194. Soc. Iun. d. consil. 141.

12 Secunda coniectura ad fauorem dicti Florutij est, quia fuit positus in conditione, & ad illum t quoque testator videtur habuisse affectionem. Bald. in d. l. vnica. C. de his, qui ante aper. tab. Soc. in l. hæredes mei. §. cum ira. col. 1. vers. ex cuius dicto. ff. ad Trebell. Grat. Soc. Iun. & Paris. vbi supra, & diffusè Ant. Gabr. in suis commu. concl. lib. 4. in tit. de hæred. instit. concl. 2. num. 35.

13 Tertia coniectura fuit propter t æqualitatem seruandam inter cõiunctos eiusdem gradus, nam quemadmodum Marcus Antonius succedebat de iure communi vnà cum dicto agente, & nihilominus testator voluit anteferri, ita pariter est credendū voluisse anteferri Florutium, eius filium, Ruyn. consil. 145. colum. penult. in fin. versic. & quamuis regulariter. lib. 2. & ita verisimiliter testator re-

spondisset, si fuisset interrogatus. Gabr. vbi supra, num. 39.

14 Vltima coniectura, ob quam præcipue moti fuimus, erat dispositio statuti t virtute, cuius excluduntur fœminæ ob masculos, cum qua dispositione t statuti censetur conformasse testatorem. Bar. & Doct. in l. hæredes mei. §. cum ira. ad Trebell. & Corn. consil. 41. num. 8. & sequen. lib. 4.

Et sic præfati Domini Auditores Rotæ, & ego, sententiauius ad fauorem dicti Florutij, videlicet, fuisse purificatum fideicõmissum ad fauorem ipsius, & declarauimus in sententia, quæ bona essent ei restituenda, manu Ser Raynaldi de Rubeis, Notarij Perusini Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Operarij excusantur, quando aliquid faciunt de mandato conducentis. Fallit, quando operarij videntur nocturno tempore, & num. 2. Fallit, quando eis fuisset protestatum, & nu. 3. Fallit, quando dicti operarij essent vicini fundo, vbi operabantur, vel alias scinissent fundum non esse conducentis dictos operarios, & nu. 4. Fallit, quando fundus esset litigiosus, & operarij hoc scirent, & num. 13. arbitrio tamen iudicis, & num. 14.
- 5 Vicinus præsumitur scire facta vicini. Fallit, quando vicinus fuisset absens, & num. 6. Fallit, quando vicini essent noui, & num. 7.
- 8 Possessio magis probatur per vicinos, quàm per alios.
- 9 Vicinitas vbi est maior, ibi maior est præsumptio scientiæ.
- 10 Scire illud dicimus, quod ab alijs audiuius.
- 11 Scire etiam illud dicimus, quod per præsumptiones & coniecturas scimus.
- 12 Scientia inducitur ex publica voce & fama.

A R G V M E N T V M.

7 Nouæ quadam afferuntur limitationes, quod operarij non excusentur ex mandato domini, Vicinus regulariter præsumitur scire facta vicini, exceptis quibusdam casibus hic enumeratis, vbi etiam satis pulchrè deducitur, quomodo probetur scientia & notitia alicuius rei.

ETS

DECISIO CIII.

SI operarij ꝛ excusentur, quando aliquid faciunt de mandato conducentis, glo. fin. in l. in rem. §. tignum. ff. de rei vend. Ias. in l. de pupillo. §. nunciationem. num. 7. ff. de oper. no. nunc. Boss. in tit. de mandat. ad homicid. nu. 12. Rol. à Valle, conf. 54. nu. 6. lib. 1. Soc. & Bal. in multis Consilijs allegatis per Iul. Clar. in pract. crimin. §. fin. q. 60. vers. solet dubitari nunquid mandatum. vbi de cõmuni testatur. ꝛ Dummodò tamen dictis operarijs non fuerit protestatum, vt ab opere desisterent. De ci. in l. velle non creditur. num. 3. ff. de reg. iur. & dummodò ꝛ nocturno tempore non laborauerint, vt voluit Plot. in l. si quando. num. 790. C. vnde vi. & sequitur Clar. vbi suprà, Mennoch. in tractat. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 4. casu 344. num. 36.

Nihilominus in præsentì etiam casu non videntur excusandi dicti operarij, non quòd eis fuerit protestatũ, vt ab opere desisterent, vel quòd laborauerint de nocte, sed ꝛ quia fuit probatũ, partim ex dictis operarijs esse vicinos fundo de quo agit, præsertim cùm ad instantiã Francisci fundi prædicti pluries in dicto loco laborassent, ex quo fit, quòd illi, qui erant vicini dicto fundo, poterant scire dictum fundũ non spectare ad eum, qui eos conduxerat, sed ad dictum Franciscum, cùm vicinus ꝛ regulariter præsumatur scire facta vicini. l. octau. ff. vnde cognat. Anton. Gabr. qui cumulat ampliatur. & limitat. lib. commun. conclus. 1. conclus. 6. tit. de præsumpt. & Petr. Duen. reg. 125. qui similiter ponit ampliaciones & limitationes. præsertim, cùm isti operarij non fuerint ꝛ absentes, adeò quòd potuissent prætereignorantiam factorum vicini, ad latè tradita per Duen. post alios, d. reg. num. 2. in secunda limit. ꝛ neque etiam essent noui vicini, vt ibidem cõsiderat Duenn. num. 3. & propterea possessio ꝛ probatur magis per vicinos, quàm per alios, Ant. Gabr. vbi suprà, versic. & propterea, post Bald. in c. l. §. si tres. de pace iuramen. firman. Corn. consil. 250. co-

lum. 1. lib. 1. Purpuratus in l. 1. colum. 12. ff. si cert. petat.

Et eò magis nõ veniunt excusandi isti operarij, quia habebant terras contiguas dicto fundo, & sciebant fundum spectare ad dictum Franciscum, cùm in eo sæpè cum viderint conducere operas, & vbi est maior vicinitas, ibi maior ꝛ est præsumptio scientiæ. d. l. octau. c. quosdam. extra de præsumpt. Duen. vbi suprà, num. 1. Rimin. conf. 397. num. 15.

Similiter etiam isti alij nõ vicini, non excusantur, quia fuit probatum, eos audiuisse dici ab alijs dictum fundum spectare ad dictum Franciscum, & vtiq; illud ꝛ scire dicimur, quod ab alijs audiimus. Rimin. post Spec. consil. 203. viso. num. 5. & scire ꝛ is dicitur, qui per præsumptiones, & coniecturas à iure probatas scit. Mennoch. post Bald. in tract. de arbitr. iudic. casu 89. num. 17. cent. 1. lib. 2. & publica ꝛ vox & fama inducit scientiam. Rimin. consil. 269. num. 8. erant enim omnes isti operarij ex eodem loco, adeò quòd in eis non cadebat ignorantia, quemadmodum in operarijs forensibus, & profectò non excusarentur isti operarij per prædicta, si accederent ad laborandum, & cultiuandum ꝛ fundum litigiosum ad instantiam vnus ex partibus, & ipsi præsumerentur scire fundum esse litigiosum, quia etiam isto casu debent abstinere, & non accederem ad laborandum huiusmodi fundum litigiosum sine cõmissione iudicis, quia cùm sit par ratio in vno casu, quæ in altero, neque in vno neq; in altero ex dictis casibus excusentur, quæ limitationes possunt addi ad Clar. in suprà citato loco. ex quibus pronunciaui contra dictos operarios. In hoc tamen articulo satis versatur ꝛ arbitrium boni iudicis, qui attendere debet ad qualitatem operariorum, an sint vicini, an forenses, an eis fuerint protestatum, an nocturno tempore laborauerint, & ad alias circumspetiones considerabiles, iuridicas, æquas & Christianas. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Ande

P 3 SVM

S V M M A R I V M.

- 1 Præcepta præsumuntur subscripta ab auditoribus de mandato Reuerendissimi Gubernatoris, quando Gubernator est præsens, ratione, quia de facili potest adiri, & num. 2.
- 2 Stylus subscribendi præcepta & litera inhibitoriales in Prouincia Vmbria, & in Prouincia Marchia Anconitana, & num. 4.
- 5 Stylus rescriptorum Illustrissimi & Reuerendissimi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerarij afferentis in literis aliquid fuisse sibi iniunctum, viuo vocis oraculo à Summo Pontifice, cui assertioni stetur, quando summus Pontifex est in Vrbe, siue in alio loco, vbi etiam degit idem Illustrissimus & Reuerendissimus Camerarius, & num. 6.
- 7 Paulus Episcopus Odescalcus Marchia Anconitana Gubernator, & Authoris dominus.
- 8 Christoforus Illustrissimus & Reuerendissimus Cardinalis Tridentinus, Marchia Anconitana Legatus de latere.
- 9 Franciscus Beta Tridentinus, Marchia Anconitana Locumtenens.
- 10 Preces signata à Locumtenente, siue ab auditoribus, præsumuntur signata de mandato & commissione Illustrissimi & Reuerendissimi Legati, quando Legatus est præsens in Prouincia.
- 11 Auditores ducentes equites, birruarios & caualcatas, ac Notarios, Vicefiscales, & alios Officiales in commissionibus, præsumuntur eos ducere de commissione Illustrissimorum Legatorum, siue Reuerendissimorum Gubernatorum, quod procedit, quando Illustrissimi Legati, aut Reuerendissimi D. Gubernatores sunt in Prouincia, & num. 12.

A R G V M E N T V M.

Præcepta, & litera inhibitoriales in Prouincia Vmbria, & in Prouincia Marchia Anconitana, subscribuntur ab auditoribus, & ex stylo subscriptio illa præsumitur facta de commissione Illustrissimorum Legatorum, siue Gubernatorum.

Et Franciscus Beta Tridentinus, Marchia Anconitana Locumtenens, signauit quasdam preces, siue supplicationem capitalem de mandato Illustrissimi Cardinalis Tridentini, Prouincia Marchia Anconitana Legati, & licet non apparet de commissione dicti Illustrissimi Cardinalis, nihilominus deciditur per Authorem debere præsumi, præcessisse commissionem, ex quo tunc temporis Illustrissimus Legatus degebat in Prouincia.

Et ex dicta præsumpta commissione excusantur auditores ducentes secum caualcatas, quia

præsumuntur hoc facere de mandato & commissione superiorum pro tempore existentium, & excusantur in syndicatu.

DECISIO CIIII.

V B S C R I P S I quædam præcepta sub nomine Reuerendissimi Domini Buonignori Finetti, huius Prouinciæ Gubernatoris, fuit dubitatum, an præsumeretur me dicta præcepta subscripsisse de expresso mādato præfati Reuerendissimi D. Gubernatoris, ego ostendi, quod sic, quia 1 quando Reuerendissimus Gubernator est præsens in loco, in quo subscribuntur præcepta, præsumitur, quod auditor illa subscripserit de mandato Reuerendissimi Domini Gubernatoris, secus si Dominus Gubernator esset absens, quia opus est docere de mandato & commissione per literas, ita in indiuiduo voluit Gramm. post alios, quos allegat decis. 36. num. 26. & sequentibus. 2 & ratio, quia cum de facili possit 1 adiri superior, & ab eo certiorari, quod iudex id fecerit de mandato superioris, & iste 3 est inueteratus 1 stylus huius Prouinciæ, vt fiant præcepta sub nomine Illustrissimorum Dominorum Legatorum, & Illustrissimorum Dominorum Gubernatorum, & Auditores subscribunt præcepta sub nomine ipsorum. Alius stylus est 4 in Prouincia 1 Marchia Anconitana, quod quando appellatur à sententia alicuius Auditoris, fiunt litera inhibitoriales sub nomine Illustrissimorum Legatorum, siue Reuerendissimorum Dominorum Gubernatorum, & vnus ex Auditoribus subscribit dictas literas, talis auditor de mandato, quæ quidem litera faciunt competentem auditorem illum, qui eas subscripsit.

5 Iste etiam 1 stylus seruatur Romæ ab Illustrissimo & Reuerendissimo Cardinali Camerario, qui ratione sui officij afferit in literis id sibi fuisse iniunctum à Sanctissimo D. N. viuo vocis oraculo à Summo Pontifice nihil ipsi iniunxerit, & nihilominus 1 assertioni dicti Illustrissimi Camerarij statur, quando Summus Pontifex est in Vrbe, vel in alio loco, vbi etiam reperitur Illustrif. Camerarius.

Et

S V M M A R I V M.

Et memini me aliàs in Prouincia Marchiæ Anconitanæ, dum prima vice ibi fuiſſem Auditor, ſub Reuerendiſſimo Domino, & Patrono meo colendiſ. Domino Epifcopo † Odeſcalco, fuiſſe in cauſa, vt liberaretur quidam Capitaneus Robertus Cima de Cingolo, qui tempore legationis Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Chriſtofori † Cardinalis Tridentini, Prouinciæ Marchiæ Anconitanæ Legati, obtinuit gratiã de nonnullis prætenſis delictis forſan capitalibus, ſed preces, ſiue ſupplicatio non erant ſignatæ manu Illuſtriſſimi Cardinalis Tridentini, ſed manu cuiuſdam Domini Franciſci † Bertrandi Tridentini, Locumtenentis ipſius Illuſtriſſimi Cardinalis in dicta Prouincia, & ex quo tempore dictæ ſubſcriptionis præfatus Illuſtriſſimus Legatus permanebat in ciuitate Macerata, vbi idẽ Dominus Franciſcus Beta Locumtenens ſignauit dictas preces, ego declarauit dictas preces † ſubſiſtere & valere æquẽ, ac ſi fuiſſent ſignatæ manu præfati Illuſtriſſimi Cardinalis Legati. Ita etiam declarauit hinc Peruſiæ in propoſito themate per dictam deciſionem Grammat. trigeſimam ſextam. nume. 26. & ſequen. virtute cuius deciſionis vidi etiam euadere & deſenari multoties Auditores tempore † ſyndicatus in Prouincia Marchiæ Anconitanæ, contra quos porrigebantur querelæ, quod dum equitabant per Prouinciã ob aliqua delicta commiſſa, ſecum duxiſſent maiorem numerum equitum, quàm fuiſſet opus, attentã qualitate delictorum: præfati tamen Auditores excuſabantur hoc feciſſe de mandato & commiſſione Illuſtriſſimorum Legatorum, & Reuerendiſſimorum Gubernatorum. & in ſumma, ex quo † Legati Illuſtriſſimi, ſiue Gubernatores erant præſentes in Prouincia, præſumebatur Dominos Auditores ſecum duxiſſe & equites, & pedestres birruarios de commiſſione Illuſtriſſimorum Legatorum, ſiue Reuerendiſſimorum Dominorum Gubernatorum, ſiue Vicelegatorum pro tempore exiſtentium, per dictam deciſionem Grammat. 36. numero 26. & ſequen. Laus Deo.

Iof. Ludouicus Aud.

- 1 Obligatio verbalis regulariter non ſufficit, ſed requiritur realis.
- 2 Obligatio minus realis ſufficit, niſi afferens extrahat pecunias oblatas de Marſupio in præſentia teſtium.
- 3 Deposituſ debet fieri congruo tempore & loco, parte citata, purè & liberè ſine aliqua conditione & inuolutione reſeruationum, & debent deponi pecunia numerata in integra ſumma, & pecunia currentes.
- 4 Facto vbi eſt opus, verba non ſufficiunt.
- 5 Feriatio tempore debemus abſtinere ab omni negotio, tum de iure communi, tum etiam ex Bulla Pij V. Pont. Max.
- 6 Oblatio verbalis ſufficit, quando creditor recuſat recipere pecunias, & eſt magis communis opinio.
- 7 Oblatio verbalis poteſt recuſari, quando creditor habet iuſtam cauſam recuſandi.
- 8 Oblatio non nocet non citatis.
- 9 Impedimentum excuſat à pœna & mora.
- 10 Impedimentum proueniens ex facto Principis excuſat & dicitur iuſtum, & legitimum impedimentum, & ponitur exemplum de impedimento Summi Pontificis, & num. 11.
- 12 Impedimentum excuſat licet cauſetur iniuſtè, & aſcribitur cauſi fortuito.
- 13 Impedimentum iuris eſt ſi dicatur impedimentum notorium, nihilominus requiritur proteſtatio.
- 14 Impeditus tenetur docere, quod ſi non fuiſſet impeditus, obſeruafſet.
- 15 Impedimenta plura vbi ſunt, ibi plures amotiones impedimentorum requiruntur.
- 16 Diſpoſitio vnaquaque intelligitur rebus ſic ſtantibus.

A R G V M E N T V M.

¶ De oblatione verbalis plura tractantur, an & quando dicta verbalis oblatio ſufficiat, & quando non ſufficiat etiam realis, & ponitur præxiſ vera, quomodo oblatio ſit fienda, qua quidem oblatio non debet fieri tempore feriatio, & ad hoc vt noceat, requiritur citatio omnium, quorum intereſt.

¶ Concluditur etiam impedimentum proueniens etiam à Summo Pontifice excuſare & dici iuſtum, & legitimum impedimentum, requirit tamen proteſtationem in omni impedimento, quamuis notorio, & quod impeditus obſeruafſet, niſi fuiſſet impeditus, puta Titius, & quando ſunt plura impedimenta, omnia dicta impedimenta tolli debent.

DECISIO CV.

VIDAM Ioannes Maria de Interanna emerat à quibusdam Bartoccio & litis consortibus de Castro Brusæ, comitatus Perusiæ certā grani quantitatem pro certo conuento precio exbursando tempore, quo fiet mensuratio dicti grani, quæ mensuratio debebat fieri intra mensem, quo tempore adueniente præfatus Ioannes Maria obtulit exbursare dictas pecunias præfatis Bartoccio & consocijs, qui recusauerunt accipere dictas pecunias ante grani mensurationem, interim donec debebat fieri mensuratio, quidam Commissarius ex vrbe inhibuit dictis Bartholomeo & socijs, ne consignarent dictū triticum præfato Ioanni Mariæ, cum intenderet eum conducere ad urbem, iuxta eius commissionem, post aliquos dies Ioannes Maria, de quo supra, reuocari obtinuit dictam inhibitionem transacto tamē mense, sed quia præfatus Ioannes Maria habuerat partem dicti grani, remanseratq; debitor prædictorum in summa scutorum quinquaginta vnus, dicti Bartoccio & litis consortes egere contra ipsum, & Dominum Rodulfum Calidonium eius Procuratorem pro dicta summa consequenda, replicabatur ex aduerso non teneri ad dictam pecuniarum summam exbursandam, cum ipsi recusauerint eas recipere, immò reconuenit ipsos pro consequendo dicto grano, vel interesse quanti plurimi valuerit.

Pro dictis Bartoccio & consocijs faciebat regula iuris, quæ est, quòd † oblatio verbalis non sufficit, sed requiritur realis. l. qui decem. versic. idem respondet. in fin. ff. de solut. Bart. in l. prætor. §. si quis paratus. ff. de oper. nou. nunciat. & in l. acceptam. versic. venio ad quæst. C. de vsur. Alex. consil. 130. in causa. 3. col. versic. non obst. quòd dicatur. lib. 4. Mathes. not. 134. notat Negusant. in tractat. de pignor. 2. par. 3. membr. 5. par. prin. in princ. & per totam illam particulam. Oblatio autem illa fuit verbalis, meritò dictus Ioannes Maria ex ea minus se iuuare potest.

Immò nec etiam realis sufficeret obla-

2 tio, nisi offerens habens pecunias † in Marsupio, dictas pecunias de Marsupio extromitteret, & testibus ostenderet. Bart. in l. cum seruus. ff. de condi. & demonstr. aliàs non constaret, quid offeretur, cum possit dubitari, quid sit in Marsupio, arg. l. 1. §. si cista. ff. de pos. Bart. in l. si mora. 3. col. ff. solut. matrim. Negusant. vbi supra, num. 2.

3 Et depositio † debet fieri loco congruo, & tempore idoneo parte citata pure & liberè sine aliqua conditione & inuolutione reservationum, & debent deponi pecuniæ numeratæ in integra summa, & pecuniæ currentes. Ita hæc omnia post alios nouissimè congerit Mennoch. in tract. de arbit. iud. casu 232. lib. 2. cent. 3. vbi singula singulis referendo Bald. Ias. Rom. Neuiz. Rip. Plaut. Afflic. Fulgos. & Tiraq. allegat. facit regula, quia vbi o-
4 pus est factò, † verba non sufficiunt, gloss. fin. in c. pastoralis, de offic. ordin. Negusant. loco, de quo supra, num. 2.

Sed iste Ioannes Maria neutrum prædictorum adimpleuit, meritò oblatio illa ipsum iuuare non videtur, cum non fuerit congruus locus neque congruum tempus: erat enim dies Dominicæ, quo
5 † tempore abstinere debemus ab omni negotiatione. l. fin. C. de fer. & nouiter super hoc emanauit Bulla sanctissimi domini nostri Pij v. Pontif. Max. similiter pecuniæ fuerunt retentæ in Marsupio nec numeratæ, & sic, vt dicebam, prædicti Bartoccio & litis consortes non videbantur constituti in aliqua mora, tum, quia oblatio nō fuit facta formiter, tum etiam quia intra conuentum tempus nō consignauerunt granum, ex quo factò superioris fuerunt impediti, & licet postea præfatus Ioannes Maria reuocauerit dictam inhibitionem, non eam reuocauit intra dictum mensem, sed postea & sic re non amplius integra, videtur ergo dicendum, eos potuisse alijs vèdere dictum granum, & Ioannem Mariam teneri ad exbursandū scuta quinquaginta vnum, pro residuo grani ad eius manus peruenti.

Pro parte dicti Ioannis Mariæ replicari poterat, quòd etsi iuris regula sit, quòd oblatio verbalis non sufficiat, vt late supra deductū fuit, ista tamē regula quam plurimas

plurimas patitur limitationes, & inter alias præcipua est ea, quando creditor expressè recusat pecunias recipere, tunc etenim ¶ verbalis oblatio sufficit. Bal. in l. 1. in fi. C. ne lic. rer. prouoc. Fulg. Castr. Alex. & alij in l. qui Romæ. ff. de verb. oblig. idē Alex. in l. si mora. in 5. lim. ff. sol. matr. in l. si seruus. col. 3. vers. puto sic concludendum. ff. de vulg. & pup. Boer. deci. 134. Cassan. qui dicit hanc opin. veram & magis comm. conf. 113. col. 1. Hanc etiam opin. magis communem appellat nouissimus Moder. Anton. Gabr. lib. 3. comm. conclus. in ti. de solution. conclus. 8. vbi allegat Fulg. Castr. Alexan. Cassan. Bertr. 10 Grat. Grammat. Tiraquel. & Ruyn. conf. 49. colum. fi. lib. 2. & vltra cum idem tenuit Ruyn. conf. 113. nu. 1. lib. 1. & conf. 70. num. 4. eod. lib. 1. Negusant. in d. tracta. de ping. loco suprâ citato. nu. 7. in quinta limit. & in pulcherrimo casu oblationis verbalis est videndus Benitend. decis. 77.

Cùm ergo isti Bartoccus & litis consortes recusauerint & distulerint recipere dictas pecunias, non fuit necesse eas numerare, sed sat fuit eas solùm in marsupio retinere, & verbaliter offerre stâte eorum recusatione.

Verùm quia non adeo expressè recusauerunt dictam oblationem, vt præsupponitur, & quatenus recusassent, excusarentur, quando habuissent iustam causam recusandi, prout videtur habuisse, cùm fuerit facta die Dominical. d. l. fi. C. de fer. succedit alia limitatio ad dictam regulam, q̄ 7 ¶ quando creditor habet iustam causam recusandi, potest recusari dicta oblatio tam effectualis, quàm verbalis, Seiffel. in d. l. si mora. col. 3. ff. sol. matr. Grat. conf. 93. col. fi. lib. 1. post Ant. Gabr. vbi suprâ.

Accedat prædictis, quia dicti venditores erant quamplures, oblatio autem non fuit facta nisi Bartoccio, & vno ex alijs, & 8 sic non debet alijs non ¶ presentibus vel non citatis obesse. l. sæpe. ff. de iud. & tot. res inter alios acta.

Stantibus ergo præmissis videlicet oblatione modo quo suprâ facta & recusata ad tempus, stante etiam quòd non fuit facta dicta oblatio omnibus, sequutus fuit equitatem & condemnavi dictum Ioannem Mariam ad soluendum pro residuo grani habiti de scutis quinquaginta vno

scuta viginti quinque tantùm, ab alijs autem petitis per dictum Ioannem Mariam, videlicet interesse quanti plurimi voluerit granum non habitum, dictos Bartoccium & litis consortes liberaui, tum quia oblatio non fuit facta debito tempore & omnibus præsentibus, vel citatis, tum etiam quia ex facto superioris, nempe dicti commissarij fuerunt impediti, quin residuum grani venditum non consignaret, 9 quod ¶ impedimentum eos excusat à pœna & mora. c. sicut. lo vltimo, extra de iur. iur. vbi Host. & Abb. Nat. conf. 50. materiam. nu. 7. lib. 2. impedimentum enim 10 ¶ proueniens ex facto supremi principis excusat, & dicitur iustum & legitimum impedimentum. l. sed & si per prætorem. ff. ex quibus cau. maior. Abb. & alij in c. extramissa. extra de præscript. & ibi Felinum. 8. glo. in c. cupientes. §. quod si per per viginti. in vers. præposita. extra de election. Alexan. in l. properandum. §. sin aut vterque. in fi. C. de iudic. & in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. col. 5. ff. de oper. 11 noui nunciat. & de impedimento ¶ summi Pontificis, prout est impedimentum, voluit in puncto Paris. conf. 5. num. 52. & 53. li. 4. loquens de Leone x. summo Pontifice, vbi nume. 54. dicit Paris. quòd istud impedimentum excusat, licet iniuste causetur à principe, ascribendumque esse casu 12 sui ¶ fortuito. l. quis ergo casus. ff. de pecul. & tanto magis videntur iuuari dicto impedimento, tum quia docuerunt de dicto impedimento, tum etiam quia de eo protestati fuere, prout tenebatur, quia 13 etiam in impedimento ¶ iuris, quod dicitur impedimentum notorium, requiritur protestatio. Ang. in l. de qua re. ff. de iudic. Ias. in l. properandum. §. sin autem vterque. col. 1. C. eo. Neuz. conf. 51. num. 14 3. tenetur ¶ etiã impeditus docere, quòd si non fuisset impeditus, obseruasset. Cor. conf. 109. primo aspectu, litera q. & voluit Neuz. vbi suprâ, immo si plura fuissent ¶ impedimenta, plures amotiones 15 impedimentorum fuissent necessariæ, Loffred. conf. 12. num. 25. & ¶ vnaquaq; dispositio intelligitur rebus sic stantibus. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locat. Ias. in l. quod seruus. in fin. ff. de condic. cau. dat. Neuz. d. conf. 51. num. 15. vbi loquitur de materia impedimenti. Sententia- 16

ui ex

ni ex æquitate, vt suprâ etiam cum consensu partium, manu Ser Simonetti Eusebij Notarij Curialis Perusini. Laus Deo.
Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Possessio longæua habet vim constituti, pacti, ac priuilegij, & eo maximè quâdo opponitur per viam exceptionis, & nu. 2.
- 3 Grauat in vno, in alio debet releuari.
- 4 Colonus non potest præscribere contra annuâ præstationem in futurum, nisi interpellatus recuset soluere, & interuertat possessionem.
- 5 Possessio longissimi temporis, cuius initij memoria non existit in cõtrarium, habet præsumptionem iuris & de iure pro se, adeo quòd non admittitur probatio in contrarium.
- 6 Præscriptione immemorabili acquiritur etiam directum dominium.
- 7 Bal. doct. in l. male agitur. C. de præscrip. triginta, vel quadraginta annorum declaratio, & nu. 12.
- 8 Laici non possunt præscribere decimas in totum, sed bene in partem, & nu. 9.
- 10 Fructus omnes debet diuidi inter dominũ et colonũ.
- 11 Fœnum dicitur esse in fructu.
- 12 Colonus si steterit per centũ annos, quin respõderit de fructib. nunquã tamen præscribit ius colonie.
- 14 Eadem est ratio de parte fructuum, quæ de omnib. fructibus.
- 15 Præscriptio tunc cucurrisset, quando fuissent requisiti, deinde cucurrisset tẽpus triginta annorum.
- 16 Si quis accedit longissimo tempore ad furnum siue molendinũ, non propterea dominus acquirit ius, nisi post prohibitionẽ prohibitus longissimo tempore accesserit ad furnum, siue molendinũ, sic in casu de quo loquimur, id est in materia herbarũ.
- 17 Testes non debent deponere de auditu, sed de sensu, & est commu. opi.
- 18 Testes deponentes super consuetudine, debent habere vltra quinquaginta annos.
- 19 L. cum satis. §. cum autẽ. C. de agric. & censit. lib. 11. declaratio, & inductio ex intentione Ruy. con. 151. viso. sub nu. 18. ver. non ob. lib. 4. & nu. 21.
- 22 Colonus qui per viginti annos stetit in colonia, inderecedere nõ potest, et dominus possessionis non potest ei molestiam inferre, aut veterem consuetudinẽ immutare, aliàs tenetur ad interesse, exigitur tamẽ requisita in d. §. cum igitur. et n. 22.
- 23 Locatio non dicitur contracta quando soluitur pecunia numerata.
- 24 Locatio non dicitur inducta inter partiaros, sed societas.
- 25 Diuisionem iuri petendi non præscribitur.
- 26 Dominus non cogitur permanere in conductione.
- 27 Ratio eadem est de parte ad partem, quæ de tota ad totam.
- 28 Societas quòd perpetuo duret non potest fieri.
- 29 Conductio si fiat tempore belli vel pestis, conductor non potest petere remissionem mercedis.
- 30 Emphyteota recipiens rem casibus fortuitis suppõsitam, & aquis, non petit remissionem.

- 31 Decima dicuntur fauorabiles, & debentur iure diuino.
- 32 Ex diuersis non fit illatio.
- 33 Decima, est controuersi iuris, an possint præscribi.
- 34 Decima prædiales non possunt præscribi, & est communis opinio.
- 35 Consuetudo immemorabilis habet vim cõcessionis.
- 36 Consuetudinis probanda forma.

A R G V M E N T V M.

¶ Notabilis & pulcherrimus casus deciditur, quòd domino debeat pars frondũ arundinetorũ siue cannetorũ, non obstante quòd coloni per longissimũ tempus dictas frondes non persoluerint.

¶ Declarantur multa vtilia in materia colonie, & an iuri colonie possit præscribi cum inductione aliquarum legum & doctrinarum ad materiam facientium.

D E C I S I O C V I.

RIVS V. Pont. Max. concessit Reuerendo D. Marc. Anton. Florentio Perusino eius cubiculari pedatas lacus Perusini, videlicet terram prope littus dicti lacus, quæ terræ derelinquuntur, quando in dicto lacu diminuuntur aquæ, in quibus terris sic derelictis nuncupatis, le pedate del lago, fuerunt plantata quàm plurima arundineta per rusticos ibi degentes absq; eo tamen quòd appareat ipsis fuisse factam locationem, neq; in scriptis, neq; alio modo, qui quidem rustici per multos soluerunt agentibus cameræ Apostolicæ medietatem cannarum: modò quidam Marinus Salis Perusinus agens dicti domini Marc. Ant. siue fictuarius prædictorum bonorum, instituit iudicium coram me contra prædictos rusticos pro consequenda etiam medietate herbarum dictorum arundinetorum vltra medietatem cannarum asserens esse in fructu dictas herbas quemadmodum cannae.

Pro parte dictorum conuentorum dicebatur non teneri ad huiusmodi herbarum præstationem, cum huiusmodi longæua possessio, siue † quasi habeat vim consti. pacti, vel priuilegij. l. i. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. l. i. §. deniq; ff. de aqua plu. arcen. Soc. lun. con. 68. Iam plura per me. col. i. vers. veruntamen. lib. i. & præsertim cum in † casu nostro opponatur per viam exceptionis. Bart. in l. quidam in suo. ff. de cond. instit. quæ consuetudo est iuri consona, † vt qui in vno grauat, in aliq.

in alio releuetur. l. cum qui. ff. de iureiur. fuerunt enim grauati isti coloni, in hoc, quod suis sumptibus arundineta prædicta plantauerint, subiaceantque periculo inundationis lacus.

Nec obstat secundum D. aduocatū dictorum conuentorum doct. Bal. in l. male agitur. C. de præscrip. 30. vel 40. annorum, vbi dicitur, quod colonus non potest præscribere cōtra annuam præstationem in futurum, nisi interpellatus recuset soluere, & interuertat possessionem, quia non loquitur in possess. † longissimi temporis, cuius initij memoria in contrariū nō existit, quæ habet præsumptionem iuris & de iure, adeo quod non admittat probationem in contrarium. Fely. in cap. cum nobis. col. 3. vers. scias etiam de præscrip. Alex. con. 13. col. 3. per quam præscriptionem † immemorabilē acquiritur et directum dominium. Fely. in rub. extr. de præscrip. col. 3. in 3. fall. Bal. & alij in l. traditionibus. C. de pac. & Deci. consi. 85. 2. col. & consi. 496. col. 2. circa med.

Secundò Bal. loquitur † in volēte præscribere annuas præstationes in totum, in vers. decidit ergo gl. nos in præscrip. quid modici & vilissimæ rei nempe frondium quemadmodū † laici, licet in totum non possint præscribere decimas, possunt tamen † præscribere in partem. Bal. in l. cōperit. C. de præscrip. 30. vel 40. annorum. Can. in c. cum aliquibus. extra de decim. Balb. in tract. præscrip. in 6. par. prin. q. 7. nu. 8. vbi allegat auctoritatem tam Theologorum, quàm etiam Canonistarum.

Pro parte dicti D. Mar. Ant. faciebat in primis regula iuris, quæ est, quod omnes † fructus diuidi de cōtē inter dominum & colonum. l. si non fuerint. in princi. ff. pro soc. quæ herba cannarum & arundinetorum debent esse in fructu, quemadmodū sunt in fructu paleæ. d. l. si usufructuarius messem. in vers. stipula, quæ in messe iacet. ff. quib. mod. usufr. amit. similiter † fœnum dicitur esse in fructu. l. paratum. ff. de ver. signi. Rom. sing. 555. nisi alia appareat cōuentio. l. legem. C. locat. quæ cōuentio non fuit probata in casu nostro.

Scdò, quia allegata præscriptio & consuetudo nō habebat locū in casu isto, per doct. Bal. † in terminis in l. male agitur. C. de præscrip. 30. vel 40. ann. vbi Bal. quod

etsi colonus † steterit per centum annos, quin responderit de fructibus, nunquam tamē præscribit, & eadem videtur esse ratio de parte fructuum, quæ est de omnib.

† fructibus. arg. l. quæ de tota. ff. rei vend.

ad hoc enim vt dicti coloni † potuissent præscribere partem dictorum fructuum, erat necesse fuisse requisitos, & post requisitionem cucurrisse tempus 30. vel 40. annorum, vt deducit D. aduocatus post Rol. à Val. consi. 53. nu. 28. & 29. lib. 2. & faciunt ultra eum quæ post alios tradit Boff. ti. de

reg. nu. 41. vbi dicit, quod licet † quis iuerit longissimo tempore ad furnū siue molendinum domini, nō dicitur acquisisset tale ius contra eum, si tamen dominus prohibuisset, deinde longissimo tempore perseuerasset prohibitus in coquendo vel molēdo, aliud esset: sic dicamus in casu nostro, tunc posuisse dictos colonos, di-

ctas herbas † præscribere, quando alias fuissent ab eis petite, & cucurrisset deinde longū tempus, & sic fuisset præscriptum.

Tertiò, vt deducebat idē dominus aduocatus, ad hoc vt præscriptio habeat vim

consti. † & priuilegij. requiritur quod initij memoria non adsit in contrariū. d. §. ductus. Ias. in l. quo minus. in 2. q. Bar. ff. de flum.

scriben. in c. de præscrip. lib. 6. item † testes non debent deponere de auditu, sed de sensu, & est com. opi. quod ita semper obseruatum fuerit, vt per Paris. post Alex. in multis cōsilijs. cōs. 112. nu. 21. li. 1. vbi sub-

ditur, quod † testes deponētes super consuetudine debent habere ultra 50. annos, testes autem examinati nō deponunt de com. opi. neq; immemorabili tempore, neq; probatum fuit esse illius ætatis, consequenter non videntur probare.

Quartò, ultra omnia allegata per dominos aduocatos pro vtraque parte putauit in materia ista, de qua disceptamus, inuenisse tex. in terminis qui decidat hanc quæst.

nempe tex. in l. † cum satis. §. cum aut. C. de agri. & censit. lib. 11. cum declaratione additionis ad Bar. ibi. nu. 14. & 15. legitur

in effectu in d. tex. quod colonus † qui stetit per viginti annos tanquam colonus, inde postea recedere non potest, & dominus possessionis non potest ei molestiam inferre, aut veterem consuetudinem immutare, alias tenetur ad interesse, & c. qui tex. licet prima fronte videatur facere contra

dictum D. Marc. Ant. rectè tamen intuen-
 ti probat eius intentionem vt mox dedu-
 cam, nam ad hoc vt narrata in dicto text.
 procedant, requiritur quòd per pactũ vel
 scripturam prius se allegauerit, aliàs solus
 cursus dicti temporis, vel pactum tantũ
 vel scriptura solũ non sufficit, sed hæc
 omnia requiruntur ad operãdum dictos
 effectus scđũm gl. & doct. ibid. & ita èt le-
 23 ¶ gem illã subtiliter declarat Ruy. cõs. 151.
 viso. sub nu. 1. vers. nõ obstat. tex. in l. cum
 fatif. lib. 4. vbi dicit, quòd filij dictorũ co-
 lonorum non ligantur dicta lege, nisi sint
 concepti post cõscriptionem finitam per
 patrem ipsorum. quæ requisita cũ non
 interuenerint in themate nostro proposi-
 to, meritò est dicendum ipsum D. Marc.
 Ant. posse petere partem dictarum fron-
 dium tanquã pars fructuum dictorum a-
 rundinetorum. Nec causatur dictis colo-
 24 nis aliquod præiudicium, quia ¶ quemad-
 modum non interuenientibus requisitis
 in d. §. cũ igitur dominus fundi potest
 repellere colonos, & mutare veterem cõ-
 suetudinem fructuum: ita colonus potest
 versa vice à fundo discedere, quatenus ip-
 si huiusmodi alteratio fructuum non pla-
 ceat. ita dicit ibi tex. quem hoc modo in-
 telligunt doct. & particulariter ita præsup-
 ponit Ruyn. in d. cõs. 151. sub. nu. 18. vers. 1.
 non obstat etiam. lib. 4.
 25 Præterea inter D. ¶ Marc. Anto. & eius
 auctores & dictos colonos non dicitur
 contracta locatio, ex quo non soluitur
 pecunia numerata. l. 1. §. si quis seruum,
 vbi no. ff. de pos. & in l. si vir vxori. ff. de dõ.
 int. vir. & vx. & no. Bar. in l. si merces. §. vis
 26 maior. in vti. col. ff. loc. vbi legitur, q̄ ¶ in-
 ter istos partiarios non dicitur contracta
 locatio, sed societas: si ergo est contracta
 societas, nõ põt perpetuo durare, cũ iu-
 27 ri petendi ¶ diuisionem nõ præscribatur,
 vt post alios in terminis proprijs nostris
 declarat Ruy. d. con. 151. nu. 11. lib. 4. dis-
 cedant ergò à cõductione dicti rustici, si eos
 non iuuat soluere ratam frondium, & sta-
 28 re ¶ in cõductione, in qua Dominus non
 cogitur permanere, vt per quamplurima
 fundamẽta firmat Crauet. in tract. de an-
 tiq. temp. part. 4. nu. 216. & seq. & vltra eũ
 in punct. tradit Ruy. d. con. 151. per totum
 cõs. lib. 4. reprehendens Bal. in l. malè a-
 gitur. C. de præscrip. 30. vel. 40. annorum.

si ergo non præscribitur coloniã (quate-
 nus esset colonia, q̄ negatur) multo ma-
 gis præscribi potest restitutio, ac respon-
 sio. etiam minimæ partis fructuum. sat sit
 ergo ipsis rusticis superlucrasse præteritos
 fructus dictarum frondium, nec iudicio
 meo est facienda vis, quòd Bal. loquatur
 in responsione omniũ fructuũ, quia dice-
 29 bam, eadẽmet est ratio ¶ in minima parte
 ipsorũ, arg. d. l. quæ de tota. ff. de rei vend.

Cui opinioni non obstant contraria li-
 cèt subtilia, quia nõ fuit probatum de im-
 memorabili possess. & præscrip. nec testes
 deposuerunt scđũm q̄ erat opus de pone-
 re in probanda consuetudine & præscrip-
 ista: & licèt deposuissent formiter, nihil
 esset, quia ex quo non est locatio, vt præ-
 supponit dominus aduocatus, sed socie-
 tas, vt deduxi ex Ruy. d. con. 151. lib. 4. non
 põt fieri neq; p. præscript. neq; per pactũ,
 30 ¶ quòd societas perpetuò duret, sed erant
 fienda requisita per tex. in d. l. cũ satis.
 §. cũ igitur. C. de agric. & censit. lib. 11.

Nec est in consideratione q̄ isti rustici
 grauentur in periculo inundationis, & sic
 debeant in alio releuari. quia cum à prin-
 plantationis cannetorum immineret i-
 studmet periculum, sibi ipsi est imputan-
 dum, ad quod comprobandum infinita
 congeri possent, sed sufficiat allegare Bal.
 in l. ex conduct. §. 1. ff. loc. Alex. in l. inter-
 dum. §. q̄ ex naufrag. ff. de acq. poss. Bos.
 31 in tit. de remis. merced. nu. 84. vbi si fiat ¶
 conductio tempore belli vel pestis, con-
 ductor non potest petere remissionem, &
 in tantũ hæc conclus. est vera, vt suffi-
 ciat timor belli, vel pestis. Alex. in l. diuor-
 tio. in prin. 3. col. ff. sol. ma. Bos. vbi supra,
 32 & conductori ¶ siue emphiteo. accipien-
 ti rem aquis & casibus fortuitis suppo-
 sitam non fit remissio, cũ periculum
 inesset tempore conductionis, & est com-
 opin. vt post alios nouiter voluit Bursat.
 cõs. 11. nu. 30. lib. 1. sic in casu nostro Ru-
 stici isti qui sponte plantauerunt arundi-
 neta propelacum Transimenum, excogi-
 tare potuerunt periculum inundationis,
 propterea ex hoc capite nulla ipsis est ha-
 benda consideratio.

Non obstat demum simile de decimis,
 33 videlicet q̄ pars solutionis ¶ decimarum
 possit præscribi, quæ solutio decimarum
 videtur fauorabilis, & fortiori iure debentur, nem-

tur, nēpe iure diuino, cūm nos habeamus
decisionem iuris claram in d. l. cum satis.
§. cūm igitur. C. de agric. & censit. & Bal.
in d. l. male agitur. † ex diuersis igitur non
est facienda illatio. l. Papinianus exuli. ff.
de min. vulg.

Præterea non est absolutè verum posse
præscribi solutionem decimarū, doct. n.
modò in vnā, modò in aliā iuere sententiā,
† vt est videre ex Didac. Coua. qui meliùs
cæteris hanc materiam explanat in ca. 16.
lib. 1. var. reso. imo in d. loco. nu. 9. Couar.
expressè firmat decimas † prædiales mini
mè præscribi posse, dicens hanc esse com.
opin. & post eum idem nouiter tenet Nat
ta conf. 136. nu. 7. & per tot. con. lib. 2. Nos
tamen sumus extra omnem difficulta
tem, quia testes examinati ad fauorem di
ctorum rusticorum non probant de con
suetudine immemorabili, † quæ tamen
consuetudo immemorabilis, & non alia,
habet vim concessionis. Natta conf. 154.
dubium. nu. 6. lib. 2. vbi nu. 5. dat formam
probandi consuetudinem immemorabi
lem, quæ forma non fuit seruata in casu
nostro, vt etiam superiùs dictum fuit, pro
pterea sententiaui dictos rusticos teneri
ad præstationem frōdium dictarum can
narum manu ser Lemmi de Rubeis Peru
fini not. Cur. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

1 Mandatorum copia non datur ex stylo prouincia
Vmbria, & prouincia Marchia Anconitana,
& nu. 3. Fallit quando procurator ageret tan
quam substitutus alterius, & nume. 2. Fallit
quando quis esset procurator collegij vniuersi
tatis, monasterij, minoris, mulieris, & similiū
personarum, & nu. 3.

ARGVMENTVM.

† Mandati copia licet regulariter danda sit,
hoc tamen de stylo non seruatur in prouincia Vm
bria, & in prouincia Marchia Anconitana, ex
ceptis tamen aliquibus casibus hic adnotatis.

DECISIO CVII.

MULTOTIES mihi euenit,
quòd ad bancum iuris procu
ratores negabant alios procu
ratores habere mādaturum,
illi autem faciebant fieri fi
dem de eorum mandatis ore tenus ab ali
quo ex notarijs actuarijs, siue curialibus,
sed aduersarij nihilominus non conten

ti de dicta fide petebant copiam manda
torum forsan ad protelandum iudicium,
cumq; ego passim decernerem copiam
mandatorum, alij procuratores replica
bant ex † stylo & inueterata consuetudi
ne istius curiæ non esse dandam copiam
mandatorum, sed sufficiat simplex fides,
quando de dictis mādaturis fuisset rogatus
aliquis notarius curialis, siue actuarius, ni
si † tamen aliquis compareret tanquam
substitutus alterius procuratoris, quia tūc
est necesse decernere copiam mandati pro
curatoris principalis, an habuerit in prin
mādaturate potestatem substituendi, in alio
etiam casu, etiam stante stylo, decerneba
tur copia, quando aliquis fuisset † consti.
procurator ab aliquo collegio, conuentu,
monasterio, cōfraternitate, vniuersitate,
muliere, minori vel simili. psonis, quia
ex quo in istis mandatis requiruntur ali
quæ solennitates, semper erat solitum de
cerni copiam mandatorum, licet de man
dato procuræ fuisset rogatus notarius cu
rialis, vel actuarius, quæ copia mandatorū
tunc etiā decernebatur, quando in man
dato aliquid contineretur, quod require
ret speciale mandatū, & scđum istum sty
lum pluries pronūciaui. arg. l. minimè. ff.
de legib. qui quidem † stylus seruatur et
iam in prouincia Marchia Anconitana,
vbi dum pluries fui auditor, multoties p
nunciaui scđum istum stylum. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Suspicionum causa contra iudices vbi tractentur
remissiūe.
- 2 Gubernator quando allegatur suspectus omnes
eius Auditores possunt allegari suspecti, & nu.
9. quod ab ipso Gubernatore, & nu. 4.
- 3 Potestas quando allegatur suspectus, tota eius fa
milia redditur suspecta.
- 5 Collegium totum potest allegari suspectum, quan
do caput siue principales dicti collegij foret
suspecti.
- 6 Concilium prouinciale non autem generale potest
allegari suspectum.
- 7 Suspicio in iudice est, quando datur ad instantiam
alterius partis, quia etsi datio teneat, parte ta
men reclamante debet remoueri, & nu. 8.

ARGVMENTVM.

† Gubernator, potestas, & alij similes, si alle
gantur suspecti, omnes eius Auditores, & tota fa
milia potest allegari suspecta, quemadmodum col
legium, & concilium prouinciale, quando caput,
siue principales forent suspecti.

DECISIO CVIII.

VERAT commissā ex vrbe per breue S. D. N. quadam causa Reuerendissimo Domino Buonignoro Finetto huius provincie gubernatore, in qua causa per alterā ex partib. dictus Reuerendissimus Dominus gubernator allegabatur suspectus licet iniuste, cum præfatus Reuerendissimus Gubernator esset iustissimus & literatissimus, nihilominus idem Reuerendissimus D. gubernator non curans de prædictis offerebat committere causam prædictā alteri ex auditorib. de quo eadem pars conquerebatur, præsupponens quod stante suspitione Reuerendissimi gubernatoris redderentur suspecti et eius auditores, & officiales, tanquam ab eo dependentes, cumque idem Reuerendissimus D. Gubernator hæc mecum contulisset, ego eram opinionis, quod quatenus iuste & legitimis causis suspitionis subsistentib. contra personam Reuerendissimi Gubernatoris, quas causas suspitionum congerit post Spe. & alios Marant. in tract. iudi. par. 6. vers. recus. nu. 27. & seq. ipse Reuerendissimus gubernator potuisset allegari suspectus, quod omnes eius auditores & ministri poterant allegari suspecti, mouebatur per l. i. C. si qua præd. potest. quam ad hoc propositum alleg. Rol. à Val. conf. 19. nu. 13. li. 3. vbi legitur, quod si potestas est suspectus, tota eius familia est suspecta, quæ ratio viget et in auditorib. ratione subiectionis, siue suppositionis, etiam quod auditores dependeant ab vrbe, & non à Reuerendissimo Gubernatore, cum semper sint suppositi ipsi Reuerendissimo gubernatori.

Comprobatur isthæc opi. autoritate Bal. in l. 2. col. 2. vers. not. quod si caput. C. si rect. prouin. quem sequuti fuere Fely. in c. causam quæ. in princ. de offi. deleg. & in c. in sinuante. eo. ti. Rol. à Val. d. con. 19. nu. 12. lib. 3. vbi dicunt, quod totum collegium potest alleg. suspectum, quando caput, siue principales dicti collegij forent suspecti, dicēs Rol. post alios, idem esse in concilio, siue synod. prouinciāli non generali. post Alber. de Rosat. Deci. & alios quos alleg. subdens Rol. nu. 15. & seq. post Bal. in l. obseruandorū. ff. de iud. maximā causam suspitionis esse, si iudex fuerit datus ad petitionem alterius partis, quia et-

8 si datio iudicis teneat, debet tamē remoueri instante parte, & istis principalioribus fundamētis, & alijs ego retuli præfato Reuerendissimo D. gubernato. me esse in opin. quod stantib. pro veris causis suspitionum, quæ obijciebantur contra suam dominationem Reuerendissimā, omnes eius auditores & ministros posse allegari suspectos, quam opinionem tanquam iuri consonā approbat et præfatus Reuerendissimus gubernator, sed vt in princ. dicebam, nullam penitus proposuerunt causam suspitionis contra suam Dominationem Reuerendissimam, meritò quemadmodum non erat suspectus ipse Reuerendissimus gubernator, ita non poterant esse suspecti eius Auditores. fuit tandem dicta causa compromissa, & sic cessauerunt omnes istæ controuersie. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulieri siue vxori competit retentio bonorū viri, donec ei restituatur dos, quod ius transmittitur ad filium, & ad singularem successorem etiam non facta liquidatione, & nu. 2.
- 3 Retentio ista competit quando possessio est vacans, & dummodo vxor verbis, vel factō declararet velle mutare causam suæ possessionis, & nu. 4.
- 5 Mutatio voluntatis non præsumitur.
- 6 Propositum in mente retentum nihil operatur.
- 7 Animus talis præsumitur in futurum, qualis fuit de præterito, de quo animo potest constare & re, & verbis, & nu. 8.
- 9 Animus re quomodo ostendatur.
- 10 Possessio domus includit possessionē rerū mobilium in domo existentium, fallit quando mulier limitatē petisset possessionē domus tantum, & nu. 2.
- 12 Limita causa limitatum producit effectum.
- 13 Animus verbis quomodo demonstratur.
- 14 Heres sola destinatione animi efficitur heres, & in casu proposito equiparatur declaratio animi heredis, & vxoris, & nu. 15.
- 16 Vxoris animus dignoscitur si præcipi fecisset laboratoribus, vt eam de fructibus recognoscerent.
- 17 Vxor continuando possessionē bonorū mariti, præsumitur quod possederit ex titulo præcedenti.
- 18 Vxori eiecta de domo ante factam declarationem non competit remedium recuperanda possessionis, sed debet agere remedio l. dotis actione. C. sol. matr. & nu. 19.
- 20 Rota Romana quid seruet in hoc casu, & quomodo eius obseruantia intelligatur.
- 21 Mulieres habent consulere peritos.
- 22 Mulieres sicut vadūt ad ecclesias pro indulgentijs, ita ad aduocatos pro consilijs accedere debent.

A R G V M E N T V M.

¶ Determinatur in hac decisione post multos Doctores

Doctores ad inuicē altercantes, qui vel concilian-
tur ab auctore, vel validissimis rōnib. reprobantur,
vxo rem debere siue re, siue verbis, saltem tem-
pore turbationis declarare se velle mutare cau-
sam posses. in retinendo bon. mariti sui pro recupe-
ratione suarum dotium, aliā nisi declarauerit, &
fuerit eiecta ab heredib. viri, non competet vxori
remedium recuperanda possessionis, sed experie-
tur aduersus hāredes remedio l. dot. act. C. sol. ma.

DECISIO CIX

LA R A est apud Doct. concl. q̄ t̄ mulieri, siue vxori cōpetit retentio bonorū viri, donec ei restituat dos. Bart. in l. filio. la prima. ff. sol. mat. Bal. in l. pen. C. de pig. act. in l. cum tibi. C. qui pot. in pig. hab. Sal. in l. pen. C. de non nu. pec. las. in l. si non sortē. §. si centū. col. fin. ff. de cond. indeb. Dec. con. 232. col. 1. con. 400. col. 2. con. 671. col. fi. Soc. Sen. confi. 131. col. 2. lib. 1. Bal. Nouel. in tract. de dot. priuil. 6. in 13. lim. scđō. Rol. à Val. con. 77. nu. 27. lib. 1. Gram. dec. 58. nu. 3. & dec. 92. nu. 19. dicens. nu. 20. hoc non solum lice-
re vxori, t̄ verūm ēt filio ipsius vxoris, ex quo ius istud retentionis transit in singu. successorē. l. cum prator. ff. de distrac. pig. Fran. Mar. dec. 181. par. 1. Cauat. in trac. de vsufr. nu. 201. q̄ procedit ēt nō facta liqui-
datione debiti. Gram. d. dec. 58. nu. 12. idē in casu principali, q̄ mulier possit retinere bona viri, voluit Cap. dec. 19. nu. 3. Frac. Bur. con. 9. nu. 4. & hāc est cōis, & recepta oīum Doct. cōclusio nemine penitus discrepante, q̄ tamē opinio limitatur duob. modis, primò, t̄ hoc debere intelligi quādo possessio fuisset vacans, & à nemine occupata, quia si fuissent bona occupata, nō pōt vxor propria autoritate bona inuadere, sed debet experiri contra hēredes viri actione l. dot. act. C. sol. matr. ita voluerunt cōiter Doc. Soc. Sen. con. 131. nu. 6. ver. prātereā cū nō in plus. lib. 1. Bal. in l. pe. C. de nō nu. pec. Dec. confi. 232. nu. 2. Rol. à Val. d. con. 77. nu. 35. Bar. & alij in d. l. fil. Jas. in d. §. si centū. Fran. Bur. d. con. 9. nu. 4. t̄ Scđō limitatur ista opi. vt pcedat, dum modò vxor verbis, vel factō declarat eius aīum, videlicet q̄ intendit rōne suā hypoth. insistere in bonis mariti, in quib. viuēte eius marito insisterat iure familiaritatis. l. qui iure familiaritatis. vbi Bar. & alij. ff. de acq. pos. Mēnoch. in trac. de arb.

iud. cas. 160. nu. 14. lib. 2. cent. 2. vbi multa cōgerit ad materiā circa ea q̄ sūt iure familiaritatis, & ita dixit Soc. d. con. 131. nu. 7. p. rex. in l. quā rōne. §. interdū. & l. 3. §. si rem. in fi. ff. de acq. pos. Dec. con. 232. n. 2. & cōf. 400. nu. 5. ver. nec obstat. in l. dotis. C. de colla. Alc. prāsum. 32. reg. 2. Cur. Iun. con. 168. nu. 36. & con. 110. nu. 22. ver. nec obft. Rol. à Val. d. con. 77. nu. 28. vsq; ad nu. 34. Bur. d. con. 9. n. 7. mutatio t̄ n. voluntatis nō p̄sumitur, nisi p̄betur. l. 3. §. in amittēda ff. de acq. pos. Paris. con. 67. nu. 25. lib. 3. latif. Rol. d. cōf. 77. nu. 32. Neuiz. cōf. 2. nu. 9. Ceph. con. 277. nu. 99. lib. 2. & con. 288. nu. 3. eo. lib. Grat. resp. 128. nu. 5. li. 1. Bero. 6 con. 55. nu. 8. lib. 3. & t̄ propositū in mēte retentū nihil operatur. l. si repe. C. de cōd. 7 ob cau. t̄ & aīus talis p̄sumitur in futurū, qualis fuit de p̄teri. Bert. con. 39. nu. 2. li. 1. 8 de t̄ quo tamē aīo, & re, & verbis constare potuisset. Paris. cōf. 131. nu. 20. lib. 1. cū congestis doctissimē à Rol. à Val. d. cōf. 77. nu. 31. re & factō pōt ostēdi aīus, iuxta materiā
9 l. Paul. ff. rē rat. hab. t̄ quādo vxor nō p̄mississet hāred. in domū ingredi, & claudendo domū ipsius clauēs penes se retinuisset. l. clauib. ff. de cōtrah. empt. l. si ego. §. dot. ff. de iu. do. Soci. Sen. d. con. 131. nu. 2. 10 ver. scđō quā fructus. ex t̄ qua possess. dōus, & clauū retētiōe includitur ēt possess. rerū mobiliū existētiū in domo, vt notatur in supradictis iurib. & ponit Soci. Sen. d. cōf. 131. nu. 6. vbi. n. 9. declarat hoc p̄cedere, t̄ nisi mulier, vel alius limitatē petiisset se tantū modò immitti in possessionē domus, quia limitata illa t̄ petitio includit solū domū, nō aut existētia in domo, arg. l. in agris. ff. de acq. rer. do. l. cācellauerat. ff. de his q̄ in test. del. possent poni alia exēpla de possess. quā factō & re diceretur acquiri p̄ vxorē, quā cōsultō omitto, cū diligens legū indagator p̄ seipsum alia exēpla ei⁹ studio cōgerere possit, exēplū de decla-
13 ratiōe verbali esset, quādo t̄ vxor, vel apud acta, vel corā testibus professā fuisset velle mutare cām possess. quā per prius detinebat iure familiaritatis, & modò velle iure proprio detinere: quemadmodū de hērede dicimus, t̄ qui licet sola destinatione aīi hēres efficiatur. l. si auia. C. de iu. delib. de tali tamē aīo cōstare debet. Bar. & Do. 14 in l. gerit. & in l. p̄ hē. ff. de acq. hē. q̄ t̄ similitudinē declarationis animi hāredis ad ca-

ad casum nostrum in terminis ponit Rolan. d. conf. 77. nume. 29. & 30. cognosce-
 16 retur etiam animus † vxoris, si præcipi fecisset laboratoribus, vt retinerent fructus fundi ad eius instantiam, vel eam de fructibus recognoscerent, quia quoquò constat de eius voluntate, quòd voluerit mutare causam suæ possessionis, & non possidere amplius iure familiaritatis, sufficit ipsi mulieri, ad not. in d. l. gerit. & d. l. pro hærede. vt ponunt omnes suprà relati Do. maximè Dec. d. conf. 400. nu. 5. & propterea non video, quomodo possint saluari. Bero. conf. 60. num. 5. & 6.
 17 lib. 2. vbi dixit, quòd mulier † continuando possessionem bonorum mariti, quæ viuente ipso marito possidebat iure familiaritatis, ne delictum ex parte vxoris presumatur, iuxta l. meritò. ff. pro soc. præsumendum est, quòd mulier possederit ex titulo præcedenti, quòd etiam voluit nouissimè Bursat. consil. 8. num. 15. vers. in super. lib. 1. & videtur voluisse Deci. d. conf. 400. † quia dictum Bero. Bursat. & sequacium est falsum, & contra communem opinionem, quia non negatur dictam mulierem continuando possessionem non committere delictum, sed si declarauerit, se velle mutare causam possessionis re vel facto, iuxta ea, quæ suprà diximus, saltem tempore molestationis, vt per Caualcant. in tract. de vsufu. mul. nu. 201. dicetur possidere, & continuare possessionem iure familiaritatis, prout
 19 faciebat viuente eius viro, adeò, † quòd si ante factam per ipsam qualem qualem declarationem mutationis eius voluntatis fuerit eiecta ab hæredibus viri, non competit ipsi remedium recuperandæ possessionis, prout dicunt Rolan. & ceteri præcitati Doct. sed ipsi vxori opus erit agere remedio d. l. dotis actione. C. sol. matr.
 20 & licet contrariū seruetur † in Rota Romana, vt dicit Bursat. d. consil. 8. num. 15. allegando Achil. decis. 4. de caus. poss. & propr. Paleot. decis. 422. puto tamen dictas decisiones Rotæ debere intelligi, vt saltem tempore turbationis requiratur qualis qualis declaratio animi ipsius mulieris. Caualcant. d. tractat. de vsufu. mulier. num. 201. quod nec nos negamus.

In casu autem nostro ista Magnifica D. Lucretia, & re & verbis declarauit, se vel-

le insistere in bonis viri, donec ei restituantur dos. Propterea ad fauorem ipsius iudicauit: fuit enim mulier ista prudentissima in consulendo peritos, quemadmodum facere deberent omnes aliæ † mulieres. Bald. & Doct. in l. bonorum. & in l. iuris. C. qui admitt. Grat. respons. 36. num. 24. lib. 1. vbi dicunt, quòd sicut vadunt † mulieres ad Ecclesias pro indulgentijs, ita ad Aduocatos pro Consilijs accedere debent. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator præsumetur habere mandatum, si vltra productionem scripturarum ad causam facientium probabit consignationem dictarum scripturarum fuisse factam à domino principali.
- 2 Ruyn. conf. 107. num. 6. lib. 4. & Loffred. conf. 27. in princ. declarantur.
- 3 Scripturarum consignatio potest probari per testes.
- 4 Mandatum priuati potest probari per duos testes.
- 5 Mandatum Principis debet probari per scripturam.
- 6 Procurator quòd producit scripturas facientes ad causam, admittitur cum cautione de rato, et si nõ docuerit de consignatione scripturarum.
- 7 Procurator etiam illo casu admittitur sine mandato, quando vltra productionem scripturarum ad causam facientium docuerit se extrahi fecisse dictas scripturas de suo.
- 8 Procuratorem de suo soluere non est verisimile.
- 9 Procurator præsumetur habere mandatum, si in presentia sui principalis faceret actus iudiciales: Nam tunc Dominus mandare creditur, ex quo patitur fieri actus iudiciales in eius presentia per aliquem, & num. 10. & 17.
- 11 Innoc. in c. ex parte Decani, extra de re iud. declaratur & defenditur.
- 12 Coniunctus admittitur pro coniuncto cum cautione de rato, similiter admittitur socius, nu. 13. item amicus, & num. 14.
- 15 Innoc. dictum, de quo suprà, procedit tam in iudicialibus, quàm in extraiudicialibus.
- 16 Verisimilia quæ non sunt, dici non debent.

A R G V M E N T V M.

¶ Quod diu fuit ambiguum, hinc hodie luce meridiana clarius dilucidatur, an & quomodo ex productione Scripturarum ad causam facientium Procurator præsumatur habere mandatum, nec ne.

DECI

DECISIO CX.

DOMINVS Petrus Iacobus Amerigus, caufidicus Perusinus in quadam causa Tuderina, produxerat quasdam scripturas, & instrumenta scientia ad causam, instabatque audiri in dicta causa, etsi non haberet aliquod mandatum, ex aduerso replicabatur non esse audiendum, nisi produxerit mandatum, dubitatum fuit quid iuris. hanc questionem posuit originaliter glo. in l. fin. in prin. C. de pac. conuen. vbi Bal. & Doc. & idem Bal. in l. si quis per calumniam. in fin. C. de Episc. & Cler. Doct. in l. Maui. in princ. ff. sol. matr. Ias. in l. i. in fi. C. de procur. Fel. in c. coram. col. 4. vers. limita primò. extra de off. deleg. Rom. sing. 643. & conf. 446. Boer. decis. 454. Alciat. in tract. præsumpt. reg. 1. præsumpt. 33. Vant. in tract. de nullit. in tit. qualiter sen. & proces. qui dicun. nul. defen. seu reper. possin. nu. 69. Cagn. in l. velle. nu. 9. ff. de reg. iur. Ant. Gabr. lib. comm. concl. 2. tit. de procur. concl. 1. nu. 27. vbi dicunt communiter, 1. quod si vltra productionem scripturarum facientium ad causam probetur per Procuratorem consignatio dictarum scripturarum facta per eius principalem, isto casu plene probabitur mandatum, & hæc est comm. opin. vt dicit Mars. in l. si quis. vers. & ad hoc dicendum. nu. 171. ff. de quaest. & ita intelligendus est Ruy. qui nimis generaliter locutus fuit in consil. 107. num. 6. lib. 4. & Loffred. conf. 27. in princ. & alij Doct. qui absq; distinctione nimis generaliter pertranscunt, & consignatio potest probari per testes, quemadmodum 3 potest probari mandatum priuati per duos testes, Ceph. conf. 65. nu. 1. licet secus sit in mandato Principis. Nat. conf. 420. nu. 2. & nu. 4. quod quidem probari debet per scripturam, si verò non probaretur consignatio scripturarum per dominum principalem ipsi Procuratori facta, 6 tunc Procurator non admitteretur simpliciter, sed cum cautione derato. Bar. in l. vulgo. in fin. ff. de admin. tut. Vant. vbi supra, nu. 97. Rom. & ibi Apostil. ad eum d. sing. 643. quæ tamen cautio non requireretur, etiam quod per Procuratorem non probaretur consignatio scriptura-

rum, quando videlicet probaretur dictum Procuratorem extrahi fecisse scripturas, & instrumenta scientia ad causam, & de suo expendisse pecunias pro extractione dictarum scripturarum, ad not. per gl. in cle. si. de rescri. & per Ant. de Butr. in c. fin. extra cod. tit. & hanc limitationem posuit Loffr. d. conf. 37. nu. 2. & licet Loffr. non dicat, viua ratio huius conclusionis est ea, quia non est verisimile quæquam iactare suum, & Procuratorem soluere de suo. Rot. decis. 23. in antiq. Soc. Sen. conf. 46. col. 2. lib. 3. Dec. cōf. 36. col. 5. & conf. 42. col. pen. & in l. 1. col. 4. C. qui admit. Gozad. conf. 2. col. 4. Soc. Iun. consil. 139. nu. 10. & seq. lib. 3. cum alijs doctè congestis à Viu. in lib. comm. opin. in vers. mandatum. nu. 6. quæ limitatio Loffr. ita à nobis confirmata licet sit noua, & à Doc. præsertim à Vant. non cognita, puto tamen esse veram, & iuri consonam rationibus, de quibus supra. præsumeretur etiã mandatum in Procuratore, si Procurator in præsentia principalis faceret actus iudiciales. Nam ex quo causam suam per Procuratorem tractari videt, & non contradicit, mandare creditur. l. qui patitur. ff. mand. c. si. de iur. iuran. in 6. Innoc. in c. ex parte decani, extra de re iud. Fel. in c. cum olim. col. 2. extra de rescript. latè Vant. in tracta. nullit. in tit. quib. mod. sent. nul. repar. pos. num. 94. & ponit Crauett. in tractat. de antiq. temp. 1. par. in 4. limit. nu. 57. Guid. Pap. q. 40. & licet Alex. in l. sæpè. col. 1. cum seq. ff. de re iud. & in multis Consilijs congestis per Vant. vbi supra dicat dictum Inno. esse communiter reprobatum, nihilominus idem Alex. conf. 80. viso processu. col. pen. & fin. lib. 4. reprobabat tantummodò dictum Inno. in extrajudicialibus, & Crauett. vbi supra, nu. 58. dicit dictum Inno. habere locum, quando socius ageret pro alio socio, coniunctus pro coniuncto, amicus pro amico, quæ declarationes non sunt admodum notatu dignæ, cum similes personæ etiam si faciant actum absq; præsentia principalem, admittantur saltem cum cautione derato. in coniuncto est text. in l. exigendi. C. de procur. de amico not. doc. & in l. sed & hæ. ff. de procur. Ruyn. conf. 100. nu. 1. lib. 4. de socio & ponit Bar. in l. & hæc distinctio. §. si fundum. ff. loc. de-

R clarando

clarando tamen, vt per Ruy. conf. 65. nu. 6. & 7. lib. 5. Propter eam quicquid dixerit
 15 Alex. ego puto generaliter dictum $\dagger$ Intra. procedere, siue simus in iudicialib. siue in extraiudicialib. quis etiam esset tam demens ac fatuus, quod faceret actus in praesentia principalis, nisi ipso principali mandante? profecto nullus: ideo quod non est verisimile, non est dicendum, arg. l. non est verisimile. ff. quod met. cau. &
 16 quae $\dagger$ non sunt verisimilia, habent imaginem falsitatis, dicamus igitur actus ceteri factos per Procuratores de mandato
 17 principalium, $\dagger$ quando fiunt in praesentia ipsorum principalium, d. l. qui patitur. haec autem posui ad exornandam decisionem, cum casus iste non esset in controuersia, sed tantum disputaretur, an dictus Procurator deberet admitti non docto de mandato, ex quo producebat scripturas, & instrumenta facientia ad causam, sed quia non docuit de consignatione ei facta per dominum, neque ipsum fecisse extrahere dictas scripturas suis sumptibus, ideo declarauimus, cum fore admitendum cum cautione de rato. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Aduocati siue Procuratores gratuiti non possunt petere salarium.
- 2 Procurator, et si nihil petat ab eo, pro quo patrocinatus fuit, habet tamen illum obligatum ad antidora: praedicta an habeant locum, quando Procurator dixisset nil consequi velle, & num. 5. & 6.
- 3 Antidoralis obligatio est ius natura, vt beneficienti beneficiamus, & num. 15.
- 4 Dominus tenetur fideiussori non solum de eo, quod soluit, sed etiam de eo, quod donatum fuit.
- 7 Procurator adiuuans filium amici, censetur adiuuare ob amicitiam, quam cum eius patre habebat, & ideo nil consequi velle.
- 8 Obligatio ista antidoralis cessat, quando isti, pro quibus patrocinantur, essent pauperes, & num. 9.
- 10 Aduocati & Procuratores pauperum habentes salarium de publico nostris temporibus extorquent a misellis personis & pecuniis, & munera.
- 11 Aduocatus vel Procurator, quando patrocinatur tacite, vel expresse non repetuntur expensae, sed contra, num. 12. & num. 14.

13 Procurator qui patrocinatur in causa sua, non repetit expensas.

ARGUMENTVM.

$\dagger$ Aduocati, siue Procuratores, qui patrocinantur in eorum causis, non repetunt expensas: quando autem habent Aduocatum, siue Procuratorem gratuitum, repetunt expensas taxandas per Iudicem per medietatem, vel alio modo arbitrio iudicis, e ratione, quia, et si nihil persoluerit litigans, remanet tamen obligatus ad antidora Aduocato, siue Procuratori, qui pro eo patrocinati fuere.

DECISIO CXI.

DE M M E T Procurator, de quo fuit facta mentio in alia decisione, cum patrocinatus fuisset in quadam causa propria, & obtinuisset tam pro sorte principali, quam pro expensis, petebat in taxatione expensarum haberi etiam rationem eius patrocinij, & licet ista quod parui momenti, & vulgaris videatur, est tamen adeo difficilis ob contrarietates Doctorum, vt vix dignosci possit, quanam opinio in praxi sit tenenda, ego tamen recitabo succincte Doctorum opiniones, deinde conclusiue & quibusdam nouis distinctionibus adhibitis, quid in praxi fuerit tenendum proponam. Prima opinio fuit Bart. & Bal. in l. fin. in fi. C. de fruct. & lit. expens. vbi dicunt, quod petere non possit salarium $\dagger$ Aduocati siue Procuratoris gratuiti. Ias. in l. properandum. §. si autem alterutra. nu. 14. C. de iud. Marf. in l. patre, vel marito. nu. 68. ff. de quæf. refert Tiraquel. in tract. de vtroque retract. §. 29. gl. 4. nu. 5. & seq. quae dicta Tiraque. ad verbum recenset nouissimè Ioan. Baptist. A sin. in tract. stat. Florent. §. 32. in 66. amplia. nu. 3. 4. 5. & seq. Secunda fuit opinio Bart. sibi met contrarij in l. quod si domus. ff. loc. lac. de Aret. in tract. de expens. col. pen. vers. sed quid si habent. Alber. in d. l. properandum. §. si autem alterutra. vers. quærit etiam. Tiraque. vbi supra, nu. 6. Grat. respons. 108. nu. 7. lib. 1. & in hanc partem videretur inclinasse Ioan. Baptist. A sin. in d. tract. stat. Florent. d. §. 32. ampliat. 66. in fin. qui Doctores tenent salarium in isto casu peti posse. mouentur duplici fundamento, primo, quia, et si dictus Aduo-

aduocatus, vel procurator nihil petat ab eo, pro quo gratis patrocinati fuere, negari tamen non potest quin iste talis remaneat eis obligatus ad antidora, quod est ius naturæ, vt beneficienti beneficiamus. l. veluti. ff. de iusti. & iur. not. in l. ex hoc iure. ff. eod. tit. de iustit. & iur. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de petit. hered. de qua oblatione multa ponit Tiraq. in l. si vnquam. in ver. donatione largitus. nu. 2. C. de reuoc. donat. Io. Baptista Asin. vbi supra, nu. 5. Ias. & recent. in d. l. ex hoc iure.

Secundò pertex. in l. ijdem. §. si. cum l. seq. ff. mandat. vbi dominus tenetur fideiussori, non solum de eo quod soluit, sed etiam de eo quod donatum fuit, & licet aliqui dicant prædicta non procedere, t quando aduocatus, vel procurator professus fuisset nolle cõsequi patrocinium, vel etiam quando ex coniecturis apparet eos nolle consequi patrocinium, puta quando adiuuassent filium t amici eorum, iuxta doctrinam Bartoli, in l. 2. nu. 4. C. de neg. gest. Mennoch. in tractat. de arb. iudi. lib. 2. cent. 1. casu 88. num. 60. vbi dicunt t procuratorem adiuuantem filium amici in iudicio præsumi ob amicitiam, quam cum eius patre habebat, adiuuasse, & ob id impensam, vel salarium consequi nolle: quia licet prædicta fuerint vera, negari tamen non potest, quin remaneat obligatio illa naturalis, quæ in distinctu quodam naturæ nos obligat, ac de vincit, vt beneficienti beneficiamus. d. l. veluti. & d. l. ex hoc iure. quam obligationem naturalem, obligationem ad antidora vocant Doctores, in quo potissimum fundamento obligationis naturalis, & ad antidora se fundant, ideo iudicio meo fundamentum istorum corruit, si tamen isti, pro quib. patrocinantur, t essent pauperes, tunc ex quo cessat ratio istius obligationis naturalis, & ad antidora t ex quo amore Dei tenentur patrocinari, neq; eis debetur salariū. Rol. à Valle, con. 87. n. 25. li. 2. isto casu, ex quo non intuitu sui principalis & amicitia, sed amore Dei patrocinatur, siue patrocinari debet, propterea in taxatione expensarum non esset habenda ratio istius salarii ad tradita per Roman. vbi supra. sed vtinam prædicta seruetur in practica nostris temporibus, quia etiam aduocati, & procuratores t paupe-

rum habentes salarium de publico, non erubescunt extorquere à misellis personis, & pecunias, & munera, aliquando satis parua, & continuo ista miserabiles personæ vexantur ab istis non aduocatis, & procuratoribus pauperum, sed immò excoiatoribus, & dilaniatoribus, quæ non sunt adscribenda vitio tam ipsius, quàm Magistratibus, communitatibus, & prouincijs, qui non procurant huiusmodi officia cadere in personas timentes Deum, & magnificiètes honorem mudi huius. Tertia fuit opinio Speculatoris distinguētis in tit. de expens. §. postremò. versic. quid si victor. vbi dicit, quod si constat, t quod aduocatus patrocinatus fuerit animo donandi, dicas tu vel expressè, vel præsumptiuè, iuxta ea quæ supra diximus, & ponit Bal. in l. 2. nu. 2. C. de iur. do. & tunc non repetit. quam distinctionem probat Abb. in ca. finem litibus. num. 29. extra de dolo & contu. & Ias. in d. §. sin autem alterutra. nu. 14. ver. limita tamen prædicta. quam quidem distinctionem ego falsissimam puto, vt supra dixi, siue aduocatus expressè professus fuerit nolle cõsequi salarium, siue ex coniecturis hoc dignoscatur, quia vtroq; casu remanet obligatio illa naturalis, vt beneficienti beneficiamus, quæ quidè t obligatio cum non cadat in procuratore, siue aduocato met, qui patrocinatur in causa propria, qui parum ab alijs negocijs distrahitur, ideo fui in opinione, quod iste procurator t qui patrocinatus fuerat in causa sua, non possit taxatione expensarum consequi aliquod salarium, & cum multoties casus iste mihi euenerit, nunquam vidi aduocatos, & procuratores istos patrocinantes in causis proprijs posse consequi aliquod salarium: quando verò non ipsimet t patrocinantur, sed alij aduocati siue procuratores, etiam quod sit aliqua coniectura donationis, immo expressa donatio, ex quo remanet obligatio ad antidora, possunt petere in taxatione haberi rationem salarii aduocati, siue procuratoris, etiam quod aliquid eis non persoluerint. & ista opinio, quæ est secunda in ordine, prout dignoscere potui, est cõmuniter à Doctorib. recepta & in fundamento illo ineuitabili fundata obligationis remanentis ad antidora, quæ obliga-

15 tio † etiam militat in expressa donatione, vt beneficienti beneficiamus. d. l. veluti. & d. l. ex hoc iure. benè verum est, quòd nunquam huiusmodi salaria gratis præstita, & ab amicis taxantur ad rigorem, 16 sed more rusticorum † taxantur per iudices vel in dimidio salarij, vel in tertia parte plus vel minus, secundum quod ipsi iudici videbitur, & ita vidi seruari in hac Prouincia, & in Prouincia Marchiæ Ancon. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Hæres grauatùs à testatore vt vèdat fundum duobus, & vnus ex illis nolit emere, tenetur hæres alteri suam partem vendere.
- 2 Stante statuto quòd locator nò possit vendere rem locatam, nisi prius denunciauerit conductori an emere velit, si sint duo conductores, & vnus velit emere, alter verò non, poterit vnus pro sua portione emere.
- 3 Promittens duobus, censetur promittere separatim, & cuilibet pro virili.
- 4 Emptor emens rem cum pacto redimendi, si dictus emptor moriatur relictis pluribus filijs, non tenetur retrouendere, nisi omnibus hæredibus, & num. 5.
- 6 Emptor, qui integrum fundum emit, non est verisimile, quòd velit habere partem fundi, & reuendendo partem incideret in communionem, & num. 7.
- 8 Communio solet parere discordias.
- 9 Promissio rem tradi, continet factum, & dicitur indiuidua.
- 10 Hæres potest cogere cohæredem ad reuendendum eius partem, vel ad cedendum sibi ius redimendi.
- 11 Hæres cogere potest cohæredem ad luendum partem suam pignoris, vel ad cedendum sibi ius.
- 12 Emptor tenetur totam rem vni ex hæredibus retrouendere, qui integrum precium persoluerit offert, siue alter cohæres repudiet, siue nò, quia si repudiat, manet ius apud alterum iure accrescendi, & num. 13.
- 14 Hæres postea tenetur, recepto precio, retrouendere cohæredi eius partem.
- 15 Opinio vltimo loco relata, censetur approbata.
- 16 §. agri plagam. l. vxorem. ff. de leg. 3. declaratio.
- 17 Cautela pro vendente fundum cum pacto retrouendendi, ad hoc vt emptor post venditionem teneatur retrouendere cuilibet ex hæredibus, durante tamen tempore redimendi.

ARGUMENTVM.

¶ Ex communi opinione Doctorum concluditur, emptorem cum pacto redimendi, etiam durante termino ad redimendum post mortem venditoris non teneri, nisi omnibus hæredibus insimul totum fundum retrouendere, nisi tamen vnus ex hæredibus velit integrum fundum redimere, & partem precij ad cohæredem tangentem persoluerit, adhibeturq; in fine decisionis per Authorem noua & plana cautela, quam qui in posterum in instrumentis similibus adhiberi curabit, cogere poterit iure medio emptorem durante termino ad reuendendum vni ex hæredibus etiam partem fundi.

DECISIO CXII.

ENTILES de Perugia emit fundum à Magistro Ioanne de eodem loco, pro precio scutorum tricetorum, cum pacto, quòd ipsi Magistro Ioanni liceret redimere pro eodem precio dictum fundum intra biennium currens, durante biennio moritur Magister Ioannes relictis tribus filijs masculis, quorum duo volebant redimere eorum partem dicti fundi, alter verò filius non curabat eam redimere, extitit dubitatum, an iste Gentiles teneretur, & cogi posset ad retrouendendum istas duas partes dicti fundi, prout isti duo filij instabant, & profecto prima facie videbatur dicendum dictum Gentilem cogi posse ad retrouendendum istas duas partes dicti fundi, per text. in l. vxorem. §. agri plagam. ff. de leg. 13. vbi si hæres † est grauatùs à testatore, vt vendat fundum duobus, & vnus ex illis nolit emere, tenetur hæres alteri suam partem vendere, & † stante statuto quòd locator nò possit vendere rem locatam, nisi prius denunciauerit conductori, an emere velit, si sint duo conductores & alter nolit emere, poterit tamè alter pro sua portione emere. Alexand. consil. 126. visis his, de quibus. col. 1. lib. 5. facit text. in l. si quis legata. §. duobus. & in l. cui fundus. ff. de condit. & demonstra. Qui enim promittit † duobus vel pluribus, videtur promisisse separatim, & cuilibet pro virili. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. & hanc opinionem tenuerunt Obert. & Cremenf. Doctores anti-

qui,

qui, in l. si legato. §. si Stichus. ff. de manumiss. testa. per illum text. & in l. legatarius. in princip. ff. de legat. i. & in l. cui fundus. ff. de condi. & demonstra. Bertach. in suo repertorio, in ver. emptor retrouuendens. vers. tertio, vbi dicit se ita consuluisse Senis, & in vers. obligatus. vers. 125. Contraria tamen opinio est verior, & communis, quod immo iste emptor non teneatur ¶ istas duas partes retrouuere, nisi insimul dicti hæredes sint parati totum fundum redimere, & hanc opin. tenuit Bart. in l. si quis aliam. ff. de sol. & in l. cui usufructus. ff. de usufru. leg. vbi concludit quod ille qui præmittit ¶ rem retrouuere duobus, à quibus eam emerat, non cogitur vni vendere partem, hanc quoque opinionem tenuit Ias. ac ceteri in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. Bal. in l. 2. in fi. C. de pact. int. empt. & vend. vbi etiam Cagn. in 15. q. & ibi Gozad. Ruyn. conf. 82. nu. 4. lib. 1. Rub. Alex. conf. 90. nu. 3. Soc. Sen. conf. 16. nu. 1. & 2. lib. 4. Dec. in l. eius, qui in Prouincia. §. quas verò. nu. 8. ff. si cert. pet. Boer. decis. 251. Alciat. in l. 4. §. Cato. nu. 57. cum seq. ff. de verb. obli. & cumulatissimè more suo Tiraq. in tract. de vtroq; retract. §. 23. gl. 1. nu. 1. vsq; ad nu. 16. & melius in eod. lib. in tit. de retract. conuent. glo. 6. §. 1. nu. 30. & seq. mouentur ex pluribus, ea, quæ stringunt, succinctè referam, primò, quia non est verisimile, quod ¶ emptor, qui integrum fundum emit, velit habere tantum partem dicti fundi. Bar. in d. l. si quis aliam. præsertim si empt. & vend. sit facta vno precio. l. quod si vno. ff. de in diem addict. secundo, ¶ qui retrouuendo partem incideret inuitus in communionem, contral. si non sortem. §. si centum. ff. de condict. indeb. communio enim ¶ discordias parere solet. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. Coraf. in l. filium, quem habentem. nu. 139. C. famil. ercis. Mennoch. in tract. de arb. iud. casu 164. num. 4. lib. 2. cent. 2.

¶ Tertiò, quia promissio ista ¶ rem tradi continet factum, ergo est obligatio indiuidua. l. obligationes non diuiduntur. in princ. ff. de verb. oblig. & hæc est communis sententia, vt dicit Tiraquell. in d. tract. de retract. conuention. §. 1. glof. 6.

num. 31. vers. verum quæstionis est. à qua non est villo pacto recedendum, benè verum est, quod hæres ¶ potest cogere cohæredem ad redimendum eius partem, vel ad cedendum sibi ius redimendi. l. his consequenter. §. Celsus. ff. famil. ercis. l. hæredes mei. §. idem iuris. ff. eod.

¶ vbi vnus heredum ¶ potest alium eadem ratione cogere ad luendum pignus pro parte sua, nisi tamen is, qui non vult luere, ius suum cohæredi cedat. l. cum fructuarius. ff. de vsur. l. is, cum quo. in fi. ff. de aqua plu. arc. Cagnol. in d. l. 2. in 15. quæst. Tiraquell. in d. tractat. de retract. conuent. d. versic. verum quæstionis est. sin autem vnus hæredum vellet totam rem redimere, & integrum precium persolvere, hoc est controuersi iuris apud Doctores, & ne sim aliorum laborum occultator, Tiraquell. in supra proximè citato loco, vers. at maius dubium est. refert quatuor Doctorum opiniones, ego omisiss illarum tribus magis communiter reiectis à Doctoribus, eam tantum adijciam, quæ maiori calculo scribentium est approbata, quam vltimo loco refert Tiraquell. vbi supra in versic. postremo.

¶ vbi tenet, quod ¶ emptor teneatur totam rem vni ex hæredibus retrouuere, qui integrum precium persolvere offert, siue alter cohæres repudiet, siue minus: nam si repudiat, integrum ¶ manet ius apud alterum iure accrescendi. l. si quis legata. §. duobus. ff. de condit. & demonstra. si non repudiat, ei seruatur ius illæsum, quia potest cogere ¶ socium, vel cohæredem, qui totum redemit, vt ei partem suam reuendat, restituto pro portione precio. Castrenf. consil. 221. in hoc passu. ante fin. lib. 1. & consil. 74. in causa mota. in fin. lib. 2. Ias. in d. l. stipulationes non diuiduntur. colum. 14. versic. sed pulchrum, & vtile dubium. Soc. in l. 1. §. sed quoties. ff. ad Trebell. & conf. 16. lib. 4. Boer. d. decis. 251. & Rub. Alexand. d. consil. 90. & Tiraq. vbi supra, quæ ¶ opinio tanquam ab eo vltimo loco relata, censetur approbata. Riminal. post alios, consil. 213. num. 76. lib. 2. sicut in rei veritate ista opinio est vera, & communis, secundum quam opinionem pluries iudicauit, & hîc & alibi. Contraria supra adducta in casu principali non obstant,

& dictis fundamentis respondet ex intentione Doctorum. Tiraquell. in supra citatis locis, & magis punctualiter Ruyn. in d. consil. 82. num. 4. dicens, quod d. l. 16 vxorem. §. agri plagam, floquitur in hærede, qui fuerat grauatus videri duobus, nos autem in eo, qui promiserat vni retrouendere pro eodem precio, aliæ leges loquuntur in vltimis voluntatibus, nos in contractibus, in quibus stricta sit interpretatio. l. quicquid astringendæ. ff. de verbor. oblig. remitto te ad alias responsiones. Ruyn. in d. consil. 82. in fi. nu. 4. & ad Tiraquell. vbi supra, & ad Boer. d. decisio. 251. Nec de auctoritate Obert. & Cremenf. Doct. antiq. & Bertach. est curandum, quia contra eos est communis opinio. Isti duo filij dicti Magistri Iohannis fuerunt profecto male consulti, quia non tentauerunt, vt cohæres ipsis cederet ius suum, neq; obtulerunt integrum precium. Ideo contra eos iudicauimus, & ad euitanda ista dubia posset apponi in instrumento, quod emptor t̄ promittit retrouendere intra tantum temporis spacium pro eodemmet precio rem emptã, vel ipsi venditori, vel ipsius filijs, siue hæredibus, siue alteri ipsorum filiorum vel hæredum quia ob adiectionem istorum verborum emptor teneretur retrouendere etiam alteri ex cohæredibus tantum, ex conuentione inter eos inita, quæ esset omnino seruanda. l. i. ff. de pact. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumentum debet intelligi cum effectu.
- 2 Gabella debet solui, et si instrumentum postea dissoluatur.
- 3 Gabellam de iure communi tenetur soluere emptor, & non venditor.

A R G V M E N T V M.

¶ Quamuis verba instrumenti debeant intelligi cum effectu, nihilominus ex quo per perfectionem instrumenti fuit quæsitum ius gabellarijs, dicta gabella debet persolui, et si postea instrumentum dissoluatur.

DECISIO CXIII.

VIDAM qui vendiderat domum, recusabat soluere gabellam, quæ solui debet de quolibet contractu perfecto,

& de similibus vëditionibus, & ex eo gabellam soluere recusabat, quia per aliquot dies postea cōtrahentes recesserant de communi consensu à dicta emptione & venditione, ex qua resolutione contractus videbatur dicendum gabellam nō esse soluendam, cum instrumentum t̄ nō habuerit effectum, verba enim debent intelligi cum effectu. l. si quando. ff. de leg. 1. Rolan. à Valle, consil. 53. num. 8. lib. 1. Contrarium tamen ego determinavi in cōtradictorio iudicio, quod imò ex instrumento prædicto, licet t̄ postea dissoluto, debeat solui gabella, quia cum ex contractu isto ius fuerit quæsitum gabellarijs, non possunt partes recedere à contractu in præiudiciū gabellariorum, quibus ius quæsitum fuerat. Ita in individuo voluit Bald. in l. si constante. C. de donat. ante nupt. Vasq. de succes. creat. par. 1. lib. 3. §. 25. nu. 5. quam t̄ gabellam, nisi aliter disponatur per statutum, tenetur soluere emptor, & non venditor. Bal. in l. si precium. colum. 2. C. de edil. actio. Gozad. consil. 65. num. 2. & est communis opinio, vt post Alber. Ias. Soc. & decisio. Capell. Tholosa. voluit nouissimè Francis. Bursat. consil. 56. num. 16. lib. 1. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Gabella semel soluta gabellarijs, iterum solui non debet.
- 2 Conditionis tempore videtur ius quæri emptori.

A R G V M E N T V M.

¶ Si fiat instrumentum conditionale, de quo soluatur gabella gabellarijs existentibus tempore instrumenti, non debet denuo solui gabella alijs gabellarijs existentibus in conductione gabellarum tempore euenientis conditionis.

DECISIO CIIII.

VENIT alia contentio occasione gabellarum in contradictorio iudicio, fuit enim confectum instrumentum venditionis ea conditione adiecta, quod non transferatur dominium in emptorem, nisi mortuo venditore,

ditore, contractus iste fuit celebratus tempore quorundam gabellariorum, quibus fuit soluta gabella, conditio autem mortis testatoris euenit tempore aliorum gabellariorum, & cum isti gabellarij adinuicem altercarentur, ego determinavi in contradictorio † emptorem non teneri iterum ad soluendum gabellam, licet quando † euenit conditio, ius sit quaesitum emptori. Bart. & Ioan. de Plat. in l. sancimus. C. de consul. lib. 12. Loffre. conf. 15. nu. 16. Tiraquel. in tract. de vtroq; lignagier. §. 1. glo. 10. num. 115. ponit remissiuè Boer. decis. 5. nume. 25. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Notarius quis non praesumitur, nisi probetur, praesertim quando opponitur, & num. 2.
- 2 Instrumentum producenti incumbit onus probandi, quod ille, qui confecit instrumentum, erat Notarius.
- 3 Notarius quando est mortuus debet probari per comparationem literarum, quod scriptura, ex qua sumptum est instrumentum, erat manus talis Notarij.
- 4 Notarium quem esse non sat est probare, nisi probetur fuisse Notarium tempore confecti instrumenti.
- 5 Fundans se in tempore debet illud probare.
- 6 Notarius aliquis est hodie, non sequitur quod fuerit heri.
- 7 Notariatus probatur, si capituletur, quod tempore confecti instrumenti ille talis fungebatur officio tabellionatus, & est communis opinio.
- 8 Notarius praesumitur, quotiescumq; cum antiquitate temporis concurrat publica vox, & fama, illum esse Notarium, quodq; exerceat cum scientia superioris, & num. 13.
- 9 Notarius quis praesumitur ex productionibus instrumentorum, fama & antiquitate temporis, & num. 11.
- 10 Scriptura recens vix potest fieri, vt videatur facta de antiquo.
- 11 Tempus antiquum dicitur spatium centum annorum.
- 12 Notariatus qualitas admiculatur, si producantur instrumenta antiqua confecta à dicto Notario, siue ante, siue post instrumentum, de quo disputatur.
- 13 Notarium quem non esse debet opponi in processu, non autem in allegationibus iuris, & nu. 18.
- 14 Scientia ciuili pro habenda est necesse habere omnes libros, illisq; continud incumbere & studere.
- 15 Scriptura reperta in Archiuo probant tribus concurrentibus. Primò, quod Archiuo praestit of-

ficialis publicus. Secundò, quod scriptura sit posita inter scripturas authenticas. Tertio, quod eis detur fides ex consuetudine, & nume. 20.

- 21 Scriptura reperta in Archiuo Senensi, non probat in ditione Perusina, & sic non probat extra iurisdictionem Archiuij, & num. 22.
- 22 Notarius non potest conficere instrumenta extra iurisdictionem illius, qui eum creauit. Fallit, nisi creatus esset à Papa vel Imperatore, & num. 24. Fallit etiam, quando conficeret instrumenta intra territorium contrahentium, & num. 25.
- 23 Instrumentis tabellionum ad hoc vt sine disputatione credatur, solent adhiberi fides, quas vulgò legalitates communitatum appellant, cum sigillo communitatum, per quas fides testificatur, quem esse Notarium, eiusq; scripturis fidem adhiberi.

A R G V M E N T V M.

¶ Multa & quidem perutilia, & quotidie in praxi contingentia hic explicantur seriosè, Notarij qualitatem non praesumi, nisi probetur, & quomodo argumentis, & praesumptionibus qualitas isthaec demonstratur, referturq; communis practica, quod in calce instrumentorum fiant fides à communitatibus, quem esse Notarium cum sigillo communitatum, & aliqua pertinentia ad Archiuum recensentur, quomodo, & quibus requisitis probent scriptura Archiuij.

DECISIO CXV.

ANTE QVAM aperirem sententiam in causa Pacianensi, fuit dubitatum, & oppositum in allegationibus iuris, non constare in processu, istum, qui rogatus fuit de dicta donatione fuisse Notarium, & licet ad hoc per Dom. Advocatum nihil fuerit allegatum, nihilominus in se ista conclusio est vera, quod quis non praesumitur † Notarius, nisi probetur, cum haec qualitas siue officium Notariatus non conferatur nobis à natura. Crauet. post alios in terminis consil. 72. col. 2. & quod probari debeat, quando opponitur, quem † non esse Notarium, voluit Spec. in tit. de instrum. edit. §. restat. Doct. in c. 1. extra de fid. instrum. Crauet. d. conf. 72. & conf. 122. num. 16. & conf. 150. in princ. & in tract. de antiqui. temp. in 3. par. in ver. videmus. num. 3. & seq. ornatissimus Rol. à Valle, conf. 32. nu. 3. & seq. lib. 2. vbi num. 6. dicit, onus huius

3 probationis incumbere ꝑ producenti instrumentum, & nu. 13. dicit, debere probari illum Notarium esse, de quo habetur mentio in instrumento confecto, &
 4 nume. 14. quod, ꝑ quando Notarius est mortuus, debet probari per comparationem literarum, quòd scriptura, ex qua erat sumptum dictum instrumentum, erat manu talis Notarij. l. si quis decurio. C. de fals. glo. in auth. etsi contractus. C. de fid. instrum. Alex. conf. 97. num. 3. lib. 7.
 5 nec ꝑ sufficit probare quem esse Notarium, nisi probetur fuisse Notarium tempore confecti instrumenti. Alex. consil. 166. col. 2. lib. 2. & conf. 97. num. 4. Rol. à Valle, d. conf. 32. num. 9. quia qui se fun
 6 dat ꝑ in tempore, oportet quod articulatè & limitatè probet de tempore. l. eum
 7 actum. ff. de neg. gest. nec sequitur, ꝑ hodie aliquis est tabellio, ergo fuit heri, vel pridie. Bald. in l. ex persona. col. 2. C. de probat. & in l. qui adulterij. C. de adult. Alex. conf. 198. col. 2. lib. 2. Rol. d. conf. 32. num. 11. vbi num. 12. post Ioan. Andr. Butr. & alios, dicit esse capitulandum, & probandū, quòd tempore, quo fuit confectum tale instrumentū, de quo est quaestio, talis, ꝑ qui illud confecit, fungebatur publico officio tabellionatus. arg. l. 3. ff. ad Maced. & ponit Port. Imol. vbi testatur de communi, lib. 2. comm. opin. conclu. 11. in 3. limit. in fin. quæ obiecta maximè videntur procedere in casu nostro, cum non simus in antiquis. Ias. post alios in l. Barbarius. col. 2. ver. tertio notabiliter limita. ff. de off. præ. & cumulatè Crauett. in tract. de antiquit. temp. in 3. par. nu. 2. & 3. & 6. dicunt tunc probari, quem ꝑ Notarium, quotiescunq; cum antiquitate temporis cõcurrit communis opinio, & fama, quem esse Notarium. Innoc. in c. veniens. de verb. sign. Bald. in d. l. Barbarius. col. 9. vers. qualiter autem probetur. Deci. consil. 36. colum. 2. post medium. & consil. 47. col. 2. subdit Crauett. vbi suprà, num. 9. post Ias. in d. l. Barbarius. in 3. limita. quòd suprädic
 10 procedunt, quando producuntur ꝑ alia instrumenta Notarij. Nam ex productionibus instrumentorū ꝑ fama, & antiquitate temporis præsumetur, instrumentum fuisse cõfectum à Notario, vel quando nulla suspicio considerari posset contra producentem, inspecta qualitate, & legalitate eius personæ, & attenta qualitate Scripturæ, vix ꝑ enim fieri poterit scriptura recens, vt videatur multum de antiquo, quin signa aliqua suspicionis appareant, & illa fama melius diceretur probata, quando probaretur, Notarium exercuisse eius officium cum scientia superioris: dicitur enim Notarius acquirere possessionem tabellionatus, quando
 13 exercet ꝑ cum scientia superioris. Ias. in d. l. Barbarius. num. 52. in fin. Mennoch. in tractat. de arbitr. iud. casu 161. num. 2. lib. 2. cent. 2. & ad præsumendam istam
 14 qualitatem notariatus ꝑ requiritur tempus antiquum ad minus centum annorum, Afflict. decis. 245. & 261. Guid. Pap. decis. 257. Crauett. vbi suprà, num. 10. &
 15 ad adminiculandū probationem ꝑ qualitatis notariatus, sufficit producere plura instrumenta antiqua confecta à dicto Notario, vt dixi, siue ante, siue post instrumentum, de quo disputatur. Boer. decis. 36. col. pen. & licet suprädic
 16 se sint vera in iure, nihilominus tunc oppositio ista obfuisset fundantibus se in dicto instrumento donationis, quando in processu hoc fuisset oppositum: sed cum fuerit oppositum in allegationibus iuris, ego dico, quòd oppositio ꝑ ista nihil releuat, quia debebat opponi in processu, nõ autem in allegationibus iuris, ista est decisio aurea, & recondita. Guid. Pap. 404. licet, quæ mihi maximè operè inferniuit in præsentia causa, nec dominus Advocatus sciuit quid respõderet, Propter cã inficiari non potest, quin pro habenda ꝑ plena scientia legali sit necesse habere omnes libros, illisq; continuo studere, & incumbere, & sic redeundo ad propositum, cum de qualitate istius Notarij non fuerit oppositum in processu, sed in allegationibus iuris, est præsumendum, ꝑ quòd ille, qui cõfecit instrumentum donationis, fuerit verè Notarius: ex alio probatur pro instrumento donationis, quia illa scriptura fuit reperra in
 19 archiuo, l. census. ff. de probat. authen. ad hæc. C. de fid. instrum. c. ad audientiam, extra de præscript. vbi Felyn. dicit, hoc
 20 procedere tribus concurrentibus, ꝑ primò, quòd Archiuo præsit officialis publicus, secundò, quòd scriptura sit posita inter

inter scripturas authenticas, tertio, quod eis detur fides ex consuetudine. & veritatem istius dicti late ponit Crauet. in tractat. de antiquit. temp. par. I. vers. quarto limitatur. Anton. Gabr. lib. I. commun. concl. in tit. de prob. concl. 5. quæ omnia cõcurrebant in casu nostro, sed quia dicta scriptura fuit reperta in Archiuio Senen-
 21 si, † non videbatur probare in ditione Perusina. Bal. in l. exemplo. colum. I. in fin. vers. tertius casus. C. de probat. & in rub. C. de fid. instrum. col. fin. versic. & restat dubium. Alex. Ias. Dec. & alij, de quibus per Soc. Iun. conf. 2. col. 2. vers. secundò principaliter. lib. 2. & fusissimè Ant. Gabriel in præcitato loco, limit. 2. quia hoc non negatur, quando esse mus in simplici, & pura scriptura reperta in Archiuio, cui non daretur fides, nisi calore Archiu-
 22 iij, & tunc nõ probaret extra iurisdictionem, vbi positum est Archiuium, sed illa non est simplex scriptura, sed publicum
 23 † instrumentum, quod probat, etsi non fuisset repertum in Archiuio, tot. tit. de fid. instrum. & licet iste Notarius sit Senensis, † & non videatur posse conficere
 24 instrumenta extra iurisdictionem illius, qui eum creauit. Spec. in tit. de instrum. edit. §. restat. vers. quid de his. Bart. in l. cunctos populos. colum. 13. vers. septimò quæro. C. de sum. Trinit. & fid. cathol. Ruyn. conf. 69. num. 8. lib. 3. nisi tamen
 25 † esset creatus à Papa vel Imperatore, vt dicit Specul. vbi supra, & latissimè Port. Imol. conclu. 30. lib. 5. in 1. fallent. isthæc tamen regula habet plurimas limitatio-
 26 nes, quas congerit Port. vbi supra, & inter alias potissima est ea, quando † Notarius etiam creatus ab inferiore conficit instrumenta intra territorium contra-
 hentium, prout fuit in casu nostro, quia potest conficere instrumenta etiam inter non subditos. Abb. in c. cum P. Tabellio. col. fin. versic. si verò Tabellio. & ibi Felyn. col. fin. vers. in 14. quæstione. extra de fid. instrum. Port. vbi supra, in 3. fallent. ita punctualiter euenit in casu nostro, meritò dictum instrumentũ probat. ex quibus apparet, sententiam per melatam fuisse iustam, non præmittendo, quod hodiè ex communi obseruantia in instrumentis tabellionum so-
 26 lent † in calce adhiberi fides communi-

tatum, quas legalitates vulgò appellant, in quibus sub nomine communitatum, & cum sigillo dictarum communitatum fit fides, Titium esse publicum Notarium, scripturisq; ipsius esse solitum adhiberi plenam & indubitaram fidem, & isto casu cessant omnes difficultates. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

S V M M A R I V M.

- 1 Notarius scribens instrumentum nocturno tempore, si apponit diem, non autem noctem in instrumento, non incidit in pœnam falsi, tutius tamen est, vt Notarius scribat horam noctis, vt appareat, & num. 2. & 3.
- 4 Testamenta possunt condi nocturno tempore, luminaribus tamen accensis, & num. 5.
- 6 Collatio beneficiorum spectat ad Sum. Pont. & quibusdam mensibus ad ordinarios.
- 7 In collatione beneficiorum attenditur ad distinguendum diem de nocte. l. more Rom. ff. de fer.
- 8 Buon signori Finetti Perusia. & Vmbria Gubernatoris, & Romana Rotæ Auditoris mors.

ARGVMENTVM.

¶ Valet instrumentum Notarij factum nocturno tempore, etsi factum fuerit de nocte, & fuerit scriptum de die, nihilominus instrumentum valet & tenet, & Notarius non incidit in pœnam falsi.

¶ Collatio beneficiorum spectat quibusdam mensibus ad Summum Pontificem, quibusdam verò ad Episcopos.

DECISIO CXVI.

NOTARIVS iste non obstantibus obiectis contra eum, non solum non potest puniri de falso, sed instrumentum ab ipso confectum, & in iudicio productum valet, & tenet: quia etsi instrumentũ prædictum fuerit confectum de nocte, & dictus Notarius scripserit instrumentum fuisse confectum tali die, valet & tenet, licet non fuerit facta mentio noctis, & † Notarius ita scribens nõ incidit in pœnam falsi. Innoc. & alij in c. cõsuluit, de offi. deleg. Bal. Imol. & Aret. in l. qua arate. ff. de testam. Doc. communiter in l. more Roman. ff. de fer. Alex. consil. 190. plura narrata sunt, vers. praterea. lib. 6. Tiraq. copiosè in tract. de viroq; retract. linguagier. §. 1. gloss. II. in
 S ver.

ver. de anno. quædam sub ver. & huc per-
tinet. nu. 8. char. mihi 262. vbi post Bald.
in d. c. consuluit. col. 2. vers. quæro, quæ-
do † contractus, dicit tutius esse, vt No-
tarius scribat horam noctis, vt ex eo appa-
reat vtrū diei præcedenti, vel subsequen-
ti actus attribuat, sed de consuetudine
ego semper vidi apponi diem, licet fue-
rit factum instrumentum de nocte, † &
semper dicta instrumēta fuerunt pro va-
lidis reputata, absq; eo, quod Notarij vn-
quam fuerint in aliqua suspitione falsi,
& ita ego etiam secutus opinionem com-
munem, & communē practicam iudica-
ui, & pro instrumēto & pro Notario. Ve-
rū si fieret testamentū † nocturno tem-
pore, prout de iure condi potest. l. ad tes-
tium. §. posse. ff. de testa. dictū testamen-
tum nocturno tempore conditū non va-
let, nisi adsint luminaria accēsa, cū tes-
tes non potuerint testatorē videre. Bart.
in l. non minorem. C. de transact. Dec.
5 conf. 354. & idē opus est, † quod fiat mē-
tio, fuisse factū nocturno tempore lumi-
naribus accēsis, vt supra. In multis etiam
casibus est bonum, quod fiat mentio, an
actus fiat de nocte, vel de die, imō etiam
aliquando est necessaria expressio horæ
6 noctis, exemplum † potest poni in colla-
tione beneficiorum, nam sunt quidam
mēses, in quibus collatio beneficiorum
spectat ad summum Pontificem, quidam
alij menses sunt, in quibus spectat colla-
tio ad ordinarios locorū, euenit aliquan-
do, quod vacant beneficia in vltima no-
cte mensis, adeo quod si accidit, quod a-
liquis beneficiatus moriatur ante mediā
noctem mensis ordinarij, collatio bene-
ficij spectabit ad ordinarium: in confe-
rendis enim beneficijs quoad distinguen-
7 dum diem à nocte, † attenditur disposi-
tio. l. more Romano. ff. de fer. & quod
dies incipiat à media nocte in conferen-
dis beneficijs, voluit Rota decis. 110. di-
uerforum. in decis. manuscriptis, si verò
beneficium fuerit vacatū intra mediam
noctem, collatio beneficij spectabit ad
summum Pontificem, & cū iste casus
occurrerit in Auditorio Rotæ Romanæ
de beneficio vocato in quodam oppido,
vel villa, in quo loco non aderat oro-
logium, & esset vltima nox mensis, iuxta il-
lud, quod supra proposui, & fuisset pro-

batū per testes, quod tempore, quo deces-
sit beneficiatus ille, galli cantabāt, qui ve-
risimiliter solent cantare versus diem,
fuit per Dominos de Rota sententiatum
dictam vacationē post mediam noctem
euenisse, & collationem spectare ad ordi-
narium, & ita fuit resolutum coram Re-
uerendo Patre, Domino Oradino in vna
auerfana parrochiali decima secūda Mar-
tij, 1562. vt per Caputaquen. in eius decis.
quæ præ manibus in Curia Romana ha-
bentur manuscriptis, decis. 71. lib. 2. & an-
nis proximè elapsis istemet casus euenit
in ciuitate Asisij, patria mea: Reueren-
dissimus enim Philippus Gerius, Episco-
pus dictæ ciuitatis, vltimo sero vnus mē-
sis, in quo spectabat ad eū collatio, mul-
tò ante mediam noctē contulerat vnum
Canonicatum, & quia, vt tunc audiui,
fuit probatum, quòd hora noctis mor-
tuus fuerat alius Canonicus, & annota-
tum in collatione dicti Canonicatus, vt
tunc audiui, collatio dicti Canonicatus
fuit reputata valida, & subsistens, cū
fuerit facta ante mediam noctem, & sic
de mense, in quo tangebatur collatio be-
nificiorum ad præfatum Reuerendiss.
Episcopum, virum integerrimum, iustum,
exemplaris vitæ, & in rebus ac negocijs
Principum pertractandis multum accu-
ratus, & Dominum meum obseruandis-
simum, quæ omnia sunt notanda ad cau-
telam Notariorum, vt curent pro eorum
posse semper apponere horam in simili-
bus negocijs arduis, & an actus fuerit con-
fectus de die vel de nocte, & dictam deci-
sionem Rotæ Romanæ didici à Reueren-
8 dissimo Domino † meo obseruandissi-
mo Domino Buonignore Finetto dictæ
Rotæ Romanæ Auditore, & huius Pro-
uinciæ Governatore dignissimo, cuius
anima requiescat in pace: Obijt enim Ro-
tæ statim peracto gubernio maximo cum
honore de mense Iulij, 1572. cuius morte
non solū Romana Rota, & Vrbs fuit pri-
uata tanto viro, sed orbis totus, cū re-
vera in scientia Ciuili, & Canonica nemi-
ni foret postponendus, & vtinam impri-
meretur eius scripta, quæ habebat, & quæ
mihi ostēdit, profectò ex lectura suorum
laborum legum Professores mirificè sub-
leuarentur. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.
S V M M A

S V M M A R I V M.

- 1 Limitata causa limitatum producit effectum.
- 2 Clausula, omni meliori modo, multum operatur.
- 3 Clausula prædicta facit cessare penam petentis plus debito, vñ melior via censeatur electa, & nu. 4. facit valere actum ex omni capite, nu. 5. donatio facta de bonis presentibus & futuris, facit eam valere de bonis presentibus, nu. 6. habet clausulam derogatoriam ad alia testamenta, num. 7. et si non valet aliquid secundum verba expressa, valet secundum id, quod exprimi debebat, num. 8. relictum filio censeatur relictum iure institutionis, licet non fuerit dictum, nu. 9. ordinarius putans se delegatum si processerit tanquam delegatus sustinetur processus, num. 10. praelegatum si non valet, sustinetur tanquam donatio causa mortis, nu. 11. & nu. 28.
- 12 Mandati fines diligenter sunt custodiendi, & num. 13.
- 14 Mandatum excluditur ex serie, & qualitate verborum.
- 15 Mandati probatio debet esse clara, lucida, & necessario concludens.
- 16 Mandatum dicitur inextendibile, & ad expressa restringitur.
- 17 Mandatum ad id, quod agitur, non se extendens, non dicitur mandatum.
- 18 Mandatum non extenditur ad personas in eo non comprehensas, licet sit generale, & in eo sit appositum iuramentum, & numero 19. & 21.
- 20 Mandatum non habere, & illud inualidum idem est.
- 22 Clausula, omni meliori modo, non facit extendi actum ad casus non expressos, & non specificatos, sed ad expressos, & specificatos, & eos eo meliori modo, quo potest, validat, non autem quod omissum est, ampliat, & numero 29.
- 23 Clausula prædicta non tollit vitium contrarietatis, si petitio sit difformis, & probata petitioni non conueniant, nec etiam quando exprimitur modus acceptus, & num. 24. neque tribuit ius actui verè nullo, nec pariter operatur, quando adest vitium potestatis, & num. 26. etiam quod in mandato fuissent appositæ verba, facias, prout tibi videbitur, & num. 27.
- 30 Crauetta, & Thobia Nonnij Consilia declarantur.
- 31 Scholaris tenetur defendere opinionem sui Praeceptoris.
- 32 Melioramenta sunt resarcienda, & num. 36.
- 33 Melioramenta debent resciri, quando linea est finita, secus si per censum non solutum, quod habet locum etiam in emphyteota priuati, & num. 34. vbi dicitur, hanc esse communem opinionem: prædicta non habent locum, quando aliter inter partes esset conuentum.

A R G V M E N T V M.

¶ Clausula, omni meliori modo, virtus ita ordinatè declaratur, vt non fuerit relictus additioni locus.

¶ Mandati materia exornatè, licet succinetè ponitur.

¶ Melioramenta regulariter sunt resarcienda conductoribus, quando linea est finita, secus si conductores ceciderint ab eorum iuribus per canonem non solutum, vel alienationem irrequisito domino factam, quando autem aliter inter partes esset conuentum, melioramenta non sunt resarcienda.

DECISIO CXVII.

PROCURATOR Illustrissimi & Reuerendissimi Domini Petri Donati, Cardinalis de Cæsis, & Abbatie Vallis Pontis commendatarij, egit contra Thomam Francisci, & litis consortes de Villa Pontis Felcini, comitatus Perusiæ pro recuperatione vnius petiæ terræ, cum domo in ea existente, præsupponens perperam fuisse eis supradicta bona locata, & nõ seruatis seruandis, ac à non habente authoritatem. Pro parte aduersa replicabatur, dicta bona fuisse eis concessa in emphyteosim seruatis seruandis ab habente authoritatem, nempe à quodam Seraphino Ferlicchio de Barbara, tunc tempore Illustrissimi & Reuerendissimi Domini Federici de Cæsis, bonæ memoriæ, & dictæ Abbatie Vallis Pontis commendatarij perpetui, in qua procura leguntur infra scripta verba, videlicet (gli concediamo piena, & omnimoda facoltà di potere fare le rinoue di qualunque bene di detta Abbatia, recaduti per linea finita, & censi non pagati in ogni miglior modo, che di ragione può, & deue, & che noi medesimi fare potiamo) fuit dubitatum, an prædicta cõcessio subsisteret, quando quidem dicta bona erant deuoluta ad Ecclesiam per lineam finitam, sed non fuit facta renouatio comprehensis in prima inuestitura, & concessione, sed alijs nouiter inuestitis. Secundò, an quatenus dicta locatio non subsisteret, istis conductoribus veniant rescicienda melioramenta. Circa primum, facultas concessa isti Procuratori ab Illustrissimo Cardinale de Cæsis videbatur

limitata, cum tantummodo ei data esset
 7 autoritas renouandi bona reuerfa ad
 ecclesiam per censum non solutum, vel
 per lineam finitam, non autem locandi
 8 de nouo alijs non comprehensis in pri-
 mis conductionibus, & inuestituris, & sic
 cum ista autoritas esset limitata, non
 9 videbatur posse nisi limitatum ꝑ produ-
 cere effectum. l. in agris. ff. de acquir. rer.
 domi. l. cancellauerat. ff. de his, quæ in
 testamen. delen. cum vulgar. & in termi-
 nis mandati limitat Paris. consil. 93. num.
 31. lib. 1. Nihilominus quia in mandato
 erant inserta illa verba (*in ogni melior modo
 è virtute*) dictæ clausulæ, mandatum præ-
 dictum videbatur extendi, vt D. Procu-
 10 rator posset denuò etiã locare non com-
 prehensis in primis inuestituris, iuxta ea,
 quæ suprâ latè retulimus: virtus enim
 11 dictæ clausulæ ꝑ multum operatur. Alex.
 consil. 7. colum. 3. versi. hoc etiam. lib. 3.
 Felyn. in c. cum super. col. pen. extra de
 offic. deleg. Paris. consil. 33. num. 28. lib. 3.
 & consil. 76. nume. 9. lib. 1. consil. 50. num.
 9. lib. 2. consil. 3. num. 8. & consil. 21. num.
 53. & consil. 62. num. 9. cum sequen. lib. 3.
 consil. 126. num. 15. lib. 4. consil. 54. nu. 9.
 lib. 2. consil. 79. num. 31. lib. 2. consil. 62.
 num. 16. lib. 2. Alciat. respon. 114. num. 9.
 consil. 73. num. 4. consil. 479. num. 9. Nat.
 consil. 120. num. 27. & consil. 453. num. 13.
 cum sequen. Deci. consil. 77. num. 4. A-
 lexan. consil. 80. num. 7. lib. 5. Petr. Ioan.
 Anchar. quæst. famil. 57. nu. 8. & 9. par. 2.
 Loffred. consil. 29. num. 1. Grat. respon.
 7. num. 25. & responf. 117. nume. 31. lib. 2.
 & responf. 79. numero 18. eodem lib. 2.
 3 dicta ꝑ enim clausula facit cessare pœ-
 nam petentis plus debito. Grat. responf.
 4 63. numero 6. lib. 2. operatur etiam, ꝑ vt
 melior via censeatur electa. Grat. respon.
 23. numero 11. & responf. 48. numero 20.
 5 lib. 1. & facit valere ꝑ actum ex omni ca-
 pite, quo fieri potuit Grat. responf. 34.
 numero 6. & responf. 58. numero 9. lib. 1.
 nouissimè Præceptor meus Tobias Non-
 6 10. & consil. 59. num. 10. & ꝑ donatio fa-
 cta de bonis presentibus, & futuris, virtute
 dictæ clausulæ sustinetur quoad præ-
 sentia. Grat. responf. 70. num. 21. lib. 1. &
 facit valere testamentum in scriptis, vt
 nuncupatiuum. Afflict. decis. 164. nu. 2.
 7 habetq; dicta clausula vim ꝑ derogato-
 riam ad alia testamenta. idem Thobias
 Nonnius, Præceptor meus, d. consil. 22.
 8 nu. 12. etsi non ꝑ valet aliquid secundum
 verba expressa, valet secundum id, quod
 exprimi debebat, idem Thobias Nonni-
 us, Præceptor meus, consil. 19. nu. 11. vir-
 9 tus ꝑ etiam dictæ clausulæ operatur, vt
 relictum aliquid filio, censeatur relictum
 iure institutionis, licet hoc non fuerit
 dictum, ad hoc, vt testamentum valeat.
 Bald. in l. quoties. col. fin. C. de hered.
 instit. Fulg. consil. 90. col. 2. Paris. consil. 3.
 num. 9. lib. 3. idem Præceptor meus, con-
 10 sil. 43. num. 8. vbi etiam dicit post alios,
 quod si ordinarius putans ꝑ se delegatum
 processerit vt ordinarius, virtute dictæ
 clausulæ sustinebitur processus post Dec.
 consil. 14. num. 4. dicit etiam Præceptor
 11 meus, vbi suprâ, quod si ꝑ fuerit factum
 prælegatum, quod virtute prælegati va-
 lere non potest, valebit tanquam dona-
 tio causa mortis. allegat Signor. consil.
 30. quidam Oroldus. Paris. consil. 79.
 num. 32. lib. 2. immò operatur dicta clau-
 sula, vt non fiat restrictio ad specificata
 tantum. Bal. in l. vinum. col. 7. ff. si cert. pet.
 Crauet. consil. vlt. nu. 15. nouissimè idem
 Præceptor meus, consil. 5. num. 6. & con-
 sil. 19. num. 12. quæ quidem opinio Bald.
 Crauet. & Præceptoris mei, videtur deci-
 dere casum nostrum, quod licet in man-
 dato autoritas dicto Procuratori non
 videretur attributa faciendi similes loca-
 tiones, virtute tamen dictæ salutiferæ
 clausulæ, videtur dictum mandatum ex-
 tendendum ad casum istum, licet non
 specificatum. Ceterum non obstantem clau-
 sula illa, omni meliori modo, dicto Pro-
 curatori non fuit concessa, nisi auctori-
 tas renouandi bona deuoluta ad Ecclesi-
 am per censum non solutum, & per lineam
 finitam, non autem ei fuit concessa au-
 ctoritas de nouo reinuestiendi extraneas
 personas non comprehensas in primis
 conductionibus, vel ab eis descenden-
 tes, vt cantant verba mandati, cõsequen-
 12 ter ex defectu mandati concessio huius-
 modi subsistere ꝑ non videtur. arg. l. dili-
 genter. ff. man. l. qualem. ff. de arbit. & c.
 nouit. extra de appellat. Afflict. decis. 91.
 iterum. col. 2. Alex. consil. 6. num. 3. lib. 4.
 Dec. consil. 493. num. 8. Vant. in tractat.
 nullit.

nullit. in tit. ex defect. man. num. 75. Ri-
 min. conf. 275. num. 25. & num. 28. lib. 2.
 Cephal. consil. 219. num. 1. & consil. 220.
 num. 8. lib. 2. Paris. conf. 96. nu. 36. lib. 3.
 & conf. 136. nu. 6. lib. 4. Grat. respons. 25.
 num. 12. respon. 127. nu. 10. lib. 1. respon.
 10. num. 49. & respons. 159. num. 1. lib. 1.
 Vasq. in tract. de success. creat. §. 4. nu. 32.
 Benint. decis. 21. num. 7. & Neuiz. consil.
 13 70. num. 7. † in quibus omnibus locis
 disponitur diligenter esse custodiendos
 fines mandati, quod quidem procedit
 etiam circa qualitates dicti mandati. Be-
 nint. d. decis. 21. num. 8. Cephal. d. conf.
 219. num. 2. & conf. 220. num. 15. lib. 2. &
 14 Neuiz. vbi supra, & † mandatum exclu-
 ditur ex serie, & qualitate verborum. Ri-
 min. conf. 55. num. 9. lib. 1. quæ quidem
 15 probatio † mandati debet esse clara, lu-
 cida, & necessario concludens. Crauett.
 conf. 265. nu. 5. in eoq; attenditur mens
 ipsius mādantis. idem Crauet. conf. 247.
 nu. 5. & conf. 274. num. 9. diciturq; man-
 16 datum † inextendibile, & ad expressa re-
 stringitur. Alciat. respons. 371. num. 1. &
 17 2. & mandatum † ad id, de quo agitur,
 non se extendens, non dicitur manda-
 tum, ex quo circa illud nihil extitit man-
 datum, Vant. in tract. de nullit. in tit. de
 18 inhabil. ex defect. man. nu. 74. & nō † ex-
 tenditur ad causas siue personas in eo nō
 comprehensas, Vant. vbi supra, num. 85.
 19 & licet sit generale, ac † etiam fuerit in-
 terpositū iuramentū, intelligitur quoad
 cōprehensa in mandato, Vant. vbi supra,
 num. 114. & idem est, non habere manda-
 20 tum, † vel illud habere inualidum, idem
 Vant. in præcitato loco, nu. 121. cū ergo
 iste prouocator haberet mandatum tan-
 tū in suprādictis duobus casibus, non
 potuit excedere fines mandati, & denuō
 bona ad Ecclesiam reuersā locare extra-
 27 neis personis nunquam comprehensis,
 neque descendantibus à primis condu-
 ctoribus, iuxta seriem dicti mandati: Si
 enim Illustrissimus Cardinalis Cæsius,
 bonæ memoriæ, ei hoc concedere vo-
 21 luisset, vtique † expressè in dicto manda-
 to dixisset, argumen. l. vnica. §. sin autem
 ad deficientis. C. de caduc. tollen.
 nec clausula illa, (in ogni miglior modo) 28
 cum verbis prægnantibus ibi appositis,
 operatur, vt non expressa in mandato,
 intelligantur expressa, quia licet dictæ
 clausulæ, omni meliori modo, virtus sit
 maxima, vt suprā satis abundè fuit osten-
 sum, nihilominus vera & communis o-
 pinio Doctorum est, quòd virtus † di-
 ctæ clausulæ non faciat extendi actum
 ad casus non expressos, nec specificatos,
 sed tantummodò extendatur ad casus
 expressos & specificatos, & eos meliori
 modo, quo potest, validat, non autem
 quod omissum est, ampliat. Bald. in l.
 quoties. C. de hæred. institu. Deci. in l.
 precibus. num. 16. C. de impuber. & alijs
 substit. Alexand. consil. 113. lib. 3. Gozad.
 consil. 78. num. 12. Cephal. consil. 43. nu.
 120. lib. 1. Riminal. consil. 438. num. 24.
 lib. 3. Paris. consil. 12. num. 68. & 69. lib. 2.
 Natt. consil. 402. num. 36. & 37. Grat. re-
 spons. 70. num. 19. lib. 1. hinc videmus,
 23 quòd dicta clausula † non tollit vitium
 contrarietatis, si petitio sit difformis,
 & probata petitioni non conueniant.
 Capit. decis. 96. num. 8. non enim dicta
 clausula porrigitur ad non expressa in li-
 bello. Grammat. decis. 103. num. 51. clau-
 24 sula etiam † prædicta nihil operatur,
 quando exprimitur modus ineptus. Cas-
 sad. decis. 7. in tit. de appellatio. Felyn.
 in c. cū super. num. 2. versic. tertius in-
 25 stitutus. extra de offic. deleg. neque † tri-
 buit affectum actui verè nullo. Anchar.
 consil. 358. quia præsupponitur. colum. 2.
 Dec. consil. 14. col. 2. versic. quartò con-
 siderandum. & magis in terminis, quòd
 clausula illa, omni meliori modo, nil o-
 26 peretur, quando † adest defectus potesta-
 tis, voluit eleganter Mennoch. in tract.
 de arbit. iudi. quæst. 47. num. 5. lib. 1. im-
 mò secundum Mennoch. vbi supra, licet
 in mandato vltra dictam clausulam fuis-
 sent adiecta alia verba prægnantia, vt pu-
 27 ta, facias † prout tibi videbitur, vel se-
 cundum mentem tuam. Nihilominus
 intelligitur facta commissio non liberè,
 sed arbitrio boni viri: nec obstant multæ
 & infinite propemodum auctoritates su-
 præ allegatæ de importantia, & virtute di-
 ctæ clausulæ, omni meliori modo, quia
 non negatur, virtutem dictæ clausulæ es-
 se multam, nihilominus dicta clausula
 28 nō operatur † aliud, nisi quòd facit valere
 actum minùs solenniter gestum, & vir-
 tute dictæ clausulæ saluatur petens plus
 debito,

debito, prælegatum valet in vim donationis causa mortis, & donatio omnium bonorum validatur quoad præsentia, & hoc ex eo est, quia iam in omnibus supra dictis exemplis erat explicatus actus, licet inualidus, qui quidem actus postea validatur virtute dictæ clausulæ, sed non extenditur ad non expressa. Paris. d. consil. 12. nu. 68. & 69. lib. 1. Natt. conf. 402. num. 36. & 37. etsi hæc procedunt de facili in omnibus, in mandato non est dubitandum, vt voluit Mennoch. in dict. tract. de arbit. iudi. q. 47. num. 5. lib. 1. & licet Bal. in d. l. vinum. col. 7. ff. si cert. petat. Crauet. post quosdam alios d. consil. vlt. nume. 15. & nouissimè Præceptor meus Thobias Nonnius in d. cons. 5. nu. 6. & consil. 19. num. 12. voluerint virtutem dictæ clausulæ operari, vt non fiat restrictio ad specificata, † dictum eorum vel est intelligendum, quando constare posset ex expressis virtualiter aliquod tacitum, vel ex verbis dispositionis vel ex mente, iuxta exempla supra tradita, vel dictum eorum non est verum, & Bal. fuit sibi contrarius in l. quoties. C. de hered. instit. nec est curandum de auctoritate Crauet. & aliorum, cum opinio contraria sit melioribus rationibus fulcita, & communis, vt est videre ex numero Doctorum allegatorum per Bursat. d. cons. 34. nume. 51. lib. 1. & vltra eum allegauit Rimin. cons. 438. num. 24. lib. 3. & Paris. d. cons. 12. nu. 68. & 69. Natt. d. cons. 402. num. 36. & 37. Grat. respon. 70. num. 19. lib. 1. & profectò pro comperto habeo, Præceptorem meum non sensisse simpliciter, quòd virtus dictæ clausulæ faciat extendi actum ad non specificata, nisi quatenus ex verbis, vel ex mente virtualiter aliquid, licet perperam intelligeretur specificatum: nam tunc virtute dictæ clausulæ validatur actus: scholaris † enim tenetur defendere opinionem sui Præceptoris, in casu nostro cessat omnis difficultas, cum simus in mandato, in quo non fit extensio, vt supra dictum fuit. Quo verò ad melioramenta nulli dubium est, dicta melioramenta † esse refarcienda prædictis conductoribus per Illustrissimum & Reuerendissimum Dominum Commendatarium, cum dicti conductores ea inibi bona fide fecerint. l.

qua ratione. ff. de acquir. rer. domin. §. certi. Instit. de rer. diuis. Mennoch. in tract. de recuper. possess. remed. 15. num. 501. quæ quidem melioramenta debentur eis, qui successerunt in locum illorum, qui fecerunt melioramenta. Nam vno ore fatentur Docto. à successoribus emphyteote esse deducenda melioramenta facta in fundo emphyteotico, quando per lineam † finitam res emphyteotica reuertitur ad dominum, secus quando per censum non solum. l. colonus. in princ. ff. locat. l. Senatus. §. Marcellus. ff. de leg. 1. Ias. in l. 2. num. 27. C. de iur. emphyt. & in auth. qui rem. C. de sac. sanct. Eccles. Dec. cons. 439. & 518. Mennoch. vbi supra, num. 502. & seq. Pet. Duen. reg. 337. incip. Emphyteota, vbi innumeros Doct. hanc opinionem communem sectantes recensent, & hæc est commu. opin. quæ etiam † seruatur de consuetudine, tam in emphyteota Ecclesiæ, quàm priuari: vt voluit Clar. lib. recept. sentent. §. emphyteosis. q. 45. quam etiam opinionem tantquam veram & communem nouissimè secutus fuit Franc. Bursat. consil. 80. nu. 35. lib. 1. post Brun. cons. 116. in fin. & consil. 107. Paris. consil. 28. lib. 3. Rol. consil. 28. nu. 2. in fin. lib. 1. prædicta tamen non haberent locum, quado pacto esset conuentum, quòd etiam finita † emphyteosis, melioramenta reuertantur ad Ecclesiam, prout quotidie fieri assolet. Bald. in l. iubemus. §. sanè. C. de sac. sanct. Eccles. Ias. in d. l. 2. num. 28. C. de iur. emphyt. Rolan. d. consil. 28. nume. 15. & 16. quod tamen pactum nõ apparebat in casu nostro appositum. Cumq; igitur ex prædictis appareat dictam concessionem fuisse factam à non habente auctoritatem, condemnauit dictos emphyteotas ad relaxandum Illustrissimo & Reuerendissimo D. Cardinali de Casis, Commendatario dictæ Abbatie Vallis Pötis, possessionem prædictam relictis ipsis emphyteotis melioramentis in primis, melioramentorum † enim ratio in restitutione & æstimatione rei semper est habenda, Bursat. nouissimè post alios, cons. 23. nu. 30. lib. 1. ambasq; partes ab expensis absolui manu Ser Ludouici Alexij Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

SVMMA

S V M M A R I V M.

Animal venditum, quando moritur intra triduum, præsumitur mori ex morbo præcedenti, & ægritudine generata apud venditorem.

A R G V M E N T V M.

De animali vendito, & mortuo intra triduum post perfectam venditionem, cuius periculo intelligatur mortuum, hic declaratur.

DECISIO CXVIII.

MOLENDINARIUS quidam emit equum, qui quidem equus mortuus fuit per diem post factam emptionem, & consignationem, dictus emptor egit contra venditorem pro recupe-

ratione precij, replicabatur ex aduerso dictum equum obijſſe ex magnitudine Salmæ ei impositæ, sed quia non concludenter probauit, ego sententiaui, dictum veditorem teneri ad restitutionem precij, quia, quando animal venditum moritur intra triduum, post factam venditionem & consignationem, præsumitur mori ex morbo præcedenti, & ex ægritudine generata apud venditorem, l. cum sex. cum l. seq. & l. sciendum. §. si. & l. redhiberi. in princ. ff. de ædilit. edict. Iacob. Nouell. regul. 126. vbi ponit fallentias. Boer. decis. 323. num. 22. manu Ser Simonetti Eusebij Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludonicus And.

F I N I S.

INDEX

INDEX IN SECVNDAM

PARTEM DECISIONVM, CLARISS. D. IOSEPHI LVDOVICI ASISIENSIS,

DIUINI PERVSIAE ET VMBRIAE, NVNC VERO

Prouincia Marchia Anconitana & tertia vice

generalis Auditoris.

IN QVO MATERIAE OMNES

NOTABILIORES BONO ORDINE ADEO

DISPOSITAE DIGNOSCVNTVR, VT CVIQVE SINE

labore aut errore facilè sit eas intuenire. Et si quid depra-

uatum in toto Opere foret, in hoc re-
stitutum est.

A.

*A*bsolutio à iuramento praestito nisi
petatur, contraueniens esset per-
iurus. Decis. 64. nu. 22. fol. 17

*A*cquirendi modus est de iure Ci-
uili, dominium postea acquisi-

tum est de iure gentium, cui princeps sine cau-
sa derogare non potest. Decis. 72. nu. 26. fo. 46

*A*ctio funeraria non competit ad repetendum
expensas factas in funere, nisi fiat protestatio.
Decis. 78. num. 1. fol. 58. & declara. ut ibi.

*A*ctio personalis competit colono partiario ad-
uersus dominum fundi venditorem. Deci. 83.
num. 4. fol. 69

*A*ctio personalis non transit ad emptorem, & sic
ad singularem successorem. Decis. 83. num. 8.
fol. eod.

*A*ctus omnes qui fiunt ante sententiam diffini-
tiuam, dicuntur concernere modum proceden-
di. Decis. 96. num. 33. fol. 97

*A*duocatus non dicitur habere mandatum ad
praiudicandum domino. Decis. 82. numer. 8.
fol. 68.

*A*duocatus non est idoneus testis. Decis. 82. nu.
6. fol. eod.

*A*duocatus, vel procurator, quando patrocinan-
tur tatiè, velexpressè, non repetuntur expen-
sae. Decis. 111. num. 11. sed contra, num. 12. & 14.
fol. 123

*A*duocati, siue procuratoris confessio ideo non no-
cet domino, quia se habet ad instar donationis.
Decis. 82. nu. 9. fol. 68

*A*duocati, & procuratores pauperum habentes sa-
larium de publico nostris temporibus extor-
quent à misellis personis & pecunias, & mu-
nera. Decis. 111. num. 10. fol. 123

*A*duocati, siue procuratores gratuiti non possunt
petere salarium. Decis. 111. nu. 1. fol. 122

*A*equitas est spectanda. Decis. 65. nu. 9. fol. 20

*A*estimatio aliquando fit ad declarationem me-
liorationis & deteriorationis, & partes non
possunt discedere à priori aestimatione. Decis.
89. nu. 4. 5. & 6. fol. 77

*A*estimatio attenditur secundum tempus collati
arbitrij. Decis. 89. nu. 3. fol. eod.

*A*estimatio facit emptionem. Decis. 89. nu. 1. fol.
eod. & num. 8. fol. 78

*A*estimatio quae currit tempore consignationis,
non autem ea quae currit tempore restitutio-
nis, est attendenda, secundum magis commu-
nem opinionem. Decis. 63. num. 25. fol. 15

*A*estimatio tunc attenditur, quando non fit ex
longo interuallo. Decis. 80. num. 10. fol. 78.

*A*estimationis tempus attenditur, non tempus
restitutionis. Dec. 89. num. 2. fol. 77

*A*ffectus non punitur in leuioribus, nisi sequa-
tur effectus, secus in grauioribus de iure com-
muni, ex consuetudine tamen, etiam in graui-
oribus non punitur affectus, nisi sequatur effe-
ctus. Dec. 80. nu. 2. 3. & 9. fol. 64

*A*fflictio non debet dari afflicto. Decis. 77. nu.
2. fol. 56

*A*gens sine actione excluditur. Decis. 71. nu. 18.
fol. 42

*A*lex. Bald. & Beroi opiniones reiectae. Decis.
T 79. num.

INDEX.

79. num. 15. fol. 62
- ¶ Alienatio quatuor modis in iure capitur, proprijsimè, propriè, impropriè, & improprijsimè. decis. 92. num. 13. & 14. fol. 87
- Alienatio rei ecclesiæ debet asserre utilitatem ecclesiæ, puta quòd res alienanda asserret incommoditatem ecclesiæ, vel quòd esset damnosa ecclesiæ magis quàm utilis, vel pro redemptione captiuorum, & de his causis constare debet per publicum instrumentum. Decis. 92. num. 16. 17. 18. 19. & 20. ibid.
- Alienatio rei ecclesiæ requirit causam necessitatis. decis. 92. num. 15. ibid.
- Alienatio rei ecclesiæ ut valeat, requiritur consensus Capituli, siue confraternitatis, qui quidem consensus debet prestari in continenti, non ex interuallo, requiritur etiam expressio nominum singulorum, subscriptio, & auctoritas episcopi cum causæ cognitione, nec valeret consuetudo, quod huiusmodi auctoritas non prestaretur, nec contra hoc potest prescribi, & nisi seruentur suprascriptæ solennitates alienatio non tenet, etiam quòd fuisset facta ab omnibus hominibus ecclesiæ, siue confraternitatis. decis. 92. nu. 26. & 27. fol. 88. & num. 28. 29. 30. 31. & 32. ibid.
- Alienatio rei ecclesiæ ut valeat, requiritur tractatus, & congregatio ad sonum campanæ. decis. 92. num. 21. fol. 87
- Alienatio rerum confraternitatis non requirit solennitates, quando sunt confraternitates laicorum, secus quando sunt loca pia. decis. 92. num. 35. & 36. fol. 88
- Alienatio rerum prophanarum vniuersitatis, ut subsistat, debet fieri hominibus congregatis in loco solito, & ad sonum campanæ. decis. 92. nu. 37. & 39. ibid.
- Alienationis rei ecclesiæ forma. decis. 92. numer. 25. ibid.
- Alienationes à statuto in forenses prohibita non prohibentur, si auctores eorum quibus fiunt alienationes, subierint munera. decis. 85. num. 6. fol. 72
- ¶ Alimenta quando dicantur parua vel magna, atteditur qualitas personarum, & remittitur arbitrio iudicis. decis. 78. nu. 14. fol. 59
- Alimenta quod prestentur in domo, intelligitur, id est, in habitatione. decis. 92. numer. 20. & 21. fol. 85
- Alimenta si fuerint relicta viduæ intra annū luctus, & illa aliunde habuerit alimēta, nihilominus potest petere alimenta, & hoc maximè procedit, quando alimenta debentur ex vltima voluntate. decis. 92. nu. 7. 8. 9. 10. & 11. fol. 84
- Alimentorum fauore possunt heredes in solidum conueniri, quod quomodo procedat, declaratur infra. decis. 92. num. 1. fol. eod. & nu. 14. & 15. fol. 85
- Alimentorum præstatio dicitur minus grauis heredi, quando ille cui alimenta sunt præstanda, habitat cum herede. decis. 92. num. 3. fol. 84
- ¶ Alimentarius debet operari ad commodum heredis, quando alimenta debentur iure actionis secus quado debetur officio iudicis, ut in vxore qua tenetur operari viro, & non potest petere alimenta præterita, quando aliunde fuerit alimentata. decis. 92. num. 13. fol. 85
- Alimentarius non tenetur moram trahere cum heredibus, quando dicti heredes diuiserunt. decis. 92. num. 22. ibid.
- ¶ Amor idem non cadit in transuersalibus, sicut in filijs. decis. 102. num. 3. fol. 107
- ¶ Animal irrationabile habens accessum ad mulierem, debet comburi vnà cum muliere. decis. 77. num. 9. fol. 57
- Animal venditum, quando moritur intra tri-duum, præsumitur mori ex morbo præcedenti, & agritudine generata apud venditorem. decis. 118. num. 1. fol. 135
- Animalia constituunt tertiam speciem inter mobilia & semouentia. Fallit quando secus constaret de mente testatoris. decis. 61. num. 21. fol. 3. & num. 47. fol. 7
- ¶ Animus re quomodo ostendatur. decis. 109. nu. 9. fol. 119
- Animus talis præsumitur in futurum, qualis fuit de præterito, de quo animo potest constare & re, & verbis. decis. 109. numer. 7. & 8. ibid.
- Animus verbis quomodo demonstratur. decis. 109. nu. 13. fol. 119
- Animus vxoris dignoscitur si præcipi fecisset laboratoribus, ut eam de fructibus recognoscerent. decis. 109. num. 16. fol. 120
- ¶ Annibalis egregium factū circa sepulturam Pauli Emilij. decis. 78. nu. 26. fol. 60
- ¶ Antidotalis obligatio cessat, quando isti pro quibus patrocinantur, essent pauperes. decis. 111. num. 8. & 9. fol. 123
- Antidotalis obligatio est eius naturæ, ut beneficienti beneficiamus. decis. 111. num. 3. fol. eod. & num. 15. fol. 124
- ¶ Antiquior debet proponere, & petere suffragium ab omnibus super re alienanda, & debet confici publicū instrumentū ad hoc particulariter

I N D E X.

- riter tendens, quod instrumentum debet precedere segregatim. dec. 93. nu. 22. 23. & 24. fol. 87
- ¶ Antonius Maria Saluiatus Episcopus, Camera apostolicae Clericus, & totius status ecclesiastici annonae praefectus. dec. 80. nu. 1. fol. 64
- ¶ Antonij Gabrielis conclusionum liber, Calepinus Doctorum nuncupari potest. dec. 66. nu. 7. fol. 24
- ¶ Ant. Gabr. locus aliter sentientis reprehenditur, & est magis communis opinio contra eum. dec. 93. nu. 43. & 44. fol. 89
- ¶ Appellationem non esse desertam, in dubio esse pronuntiandum. dec. 96. nu. 20. & 23. fol. 97
- ¶ Appellari debet intra decem dies, non solum quando appellatur à diffinitiuâ, sed etiâ quando appellatur ab interlocutoria. dec. 96. num. 26. & 27. ibid.
- ¶ Appellanti datur annus, & ex causa biennii. dec. 96. nu. 25. ibid.
- ¶ Apprehensi personaliter magis videntur puniendi, praesertim quando sunt conuicti testibus. dec. 80. nu. 14. fol. 65
- ¶ Arbores fructiferae quod possint incidi ab emphyteuta, non valet conuictio. dec. 94. nu. 8. fol. 90
- ¶ Articulos non esse admittendos generales parte opponente, nec isto casu declarari posse. dec. 62. nu. 34. fol. 11
- ¶ Attenditur id quod principaliter agitur. dec. 101. nu. 20. fol. 106
- ¶ Attentata non cadunt in remedio retinendae possessionis, quia qui ius suum prosequitur, nihil attentare dicitur: victoria enim super istis attentatis dependet à causa principali, & fieret prauidicium negotio principali. dec. 69. nu. 7. 8. & 9. fol. 36. & nu. 21. fol. 37
- ¶ Auctoris noua opinio contra communem, quod si furiosus parum ante delictum fuisset confessus eius peccata, possit ultimo supplicio affici. dec. 77. nu. 12. fol. 57
- ¶ Auctoris nouae opinionones & declarationes, quando bona minorum illata in domum conductam intelligantur obligata, haecenus non animaduersa à docto. dec. 75. nu. 14. 15. 16. fol. 52. 17. & 18. fol. 53.
- ¶ Auditores ducentes equites, birruarios, & caualcatas, ac notarios, vicefiscales, & alios officiales in commissionibus, praesumuntur eos ducere de commissione Illustriss. Legatorum, siue Reuerendissimorum Gubernatorum, quod procedit quando Illustrissimi Legati, aut Reuerendissimi D. Gubernatores sunt in provincia. dec. 104. nu. 11. & 12. fol. 111
- ¶ Auditores non habent auctoritatem confirmandi stylum. dec. 96. num. 9. fol. 96
- ¶ Auth. hoc nisi debitor. C. de solut. quomodo procedat, & cum quibus requisitis. dec. 64. numer. 1. fol. 16
- ¶ Auth. qui rem. C. de sacrosan. eccle. licet loquatur in emphyteusi ecclesiastica, extenditur tamen ad emphyteusim priuatorum, & ad vsufructuariam. dec. 94. nu. 3. & 6. fol. 90

B.

- ¶ **B** Al. Alex. & Beroi opinionones reiecta. dec. 79. nu. 15. fol. 62
- ¶ Bannum publicatum praesumitur deuenisse ad notitiam omnium qui sunt de loco, & ibi commorantur. dec. 67. nu. 7. fol. 29
- ¶ Bannimenta & proclamata sunt modi probandi praedia fuisse venalia. dec. 67. nu. 6. ibid.
- ¶ Bannimentis reuerendissimi domini Bonsignori Finetti Perusia, & Umbriae gubernatoris, cauetur ne quis propria auctoritate possessionem accipiat. dec. 69. nu. 1. fol. 36
- ¶ Baptismum dicitur ianua ad alia sacramenta. dec. 72. nu. 4. fol. 44
- ¶ Baptismi pro datione nil solui debet. dec. 72. nu. 2. ibid.
- ¶ Bartholomaeus Corsettus, procurator Perusinus. dec. 61. num. 22. fol. 4
- ¶ Bart. doct. in l. 2. §. fin. num. 4. ff. de custo. reo. quomodo intelligatur. dec. 70. num. 8. ibid.
- ¶ Beneficio iuris incarcerationi quis renunciare non potest. dec. 64. nu. 18. fol. 17
- ¶ Beneficiorum in collatione attenditur ad distinguendum diem de nocte. l. more Romano. ff. de fer. dec. 116. nu. 7. fol. 130
- ¶ Beroi dictum in cons. 60. nu. 51. lib. 2. reprehenditur. dec. 63. nu. 21. fol. 114
- ¶ Blasius Angelicus aduocatus Perusinus. dec. 61. nu. 22. fol. 4
- ¶ Blasius Angelicus, Horatius Maurus, & Petrus Paulus Serius, aduocati Perusini. dec. 71. nu. 1. fol. 40
- ¶ Blasius Bossetus almae vrbs Senator, in rebus criminalibus expertus. dec. 77. nu. 15. fol. 57
- ¶ Bonum est eligendum, & malum prohibendum. dec. 80. nu. 5. fol. 64
- ¶ Bona eius donare, & semetipsum dicere vnusquisque potest pio loco. dec. 93. nu. 3. fol. 87
- ¶ Bona emphyteutica possunt alienari, reseruato consensu domini directi. dec. 101. nu. 14. fol. 106
- ¶ Bona illata & inuenta in domum conductam, censentur tacite obligata pro pensione domus. dec. 84. nu. 1. fol. 70
- ¶ Bona illata in domum, quod censentur obligata

I N D E X.

- pro pensione domus, quomodo habuerit originem. Decis. 84. num. 2. fol. 70
- Bona litigiosa tunc possunt donari super possessorio, quando lis erat super petitorio. Decis. 68. num. 9. fol. 34
- Bona minoris recipientis dotē nō sunt tacite obligata pro restitutione dotis. dec. 75. nu. 3. fol. 51
- Bona minorum illata in domum conductam, an intelligantur obligata, noua auctoris opiniones, & declarationes, hactenus non animaduersa à docto. Decis. 75. nu. 14. 15. 16. fol. 52. & nu. 17. & 18. fol. 53
- Bona minorum illata in domum conductam, secundum vnā opinionem, non sunt obligata pro pensione domus. Decis. 75. num. 1. fol. 51
- Bona minorum inuecta in domum, intelliguntur tacite obligata pro pensione domus, quando conduxit domum condecentem secundum aliam opinionem. Decis. 75. nu. 13. fol. 52
- Bona minorum non possunt alienari sine auctoritate curatoris. Decis. 75. num. 8. fol. 51
- Bona minorum ob causam supradictam non obligantur. Decis. 75. num. 5. ibid.
- Bona minorum sunt tacite hypothecata pro pensione domus, secundum aliam opinionem, & communem, quam tamen nouiter declarat auctor in fine decisionis. dec. 75. nu. 7. ibid.
- Bona mobilia, & pecuniæ videntur æquiparari. Decis. 63. nu. 24. fol. 4
- Bona omnia tutoris censentur obligata pro administratione tutelæ. Decis. 75. nu. 4. fol. 51
- Bona quæ testator reliquerit tempore mortis, debet probari per institutos & legatarios. Decis. 61. num. 19. fol. 3
- Bona stabilia venalia quotidie Perusie reperuntur, & homines perquirentes pecunias ad vsus, & ad mercaturas. Decis. 67. nu. 32. fol. 32
- Bonorum mobilium appellatione comprehenduntur dolia. Decis. 61. nu. 34. fol. 5
- Bonorum stabilium venditiones banniri solent. Decis. 67. nu. 9. fol. 29
- ¶ Bon signorus Finettus Romanae Rotæ auditor fuit creatus gubernator Perusie, & Vmbria à S. D. N. Pio V. & gubernium ipsius laudatur. Decis. 96. nu. 41. fol. 97
- Bon signorus Finettus Romanae Rotæ auditor, Perusie, & Vmbriae gubernator, inclinauit in opinionem auctoris. dec. 96. nu. 40. ibid.
- Bon signori Finetti Perusie, & Vmbriae gubernatoris, & Romanae Rotæ auditoris mors. Decis. 116. nu. 8. fol. 130
- Bon signori Finetti Romanae Rotæ auditoris, Perusie & prouincia Vmbriae gubernatoris virtutes. Decis. 80. num. 24. fol. 66
- C.
- C**adauera aliquando suspenduntur, & dilaniantur in atrocissimis delictis, arbitrio tamen iudicis. Decis. 77. nu. 7. fol. 56
- ¶ Campsores & mercatores non admittuntur regulariter ad oblationem benorum. Decis. 64. nu. 24. fol. 17. & num. 26. fol. 18
- Campsores & mercatores non habent beneficium excussionis. Fallit quādo paterentur aliquod infortunium. Decis. 64. nu. 25. & 27. fol. 18
- Carceratus pro causa criminali non potest recomendari pro causa, & debito ciuili, & ita seruatur in statu ecclesiastico. dec. 70. nu. 2. fo. 38. & num. 9. fol. 39
- Carcerati remissio est fienda sumptibus remissionem petentis, secus si ipsemet carceratus peteret se remitti, quia sumptibus ipsius carcerati esset fienda remissio. dec. 74. nu. 4. & 5. fol. 50
- ¶ Caro humana non debet marcescere in carceribus. Decis. 64. num. 9. fol. 16
- ¶ Castren. opin. reprobatur. dec. 88. nu. 14. fol. 76
- ¶ Cautela pro vendente fundum cum pacto retrouendendi ad hoc vt emptor post venditionem teneatur retrouendere cuiuslibet ex heredibus, durante tamen tempore redimendi. Decis. 112. nu. 17. fol. 126
- ¶ Cautio ab herede fideicommissis grauato non praestatur de soluendis bonis, quando frater teneretur restituere alteri fratri, vel mater filijs. Decis. 63. num. 5. fol. 13
- Cautio ab herede fideicommissis grauato non requiritur, quando esset remissa per testatorem, quod fieri potest. Decis. 63. nu. 4. ibid.
- Cautio iuratoria habet locum non solum in actionibus bonæ fidei, verum etiam in actionibus stricti iuris. Decis. 63. nu. 13. fol. 14
- Cautio iuratoria non sufficit in supradicto casu vsusfructus. Decis. 63. nu. 17. ibid.
- Cautio iuratoria nunquam admittitur, quando non pot. se esse consultum vtrique parti. Decis. 63. nu. 10. fol. 13
- Cautio iuratoria nunquam admittitur, vbi alio remedio potest esse consultum vtrique parti. Decis. 63. nu. 23. fol. 14
- Cautio iuratoria sufficit in eo qui bonis cedere vult. Decis. 63. nu. 20. fol. 14
- Cautio non praestatur stante impossibilitate, quia impossibile nulla obligatio. dec. 63. n. 7. f. 13
- Cautio quando est praestanda de necessitate, vel ex natura actus, tunc non sufficit iuratoria cautio. Decis. 63. nu. 18. fol. 14
- Cautionem heres fideicommissis grauatus tenet

INDEX.

- tur prestare de soluendis bonis fideicom-
 misso subiectis, licet esset persona ditissima, &
 valde digna. decis. 63. nu. 22. ibid.
- Cautionum genera sunt duo. deci. 63. nu. 14. ibid.
- Cauere tenetur usufructuarinus de vtendo & fru-
 endo arbitrio boni viri. decis. 63. nu. 16. ibid.
- ¶ Cautum idoneè tunc dicitur, quando & pigno-
 rib. & fideiussoribus cauetur. dec. 63. nu. 15. ib.
- ¶ Cedere nolens bonis, obtinet prius absolutio-
 nem à iuramento, quando debitum est iuratu.
 decis. 64. nu. 21. ibid.
- ¶ Cedens bonis licet teneatur de concordando, si
 peruenerit ad pinguiorem fortunam, si tamen
 fideiussorem non reperierit, admittetur cum
 cautione iuratoria. decis. 63. nu. 8. fol. 13
- ¶ Cephal. cons. 129. nu. 8. lib. 1. reprehenditur. de-
 cis. 62. num. 23. fol. 10.
- ¶ Christophorus Illustrissimus & Reuerendissi-
 mus Cardinalis Tridentinus, Marchie An-
 conitanae legatus de latere. dec. 104. nu. 8. f. 111.
- ¶ Citatio debet fieri, si tua putaueris interesse,
 quando non vis approbare personam citati.
 decis. 91. num. 5. fol. 83
- Citatio in huiusmodi casu non requiritur dicti sta-
 tuti, & ex stylo curiæ Perusinae. decis. 96. nu.
 3. fol. 95
- Citatio non requiritur quando per partem nihil
 opponi potest, & tunc sicut prorogatio potest
 fieri inuito aduersario, multò magis ipso igno-
 rante. decis. 96. nu. 15, 16. & 17. fol. 96. & nu.
36. fol. 97
- Citatio quando fit de aliquâ persona, videtur di-
 cta persona approbari, hoc tamen procedit,
 quando quis simpliciter citat, non autem quan-
 do quis citatur, quatenus sua putauerit inter-
 esse, quia per dictam citationem citati non re-
 leuantur ab onere probandi. decis. 91. nu. 1. 3.
 & 4. fol. 83
- Citatio quòd requiratur de stylo in prorogatione,
 aliqui attestati fuere, alij verò secus dicebant.
 decis. 96. nu. 10. fol. 96
- Citationis formula, qua licet quis citatus fuerit,
 non tamen per eam releuatur ab onere pro-
 bandi. decis. 91. nu. 2. fol. 83
- ¶ Clausula constituti, ad hoc vt operetur, est ne-
 cesse quòd constituens probet quòd tempore fa-
 cti constituti possidebat. Fallit quando esse-
 mus in antiquis, quòd declara procedere, quòd
 ad semiplenam probationem, quæ suppleatur
 ex alijs indicijs, aut adminiculis. decis. 68. nu.
 1. fol. 33. & num. 2. fol. 34
- Clausula illa, cessit atq; concessit omne ius, om-
 nemq; actionem & petitionem, iuncta alia clau-
 sula, ponens ex nunc in locum suum propriu
 tanquã procuratores & dominos in rem suam;
 operatur, vt licet donatarius non habeat do-
 minium, possit agere rei vendicatione. decis.
 68. num. 6. ibid.
- Clausula, omni meliori modo, facit cessare pœnam
 petentis plus debito, vt melior via censeatur
 electa, & facit valere actum ex omni capite.
 decis. 117. num. 3. & 4. fol. 132
- Clausula omni meliori modo, non facit extendi a-
 ctum ad casus non expressos & nò specificatos,
 sed ad expressos & specificatos, & eos eo melio-
 ri modo, quo potest validat, nò aut quòd omissum
 est ampliat. dec. 117. nu. 22. f. 133. & nu. 29. f. 134
- Clausula omni meliori modo, non tollit vitium
 contrarietatis, si petitio sit deformis, & proba-
 ta petitioni non conueniant, nec etiam quando
 exprimitur modus acceptus, neq; tribuit ius
 actui verè nullo, nec pariter operatur, quan-
 do adest vitium potestatis, etiam quòd in man-
 dato fuissent apposta verba, facias prout tibi
 videbitur. decis. 117. nu. 24. & 25. fol. 133. &
nu. 26. & 27. ibid.
- Clausula omni meliori modo multum operatur.
 decis. 117. nu. 2. fol. 132
- Clausula renuncians omni legum auxilio, impe-
 dit moræ purgationem, secundum communem
 opinionem. decis. 90. num. 15. fol. 81.
- Clausula resolutiua contractus impedit moræ pur-
 gationem. decis. 90. nu. 27. fol. 82.
- ¶ Clericum carceratum si episcopus sibi remitti
 petat, remissio sumptibus petentis est fienda.
 decis. 74. nu. 6. fol. 50
- ¶ Cœnaculū est pars superior domus, cœnacula-
 rium pro locatore, & conductore accipimus.
 Decis. 84. nu. 3. fol. 71
- ¶ Collatio beneficiorum spectat ad summum Pon-
 tificem, & quibusdam mensibus ad ordinari-
 os. decis. 116. num. 6. fol. 130
- ¶ Collegium totum potest allegari suspectum,
 quando capit, siue principatioris dicti collegij
 forent suspecti. decis. 108. nu. 5. fol. 118
- ¶ Colonus nondicitur restituere terras in eo sta-
 tu, in quo suscepit, quando eas deteriores red-
 dit. decis. 62. nu. 6. fol. 9
- Colonus non potest prescribere contra annuam
 prestationem in futurum, nisi interpellatus
 recuset soluere, & interuertat possessionem.
 decis. 106. nu. 4. fol. 115
- Colonus, qui percepit fructus indebitè, potest con-
 ueniri actione furtiua, & certi conditione ge-
 nerali. decis. 62. nu. 4. fol. 9
- Colonus qui per 20. annos stetit in colonia, inde

I N D E X.

- recedere non potest, & dominus possessionis nō potest ei molestiam inferre, aut veterem consuetudinem immutare, aliās tenetur ad interesse, exiguntur tamen requisita in d. s. cūm igitur. Decis. 106. num. 22. fol. 115
- Colonus si steterit per centum annos, quin responderit de fructibus, nunquam tamen praescribit ius coloniae. Decis. 106. nu. 12. ibid.
- Colonus si totum fundum seminavit, non poterit dominus seminare. Decis. 62. nu. 2. fol. 9
- Colono partiaro competit actio personalis aduersus dominum fundi venditorem. Deci. 83. nu. 4. fol. 69
- ¶ Communio solet parere discordias. Decis. 112. nu. 8. fol. 125
- ¶ Compensatio de specie ad quantitatem non admittitur, neq; etiam ubi adest iuramentū. dec. 88. nu. 17. fol. 76.
- ¶ Concilium prouinciale, non autem generale potest allegari suspectum. Deci. 108. nu. 6. fol. 118
- ¶ Conditionis tempore videtur ius quari emptori. Decis. 114. num. 2. fol. 127.
- ¶ Conductio si fiat tempore belli vel pestis, conductor non potest petere remissionem mercedis. Decis. 106. nu. 29. fol. 116
- ¶ Conductor antiquus non potest in fine anni fundum exfructuare in prauidicium noui conductoris. Decis. 62. nu. 1. fol. 8
- Conductor praecedens datij non potest aliquid facere, vel statuere post eius conductam finitam prauidiciū futuri datiarij. Dec. 62. nu. 3. fo. 9
- Conductor tenetur restituere praedia in eo statu, in quo illa reperijt tempore conductionis. Decis. 62. nu. 5. fol. 9
- ¶ Confessio aduocati, siue procuratoris ideo non nocet domino, quia se habet ad instar donationis. decis. 82. nu. 9. fol. 68
- Confessio à socero facta de dote recepta, potest reuocari etiam quòd fuerit iurata. Decis. 66. nu. 31. fol. 27
- Confessio de dote recepta confirmatur morte mariti, quemadmodū confirmantur aliae donationes inter virum & uxore. dec. 66. nu. 3. fo. 23
- Confessio de dote recepta etiam in casu valida, non subsisteret sine insinuatione, quando excederet summam quingentorum aureorum antiquorum. Decis. 66. nu. 5. ibid.
- Confessio de dote recepta nocet & marito, & eius heredibus statim, non expectato biennio. Decis. 66. num. 29. fol. 27
- Confessio de dote recepta non prauidicat anterioribus creditoribus. Dec. 66. num. 32. ibid.
- Confessio de dote recepta prauidicat & marito, & eius heredibus, & est communis opinio. Dec. 66. nu. 27. fol. 26
- Confessio dotis à marito facta ante lapsum bienij non operatur quin posteriores creditores non possint opponere defectus dictae confessionis. Decis. 66. nu. 38. fol. 27
- Confessio dotis à marito facta, nocet etiam posterioribus creditoribus post elapsa tempora opponendi exceptionem non numeratae dotis, & equipollet reali solutioni secundum communem opin. Decis. 66. nu. 37. ibid.
- Confessio dotis à marito facta non nocet posterioribus creditoribus habentibus causam onerosam. Decis. 66. nu. 34. ibid.
- Confessio dotis à marito facta non nocet, quando posset consistere de fraude aliqua. dec. 66. n. 36. ib.
- Confessio dotis à marito facta non nocet, quando tantummodò essent praestita alimenta, nisi concurrerent aliae coniecturae. dec. 66. nu. 35. ibid.
- Confessio dotis licet retrahatur ad tempus mortis, hoc tamen intelligitur respectu fructuum, non autem respectu proprietatis. Decis. 66. nu. mer. 33. ibid.
- Confessio dotis recepta à patre, siue à cognato, valet, & tenet secundum multos, licet hoc per auctorem reuocetur in dubiū. Dec. 66. nu. 21. fo. 25
- Confessio extraiudicialis etiam absente parte, habet vim semiplenae probationis. Decis. 82. nu. 1. fol. 68.
- Confessio extraiudicialis in terris ecclesiae de aequitate Canonica plenè probat, debet tamen probari per testes. Decis. 82. nu. 2. & 7. ibid.
- Confessio facta à marito ob seruitia recepta ab uxore, valet à principio tanquam remuneratoria, quae tamen merita & seruitia probari debent, cum simus inter personas prohibitas. Decis. 66. num. 19. fol. 25
- Confessio facta positionibus probat contra confidentem, nec potest reuocari nisi docto de errore. decis. 68. nu. 8. fol. 34
- Confessio licet non probet fauore absentis, probat tamen fauore dotis. Dec. 95. nu. 6. & 7. fol. 93
- Confessio mariti de dote recepta, nō confirmatur iuramento assertorio, sed iuramento promissorio, & obligatorio, & est magis communis opinio. Decis. 66. nu. 11. fol. 24
- Confessio mariti de dote recepta valet, & tenet, & prauidicat creditoribus, quādo praecedit promissio dotis. decis. 71. nu. 5. fol. 41
- Confessio mariti de dote recepta valet, quando est modica summa. Decis. 66. nu. 23. fol. 25
- Confessio mariti de dote recepta, valet, quando pro parte probatur vera, quia in totum praesumetur

I N D E X.

- metur vera. Decis. 66. num. 24. ibid.
- Confessio mariti de dote recepta valet, quando vltra confessionem concurrunt alia coniectura, puta quod vxor fuisset alimentata per decennium, quod declara procedere, quando vltra alimenta concurrissent alia coniectura. Decis. 66. num. 22. fol. 25
- Confessio mariti disparis etatis, siue conditionis, quia dicitur fieri in recompensationem, valet a principio etiam absq; iuramento. Decis. 66. nu. 12. fol. 24
- Confessio mariti valet, quādo ante confessionem precedebat promissio dotis. dec. 66. nu. 25. f. 26
- Confessio mariti valet, quando constat de vera numeratione. Decis. 66. nu. 26. ibid.
- Confessio simpliciter facta à marito de dote recepta absq; iuramento, ex quo est facta inter personas prohibitas, non valet. decis. 66. nu. 1. f. 23
- Confessio fœderi, absente parte, probat in terris ecclesie de aequitate Canonica. dec. 66. n. 30. f. 27
- ¶ Confraternitas an dicatur locus pius. decis. 90. nu. 5. & 9. fol. 80. & num. 41. fol. 82
- Confraternitas tunc dicitur pius locus, quando habet requisita à Fel. in cap. de quarta. extra de prescrip. decis. 93. num. 45. fol. 89
- ¶ Coniectura est, quod fideicommissum transmittitur ad descendentes, quando filij sunt adinuitem substituti. Decis. 102. nu. 2. fol. 107
- ¶ Coniunctus admittitur pro coniuncto cum cautione de rato, similiter admittitur socius, item amicus. decis. 110. nu. 12. 13. & 14. fol. 121
- ¶ Consignatio scripturarum potest probari per testes. Decis. 110. num. 3. ibid.
- ¶ Consilium Neapolitanum in materia attentatorum consuluit auditores Rota Romana. decis. 86. nu. 2. fol. 73
- ¶ Constitutio semper loquitur tanquam lex. decis. 97. nu. 5. fol. 98
- Constitutio siue statutum tunc ligat, quando est in vsu, & onus probandi fuisse in obseruantia, incumbit fundanti se in statuto, siue constitutione. decis. 97. num. 1. & 2. ibid.
- Constitutiones Iesuitarum & Teatinorum fuerunt confirmata in sacrosancto Concilio Tridentino. decis. 71. num. 8. fol. 41
- ¶ Constituti clausula ad hoc vt operetur est necesse quod constituens probet, quod tempore facti constituti possidebat. Fallit quando essemus in antiquis, quod declara procedere quod ad semiplenam probationem, quæ suppleatur ex alijs iudicijs, aut adminiculis. decis. 68. nu. 1. fol. 33. & nu. 2. fol. 34
- ¶ Consuetudo equiparatur pacto. dec. 62. n. 12. f. 9
- Consuetudo equipollet veritati. dec. 62. nu. 13. ib.
- Consuetudo debet esse rationalis. decis. 62. nu. 30. fol. 10
- Consuetudo debet induci à tacito consensu vniuersitatis, vel maioris partis ipsius. decis. 62. nu. 44. fol. 11
- Consuetudo est attendenda in locationibus. decis. 62. num. 7. fol. 9
- Consuetudo est attendenda, quicquid disponat ius commune. decis. 62. num. 18. ibid.
- Consuetudo est domina omnium rerum. decis. 62. num. 10. ibid.
- Consuetudo est facti, ideo probari debet. decis. 62. num. 25. fol. 10
- Consuetudo facit de non licito licitum. Decis. 62. num. 14. fol. 9
- Consuetudo immemorabilis habet vim concessionis. decis. 106. nu. 37. fol. 17
- Consuetudo inducitur absq; actu iudiciario quem admodum lex. decis. 62. nu. 21. fol. 10
- Consuetudo inducitur etiā in actibus iudicialibus licet esset contra legem. decis. 62. nu. 22. ibid.
- Consuetudo inducitur, etsi non deuenit ad noticiam populi congregati, & est communis opinio. decis. 62. nu. 17. fol. 9
- Consuetudo inducitur, etsi non fuerit obtenta in contradictorio iudicio, & est communis opinio. decis. 62. num. 18. fol. 10
- Consuetudo inducitur ex pluralitate actuum. decis. 62. num. 48. fol. 12
- Consuetudo inducitur ex vsu populi, frequentia actuum, & duritate temporis. decis. 62. num. 29. fol. 10
- Consuetudo inducitur sine sciētia principis, quando sumus in rebus cōcernentibus interesse particularium personarū. Decis. 62. nu. 43. fol. 11
- Consuetudo in terris Imperij inducitur spacio decem annorum, in terris verò ecclesie spacio quadraginta annorum, & est communis opinio. Decis. 62. num. 41. ibid.
- Consuetudo irrationalis non attendenda. decis. 62. num. 38. fol. 9
- Consuetudo ligat minores, pupillos, furiosos, ac mente captos. decis. 62. nu. 15. ibid.
- Consuetudo non differt à lege, nisi vt tacitum & expressum. decis. 62. nu. 20. fol. 10
- Consuetudo non probatur ex testibus singularibus. decis. 62. nu. 35. fol. 11
- Consuetudo nutritiua peccati non valet. decis. 62. num. 39. ibid.
- Consuetudo optima legū interpret. dec. 62. n. 9. f. 9
- Consuetudo patriæ tanquam altera lex est sequenda. Decis. 62. nu. 11. ibid.
- Con-

I N D E X.

- Consuetudo percipiendi decimas in aliena parrochia, & contra ius commune. Decis. 72. nu. 21. fol. 46.*
Consuetudo quomodo probetur per testes, & quomodo debeant probare testes examinati super consuetudine. Decis. 62. nu. 33. fol. 11.
Consuetudo quando probetur remissiuè. Dec. 62. num. 32. fol. eod.
Consuetudo triplicis generis. Decis. 62. num. 47. fol. eod.
Consuetudo tunc inducitur ex frequentia actuum, quando illa multitudo actuum est facta ad finem inducendi consuetudinem. decis. 62. num. 31. fol. 10.
Consuetudo vnius hominis dicitur assuefactio. Dec. 62. nu. 46. fol. 11.
Consuetudo vnius hominis non dicitur consuetudo, & ei non conuenit diffinitio consuetudinis. decis. 62. nu. 45. fol. eod.
Consuetudinis probanda forma. Decis. 106. nu. 38. fol. 117.
Consuetudinis probatio est valde difficilis. Dec. 62. nu. 27. fol. 10.
Consuetudini detrahenti iura alicuius ecclesie, de iure Canonico non prescribitur minori spacio quadraginta annorum, de iure autem Ciuili spacio decem annorum. Dec. 72. nu. 20. fol. 45. & nu. 22. & 23. fol. 46.
Consuetudinem ad probandam multa requiruntur. Decis. 62. nu. 28. fol. 9.
Consuetudinem ad probandam tria requiruntur, diurnitas temporis, actuum frequentia, illosq; actus fuisse factos publicè. Decis. 72. num. 19. fol. 45.
Consuetudine potest prescribi ius percipiendi decimas in alia parrochia. Decis. 72. num. 5. fol. 44.
Consuetudine, siue statuto induci potest, vt vir lucretur certam partem dotis, etiam nulla facta constitutione dotis. Decis. 99. nu. 23. fol. 102.
Contrahentes quicquid ad inuicem contraxerint, est spectandum. Decis. 65. nu. 8. fol. 20.
Contrarius non debet audiri. Decis. 61. nu. 11. fol. 3.
Corpora defunctorum non remanere insepulta interest Reipub. decis. 78. nu. 27. fol. 60.
Creditor & debitor non debent ad imparia iudicari. Decis. 65. nu. 10. fol. 21.
Creditor in presenti themate non potest eligere, quam rem velit, nec debitor potest offerri quam rem malit, sed debet creditor mediocrem rem eligere arbitrio boni viri. Decis. 65. num. 6. fol. 20.
Creditori debet assignari res quæ vinci non possit. Decis. 101. nu. 8. fol. 105.
Creditori non posse solui aliud pro alio eo inuito, habet locum etiam in creditore pecunia. Decis. 64. nu. 5. fol. 16.
Creditori non potest solui aliud pro alio eo inuito. Decis. 64. nu. 4. fol. eod.
Creditore inuito, secus eo consentiente, res vna pro alia solui non potest, & si soluat alteri de commissione creditoris, debitor liberatur ope exceptionis. Decis. 101. nu. 17. 18. & 19. fo. 106.
Creditorum non possunt impedire excarcerationem detenti pro causis criminalibus. Decis. 70. nu. 5. fol. 38.
Creditorum non possunt impedire sepeliri cadaver mortui debitoris, & est communis opin. contra Ang. & Segur. Decis. 78. nu. 24. fol. 60.
Creditorum ob impensam funerariam preferuntur anterioribus creditoribus, etiam priuilegiatis. Decis. 78. nu. 22. fol. eod.
Creditorum possunt obtinere, vt executio carcerati pro causa criminali supersedeatur, donec reddatur ratio administrationis. Dec. 70. nu. 1. fol. 38.
Creditorum qui habuerunt causam à marito intra tempus opponendi exceptionem non numerata dotis, & ignorassent dictam confessionem, restituerentur in integrum dicti creditorum ad opponendam exceptionem non numerata dotis. Decis. 66. nu. 40. fol. 27.
Culpa vbi non est, ibi pena esse non debet. Decis. 80. nu. 7. fol. 64.
Cumani opin. humana, æqua, & quæ seruetur in practica tanquam communis. Decis. 79. nu. 16. fol. 62.
Curator & tutor tenentur dare pecunias pupillares ad honestum lucrum, & ad cambium, aliàs tenentur ad interesse. Decis. 67. num. 1. fol. 29.
Custos carcerum æquiparatur depositario. Decis. 70. nu. 6. fol. 38.
Cyn. & Gulielmi de Cuneo opin. reiecta. Dec. 75. num. 12. fol. 52.
- ### D.
- D**amnnum furiosi æquiparatur damno à quadrupede facto. Decis. 77. nu. 4. fo. 56
Debitor & creditor non debent ad imparia iudicari. Decis. 65. nu. 10. fol. 21.
Debitor habens electionem, si semel elegit rem, & litem fuerit contestatus, non poterit amplius variare, & aliam rem eligere. Decis. 64. nu. 20. fol. 17.
Debi-

I N D E X.

- Debitor liberatur per solutionem ab alio factam creditorum. Decis. 92. num. 2. fol. 84. & declaratur infra. nu. 16. 17. & 18. fol. 85
- Debitor offerens listam bonorum debet tradere instrumenta titularum, & debet probare non reperisse emptores propter diffamationem creditorum. Decis. 64. num. 30. fol. 18
- Debitor potest viliores rem distrabere, & precium creditori consignare. Decis. 65. num. 1. fol. 19
- Debitor qui non habet pecunias, potest offerre listam suorum bonorum, & creditor potest eligere quam velit ex dictis bonis. Decis. 65. num. 2. ibid.
- Debitor semper videtur voluntarie dare in solutum. Decis. 65. num. 5. fol. 20
- Debitor si patitur litem contestari, tenetur solvere pecunias, vel offerre omnia bona. Decis. 64. num. 17.
- Debitor soluens partem debiti in alia re, quam esset obligatus, sibi praeiudicat, & creditor poterit petere reliquum partim in vna re, partim in alia. Decis. 64. nu. 21. ibid.
- Debitoribus non debet dari materia fraudandi. Decis. 65. nu. 4. fol. 20
- Decima baptismales debent solui administranti sacrum baptismi, & ecclesiae parochiali baptismali. Decis. 72. num. 2. & 3. fol. 44
- Decima debentur capellis, quibus sit assignata certa parochia. Decis. 72. nu. 11. fol. 45
- Decima dicuntur fauorabiles, & debentur iure diuino. Decis. 106. num. 31. fol. 116
- Decima, est controuersi iuris, an possint praescribi. Decis. 106. nu. 35. fol. 117
- Decima neque praediales, neque personales, aut aliae non sunt soluenda ecclesiae baptismali, nisi ecclesia baptismalis sit etiam parochialis. Decis. 72. num. 9. & 13. fol. 45
- Decima praediales non possunt praescribi, & esse communis opin. Decis. 106. num. 36. fol. 117
- Defunctorum corpora non remanere in sepulta interese Reipublicae. Decis. 78. nu. 27. fol. 60
- Delegatus ad examinandum testes, non potest processum publicare, sed ad delegantem literas ob signatas remittere debet, ad quem delegantem spectat publicatio processus. Decis. 73. nu. 2. & 3. fol. 48
- Delicti iuxta qualitatem quis debitas luit poenas. Decis. 77. nu. 10. fol. 57
- Delictum commissum furoris tempore est impunitabile, & perinde habetur, ac si casu aliquo sine facto personae accidisset. Decis. 77. nu. 3. fol. 56
- Delinquens forensis debet puniri, secundum bannimenta loci commissi delicti. Decis. 80. num. 15. fol. 65
- Depositum debet fieri congruo tempore & loco parte citata, pure & liberè sine aliqua conditione, & in uoluntate reservationum, & debent deponi pecunia numerata in integra summa, & pecuniae currentes. Decis. 105. nu. 3. fol. 112
- Ditari cum aliena iactura quis non debet. Decis. 62. num. 40. fol. 11
- Dictio, quaecumque, cum verbis hic adnotatis, operatur, ac si de bonis expressa mentio facta fuisset. Decis. 68. nu. 7. fol. 34
- Dictum Innoc. in c. ex parte decani. extra de re iud. procedit tam in iudicialibus, quam in extraiudicialibus. Decis. 110. num. 15. fol. 122
- Dies pauci quot sint, relinquatur arbitrio iudicis. Decis. 89. nu. 11. fol. 78
- Dilatio ad repulsandum testes in materia attentatorum assignatur, nisi iudici notorie constet de calumnia, & tunc datur quando petitur ante publicationem processus, vel pars seruauerit sibi ius opponendi contra testes ante publicationem processus. Decis. 86. nu. 3. & 4. fol. 73
- Dilatio non debet peti calumniosè animo differentis iudicium. Decis. 86. nu. 1. ibid.
- Dilationem si faciat alicui princeps ad soluendum ob paupertatem, sufficit iuratoria cautio. Decis. 63. num. 9. fol. 13
- Dispositio hominis debet adaptari ad intellectum iuris. Decis. 65. num. 3. fol. 19
- Dispositio vnaquaeque intelligitur rebus sic stantibus. Decis. 105. nu. 16. fol. 113
- Diuisionem petendi iuri non praescribitur. Decis. 106. nu. 27. fol. 116
- Dolia comprehenduntur appellatione mobilium. Decis. 61. nu. 34. fol. 5
- Dolus in dubio non praesumitur in materia transactionis. Decis. 101. nu. 15. fol. 106
- Dominium directum acquiritur praescriptione immemorabili. Decis. 106. nu. 6. fol. 115
- Dominus non cogitur permanere in conductio ne. Decis. 106. num. 26. fol. 116
- Dominus tenetur fideiussori non solum de eo quod soluit, sed etiam de eo quod donatum fuit. Decis. 111. num. 4. fol. 123
- Domicilium, & incolatus tribus modis principaliter constituitur. Decis. 76. nu. 11. 12. 13. & 14. fol. 55
- Domicilij locus minus attenditur, quam locus originis. Decis. 85. nu. 4. fol. 72
- Domicilia duo habere non est inconueniens. Decis. 85. nu. 5. ibid.
- V ¶ Domus

I N D E X.

- ¶* Domus magni valoris, & parui fructus dicitur, & non debet aestimari ex valore aedificij, sed ex redditu. decif. 65. nu. 11. fol. 22.
 Domi sua quis dicitur securus. decif. 70. num. 3. fol. 38.
 Domus magna pro cultu urbium potius quam occasione fructus aedificatur. dec. 65. n. 12. f. 21.
¶ Donatio de hereditate viuentis non valet. Fallit quando interuenit consensus illius, de cuius hereditate agitur, qui quidem consensus sat est, quod superueniat. dec. 71. nu. 6. fol. 41. & num. 23. & 24. fol. 43.
 Donatio facta de bonis presentibus, & futuris, facit eam valere de bonis presentibus, & habet clausulam derogatoriam ad alia testamenta, & si non valet aliquid secundum verba expressa, valet secundum id quod exprimi debebat. dec. 117. nu. 5. 6. & 7. fol. 132.
 Donatio facta ecclesiae valet, et si fuerit facta calore iracundiae, dummodo tamen donans non fuisset a mente alienatus. dec. 93. nu. 9. & 10. fol. 87.
 Donatio in dubio non praesumitur etiam fauore ecclesiae. dec. 93. nu. 11. ibid.
 Donatio inter parentes & filios, & e contra validatur iuramento, & est magis communis opinio. decif. 71. nu. 19. fol. 42.
 Donatio licet retrahatur ad tempus mortis, hoc tamen intelligitur respectu fructuum, non autem respectu proprietatis. dec. 66. num. 33. fol. 27.
 Donatio mariti per confessionem dotis mulieri facta, licet retrahatur ad tempus factae donationis, hoc tamen intelligitur respectu fructuum, non autem respectu proprietatis. decif. 66. nu. 33. ibid.
 Donatio modalis quae fit particularibus personis, potest reuocari statim, quod non seruatur modus. Fallit quando donatur loco pio, quia nisi expresse fuerit conuentum, donatio non reuocatur, potest tamen agi ad interesse contra ecclesiam. dec. 93. nu. 49. 50. & 53. fol. 89.
 Donatio morte confirmata quando retrahatur ad tempus factae donationis. dec. 66. num. 4. fol. 23. & declara, vt infra, nu. 33. ead. dec. fol. 27.
 Donatio non reuocatur ob iactationes, nisi fuerint propositae iudicialiter ante mortem donantis, & probatae. dec. 93. nu. 40. fol. 89.
 Donatio omnium bonorum an subsistat fauore ecclesiae. dec. 93. nu. 8. fol. 87.
 Donatio praesumitur quotiescunq, confessio appareat facta constante matrimonio. decif. 66. numero 2. fol. 23.
 Donatio quae fit ecclesiae, dicitur Deo consecrari. decif. 93. nu. 6. fol. 87.
 Donatio quae fit ecclesiae, non debet improbari cum omnia Dei sint. dec. 93. nu. 7. ibid.
 Donatio quaedam dicitur sub conditione, quadam sub modo. dec. 93. num. 46. fol. 89.
 Donatio rei litigiosae non subsistit. dec. 68. nu. 3. fol. 34. & nu. 9. ibid.
 Donatio sicut valet si fiat particularibus personis, & multo magis si fiat ecclesiae. decif. 93. num. 1. & 2. fol. 87.
 Donatio sub conditione non tenet, nisi conditione impleta. dec. 93. nu. 47. fol. 89.
 Donatio sub modo valet a principio, & non reuocatur, donec modus ille seruetur. dec. 93. num. 48. ibid.
 Donatio valet etiam quod donans non efficiatur monachus. dec. 93. nu. 4. fo. 87. & nu. 5. ibid.
 Donationis titulus est validus & permissus. decif. 68. nu. 5. fol. 34.
 Donationi merita debent esse correspondentia, arbitrio tamen iudicis. dec. 66. nu. 20. fol. 25.
 Donationem ius reuocandi non competit heredibus, nisi donans in vita iudicialiter porrexerit querelas, & probauerit. dec. 93. nu. 41. & 42. fol. 89.
 Donare eius bona, & semetipsum dicere, unusquisque potest pio loco. dec. 93. num. 3. fol. 87.
¶ Dos dicitur variabilis, & quando maiores, & quando minores dotes constituuntur. dec. 99. num. 11. fol. 101.
 Dos non est priuilegiata in materia probationum. dec. 95. nu. 16. fol. 93.
 Dos est titulus qui non praesumitur. dec. 99. nu. 12. fol. 101.
 Dos incerta debet declarari pro modo facultatum, & dignitate personarum. decif. 99. nu. 6. ibid.
 Dos secundum Bal. debet constitui arbitrio boni viri interueniente maxime patientia, & est commun. opin. decif. 99. nu. 4. & 8. fol. eod. & num. 26. fol. 103.
 Dos, siue magna, siue parua sit, dicitur res maximi momenti attetata qualitate personarum, cum sit patrimonium mulieris. decif. 95. num. 21. & 22. fol. 94.
 Dotis causa possunt alienari bona subiecta fidei commisso, & spectat ad mulierem probare non subesse alia bona. dec. 71. n. 3. f. 40. & n. 4. f. 41.
 Dotis confessio a marito facta ante lapsum bienij, non operatur quin posteriores creditores non possint opponere defectus dictae confessionis. decif. 66. nu. 38. fol. 27.
Do-

I N D E X.

Dotis confessio à marito facta licet retrahatur ad tempus mortis, hoc tamen intelligitur respectu fructuum, non autem respectu proprietatis. decis. 66. nu. 33. ibid.

Dotis confessio à marito facta nocet etiam posterioribus creditoribus post elapsa tempora opponendi exceptionem non numeratæ dotis, & æquipollet reali solutioni secundum commun. opin. decis. 66. nu. 37. ibid.

Dotis confessio à marito facta non nocet posterioribus creditoribus habentibus causam onerosam. decis. 66. nu. 34. ibid.

Dotis confessio à marito facta non nocet, quando posset constare de fraude aliqua. decis. 66. nu. 36. ibid.

Dotis confessio non nocet, quando tantummodo essent præstita alimenta, nisi concurrerent alia coniecturæ. decis. 66. nu. 35. ibid.

Dotis constitutio præsumi nõ debet, cum sit quid facti. dec. 99. nu. 10. fol. 101

Dotis favore verba enunciatiua probant. decis. 95. nu. 8. & 13. fol. 93

Dotis promissio est actus licitus, ideo debent adhiberi testes habiles, siue instrumenta confici, & est nouaratio auctoris. decis. 95. nu. 30. & 31. fol. 94

¶ Dotalis res æstimata tunc est restituenda, quando maritus est inops. decis. 89. nu. 7. fo. 77

¶ Dotalis rei dominium post mortem viri ipso iure reuertitur ad uxorem, secus tamen possessio. dec. 61. nu. 9. fol. 3. & num. 10. ibid.

¶ Dotalia instrumenta, vel scripturas non confici, non est verisimile. decis. 95. nu. 20. fol. 93

¶ Dubia in meliorem partem sunt interpretanda. decis. 80. nu. 6. fol. 64

E.

E*ccllesia parochialis tenetur soluere quartesium, id est, quartam partem Episcopop. decis. 72. nu. 14. fol. 45*

Ecclesie redditus debentur illi ecclesie, intra cuius confinia sunt sita prædia. decis. 72. num. 12. ibid.

¶ Emphyteuta ad hoc vt possit priuari, tria requiruntur: Primùm deteriorationem esse in ipsa proprietate. Secundum quod deterioratio fuerit facta per dolum malum, latam, vel leuem culpam, nõ autem leuissimam. Tertium, deteriorationem esse notabilem. decis. 94. nu. 9. fol. 91. & nu. 10. 11. & 12. ibid.

Emphyteuta ecclesie potest purgare moram, cum ecclesia nõ sit prona ad pœnas, hoc tamen declarata, quando non adesset iuramentum clau-

sula resolutionis contractus, & similes clausula. decis. 90. num. 3. & 6. fol. 80. & numer. 34. vsque ad num. 36. fol. 82

Emphyteuta non cadit à iure suo, quando per biennium non soluit censum de rebus boscatis, de quibus singulo quinquennio solent fructus colligi, sed requiritur cessatio per quinquennium. decis. 79. nu. 20. fol. 63

Emphyteuta non potest expelli à re emphyteutica ob incisionem arborum, quando loco incisarum alia surrogantur, exemplum ponitur sub num. 14. 15. 16. & 17. & hæc omnia habent locum etiam in fundis priuatorum. decis. 94. num. 13. & 19. fol. 81

Emphyteuta potest expelli de re emphyteutica, si in ea male versatur. decis. 94. nu. 1. fol. 90

Emphyteuta potest purgare moram intra modicum tempus, quod modicum tempus ex communi opinione remittitur arbitrio iudicis. decis. 90. nu. 1. & 2. fol. 80

Emphyteuta recipiens rem casibus fortuitis suppositam, & aquis, non petit remissionem dec. 106. nu. 30. fol. 116

Emphyteuta tunc dicitur male versari in re emphyteutica, quando incidit arbores fructiferas, ex incisione enim arborum res locata fit deterior, & res deteriorata non dicitur reddita. decis. 94. num. 2. 3. 4. & 5. fol. 90

¶ Emphyteutica bona possunt alienari, reseruato consensu domini directi. decis. 101. nu. 14. fol. 106.

¶ Emptor cū pacto de retrouendendo non potest rem illam ante transactum tempus perpetuò vendere. decis. 79. nu. 12. fol. 62

Emptor de iure communi tenetur soluere gabelam, & non venditor. decis. 113. nu. 3. fol. 66

Emptor emens rem cum pacto redimendi, si dictus emptor moriatur relictis pluribus filijs, nõ tenetur retrouẽdere, nisi omnibus hæredibus. decis. 112. nu. 4. & 5. fol. 125.

Emptor qui integrum fundum emit, non est verisimile quod velit habere partem fundi, & reuendendo partem incidet in communionem. decis. 112. nu. 6. 7. ibid.

Emptor tenetur totam rem vni ex hæredibus retrouẽdere qui integram pecuniam persoluere offert, siue alter cohæres repudiet, siue non, quia si repudiat, manet ius apud alterum, siue accrescendi. decis. 112. nu. 12. & 13. ibid.

Emptori tempore conditionis, ius quæri videtur. decis. 114. nu. 2. fol. 127.

¶ Episcopi dicuntur in dignitate constituti, ac summi sacerdotes, & respectu ordinis dicun-

INDEX.

- tur maiores presbyteri Cardinalibus. decif. 74. nu. 12. fol. 50.*
¶ Exequiæ pompaticæ plus sunt solatia viuorum, quàm suffragia mortuorum. decif. 78. num. 19. fol. 59.
¶ Expensas funerales facere non tenetur maritus nisi superlucetur dotem. decif. 78. nu. 3. fol. 62. & declara vt ibi. nu. 4. fol. 58.
Expensas funerales omnes tenetur facere maritus, quando nullam habuit dotem. decif. 78. nu. 4. ibid.
- ## F.
- F**actum egregium Annibalis circa sepulchram Pauli Emiliij. decif. 78. nu. 26. fo. 60
Facto vbi est opus, verba non sufficiunt. decif. 105. nu. 4. fol. 112.
Facta non præsumuntur. decif. 62. nu. 26. fol. 110.
¶ Feriato tempore debemus abstinere ab omni negotio, tam de iure communi, tum etiam ex Bulla Pij V. Pont. Max. decif. 105. num. 5. fol. 112.
¶ Fernan. Vasq. reprehenditur. decif. 62. nu. 42. fol. 11.
¶ Fideicommissum conditionale transmittitur ad descendentes existentibus coniecturis. decif. 102. nu. 1. & 6. fol. 107.
Fideicommissi bona esse subiecta asserēs, tenetur probare illa bona fuisse tempore mortis in hereditate fideicommittentis. decif. 71. num. 10. fol. 41.
Fideicommissi bona subiecta possunt apprehendi per vocatos, quando possessio est vacans, quo casu dicuntur legitimi contradictores ad impediendam immisionem in possessionē, quando in continenti volunt docere de eorum iuribus. decif. 71. nu. 11. ibid.
Fideicommissi bona subiecta si alienentur, intelligitur data licentia vocatis apprehendendi bona subiecta fideicommissio propria auctoritate. decif. 71. nu. 9. ibid.
Fideicommissio subiecta bona tunc possunt alienari, quando alia bona non subiecta non sufficiunt, & non concurrat duplex prohibitio legis & testatoris. decif. 71. nu. 21. & 22. fol. 42.
¶ Fides est frangenda frangenti in contractibus nominatis, & correspectiuis, hoc tamen procedit, quando non seruatür substantiale pactum, & debet impleri debito loco, tempore, & modo, & hoc per viam actionis, & per viam exceptionis. decif. 90. numer. 28. 29. 30. & 31. fol. 82.
- ¶ Fiendum de proximo, habetur pro facto. decif. 80. nu. 13. fol. 64.*
¶ Filij positi in conditione, an censeantur vocati. decif. 102. nu. 10. fol. 108.
¶ Fiscus si vult obtinere, debet articulare & probare rem venditam peruenisse ad manus forensium. decif. 85. nu. 8. fol. 72.
Fiscum contra semper est pronunciandum. decif. 85. num. 12. ibid.
¶ Fœnum dicitur esse in fructu. decif. 106. num. 11. fol. 115.
Franciscus Beta Tridentinus, Marchiæ Anconitanae locum tenens. decif. 104. nu. 9. fol. 111.
Franciscus Bursatus Iurifcons. Mantuanus excellentissimus, ordinatus, & exuberans. decif. 62. nu. 19. fol. 10.
Francisci Bursati cons. 82. nu. 31. & 32. lib. 1. perpenditur, & declaratur. decif. 65. nu. 7. fol. 120.
¶ Fraudibus est obuiandum. dec. 101. nu. 12. fo. 108.
¶ Fraudantes querūt se tueri sub prætextu, quòd deferant granum ad molendinum, dicunt etiā illud deferre ad eorum domos de foras. decif. 80. nu. 18. & 19. fol. 67.
¶ Fructus dotis debent deferuire pro oneribus matrimonij. dec. 79. nu. 6. fol. 61.
Fructus, & pensio dicuntur iusti, quando reddunt quinq; pro quolibet centenarij. decif. 65. num. 15. fol. 21.
Fructus nondum collecti spectant in totum ad emptorem, ac etiam pars coloni, & est communis opinio. dec. 83. nu. 6. fol. 69.
Fructus omnes debent diuidi inter dominum & colonum. dec. 106. nu. 10. fol. 115.
Fructus omnes pendentes spectant ad eum qui redemit non habita ratione ad rationem temporis, secundum opinio. Bal. Alex. & Bero. quæ tamen reprobatur. decif. 79. nu. 1. fol. 61.
Fructus pendentes debent diuidi pro rata temporis. dec. 79. nu. 7. ibid.
Fructus pendentes dicuntur pars fundi. decif. 79. num. 3. ibid.
Fructus pendentes sequuntur illius fundi alienationem. dec. 83. num. 5. fol. 69.
Fructus percepti ante retrouenditionem, nisi data mora spectant ad venditorem. decif. 79. nu. 5. fol. 61.
Fructus separati à solo non censentur venditi. decif. 83. nu. 9. fol. 69.
Fructuum liquidatio vt dicatur legitime facta, est necesse articulari, & probare quòd in locis circumstantibus & conuicinis tot fructus percepti fuerunt. decif. 87. nu. vnico. fol. 75.
Fructuum rata quomodo debeat diuidi, hic exactissimè.

I N D E X.

Etissimè declaratur. decis. 79. nu. 19. fol. 63
 Frumentum extrahentes pro eorum usu sine licentia non puniuntur de iure communi, secus tamen disponitur in statu ecclesiastico per banimenta. decis. 80. nu. 20. & 22. fol. 65
 Fundans se in paupertate, debet eam deducere & probare. decis. 89. nu. 13. fol. 78
 Fundans se in tempore, debet illud probare. decis. 115. nu. 6. fol. 128
 Fundamentum suæ intentionis vnusquisque probare tenetur. decis. 69. nu. 19. fol. 37. & decis. 83. nu. 9. fol. 72
 Funeris impensa debet esse condecens, & debet fieri secundum qualitatem, & diuitias defuncti. decis. 78. nu. 15. fol. 59
 Funeris impensa est maior in hyeme, quàm in æstate. decis. 78. nu. 18. ibid.
 Funeris impensa, & pompa maior debet esse in nobili, quàm in innobili. decis. 78. nu. 16. ibid.
 Funeris impensa si fuerit tam modica, quæ potius cedat in contumeliam mortui, quàm in honorem, non potest repeti. decis. 78. nu. 17. ibid.
 Funeris sumptus faciens non animo donandi potest eos repetere. decis. 78. nu. 2. fol. 58
 Funerales expensas facere non tenetur maritus, nisi superlucetur dotem. decis. 78. num. 3. fol. eod. & declara vt infra. nu. 4. ibid.
 Funerales expensas omnes tenetur facere maritus, quando nullam habuit dotem. decis. 78. num. 4. ibid.
 Funerales impensas tenetur facere hæres, non autem usufructuarius. decis. 78. nu. 20. fol. 60
 Funerales impensas tenentur facere hæres clerici, dummodò tamen succedant in bonis clerici ex dispositione sua, siue ab intestato, secus ex fideicommissio. decis. 78. nu. 21. ibid.
 Funeraria actio non competit ad repetendum expensas factas in funere, nisi fiat protestatio. decis. 78. nu. 1. fo. 58. declara vt infra.
 Furnum ad siue molendinum si quis longissimo tempore accedit, non propterea dominus acquirit ius, nisi post prohibitionem prohibitus longissimo tempore accesserit ad furnum, siue molendinum, sic in casu de quo loquimur, id est in materia herbarum. dec. 106. nu. 16. f. 115
 Furoris tempore commissum delictum est impunibile, & perinde habetur, ac si casu aliquo sine facto personæ accidisset. decis. 77. num. 3. fol. 56
 Furiosus æquiparatur mortuo, & sicut mortuus non potest puniri, ita nec furiosus. decis. 97. nu. 6. fol. 98
 Furiosus si parum ante delictum fuisset confessus

eius peccata, an possit ultimo supplicio affici, noua opinio auctoris contra communem. decis. 77. num. 12. fol. 57
 Furiosus si quis fuerit effectus in carceribus post commissum delictum, non potest puniri in personam, sed in bonis, & est communis opinio, quæ tamen ita simpliciter intellecta damnatur ab auctore, & affertur noua declaratio. decis. 77. nu. 1. fol. 56 & nu. 12. fol. 57.
 Furiosi damnus æquiparatur damno à quadrupede facto. decis. 77. nu. 4. fol. 56
 Furiosi delinquentes non peccant, nec etiam quod ad Deum. decis. 77. nu. 5. ibid.
 Furiosi licet non possint niti proprio sensu, nituntur tamen alieno. decis. 62. nu. 16. fol. 9

G.

Gabella debet solui, etsi instrumentum postea dissoluatur. decis. 113. nu. 2. fol. 126
 Gabellam de iure communi tenetur soluere emptor, & non venditor. decis. 113. nu. 3. ibid.
 Gabella semel soluta gabellarijs, iterum solui nõ debet. decis. 114. nu. 1. fol. 127
 Gestor negotiorum defuncti impendens, sumptibus defuncti impedisse dicitur, quod tu excende etiam ad coniunctum, quando impense sunt modicæ. decis. 78. nu. 7. & 8. fol. 59
 Gratus respon. 100. nu. 29. lib. 1. & respon. 50. nu. 31. eod. lib. 1. reprehenditur. decis. 62. num. 24. fol. 10
 Grauatius in vno, in alio debet releuari. decis. 106. num. 3. fol. 114
 Gubernator quando allegatur suspectus, omnes eius auditores possunt allegari suspecti ab ipso gubernatore. decis. 108. nu. 2. 4. & 9. fo. 118
 Gulielmi de Cuneo, & Cyn. opin. reiecta. decis. 75. nu. 12. fol. 52

H.

Hæres & legatarij tenentur probare quæ bona mortis tempore reliquerit testator. decis. 61. nu. 19. fol. 3
 Hæres grauatus à testatore vt vendat fundum duobus, & vnus ex illis nolit emere, tenetur hæres alteri suam partem vendere. decis. 112. num. 1. fol. 124
 Hæres grauatus fideicommissio, siue vniuersalis, siue particularis, siue in diem, siue sub conditione, tenetur confiscare inuentarium. decis. 63. nu. 1. fol. 130
 Hæres grauatus fideicommissio vel legatis, tenetur etiam

I N D E X.

- etiam satisfacere fideicommissarijs substitutis, aut legatarijs, de soluendis bonis, fideicommissis subiectis, à qua cautione non excusatur, etiam quòd grauatus esset ditissimus, & persona valde digna. decis. 63. nu. 2. *ibid.*
- Heres potest cogere cohæredem ad luendum partem suam pignoris, vel ad cedendum sibi ius. decis. 112. nu. 11. *fol. 125*
- Heres potest cogere cohæredem ad reuendendum eius partem, vel ad cedendum sibi ius redimendum. decis. 112. nu. 10. *ibid.*
- Heres postea tenetur, recepto precio, retrouendere cohæredi eius partem. decis. 112. nu. 14. *ibid.*
- Heres sola destinatione animi efficitur hæres, & in casu proposito æquiparatur declaratio animi hæredis & uxoris. decis. 109. numer. 14. & 15. *fol. 119*
- Heres tenetur facere impensas funerales, non autem usufructuarias. decis. 78. nu. 20. *fol. 60*
- Hæredes clerici tenentur facere impensas funerales, dummodò tamen succedant in bonis clericis ex dispositione sua, siue ab intestato, secùs ex fideicommissis. decis. 78. nu. 21. *ibid.*
- Hæredes fideicommissis grauati nisi satisfaciant de soluendis bonis fideicommissis subiectis, contra eos iurabitur in litem, & vocati mittentur in possessionem bonorum. decis. 63. numer. 3. *fol. 13*
- ¶ Heretici & Iudæi non sunt idonei testes, etiam parte consentiente. decis. 86. num. 8. *fol. 74. & nu. 10. & 11. ibid.*
- ¶ Homicida dolosus quis duobus casibus puniatur, vt debitas luat pœnas, & vt pœna illius sit exemplum aliorum. decis. 77. nu. 11. *fol. 57*
- ¶ Horatius Maurus, Petrus Paulus Serius, & Blasius Angelicus aduocati Perusini. decis. 71. num. 1. *fol. 40*
- ## I.
- I**sonis limitatio in l. filiusfamiliâs. in fin. de leg. 1. reprobata per auctorem. decis. 83. nu. 10. *fol. 52*
- ¶ Idiota persona, & rustici possunt respondere positionibus presente eorum aduocato, siue procuratore, qui possunt eos instruere. dec. 81. num. 1. *fol. 66*
- ¶ Ignorantia facti alieni semper præsumitur, nisi probetur scientia: secùs in facto proprio, & est communis opinio. decis. 83. numer. 11. & 12. *fol. 70*
- ¶ Illatio non fit ex diuersis. decis. 106. numer. 32. *fol. 116*
- ¶ Impedimentum excusat à pœna & mora. decis. 105. nu. 9. *fol. 113*
- ¶ Impedimentum excusat, licet causetur iniuste, & ascribitur casui fortuito. dec. 105. nu. 12. *ibid.*
- ¶ Impedimentum iuris et si dicatur impedimentum notorium, nihilominus requiritur protestatio. dec. 105. nu. 13. *ibid.*
- ¶ Impedimentum proueniens ex facto principis excusat, & dicitur iustum, & legitimum impedimentum, & ponitur exemplum de impedimento summi Pontificis. decis. 105. nu. 10. & 11. *ibid.*
- ¶ Impedimenta plura vbi sunt, ibi plures amotiones impedimentorum requiruntur. decis. 105. num. 15. *ibid.*
- ¶ Impeditus tenetur docere, quòd si non fuisset impeditus, obseruasset. dec. 105. nu. 14. *ibid.*
- ¶ Impensa, & pompa funeris maior debet esse in nobili quàm in innobili. decis. 78. nu. 16. *fo. 59*
- ¶ Impensa funeris debet esse condecens, & debet fieri secundum qualitatem, & diuitias defuncti. decis. 78. nu. 15. *ibid.*
- ¶ Impensa funeris est maior in hyeme, quàm in aestate. decis. 78. nu. 18. *ibid.*
- ¶ Impensa funeris si fuerit tam modica, quæ potius cedat in contumeliam mortui, quàm in honorem, non potest repeti. decis. 78. nu. 13. *ibid.*
- ¶ Impensas funerales tenetur facere hæres, non autem usufructuarius. dec. 78. nu. 20. *fol. 60*
- ¶ Impensas funerales tenentur facere hæredes clericis, dummodò tamen succedant in bonis clericis ex dispositione sua, siue ab intestato, secùs ex fideicommissis. decis. 78. nu. 21. *ibid.*
- ¶ Inclaris non est opus coniecturis. decis. 93. numero 12. *fol. 87*
- ¶ Incolatus & domicilium tribus modis principaliter constituitur. dec. 76. n. 11. 12. 13. & 14. *f. 55*
- ¶ Iudicium absolutorium debet esse in re dubia, in qua re dubia non decet certam ferre sententiam, & satis est reo, quòd actoris intentionem reddat dubiam. decis. 72. nu. 16. 17. & 18. *fo. 45*
- ¶ Inhabilitas testium quando constat iudici, iudex potest ex officio rejicere etiam parte non opponente. dec. 86. nu. 7. *fol. 74*
- ¶ Innoc. dictum in c. ex parte decani. extra. de re iud. procedit tam in iudicialibus, quàm in extraiudicialibus. decis. 110. nu. 15. *fol. 122*
- ¶ Insinuationis defectus secundum magis communem opinionem suppletur iuramento. dec. 66. num. 6. *fol. 23*
- ¶ Instrumentum debet intelligi cum effectu. decis. 113. nu. 1. *fol. 126*
- ¶ Instrumentum iuratum habens, dicitur habere pro-

I N D E X.

- probationem probatam, & veritatem appa-
rentem. Fallit quando verba instrumenti
sunt enunciatiua, & pro instrumento præsu-
mitur. decif. 82. nu. 3. 4. & 5. fol. 68
- Instrumentum iuratum semper dicitur habere
clausulam derogatoriam. decif. 82. nu. 12. ibid.
- Instrumentum producenti incumbit onus pro-
bandi, quod ille qui confecit instrumentum
erat notarius. decif. 115. nu. 2. fol. 127
- Instrumenti expressa & indiuidua mentio fieri
debet. decif. 82. nu. 13. fol. 68
- Instrumentis tabellionum ad hoc, vt sine disputa-
tione credatur, solent adhiberi fides, quas vul-
gò legalitates communitatum appellant, cum
sigillo communitatum, per quas fides testifi-
catur, quem esse notarium, eiusq; scripturis fi-
dem adhiberi. decif. 115. num. 26. fol. 129
- Instrumenta dotalia, vel scripturas, non confici,
non est verisimile. decif. 95. num. 20. fol. 93
- Intellectus ad c. 1. de testib. in 6. decif. 95. num.
27. ibid.
- Intellectus ad c. verum. extra. de cond. apposi. de-
cif. 93. num. 52. fol. 89
- Intellectus ad conf. Ruy. 107. num. 6. lib. 4. &
conf. Loff. 27. in princ. decif. 110. nu. 2. fol. 121
- Intellectus ad consilia Crauertæ, & Thobie Non-
nij. decif. 117. nu. 30. fol. 134
- Intellectus ad doct. Bald. in l. malè agitur. C. de
prescrip. triginta vel quadraginta annorum.
decif. 106. num. 7. fol. 115
- Intellectus ad Innoc. in c. ex parte decani. extra
de re iud. decif. 110. nu. 11. fol. 121
- Intellectus ad l. cum satis. §. cum autem. C. de a-
gric. & censu. lib. 11. ex intentione Ruy. conf.
151. viso. sub nu. 18. vers. non obst. lib. 4. decif.
106. nu. 19. & 21. fol. 115
- Intellectus ad l. non quicquid. ff. de iud. decif. 96.
num. 18. fol. 96
- Intellectus ad l. 2. C. de pact. inter empt. & vend.
decif. 79. nu. 4. fol. 61. & num. 14. fol. 62
- Intellectus ad §. agri plagam. l. uxorem. ff. de
leg. 3. decif. 112. num. 16. fol. 126
- Intellectus ad §. sed interdum. l. at si quis. ff. de
relig. & sump. fune. decif. 78. num. 6. fol. 58
- Intellectus ad §. si fructus. l. Iulianus. ff. de act.
emp. decif. 79. nu. 2. fol. 61
- Interrogator transmittitur sumptibus commu-
nibus. decif. 74. num. 9. fol. 50
- Inuentarij confectio remitti non potest per te-
statores. Quod ampliatur procedere etiam si
testator huiusmodi licentiam dedisset ex licen-
tia sibi concessa à Principe. decif. 61. nu. 16. &
17. fol. 3
- Inuentarij confectio totaliter per testatorem re-
mitti non potest, remissio tamen ita operatur
vt sufficiat aliqualis descriptio. decif. 61. num.
37. fol. 5
- Inuentus in loco proximo, nisi ostendat se ire ad
locum permissum, punitur. decif. 80. nu. 10. f. 64
- Ioannes Paulus Lancillottus aduocatus Peru-
sinus. decif. 61. num. 22. fol. 4
- Iudei & hæretici non sunt idonei testes, etiam
parte consentiente. decif. 86. nu. 8. fol. 74. &
num. 10. & 11. ibid.
- Iudex debet potius peccare in tempore, quàm
in re. Decif. 96. nu. 21. fol. 97
- Iudex taxat quantitatem. dec. 100. nu. 3. fo. 103
- Iudices debent esse cauti, ne deludantur à carcera-
tis, qui aliquando se fingunt furiosos, ad pro-
telandam executionem iustitia, & recensetur
id euenisse auctori in arce Spoletana, dum es-
set commissarius summi Pontif. Pij Quinti.
decif. 77. nu. 14. fol. 57
- Iudicum potestas est maxima in causis breui-
bus. decif. 100. num. 5. fol. 104
- Iudicandum est aliorum stylo & exemplo in
dubio. decif. 90. nu. 18. fo. 80. & declara. vt in-
frà, nu. 39. & 40. fol. 82
- Iudicandum est pro regula in dubio. decif. 89.
num. 9. fol. 78
- Iudicandum in dubio est pro ecclesia. decif. 90. nu-
mero 18. fol. 81
- Iuramentum absenti afferri petentis sumpti-
bus est fienda remissio. secus quando actor,
& reus communiter instant quod alteri eorū,
cui de iure, iuramentum transmittatur, quia
sumptibus communibus impensa fieri debet.
decif. 74. nu. 7. & 8. fol. 50
- Iuramentum assumit naturam illius actus, super
quo interponitur. decif. 64. nu. 15. fo. 17
- Iuramentum confirmatorium, confirmat etiam
actum inualidum. decif. 90. num. 23. fol. 81
- Iuramentum habet eandem vim quam habet clau-
sula, rato manente pacto, habet etiam vim ex-
pressa renunciationis. decif. 90. nu. 19. & 20.
ibid.
- Iuramentum intelligitur interpositum rebus sic
stantibus. decif. 64. nu. 17. fol. 17
- Iuramentum non alterat naturam actus, super
quo interponitur. decif. 64. nu. 16. ibid.
- Iuramentum non operatur, quin aliquis non pos-
sit offerre de bonis quibusdam circumstantijs
concurrentibus hic adnotatis. decif. 64. num.
10. fol. 16
- Iuramentū non supplet defectū insinuationis se-
cundum vnā communē opinionē ex Fernan.
Vasq.

I N D E X.

- Vasq. sed contraria opinio est magis communis, ut in num. 6. dictum fuit. Decis. 66. num. 10. fol. 24.*
- Iuramentum simplex adhibitum non debet operari, ut quis marcescat in carceribus, etiā quod expresse renunciasset cessione bonorum. Dec. 64. nu. 6. fol. 16.*
- Iuramentum suppletorium defertur in causis parvis. Decis. 100. nu. 6. fol. 104.*
- Iuramentum suppletorium defertur etiam in causis magnis, quando esset plusquam semiplene probatum. Decis. 100. nu. 7. ibid.*
- Iuramentum tres comites habere debet, iustitiam, veritatem, & honestatem. Decis. 64. num. 14. fol. 17.*
- Iuramentum unicum supplet plures defectus. Decis. 66. nu. 8. fol. 24.*
- Iuramenti absolutio petitur in terris ecclesie, & concurrentibus alijs requisitis hic adnotatis, offertur lista bonorum creditori, iuxta dispositionem auth. hoc nisi debitor. C. de solut. non obstante iuramento. Decis. 64. nu. 19. fol. 17.*
- Iuramenti absolutio nisi petatur, contraueniens esset periurus. Decis. 64. nu. 22. ibid.*
- Iuramenti virtus operatur, ut quis præcisè teneatur adimplere promissa. Decis. 64. nu. 8. fol. 16.*
- Iuramenti virtus operatur, ut quis teneatur soluere in pecunia numerata, & quando procedat, declaratur. Decis. 64. num. 3. ibid.*
- Iuramenti virtute quis tenetur seruare præcisè promissa. Decis. 64. nu. 11. ibid.*
- Iuramento medio quis non potest promittere tacite ea quæ non posset expresse. Decis. 64. num. 12. ibid.*
- Iuratum pactum quod quis renunciaret cessione bonorum non valet, ne caro humana marcescat in carceribus. Decis. 64. num. 13. fol. 17.*
- Ius commune minus debet lædi, quàm sit possibile. Decis. 96. num. 24. fol. 97.*
- Ius oritur ex facto. Decis. 97. nu. 4. fol. 96.*
- Iura transgredi aliquando licet ob delictorum atrocitatem. Decis. 77. num. 8. fol. 56.*
- Iusiurandum transmittendum est sumptibus explicari petentis. Decis. 74. nu. 3. fol. 50.*
- Iuste possidet, qui auctoritate iudicis possidet. Decis. 69. nu. 15. fol. 37.*
- L.**
- L***ici non possunt præscribere decimas in totum, sed bene in partem. Decis. 106. num. 8. & 9. fol. 115.*
- Legatus de latere non potest rescribere aduersus rem iudicatam, imò est dubium de supremo principe. Decis. 72. num. 25. fol. 46. & num. 28. ibid.*
- Legatum si fieret in recompensationem, non testamenti tempus, sed mortis testatoris attenditur. Decis. 61. nu. 38. fol. 6.*
- Legatum si sit armentum animalium, vel similitum rerum quæ patiuntur augmentum & diminutionem, non testamenti tempus, sed mortis testatoris attenditur. Decis. 61. nu. 48. fol. 7.*
- Legitima assignanda filio non potest assignari in vna re sumptuosa, & absque fructu. Decis. 64. num. 16. fol. 17.*
- Legitima licet possit assignari per patrem filio in vna re, non tamen poterit assignari in re deteriori. Decis. 64. nu. 18. ibid.*
- L. de vnoquoq. ff. de re iud. ampliatur & limitatur remissive. Decis. 96. nu. 5. fol. 96.*
- L. finalis. C. de edicto diui Adriani tollen. emanauit ad bene esse, secundum Castrensem, & Decium, quorum intellectus reprobatur per auctorem. Decis. 69. num. 5. fol. 36. & num. 16. & 17. fol. 37.*
- Lex fin. C. de vend. rerum ciuit. lib. 11. licet loquatur in venditione, habet tamen locum in qualibet alia alienatione. Decis. 93. num. 38. fol. 88.*
- Lex generaliter, & indistinctè loquens, comprehendit etiam personas privilegiatas. Decis. 75. nu. 11. fol. 52.*
- Lex Julia. de fundo dotali, fuit introducta fauore mulierum. Decis. 89. nu. 16. fol. 78.*
- L. fin. C. de peric. & comm. rei vend. explanatio, & inductio. Decis. 67. nu. 29. fol. 31.*
- Liber priuati ad hoc ut probet, attenditur qualitas, & quantitas rei, ac difficultas probationis, & defunctum qui scripsit, fuisse bonæ famæ, ac etiam facultates scribentis, quodq. aliqua partitæ verificantur, & quod habet locum in partitis connexis, secus in separatis. Decis. 88. num. 6. 7. 8. 9. & 10. fol. 76.*
- Liberatio facta ad fauorem absentis, non prodest absentis, nisi aliquis nomine absentis accipiet, & est magis communis opin. Decis. 82. num. 10. fol. 68.*
- Limitatio Iasonis in l. filius familiæ. in fin. de leg. 1. reprobata per auctorem. Decis. 83. num. 10. fol. 69.*
- Limitata causa limitatum producit effectum. Decis. 109. nu. 12. fol. 119. & Decis. 117. num. 1. fol. 132.*
- Lites finitæ non debent instaurari. Decis. 101. num. 11. fol. 105. & num. 21. fol. 106.*
- Litteræ remissoria decernuntur sumptibus absentis*

I N D E X

sentis proreſpoſione fienda teſtibus, quod pro-
cedit in Epiſcopis, & perſonis nobilibus, ſiue
in dignitate conſtitutis, reprobata opin. Spec.
decif. 74. nu. 10. & 11. fol. 50

¶ Litigioſa bona tunc poſſunt donari ſuper poſ-
ſeſſorio, quando liſ erat ſuper petitorio. decif.
68. nu. 9. fol. 34

Litigioſa res quando dicatur remiſſiue. decif. 68.
num. 4. ibid.

¶ Locator in rebus inuectis, & illatis non præfer-
tur alijs anterioribus, diſtinctione tamen hic
adhibita. decif. 84. nu. 4. fol. 71

¶ Locatio non dicitur contracta, quando ſolui-
tur pecunia numerata. dec. 106. nu. 23. fol. 116

Locatio non dicitur inducta inter partiarios, ſed
ſocietas. decif. 106. nu. 24. ibid.

Locutio ſimplex ad actum iuratum non extendi-
tur. decif. 90. nu. 14. fol. 81

¶ Loſſred. dictum in conſ. 41. nu. 8. quomodo pro-
cedat, declaratur. decif. 90. nu. 16. fol. 82

¶ Lugduni, Romæ, Venetijs, & in alijs ciuitati-
bus in ſignibus ſolent dari pecuniæ ad cambias,
& recambias, & in multis locis adſunt montes
non vacabiles. decif. 67. nu. 15. fol. 30

¶ Lupus dicitur qui exiuerit ſyluam, id eſt, in a-
ctu exeundi fuerit. decif. 80. nu. 11. fol. 64

M.

Malum eſt prohibendum, & bonum eligen-
dum. decif. 80. nu. 5. fol. 64

¶ Mandatum ad id, quod agitur, non ſe exten-
dens, non dicitur mandatum. decif. 117. num.
17. fol. 133

Mandatum dicitur inextendibile, & ad expreſ-
ſa reſtringitur. decif. 117. nu. 16. ibid.

Mandatum excluditur ex ſerie, & qualitate ver-
borum. decif. 117. nu. 14. ibid.

Mandatum nõ extenditur ad perſonas in eo non
comprehenſas, licet ſit generale, & in eo ſit ap-
poſitum iuramentum. decif. 117. nu. 18. 19. & 21.
ibid.

Mandatum non habere, & illud inualidum, idem
eſt. decif. 117. nu. 20. ibid.

Mandatum principis debet probari per ſcriptu-
ram. decif. 110. nu. 5. fol. 121

Mandatum priuati poteſt probari per duos te-
ſtes. decif. 110. nu. 4. ibid.

Mandati ſines diligenter ſunt cuſtodiendi. decif.
117. nu. 12. & 13. fol. 133

Mandati probatio debet eſſe clara, lucida, & ne-
ceſſario concludens. decif. 117. nu. 15. ibid.

Mandatorum copia non datur ex ſtylo prouin-

cia Umbria, & prouincia Marchia An-
conitana. Fallit quando procurator ageret
tanquam ſubſtitutus alterius. Fallit etiam
quando quis eſſet procurator collegij, vniuer-
ſitatis, monaſterij, minoris, mulieris, & ſimi-
lium perſonarum. dec. 107. nu. 1. 2. 3. & 4. f. 117.

¶ Maritus non efficitur dominus rei dotalis, ſed
uſufructuarius pro oneribus matrimonij ſu-
ſtinendis. decif. 89. nu. 17. fol. 78. & nu. 18. f. 79

Maritus ſi non poteſt ſatiſdare in termino legali
de dote reſtituenda, condemnabitur ſtatim ad
reſtitutionem, deducto interuſurio medij tem-
poris. decif. 63. nu. 11. fol. 13

Maritus ſuperlucratur dotem, etiam nulla facta
conſtitutione dotis, quando vir eſſet dignus
tanta dote, & vxor tali viro indigniſſet, pro
recuperatione ſuorum bonorum. decif. 99. nu.
25. fol. 102

Mariti renunciatio non debet obeſſe creditori-
bus, licet dicta renunciatio præiudicet marito
& eius hæredibus. decif. 66. nu. 39. fol. 27

¶ Marſilij locus reprehenditur. decif. 70. nu. 10.
fol. 39

¶ Mater impendens pro filio alimentando, an
cenſeatur id feciſſe animo donandi, recurritur
ad coniecturas, an mater ſit diues vel pauper,
& an impenſa ſint magna vel parua, eadem
ratio militat in fratre & patruo. decif. 78. nu.
11. 12. & 13. fol. 59

¶ Materia ſepulturæ vbi tractetur remiſſiue. de-
cif. 78. nu. 25. fol. 60

¶ Matrimonium poteſt ſtare ſine dote. decif. 95.
nu. 26. fol. 101. & decif. 99. nu. 9. fol. 94

Matrimonia ex generali conſuetudine non con-
trahuntur ſine dote. decif. 99. nu. 5. fol. 101

¶ Medicus diuerſis vicibus ab aliqua communi-
tate conductus, ſi denud conductatur ab eadem
communitate, cenſetur cõductus cum ſalario,
quod vltima vice habuit à dicta communitate.
decif. 99. nu. 18. fol. 102

¶ Melioramenta debent reſci, quando linea eſt
ſinita, ſecus ſi per cenſum non ſolutum, quod
habet locum in emphyteuta priuati, vbi dicitur
hanc eſſe communem opinionem, prædicta
non habent locum, quando aliter inter partes
eſſet conuentum. decif. 117. num. 33. & 34. fol.
134

Melioramenta ſunt reſarcienda. decif. 117. num.
32. & 36. ibid.

¶ Membrorum ſuorum nemo eſt dominus. decif.
64. num. 7. fol. 16

¶ Menochi dictum in tract. de arb. iud. caſu 140.
& 142. lib. 2. cent. 2. quando procedat, & quo-
modo

I N D E X.

- modo sit intelligendum, nouissimè veris ratio
nibus declaratur. decis. 63. nu. 19. fol. 14
- Mennochij locus reprehenditur. decis. 86. num.
9. fol. 74
- ¶ Mercatores & campsores non admittuntur
regulariter ad oblationem bonorum. decis. 64
num. 24. ibid. & num. 26. fol. 18
- Mercatores, & campsores non habent beneficiū
excussionis. Fallit quando paterentur ali-
quod infortunium. deci. 64. nu. 25. ibid. & nu.
27. fol. 18
- Mercatores non liberantur, etiā quod omnia bo-
na caperent creditores. decis. 64. nu. 28. ibid.
- ¶ Mens, & verba testatoris ne reddatur frustra-
toria, est faciendā interpretatio. decis. 61. nu.
45. fol. 7
- Mens testatoris dominatur in testamentis, &
omnia regit. decis. 92. num. 6. fol. 84
- Mens testatoris est seruanda. decis. 92. numer. 5.
ibid.
- ¶ Mentio instrumenti expressa, & indiuidua
feri debet. decis. 82. nu. 13. fol. 68
- ¶ Minor domum conducens facit id quod faceret
quilibet diligens pater familiās. decis. 75. num.
9. fol. 52
- Minor non potest constituere donationem ante
nuptias sine decreto iudicis, etiam quod rece-
perit dotem. decis. 75. nu. 2. fol. 51
- Minor pars non potest præiudicare maiori par-
ti. decis. 97. nu. 3. & 6. fol. 98
- Minoris bona recipientis dotem non sunt tacite
obligata pro restitutione dotis. decis. 75. num. 3.
fol. 51
- Minorum bona illata in domum conductam, an
intelligentur obligata, nouæ auctoris opinio-
nes hæctenus non animaduersæ à doct. decis.
75. nu. 14. 15. 16. 17. & 18. fol. 53
- Minorum bona illata in domum conductam se-
cundum vnā opinionem non sunt obligata
pro pensione domus. decis. 74. nu. 1. fol. 49
- Minorum bona inuecta in domum intelligentur
tacite obligata pro pensione domus, quando con-
ducit domum condecētem secundum aliam o-
pinionem. decis. 75. nu. 13. fol. 52
- Minorum bona non possunt alienari sine aucto-
ritate curatoris. decis. 75. num. 8. fol. 51
- Minorum bona ob causam supradictam non obli-
gantur. decis. 75. nu. 5. ibid.
- Minorum bona sunt tacite hypothecata pro pen-
sione domus, secundum aliam opinionem &
communem, quam tamen nouiter declarat au-
thor in fine decisionis. decis. 75. nu. 7. ibid.
- Minorum fauore multa fuere introducta. decis.
67. nu. 13. fol. 32
- ¶ Mobilia debent æstimari, & habetur ratio ad
tempus consignationis siue traditionis, non au-
tem restitutionis. decis. 61. nu. 13. & 15. fol. 3
- ¶ Modernos expedit allegare, & ex lectura ipso-
rum maximum commodum paratur. deci. 76.
num. 15. fol. 55
- ¶ Molendinum ad siue furnum si quis longissimo
tempore accedit, non propterea dominus ac-
quirat ius, nisi post prohibitionem prohibitus
longissimo tempore accesserit ad furnum, siue
molendinū, sic in casu de quo loquimur, id est,
in materia herbarum. decis. 106. nu. 16. fol. 115
- ¶ Mora committitur sine interpellatione virtu-
te iuramenti. decis. 90. nu. 13. fol. 81
- Mora non potest purgari quando pars fuit passa
damnum, & interesse. decis. 90. nu. 26. fol. 82
- Mora potest purgari, etiam quod interueniat iu-
ramentum, dummodo soluat id quod inter-
est. deci. 90. nu. 46. fol. 8. sed contra, nu. 11. fol.
80. & nu. 12. fol. 81
- Mora purgari non potest, quando adest clausula
rato manente pacto. decis. 90. nu. 21. ibid.
- Mora purgari non potest, quando purgationi mo-
ra fuit expresse renunciatum. decis. 90. num.
22. ibid.
- Mora quando potest purgari circa tempus ex com-
muni opinione, remittitur arbitrio iudicis,
quod tempus non debet ascendere ad annum.
dec. 90. nu. 32. & 33. fol. 82
- Mora quod possit purgari, est benignior interpre-
tatio. dec. 90. nu. 7. fol. 80
- Mora purgatio non admittitur in emphyteusi
priuatorū. dec. 90. nu. 10. fol. 60. & nu. 17. f. 82
- Moram emphyteuta ecclesie potest purgare, cum
ecclesia non sit prona ad pœnas, hoc tamen de-
clara quando non adest iuramentum clausu-
le resolutionis contractus, & similes clausula.
decis. 90. nu. 3. fol. 80. & nu. 34. vsq. ad num.
36. fol. 82
- Moram emphyteuta potest purgare intra modi-
cum tempus, quod modicum tempus ex com-
muni opinione remittitur arbitrio iudicis. de-
cis. 90. nu. 1. & 2. fol. 80
- ¶ Mors connumeratur inter casus fortuitos. de-
cis. 67. nu. 28. fol. 31
- ¶ Mortuos sepeliri non minus expedit Reipubli-
cæ, quam viuentes conseruari. decis. 78. num.
23. fol. 60
- ¶ Mulier, & rusticus æquiparantur quod ad re-
sponsonem fiendam positionibus. decis. 81. nu.
3. fol. 66
- Mulier & rusticus, non æquiparantur nisi in
casu-

INDEX.

casibus à iure expressis. decis. 81. nu. 2. *ibid.*
Mulier & rusticus respondent positionibus cum
 presentia aduocati, siue procuratoris, quando
 positiones concernunt factum antiquum, vel
 sunt admixta positiones iuris. decis. 81. num.
 8. fol. 67
Mulier exclusa à statuto, non intelligitur exclu-
 sa à petitione bonorum existentium extra ter-
 ritorium, siue statutum loquatur in rem, siue
 in personam, siue respectu quarundam perso-
 narum dicatur fauorabile, siue odiosum, & est
 communis opinio contra Cur. Iun. & Cephal.
 decis. 76. nu. 8. & 9. fol. 54. & nu. 10. fol. 55
Mulier licet post mortem viri dicatur possidere
 iure familiaritatis, hoc procedit in dubio, se-
 cùs quando apparet de mutatione voluntatis.
 decis. 61. nu. 33. fol. 5
Mulier, neque alius, non potest habitare cum di-
 uersis heredibus seorsum habitantibus. decis.
 92. nu. 19. fol. 85
Mulier nubendo censetur omnia sua bona tradi-
 disse in dotem, praesertim quando vir esset di-
 gnus tanta dote. decis. 99. nu. 1. 2. & 3. fol. 101.
Mulier praefertur non solum heredibus ipsius
 mariti, sed etiam anterioribus creditoribus,
 & confessio retrahitur ad tempus promif-
 sionis, & est communis opinio. decis. 66. num.
 28. fol. 26
Mulier quae vult recuperare bona sibi hypothe-
 cata pro dote, non potest eligere vbi voluerit,
 sed arbitrio iudicis. decis. 64. nu. 17. fol. 17
Mulier respondet positionibus absq; interuentu
 aduocati, siue procuratoris, quando mulier de-
 bet respondere positionibus concernentibus fa-
 ctum proprium ipsius mulieris, & mulier est
 sagax. decis. 81. nu. 6. fol. 67
Mulier simpliciter nubendo censetur constituere
 marito dotem sibi relictam in testamento. de-
 cis. 99. nu. 14. fol. 102
Mulier simpliciter secunda vice nubens, cense-
 tur constituere eandem dotem, quam consti-
 tuerat primo viro, si tamē plures habuisset vi-
 ros, quò ad istud lucrum attenderetur ultima
 dos. decis. 99. nu. 15. 16. & 17. *ibid.*
Mulier siue vxori competit retentio bonorum
 viri, donec ei restituatur dos, & ratio ista com-
 petit, quando possessio est vacans, & dummo-
 dò vxor verbis, vel facto declarat, velle mu-
 tare causam suae possessionis. decis. 109. num.
 3. & 4. fol. 101
Mulier siue vxori competit retentio bonorum
 viri, donec ei restituatur dos, quod ius trans-
 mittitur ad filium, & ad singularem successo-

rem, etiam non facta liquidatione. decis. 109.
 nu. 1. & 2. *ibid.*
Mulieres habent consulere peritos. decis. 109. nu.
 21. fol. 102
Mulieres sicut vadunt ad ecclesias pro indulgen-
 tijs, ita ad aduocatos pro consilijs accedere de-
 bent. decis. 109. nu. 22. *ibid.*
Mulieres sunt fragiles, & idiota personae. decis.
 81. num. 4. fol. 66
Mutatio voluntatis non praesumitur. decis.
 109. num. 5. fol. 101
Mutiana cautio consistit in non faciendo, vel
 non petendo. decis. 61. num. 20. fol. 3
Mutiana cautio non habet locum, quando condi-
 tio negatiua est adiecta cum affirmatiua, simi-
 liter quando per testatorem opponitur aliquid
 loco dictae Mutianae cautionis, puta prauatio
 legati. decis. 61. nu. 42. fol. 6. & num. 43. fol. 7
Mutuuum probabitur per testes qui viderint
 mutuare pecuniam, licet quantitatem igno-
 rent, & poterit deferri iuramentum suppletori-
 um, si tamen summa sit modica. decis. 100.
 num. 1. 2. & 4. fol. 103

N.

Negligentia tutoris probatur, quando fuis-
 set citatus à volente ei vendere prae-
 dium, & dictus tutor recusasset. decis. 67. nu. 24.
 fol. 31
Notarius aliquis est hodie, non sequitur quòd
 fuerit heri. decis. 115. nu. 7. fol. 128
Notarius non potest conficere instrumenta extra
 iurisdictionem illius, qui eum creauit. Fallit
 nisi esset creatus à Papa vel Imperatore. Fal-
 lit etiam quando conficeret instrumenta intra
 territorium contrahentium. decis. 115. num. 23.
 24. & 25. fol. 129
Notarius praesumitur quotiescunq; cum antiqui-
 tate temporis concurrat publica vox, & fama,
 illum esse notarium, quòdq; exerceat cum sci-
 entia superioris. decis. 115. nu. 9. & 13. fol. 128
Notarius probatur si capituletur, quòd tempore
 confecti instrumenti ille talis fungebatur of-
 ficio tabellionatus, & est communis opinio.
 decis. 115. num. 8. *ibid.*
Notarius quando est mortuus, debet probari per
 comparationem literarum, quòd scriptura, ex
 qua sumptum est instrumentum, erat manus
 talis notarij. decis. 115. nu. 4. *ibid.*
Notarius quis non praesumitur, nisi probetur,
 praesertim quando opponitur. decis. 115. num.
 1. & 2. fol. 127

INDEX.

- Notarius quis praesumitur ex productionibus instrumentorum, fama, & antiquitate temporis. decif. 115. nu. 10. & 11. fol. 128.
- Notarius scribens instrumentum nocturno tempore si apponit diem, non autem noctem in instrumento, non incidit in poenam falsi, tutius tamen est, ut notarius scribat horam noctis, ut appareat. decif. 116. nu. 1. fol. 29. & nu. 2. & 3. fol. 130.
- Notarium quem esse non sat est probare, nisi probetur fuisse notarium tempore confecti instrumenti. decif. 115. nu. 5. fol. 128.
- Notarium quem non esse debet opponi in processu, non autem in allegationibus iuris. decif. 115. nu. 16. & 18. ibid.
- Notariatus qualitas adminiculatur, si producantur instrumenta antiqua confecta à dicto notario, siue ante, siue post instrumentum, de quo disputatur. decif. 115. nu. 15. ibid.
- Notitia inducitur per actus iudiciales, & notificatio statim censetur perfecta, quando relatio fit à nuncio. decif. 67. nu. 25. fol. 31.
- Notorium dicitur probari, quando factum sui natura tale est, ut omnes sciant, vel verisimiliter scire possint. decif. 67. nu. 27. ibid.
- Notorium facti permanentis non opus est allegare, quando constat ex actis de dicto notorio. decif. 67. nu. 17. fol. 30.
- Notorium facti permanentis sufficit allegare. decif. 67. nu. 16. ibid.
- Notorium facti permanentis sufficit allegare in allegationibus iuris, & post conclusum in causa, & iudex potest ex officio se informare. decif. 67. nu. 19. fol. 30.
- Notorium non facti permanentis requirit sententiam declaratoriam. decif. 67. nu. 22. fol. 31.
- Notorium non facti permanentis requirit probationem. decif. 67. nu. 21. ibid.
- Notorium non requirit causae cognitionem, quia in eo ordo iuris est ordinem non seruare. decif. 67. nu. 20. fol. 30.
- Notorium quid sit, & quomodo probetur, hic remissiuè ponitur. decif. 67. nu. 18. ibid.
- O.
- Oblatio bonorum iuxta Auth. hoc nisi debitor. C. de solut. non competit equitibus sancti Petri, sancti Pauli, Lauretanis, & Pijis. decif. 64. nu. 29. fol. 18.
- Oblatio bonorum non admittitur, ubi adesset contraria consuetudo. decif. 64. nu. 31. fol. 17.
- Oblatio fideiussoris requiritur tempore obligationis bonorum in solutum, & non postea. decif. 64. nu. 2. fol. 16.
- Oblatio minus realis sufficit, nisi afferens extrahat pecunias oblatas de marsupio in praesentia testium. decif. 105. nu. 2. fol. 112.
- Oblatio non nocet non citatis. decif. 105. nu. 8. fol. 113.
- Oblatio verbalis potest recusari, quando creditor habet iustam causam recusandi. decif. 105. nu. 7. ibid.
- Oblatio verbalis regulariter non sufficit, sed requiritur realis. decif. 105. nu. 1. fol. 112.
- Oblatio verbalis sufficit, quando creditor recusat recipere pecunias, & est magis communis opinio. decif. 105. nu. 6. fol. 113.
- Obligatio antidotalis cessat, quando isti pro quibus patrocinantur, essent pauperes. decif. 111. nu. 8. & 9. fol. 123.
- Obligatio antidotalis est ius naturae, ut benefacienti benefaciamus. decif. 111. nu. 3. fol. 123. & nu. 15. fol. 124.
- Obligatus ad aliquid faciendum medio iuramento, liberatur ob impossibilitatem. decif. 64. nu. 20. fol. 17.
- Obligatus ad dandam cautionem, si fideiussorem non reperiat, liberatur dando iuratoriã cautionem. decif. 63. nu. 6. fol. 13.
- Obligatus ad factum, si non adimplet, remanet obligatus ad interesse. decif. 64. nu. 32. fol. 18.
- Officialunculi quidam per fas & nephas quaerunt superlucrari. decif. 80. nu. 23. fol. 65.
- Operarij excusantur, quando aliquid faciunt de mandato conducentis. Fallit quando operarentur nocturno tempore. Fallit quando eis fuisset protestatum. Fallit quando dicti operarij essent vicini fundo, ubi operabantur, vel alias sciissent fundum non esse conducentis dictos operarios. Fallit quando fundus esset litigiosus, & operarij hoc scirent, arbitrio tamen iudicis. decif. 103. nu. 1. 2. 3. 4. 13. & 14. fol. 109.
- Opinio Castrens. reprobatur. decif. 88. nu. 14. fol. 76.
- Opinio Cumani humana, & quae seruatur in practica tanquam communis. decif. 79. nu. 16. fol. 62.
- Opinio noua auctoris contra communem, quod si furiosus parum ante delictum fuisset confessus eius peccata, possit ultimo supplicio affici. decif. 77. nu. 12. fol. 57.
- Opinio Petri Duen. dicentis requiri semper protestationem, reijcitur. decif. 78. nu. 5. fol. 58.
- Opinio quae concordat & distinguit, tanquam media est tenenda. decif. 72. nu. 10. fol. 45.
- Opinio

I N D E X.

- Opinio vltima censetur approbata, quando plures opiniones recensentur. *deci. 89. nu. 12. fo. 78*
- Opinio vltimo loco relata, censetur approbata. *decis. 112. nu. 15. fol. 125*
- Opiniones Bal. Alex. & Beroi reiectæ. *decis. 79. nu. 15. fol. 62*
- Opiniones nouæ, & declarationes auctoris, quando bona minorum illata in domū conductam intelligantur obligata, hætenus non animaduersa a docto. *decis. 75. nu. 14. 15. 16. fol. 52. & num. 17. & 18. fol. 53.*
- ¶ Oportebit, verbum hic exponitur pro oportuum erit. *decis. 78. nu. 9. fol. 59*
- ¶ Ordinarius putans se delegatum, si processerit tanquam delegatus, sustinetur processus. *deci. 117. nu. 9. fol. 132*
- ¶ Originis locus magis attenditur, quàm locus domicilij. *decis. 85. num. 4. fol. 72*

P.

- P**Actum de non alienando absque hypotheca, non impedit dominij translationem. *decis. 68. nu. 10. fol. 35*
- ¶ Partitæ dicuntur connexæ, quando reperitur scriptum in libro, & de p. u. *dec. 88. nu. 12. f. 76*
- Partitæ non dicuntur diuersæ, quando sunt factæ eodem tempore. *dec. 88. nu. 11. ibid.*
- Partitarum aliquarum verificatio non sufficit, nisi alia concurrant, remittitur tamen arbitrio iudicis. *decis. 88. nu. 13. & 15. fol. 76*
- Partitis alicuius mortui magis creditur, & semiplena inducitur probatio, & mors illius qui scripsit, æquipollet, ac si viuus iurasset. *decis. 88. nu. 4. & 5. ibid.*
- ¶ Patientia quando præiudicat. *decis. 99. nu. 13. fol. 102.*
- ¶ Paulus Episcopus Odeschalcus Marchiæ Anconitanæ gubernator, & auctoris dominus. *decis. 104. nu. 7. fol. 111*
- ¶ Peccatum mortale committens in sana mente, si efficiatur furiosus, & moriatur in illo peccato mortali, damnatur apud Deum. *decis. 77. nu. 13. fol. 57*
- ¶ Pecuniæ, & res mobiles videntur equiparari. *decis. 63. nu. 24. fol. 15*
- Pecuniæ solent dari ad cambia, & recambia Romæ, Venetijs, & Lugduni, & in alijs ciuitatibus insignibus, & in multis locis adsunt montes non vacabiles. *decis. 67. nu. 15. fol. 30*
- ¶ Pensio, & fructus dicuntur iusti, quando reddunt quinq; pro quolibet centenario. *decis. 65. nu. 15. fol. 21*
- ¶ Periurus efficitur transactioni controueniens. *decis. 97. nu. 1. fol. 98*
- Periuuro commissio pars ab eo absolui non potest. *decis. 90. nu. 24. fol. 81*
- ¶ Periurium incurritur, etsi vicissim creditor aliquid daturus sit debitori. *dec. 64. n. 23. f. 31*
- ¶ Peruenisse in metallum reputatur etiam cum qui non est ad locum perductus. *decis. 80. nu. 12. fol. 64*
- ¶ Perusiæ reperiuntur quotidie bona stabilia venalia, & homines perquirentes pecunias ad census, & ad mercaturas. *decis. 67. num. 32. fol. 32*
- ¶ Petrus Iacobus Amerigus procurator Perusinus. *decis. 61. nu. 22. fol. 4*
- Petrus Paulus Serius, Horatius Maurus, & Blasius Angelicus, aduocati Perusini. *decis. 71. nu. 1. fol. 40*
- Petrus Philippus Mattiolus Iurisconsultus Perusinus disertissimus, qui olim legit Paduæ, & Perusiæ. *decis. 70. nu. 12. fol. 39*
- Petri Duen. opinio dicentis requiri semper protestationem, reijcitur. *decis. 78. nu. 5. fol. 58*
- ¶ Pœna ibi esse non debet, vbi non est culpa. *decis. 80. nu. 7. fol. 64*
- ¶ Pompa, & impensa funeris maior debet esse in nobili, quàm in innobili. *decis. 78. numer. 16. fol. 59*
- ¶ Positionū impertinentia tribus modis hic enarratis considerari potest. *decis. 81. nu. 5. fol. 67*
- Positionibus respondet mulier absq; interuentu aduocati, siue procuratoris, quando mulier debet respondere positionibus concernentibus factum proprium ipsius mulieris, & si mulier est sagax. *dec. 81. nu. 6. fol. 67*
- Positionibus respondent mulier, & rusticus cum presentia aduocati siue procuratoris, quando positiones concernunt factum antiquum, vel sunt admixtæ positiones iuris. *decis. 81. num. 8. ibid.*
- Positionibus respondet rusticus cum presentia aduocati, siue procuratoris, quando est rerum ignarus, ne facile falli possit. *deci. 81. nu. 7. ib.*
- ¶ Possessio apprehensa de licentia iudicis sine citatione partis nihil operatur, quod tu declarare procedere, quò ad plenarium præiudicium. *decis. 69. nu. 6. fol. 36. & nu. 14. fol. 37*
- Possessio domus includit possessionem rerum mobilium in domo existentium. Fallit quando mulier limitatè petiisset possessionem domus tantum. *decis. 109. nu. 10. fol. 119*
- Possessio est quid facti, & non transfertur in aliquem, nisi apprehendatur, & est communis

I N D E X.

- opinio, & non continuatur etiam in filios. decis. 69. nu. 1. & 2. fol. 35
- P**ossessio familiaris nullius est momenti. dec. 69. num. 20. fol. 37
- P**ossessio longæua habet vim constituti, pacti, ac priuilegij, & eo maximè quando opponitur per viam exceptionis. decis. 106. num. 1. fol. 114
- P**ossessio longissimi temporis, cuius initij memoria non existit in contrarium, habet præsumptionem iuris, & de iure pro se, adeò quòd non admittitur probatio in contrarium. decis. 106. num. 5. fol. 115
- P**ossessio magis probatur per vicinos, quàm per alios. decis. 103. nu. 8. fol. 109
- P**ossessio non acquiritur nisi animo & corpore, & defuncti animus ad heredem non transmittitur. decis. 69. nu. 10. & 11. fol. 36
- P**ossessio non intelligitur facta per Iesuitas, & Teatinos, nisi fuerint in quarta classe, & tunc dicuntur esse in quarta classe quòd erudiunt pueros. decis. 71. nu. 7. fol. 41. & nu. 17. fol. 42
- P**ossessio vacans potest ab heredibus, & filijs propria auctoritate occupari. decis. 69. nu. 4. fol. 36. & nu. 13. fol. 37
- P**ossessionis immissio non est retardanda, bona enim debent vendicari ab heredibus. decis. 71. num. 1. fol. 40
- P**ossidere sine vitio ille dicitur, qui occupat possessionem vacantem, quando est vocatus in fideicommissio. decis. 71. nu. 12. fol. 41
- P**ossidens semel, præsumitur in futurum possidere. decis. 69. nu. 3. fol. 36
- P**ossidentes tempore litis contestatae sunt manumittendi in possessione. decis. 69. nu. 18. fol. 37
- P**otestas quando allegatur suspectus, tota eius familia allegatur suspecta. decis. 108. num. 3. fol. 118
- P**ræcepta præsumuntur subscripta ab auditoribus de mandato Reuerendissimi gubernatoris, quando gubernator est præsens, ratione quia de facili potest adiri. decis. 104. num. 1. & 2. fol. 110
- P**rædium non aestimatur ex magnitudine, sed ex bonitate & redditu. decis. 65. nu. 13. fol. 21
- P**rædia venalia que emi potuissent, opus est probare ad hoc, vt teneatur tutor. decis. 67. num. 2. 3. & 4. fol. 29
- P**rælegatum si non valet, sustinetur tanquam donatio causa mortis. decis. 117. nu. 10. & 11. fo. 132. & nu. 28. fol. 133
- P**ræscriptio tunc currisset, quando fuissent requisiti, deinde cucurrisset tempus trigint. annorum. decis. 106. nu. 15. fol. 155
- P**ræscriptione immemorabili acquiritur etiam directum dominium. decis. 106. nu. 6. *ibid.*
- P**reces signata à locum tenente, siue ab auditoribus, præsumuntur signata de mandato, & commissione Illustrissimi & Reuerendissimi legati, quando legatus est præsens in provincia. decis. 104. nu. 10. fol. 111
- P**recium iustum dicitur illud quod percipitur ex pensionibus & redditibus, per spacium viginti annorum. decis. 65. nu. 14. fol. 21
- P**recium rei tradita in dotem, lex non potest fingere, quòd habeat maritus inops ex Soc. Iun. quæ tamen opinio reprobat per Didac. Co. uar. vbi dicitur, posse habere pecunias in abscondito. decis. 89. nu. 14. 15. fol. 78. & num. 19. fol. 79
- P**riami Pectinarij patritij Alexandrini doctoris celeberrimi, Firmi gubernatoris, & auctoris compatri laudes. decis. 79. nu. 8. fol. 62
- P**rocurator poterit opponere contra testes, etsi eius procurator fuerit citatus, dummodò tamen non fuerit citatus ipse principalis. Item quando non petitur malitiosè, & pars iuret defectus testium nouiter ad eius notitiam peruenisse. decis. 86. nu. 5. fol. 73. & nu. 6. fol. 74
- P**robatio obscura, & non concludens, non releuat. decis. 82. nu. 15. fol. 45
- P**robatio quæ fit contra instrumentum iuratum, debet fieri per quinq. testes rogatos. decis. 82. num. 11. fol. 68
- P**robatum dicitur plusquam semiplenè, quando sunt duo testes, vnus integer, alter non, vel sunt alia cum vno teste indicia. decis. 100. nu. 8. fol. 104
- P**roclama & bannimenta sunt modi probandi prædia fuisse venalia. decis. 67. nu. 6. fol. 29
- P**rocurator adiuuans filium amici, censetur adiuuare ob amicitiam, quam cum eius patre habebat, & ideo nil consequi velle. decis. 11. nu. 7. fol. 123
- P**rocurator etiam illo casu admittitur sine mandato, quando vltra productionem scripturarum ad causam facientium docuerit se extrahi fecisse dictas scripturas de suo. decis. 110. nu. 7. fol. 121
- P**rocurator etsi nihil petat ab eo, pro quo patrocinatus fuit, habet tamen illum obligatum ad antidora prædicta, an habeat locum, quando procurator dixisset, nil consequi velle. decis. 111. nu. 2. 5. & 6. fol. 123
- P**rocurator præsumetur habere mandatum, si in præsentia sui principalis faceret actus iudiciales, nam tunc dominus mandare creditur, ex quo

I N D E X.

- quo patitur fieri actus iudiciales in eius præsentiā per aliquem. *decis. 110. nu. 9. 10. fol. 121. & num. 17. fol. 122*
- Procurator præsumeretur habere mandatum, si vltra productionem scripturarum ad causam factientium probabit consignationem dictarum scripturarum fuisse factam à domino principali. *decis. 110. nu. 1. fol. 121*
- Procurator quando producit scripturas facientes ad causam, admittitur cum cautione de rato, et si non docuerit de consignatione scripturarum. *decis. 110. nu. 6. ibid.*
- Procurator qui patrocinatur in causa sua, non repetit expensas. *decis. 111. nu. 13. fol. 123*
- Procurator, vel aduocatus, quando patrocinatur tacite, vel expresse, non repetuntur expensæ. *decis. 111. nu. 11. sed contra, numer. 12. & 14. ibid.*
- Procuratoris siue aduocati confessio ideo non nocet domino, quia se habet ad instar donationis. *decis. 82. nu. 9. fol. 68*
- Procuratorem de suo soluere non est verisimile. *decis. 110. nu. 8. fol. 121.*
- Procuratores, & aduocati pauperum habentes salarium de publico, nostris temporibus extorqueant à miseris personis & pecunias, & munerata. *decis. 111. nu. 10. fol. 123*
- Procuratores, siue aduocati gratuiti non possunt petere salarium. *decis. 111. nu. 1. fol. 122*
- Professio in religione dicitur fieri per annum, & tres dies. *decis. 71. nu. 13. fol. 41*
- Professus non habet neq. velle, neq. nolle, quando fuerit receptus in religione ab habente auctoritatem, & dicta professio non fuerit facta calore iracundie. *deci. 71. nu. 14. 15. ibid. & nu. 16. fol. 42*
- Prohibitam rem quis non censetur facere. *deci. 80. num. 4. fol. 64*
- Promissio rem tradi continet factum, & dicitur indiuidua. *dec. 112. nu. 9. fol. 125*
- Promissio vnaquæq. intelligitur de minori summa. Fallit quando fieret fauce dotis alternatiuè, quia intelligitur de minori summa. *decis. 95. nu. 39. 40. & 41. fol. 94*
- Promittens duobus censetur promittere separatim, & cuilibet pro virili. *decis. 112. num. 3. fol. 124*
- Promittens tenetur ad consignandam rem promissam, quando habet facultatem rei tradendæ. *decis. 88. nu. 1. fol. 75*
- Propositum in mente retentum nihil operatur. *decis. 109. nu. 6. fol. 119*
- Protestatio est bene quòd fiat ab eo qui expendit pro funere ad tollendas difficultates. *decis. 78. nu. 10. fol. 59*
- Proxenetæ tunc admittitur, quando à partibus ita foret conuentum, & multò magis in causa dotis. *decis. 95. nu. 1. fol. 92. & nu. 2. fo. 93*
- Proxenetæ admittuntur, quando alij testes haberi non possunt. *decis. 67. nu. 12. fol. 30*
- Proxenetæ in causa dotis admittuntur ad probationem dotis constitutæ, etiam partibus non consentientibus secundum Ruy. *decis. 95. nu. 3. & 14. fol. 93. sed contra, nu. 18. 19. fol. eod. & nu. 23. 32. 33. & 34. fol. 94. vbi de magis commu. testatur.*
- Proxenetæ tunc admitterentur fauore dotis, quando adesset alius testis idoneus, & esset noua distinctio auctoris. *decis. 95. nume. 30. & 31. fol. 94*
- Proxenetis non creditur, nisi vtraq. parte consentiente, & est magis communis opinio. *decis. 67. nu. 11. fol. 30*
- Publicatio processus requiritur ad hoc, vt possit opponi contra dicta testium, secus contra personas. *decis. 73. nu. 1. & 6. fol. 48*
- Pupillus debet probare fuisse repertos volentes pecunias ad censum, cambium, & in mercaturam. *decis. 67. nu. 5. fol. 29*
- Pupillus licet nõ possit se obligare principaliter, potest tamen in consequentiam. *decis. 75. nu. 10. fol. 52*
- Purgatio moræ non admittitur in emphyteusi priuatorum. *decis. 90. nu. 10. fol. 80. & num. 17. fol. 81*

Q

Q Vacunque, dictio cum verbis ibi adnotatis operatur, ac si de bonis expressa mentio facta fuisset. *decis. 68. nu. 7. fol. 34*

R

Ratio eadem est de parte ad partem, quæ de tota ad totam. *dec. 106. nu. 27. fol. 116*

Ratio eadem est de parte fructuum, quæ de omnibus fructibus. *dec. 106. nu. 14. fol. 115*

Raynaldus Rodulphus Iurisconsultus Perusinus auctoris præceptor. *decis. 72. nu. 6. fol. 42*

Recessum à priori obligatione tunc dicitur, si res ita assignetur, quod euinci non possit. *decis. 101. nu. 9. fol. 103*

Reor alicuius ecclesiæ licet expresse non possit gerere actus nociuos futuro successoris, nihilominus tacite bene potest nocere futuro succ-

I N D E X.

- Successori, puta non appellando. decis. 72. num. 29. & 31. fol. 47.*
Redimendi facultatem qui habent, non curant deponere pecunias, donec non vident fructus pendentes, & maturos. decis. 79. nu. 9. fol. 62.
Relictum filio censetur relictum iure institutionis, licet non fuerit dictum. dec. 117. num. 8. fol. 132.
Religiosus dicitur mortuus mundo. decis. 71. num. 20. fol. 42.
Remedium l. 2. C. de rescind. vend. secundum aliquos, non habet locum in venditione iurata. decis. 97. nu. 2. fol. 98.
Remedium d. l. 2. non habet locum quando est facta venditio cum pacto redimendi, quia debet fieri aestimatio cum dicto pacto. decis. 97. num. 3. ibid.
Renunciatio mariti non debet obesse creditoribus, licet dicta renunciatio praedictet marito, & eius heredibus. decis. 66. nu. 39. fol. 27.
Restaurus Castaldus Iurisconsultus Perusinus, & auctoris praeceptor, obiit Perusia annis elapsis. decis. 90. nu. 25. fol. 81.
Restitutio dotis fit ex necessitate, venditio ex voluntate. decis. 79. nu. 10. fol. 62.
Retrouenditio non fit pro eodem precio, nisi fuerit conuentum, sed precium remittitur arbitrio iudicis, & attenditur precium currens tempore retrouenditionis. decis. 79. numer. 17. fol. 62.
Rom. cons. 284. reprehenditur, & contra eum est communis opinio. decis. 93. nu. 89. fol. 96.
Roma, Venetijs, Lugduni, & in alijs ciuitatibus insignibus solent dari pecuniae ad cambia, & recambia, & in multis locis adsunt montes non vacabiles. decis. 67. nu. 15. fol. 30.
Rota Romana quid seruet in hoc casu, & quomodo eius obseruantia intelligatur. deci. 109. num. 20. fol. 120.
Rusticus, & mulier aequiparantur quoad responsionem fiendam positionibus. decis. 81. nu. 3. fol. 66.
Rusticus, & mulier non aequiparantur, nisi in casibus a iure expressis. decis. 81. nu. 2. ibid.
Rusticus & mulier respondent positionibus cum praesentia aduocati, siue procuratoris, quando positiones concernunt factum antiquum, vel sunt admixtae positiones iuris. decis. 81. num. 8. fol. 67.
Rusticus respondet positionibus cum praesentia aduocati, siue procuratoris, quando est omnino rerum ignarus, vt facile falli possit. decis. 81. num. 7. ibid.
Rustici & idiotae personae possunt respondere positionibus praesente eorum aduocato, siue procuratore, qui possunt eos instruere. deci. 81. nu. 1. fol. 66.

S.

- Sacramentis pro ecclesiasticis soluere quis non cogitur, neq. de iure, neq. de consuetudine. decis. 72. nu. 8. fol. 45.*
Satisfactio est danda de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, & de restituendo mobilia, si non reperiantur deteriorata, alia de restituendo precium: si autem sunt res quae seruando seruari non possunt, datur satisfactio de restituendo aestimationem. decis. 61. nu. 14. fol. 3.
Scholaris tenetur defendere opinionem sui praecceptoris. decis. 117. nu. 31. fol. 134.
Scientia civili pro habenda est necesse habere omnes libros illisq. continuo incumbere, & studere. dec. 115. nu. 17. fol. 128.
Scientia inducitur ex publica voce & fama. decis. 103. nu. 12. fol. 109.
Scientia tutoris dicitur scientia pupilli. decis. 67. nu. 14. fol. 32.
Scire illud dicimur, quod ab alijs audiuius. decis. 103. nu. 10. fol. 109.
Scire illud dicimur, quod per praesumptiones & coniecturas scimus. decis. 103. nu. 11. ibid.
Scriptura est de substantia ad validitatem actus, quando ita partes conueniunt, hoc tamen non procedit simpliciter, sed quando annullatur actus, vbi declaratur doct. Castr. decis. 101. num. 5. fol. 105. & num. 13. ibid.
Scriptura libri familiaris non probat ad fauorem scribentis. decis. 88. nu. 3. fol. 76.
Scriptura recens vix potest fieri, vt videatur facta de antiquo. decis. 115. nu. 12. fol. 128.
Scriptura reperta in archiuio Senensi, non probat in ditione Perusina, & sic non probat extra iurisdictionem archiuij. decis. 115. num. 21. fol. 129.
Scripturae repertae in archiuio probant tribus concurrentibus. Primo, quod archiuio praesit officialis publicus. Secundo, quod scriptura sit posita inter scripturas Authenticas. Tertio, quod eis detur fides ex consuetudine. decis. 115. nu. 19. & 20. fol. 128.
Scripturarum consignatio potest probari per testes. dec. 110. nu. 3. fol. 121.
Sententia, quae prius transuerat in rem iudicatam, est attendenda. decis. 72. numero 30. fol. 47.

I N D E X.

- Sententia transit in iudicatum, quando ab ea non appellatur.* decif. 72. nu. 24. fol. 46
Sententiam in dubio accipimus diffinitiuam. decif. 96. nu. 34. fol. 97
Sepultura materia vbi tractetur remissiuè. decif. 78. nu. 25. fol. 60
Sepeliri mortuos non minus expedit Reipublicæ, quam viuentes conseruari. decif. 78. num. 23. ibid.
Societas quod perpetuò duret non potest fieri. decif. 106. nu. 28. fol. 116
Soluere quis non cogitur, neq. de iure, neque de consuetudine pro Sacramentis ecclesiasticis. decif. 72. nu. 8. fol. 45
Solui non potest vna res pro alia inuito creditore, secus eo consentiente, & si soluat alteri de commissione creditoris, debitor liberatur ope exceptionis. decif. 101. nu. 17. 18. & 19. fol. 106.
Spolians non debet audiri nisi purgauerit spoliū vsq. ad annum. decif. 61. nu. 1. fol. 2
Spoliatus debet ante omnia restitui. decif. 70. num. 4. fol. 38
Statutum attenditur sub cuius iurisdictione fuerit defunctus. decif. 76. nu. 6. fol. 54
Statutum disponēs per verba, si quis extraxerit, de stricto iure non comprehendit tentantem extrahere, puniuntur tamen pœna extraordinaria. decif. 80. nu. 16. & 17. fol. 65
Statutum est in Anglia, quod primogenitus succedat. decif. 76. nu. 1. fol. 53
Statutum Ferrariæ excludens fœminas stantibus masculis, dicitur etiam excludere à bonis existentibus extra territorium Ferrariæ, sed tamen reprehenditur. decif. 76. nu. 5. 8. & seq. fol. 54.
Statutum Ferrariæ siue loquatur in rem, siue in personam, videtur extendi extraterritorium, sed contrà. decif. 76. nu. 7. 8. & seq. ibid.
Statutum Perusinum dat executionem instrumentis & testamentis, quod statutum cum sit in viridi obseruantia, debet obseruari. decif. 61. nu. 31. & 32. fol. 4
Statutum prohibens alienationes in forenses, valet, & tenet. decif. 85. num. 1. fol. 72
Statutum prohibens alienationes in forenses, censetur prohibere etiam hæredis institutionem, & est communis opinio, ac etiam locationes ad longum tempus. decif. 85. nu. 2. & 3. ibid.
Statutum prohibens alienationes in forenses, tunc habet effectum, & tribuit ius fisco vendicandi bona, quando realiter & cum effectu perueniunt ad manus forensium. decif. 85. nu. 7. ib.
Statutum prohibens alienationes in forenses, debet produci si fiscus vult obtinere, aliàs succumbit. decif. 85. nu. 11. ibid.
Statutum prohibens alienationes in forenses, non vendicat sibi locum in re modica. decif. 85. nu. 10. ibid.
Statutum prohibens exportare frumentum, non comprehendit minores. decif. 80. nu. 8. fol. 64
Statutum remittens arbitrio iudicis prorogationem, censetur remittere arbitrio boni viri. decif. 96. nu. 4. fol. 96. & declara vt in casu nostro infra. nu. 35. fol. 97
Statutum siue constitutio tunc ligat, quando est in vsu, & onus probandi fuisse in obseruantia, incumbit fundanti se in statuto, siue constitutione. decif. 97. nu. 1. & 2. fol. 96
Statutum siue lex generaliter loquens, comprehendit etiam causam dotis, si in eo casu, de quo loquitur, dos non inueniatur particulariter privilegiata. decif. 95. nu. 15. fol. 93
Statuti Perusini dispositione potest procedi executiuè, & tunc non possunt opponi, nisi quædam exceptiones permissæ. decif. 88. nu. 1. fol. 75. & nu. 16. fol. 76
Statuti Perusini dispositione potest prorogari instantia ad quindecim alios dies, & verba dicti statuti sunt directa in personam iudicis. decif. 96. num. 1. & 2. fol. 95. & nu. 14. & 19. fol. 96.
Statuto Perusino disponitur quod duæ sententiæ conformes faciant rem iudicatam, dictum tamen statutum debet intelligi de sententijs validis. decif. 72. nu. 1. fol. 44
Statuto siue consuetudine induci potest, vt vir lucretur certam partem dotis, etiam nulla facta constitutione dotis. decif. 99. nu. 23. fol. 102
Statuto stante quod locator non possit vendere rem locatam, nisi prius renunciauerit conductori, an emere velit, si sint duo conductores, & vnus velit emere, alter verò non, poterit vnus pro sua portione emere. decif. 112. nu. 2. fol. 124
Stylus ad hoc vt obseruetur, requiritur quod confirmetur à superiore, declara hoc habere locum, quando tractatur de totali præiudicio. decif. 96. nu. 8. fol. 96. & nu. 28. & 29. fol. 97. & num. 37. ibid.
Stylus concernens modum agendi, potest induci absq. confirmatione superioris, & potest induci coram inferioribus iudicib. decif. 96. num. 30. & 31. ibid.
Stylus ille præfertur, cum quo concurrat præsumptio iuris communis, quando diuersimodè stylus obseruatur. decif. 96. nu. 22. ibid.
Stylus potest induci absque citatione partis, nec
Y requi-

I N D E X.

requiritur obtineri in contradictorio iudicio. decis. 96. nu. 32. ibid.
Stylus potest induci à maiori parte populi, cum scientia magistratus habentis auctoritatem. decis. 96. nu. 7. fol. 96
Stylus potius quàm consuetudo dicitur de actibus iudicialibus. decis. 96. nu. 6. ibid.
Stylus rescriptorum Illustrissimi & Reuerendissimi sanctæ Romanæ ecclesiæ Camerarij asserentis in literis aliquid fuisse sibi iniunctum viuo vocis oraculo à summo Pontifice, cui asseritioni stetur, quando Summus Pontifex est in vrbe, siue in alio loco, vbi etiam degit idem Illustrissimus & Reuerendissimus Camerarius. decis. 104. nu. 5. & 6. fol. 110
Stylus subscribendi præcepta, & literæ inhibitoriales in prouincia Umbriæ, & in prouincia Marchiæ Anconitana. decis. 104. num. 3. & 4. ibid.
Stylus vltimus attenditur, cum præcedentia & sequentia declarent, quæ sint in medio. decis. 96. nu. 39. fol. 97
Styli stante diuersitate à iure scripto non receditur, & de stylo notariorum consuluit. decis. 96. nu. 11. & 12. fol. 96
Stylo curiæ Perusinae probatum extitit quòd ab anno 1540. vsque in præsentem diem in prorogatione instantiæ non fuit pars citata. decis. 96. nu. 36. fol. 97
Stylum confirmandi auctoritatem non habent auditores. decis. 96. nu. 9. fol. 96
Stylum modò album, modò nigrum. decis. 96. num. 13. ibid.
Sumptus funeris faciens non animo donandi potest eos repetere. decis. 78. nu. 2. fol. 58
Sumptibus absentis decernuntur literæ remissoriae pro responsione fienda testibus, quod procedit in Episcopis, & personis nobilibus, siue in dignitate constitutis, reprobata opin. Specul. decis. 74. nu. 10. & 11. fol. 50
Sumptibus communibus est fienda impensio, quando committitur causa consultori, quod etiam de consuetudine seruatur, hoc tamen procedit quando iudex ex officio causam consultori transmittit. secus si ad instantiam alterius partis. decis. 74. nu. 1. & 2. fol. 49
Sumptibus communibus transmittitur interrogator. decis. 74. nu. 9. fol. 50
Sumptibus episcopi petentis sibi remitti clericum carceratum, est fienda remissio. decis. 74. nu. 6. ibid.
Sumptibus explicari petentis est transmittendum iurandum. decis. 74. nu. 3. ibid.

Sumptibus petentis, & iuramentum offerentis absentis, est fienda remissio, secus quando actor & reus communiter instant, quòd alteri eorum, cui de iure iuramentum transmittatur, quia sumptibus communibus impensa fieri debet. decis. 74. nu. 7. & 9. ibid.
Sumptibus petentis remissionem carcerati est fienda remissio, secus si ipsemet carceratus peteret se remitti, quia sumptibus ipsemet carcerati esset fienda remissio. decis. 74. num. 4. & 7. ibid.
Suspicio in iudice est, quando datur ad instantiam alterius partis, quia etsi datio teneat, parte tamen reclamante debet remoueri. decis. 108. nu. 7. & 8. fol. 118
Suspitione superueniente adimplere debentis, debet præstari fideiussoria cautio, vel retineri debitor donec cauerit. decis. 63. nu. 12. fol. 14
Suspitionum causa contra iudices vbi tractentur remissiuè. decis. 108. nu. 1. fol. 118
Syndicus etiam ecclesiæ siue confraternitatis habens amplam auctoritatem alienandi, non potest alienare, nisi interuenientibus supra dictis solennitatibus, quod procedit, licet syndico fuisset data generalis auctoritas. decis. 93. num. 33. & 34. fol. 88

T.

Tempus antiquum dicitur spacium decem annorum. decis. 115. nu. 14. fol. 128
 Tempus mortis attenditur non autem testamenti, quando ita constat de mente testatoris. decis. 61. nu. 38. fol. 6
 Tempus mortis & non testamenti attenditur, quando legatur armentum animalium, vel similitium rerum quæ patiantur augmentum & diminutionem. decis. 61. nu. 48. fol. 7
 Tempus mortis non testamenti attenditur, quando legatum fieret in recompensationem. decis. 61. nu. 41. fol. 6
 Testator faciens plures gradus substitutionum intelligitur substituere dummodo sine filiis decesserit, transmittat ad filium suum. decis. 102. nu. 11. fol. 105
 Testator licet regulariter censeatur se conformare cum dispositione iuris communis, hoc tamen debet intelligi, quando per testatorem fiunt actus ex necessitate, secus si fiant ex voluntate. decis. 61. nu. 46. fol. 7
 Testator potest relinquere cui vult, non solum expresse, sed etiam tacite. decis. 102. numer. 7. fol. 105

Testa

I N D E X.

- Testator quæ bona reliquerit tempore mortis, debet probari per institutos & legatarios. decis. 61. nu. 19. fol. 3.*
Testatoris mens dominatur in testamentis, & omnia regit. decis. 92. nu. 6. fol. 84.
Testatoris mens est seruanda. dec. 92. nu. 5. fo. 84.
Testatoris mens & verba ne reddantur frustratoria, est facienda interpretatio. decis. 61. nu. 45. fol. 7.
Testatoris voluntas colligitur ex coniecturis & interpretatione. decis. 61. nu. 26. fol. 4.
Testatoris voluntas declaratur ex actu nullo. decis. 61. nu. 28. fol. 4.
Testatoris voluntas est præferenda rigori verborum. decis. 61. nu. 27. fol. 4.
Testatoris voluntas est seruanda etiam tacita, & eam sectari debemus sicut venator leporem. decis. 61. nu. 23. fol. 4.
Testatoris voluntas potest declarari facto & verbis. decis. 61. nu. 24. fol. 4.
Testatoris voluntas declaratur etiam ex actu nullo, & potest fieri violentia verbis, vt ea seruetur. decis. 61. nu. 29. & 30. ibid.
Testatoris voluntas totum facit. decis. 61. nu. 25. ibid.
Testatoris voluntates ex dispositis in testamento colliguntur. decis. 61. num. 44. fol. 7.
Testamenti tempus attenditur, non autem tempus mortis, & quibus casibus id fallat. decis. 61. nu. 18. fol. 3. & nu. 38. & 41. fol. 6. & num. 48. fol. 7.
Testamenti verba pleno iure important institutionem. decis. 61. nu. 35. fol. 5.
Testamenta possunt condi nocturno tempore, luminaribus tamen accensis. decis. 116. nu. 4. & 5. fol. 130.
Testis inimicus aliquando dicit veritatem ad fauorem inimici, & aliquando allegat contestes non inimicos, quibus postea creditur, adeo quod bona est practica quod inimici testes examinentur saluis exceptionibus & replicationibus, tam contra dicta, quam contra personas testium. decis. 73. nu. 11. fol. 49.
Testis inimicus nõ debet examinari de iure, quando in continenti de inimicitia docetur, quod examen impeditur non solum ob inimicitiam capitalem, sed etiam quando inter collitigantes adesset lis, & quaestio omnium bonorum. decis. 73. nu. 8. fol. 48. & nu. 9. fol. 49.
Testis mediator admittitur in crimine simoniae. decis. 95. nu. 17. fol. 93.
Testis mediator admittitur in odium simoniaci, ita deberet admitti fauore dotis. decis. 95. nu. 10. sed contra, num. 11. & 12. ibid.
Testes debent deponere rem valere tot cum illo pacto redimendi, & non simpliciter, aliàs non probant, imò licet articuletur, difficiliter tamen probatur per testes, præsertim idiotas. decis. 97. nu. 7. fol. 98.
Testes deponentes super consuetudine, debent habere vltra quinquaginta annos. decis. 106. nu. 18. fol. 115.
Testes examinati super consuetudine debent reddere rationem suorum dictorum, etiam non interrogati, aliàs non probant, licet essent periti. decis. 62. nu. 36. fol. 11.
Testes inhabiles admittuntur ad probandum matrimonium, sic videntur admitti ad probandam dotem, tanquam sequela matrimonij. decis. 95. num. 4. & 5. fol. 93.
Testes inhabiles admittuntur etiam quando verisimiliter alij testes non reperiuntur. decis. 95. nu. 29. fol. 94.
Testes inhabiles in crimine simoniae admittuntur, cum timore pœna secretè eorum negotia pertractent. dec. 95. nu. 28. ibid.
Testes inhabiles speciali fauore matrimonij admittuntur. decis. 95. num. 24. & 25. ibid.
Testes inimici capitales non debent examinari de iure, de stylo tamen & consuetudine in statu ecclesiastico examinantur saluis exceptionibus, & replicationibus tam contra dicta, quam contra personas. decis. 86. nu. 12. & 13. fol. 74.
Testes inimici de consuetudine & stylo examinantur saluis exceptionibus tam contra dicta, quam contra personas testium. decis. 73. num. 10. fol. 49.
Testes non debent deponere de auditu, sed de sensu, & est communis opinio. decis. 106. num. 17. fol. 115.
Testes non probant, quando adducunt exempla aliorum. decis. 62. nu. 37. fol. 11.
Testes non publicantur Romæ, nisi in tertia instantia, & hoc ex eo fit, vt noui possint examinari testes. decis. 73. nu. 4. & 5. fol. 48.
Testes quando repulsantur, breuis debet assignari dilatio. dec. 86. nu. 15. fol. 74.
Testium inhabilitas quando constat iudici, iudex potest ex officio rejicere etiam parte non opponente. dec. 86. nu. 7. ibid.
Testium repulsæ materia vbi tractetur remissiuè. decis. 86. nu. 14. ibid.
Testes repulsare, & fieri probationes cum repulsa non posse. decis. 73. nu. 7. fol. 48.
Thobias Nonnius Iurisconsultus Perusinus
Y 2 aucto-

INDEX.

- auctoris praeceptor. decis. 92. nu. 12. fol. 85
- ¶ Titulus donationis est validus & permissus. decis. 68. nu. 5. fol. 34
- ¶ Transactio nisi obseruetur, potest rediri ad actionem primariam, & subuenitur etiam actori conditione ob causam, quando tamen res euincitur in parua quantitate, & sine culpa alterius transigentis, sed potest de euictione. dec. 101. nu. 1. 2. fol. 104. & nu. 10. fol. 105. & num. 16. fol. 106
- ¶ Transactio non rescinditur etiam quod euincatur fundus, si non euincatur culpa consignantis fundum, sed potest agi de euictione. decis. 101. nu. 10. fol. 105. & nu. 16. fol. 106
- ¶ Transactio contrahere dicitur, qui non soluit in tempore, etiam in re minima. decis. 101. nu. 3. & 4. fol. 104
- ¶ Transactio contrahens efficitur periurus. decis. 97. nu. 1. fol. 98
- ¶ Transactio media promittens dare praedium, tenetur dare liberum, & potest rediri ad primariam actionem. decis. 101. nu. 6. fol. 105
- ¶ Transmissio fit etiam ad transfuersales ex coniecturis, quae tamen coniecturae magis operantur in descendentes. decis. 102. nu. 9. fol. 107
- ¶ Transmissio non fit ad transfuersales etiam existentibus coniecturis, & est magis commun. opin. vbi reprehenditur Cepha. cons. 132. num. 6. lib. 1. decis. 102. nu. 4. ibid.
- ¶ Tutor debet prauidere periculum mortis, & multa de morte hic subiiciuntur. decis. 67. nu. 33. fol. 32
- ¶ Tutor, & curator tenetur dare pecunias pupillares ad honestum lucrum, & ad cambium, alias tenetur ad interesse. decis. 67. num. 1. fol. 29
- ¶ Tutor magnatum personarum potest dare pecuniam ad societatem officij, quando pupillus est valde diues. decis. 67. nu. 35. fol. 32
- ¶ Tutor non tenetur de interitu pecuniarum positarum ad societatem officij, quando pater dicti tutoris fuisset solitus dictas pecunias ponere ad societatem officij. dec. 67. nu. 34. ibid.
- ¶ Tutor probabitur inuenisse praedia venalia, si fuerit requisitus, an voluerit emere talem fundum. decis. 67. nu. 8. fol. 29
- ¶ Tutor qui deponit pecuniam apud campsores, cuius fides erat publice approbata, non tenetur si pecunia fuerint deperditae. decis. 67. nu. 30. fol. 31
- ¶ Tutor simpliciter datus intelligitur datus bonis pupilli, quae habet extra territorium. dec. 76. nu. 2. fol. 29
- ¶ Tutoris bona omnia censentur obligata pro administratione tutela. dec. 75. nu. 4. fol. 29
- ¶ Tutoris negligentia probatur, quando fuisset citatus a volente ei vendere praedium, & dictus tutor recusasset. decis. 67. nu. 24. fol. 33
- ¶ Tutoris scientia dicitur scientia pupilli. decis. 67. nu. 14. fol. 30
- ¶ Tutores dicuntur esse in dolo in non dando pecunias ad honestum lucrum, si fuerit probatum per proxenetas, & mediatores ad hoc fuisse requisitos, ipsosque tutores recusasse. dec. 67. n. 10. ib.
- ¶ Tutores non tenentur de casibus fortuitis, qui prauideri non possunt. dec. 67. nu. 27. fol. 33
- ¶ Tutores omnes possunt dare absque eorum periculo paruas quantitates pecuniarum pupillariu ad societatem officij, arbitrio iudicis. decis. 67. nu. 36. fol. 33
- ¶ Tutores plures a pluribus iudicibus dari possunt vbi bona sunt sita, & ponitur cautela qua vti debent creditores pupilli in territorio, vbi pupillus habet bona sed non tutores, vt faciat citare alium tutorem cum protestatione, si non comparuerit, faciet ei dare alium tutorem in loco vbi sita sunt bona. dec. 76. nu. 3. & 4. f. 54
- ¶ Tutores recusantes ponere pecunias ad honestum lucrum sunt suspecti, ne bona minorum in eorum utilitatem conuertant, & tenentur ad duplum, & interesse. decis. 67. nu. 26. fol. 31
- ¶ Tutoribus non est permissum simpliciter dare pecunias ad honestum lucrum, sed in subsidium, quando non reperirentur bona stabilia venalia, cum declaratione, vt hic. dec. 67. nu. 31. ib.

V.

- ¶ **V**alor aurei antiqui hodie est diminutus, & quingenti aurei antiqui hodie constituunt septingentos aureos, & sic hodie valet donatio sine insinuatione, vsque ad septingentos aureos. decis. 66. nu. 9. fol. 24
- ¶ Venditor tenetur denunciare emptori fundi, in fundo adesse colonum. decis. 83. nu. 13. fol. 70
- ¶ Vendens fundum in quo sint fructus pendentes, censentur etiam venditi fructus pendentes, cum sint pars fundi. decis. 83. nu. 1. 2. & 7. fol. 69
- ¶ Venditio facta de fundo, pendente fructibus, comprehendit etiam partem fructuum coloni partiarij. decis. 83. nu. 3. ibid.
- ¶ Venditio fit ex voluntate, restitutio dotis ex necessitate. dec. 79. nu. 10. fol. 62
- ¶ Venditio fundi pendente fructibus censetur vendita cariori precio. decis. 79. num. 13. & 18. ibid.
- ¶ Venditio quando fit ex necessitate, fit vt res vendita

INDEX.

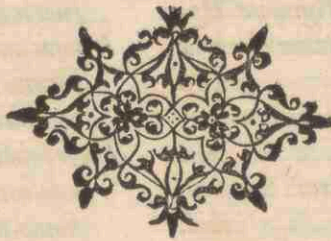
- data continuo sit apud emptorem. decis. 79. nu. 11. ibid.*
Venditiones bonorum stabilium banniri solent. decis. 67. nu. 9. ibid.
¶ Vendita res cum pacto redimendi valet minus triginta florenis pro quolibet centenario florenorum. decis. 97. nu. 4. 5. & 6. fol. 98
¶ Verbum, oportebit, hic exponitur pro oportu- num erit. decis. 78. num. 9. fol. 59
Verba, & mens testatoris ne reddantur frustra- toria, est facienda interpretatio. decis. 61. nu. 45. fol. 7
¶ Verisimilia quæ non sunt, dici non debent. deci- 110. nu. 16. fol. 122
¶ Vicinitas ubi est maior, ibi maior est præsum- ptio scientiæ. decis. 103. nu. 9. fol. 109
¶ Vicinus præsumitur scire facta vicini. Fallit quædo vicinus fuisset absens. Fallit etiã quædo vicini essent noui. dec. 103. nu. 5. 6. & 7. ib.
¶ Virtutes Buonsignori Finetti Romana Ro- tæ auditoris Perusiæ, & prouinciæ Umbriæ gubernatoris. decis. 80. nu. 24. fol. 66
¶ Voluntas in animo retenta nihil operatur. de- cis. 61. nu. 5. fol. 2
Voluntatis mutatio non præsumitur. decis. 61. nu. 7. ibid.
Voluntates testatorum ex dispositis in testamen- to colliguntur. decis. 61. nu. 44. fol. 7
¶ Usufructuarius, cui est obuentura proprietas, non tenetur cauere. decis. 61. nu. 36. fol. 5
¶ Usufructuarius tenetur cauere de restituendo fi- nito usufructu non solum stabilia, sed etiam mobilia. decis. 61. nu. 32. fol. 3
¶ Vxor censetur possidere iure familiaritatis, ni si appareat de mutatione voluntatis. decis. 61. nu. 6. fol. 2
Vxor confitendo legitimè se constituisse dotem viro, sibi præiudicat. decis. 99. nu. 19. fol. 102
Vxor continuando possessionem bonorum mari- ti, præsumitur quod possederit ex titulo præ- cedenti. decis. 109. nu. 17. fol. 120
Vxor dicens viro, do tibi bona mea, intelligitur dare in dotem, licet hoc non dixerit, & sic præ- moriente vxore vir lucrabitur partem dotis statutariam. decis. 99. nu. 24. fol. 102
Vxor dicitur pauper, vel diues, attenda qualitate personarum, quod relinquitur arbitrio iudi- cis. decis. 66. nu. 16. fol. 25
Vxor habet retentionem bonorum viri pro sua dote mortuo viro. decis. 61. nu. 2. fol. 2
Vxor potest sibi mutare causam suæ possessionis pro retentione suarum dotium, hoc tamen pro- cedit dummodo animo constituat velle possi- dere ex dicta noua causa. decis. 61. nu. 3. & 4. fol. 2
Vxor quæ deligenda. decis. 66. nu. 15. fol. 24
Vxor quæ deligenda, ex auctoritate Senecæ ex- plicatur. decis. 66. nu. 18. fol. 25
Vxor quæ ad legata est privilegiata, sicut filij & alia coniuncta personæ. decis. 61. nu. 41. fol. 6
Vxor sibi præiudicat, quando permittit ipsa sci- ente virum possidere eius bona tanquam do- talia, limita vt per auctorem, quædo videlicet vxor posset se obligare absq; præsentia consan- guineorum, & vxor esset maior. decis. 99. nu. 20. 21. & 22. fol. 102
Vxor tunc potest retinere bona mariti, quando possessio est vacans, secus si ab heredibus viri fuerit occupata. decis. 61. nu. 8. fol. 2
Vxoris animus dignoscitur si præcipi fecisset la- boratoribus, vt eam de fructibus recognosce- rent. decis. 109. nu. 16. fol. 120
Vxori eiecta de domo ante factam declarationem non competit remedium recuperandæ posses- sionis, sed debet agere remedio l. dotis actione. C. solu. matr. decis. 109. num. 18. & 19. fol. 120
Vxori magis expedit habere precium rei dotalis, quàm fundum dotalem ob periculum deterio- rationis. decis. 89. nu. 20. fol. 81
Vxori siue mulieri competit retentio bonorum viri, donec ei restituatur dos, & retentio ista competit, quando possessio est vacans, & dum- modo vxor verbis, vel facto declarat velle mu- tare causam suæ possessionis. decis. 109. nu. 3. & 4. fol. 119
Vxori siue mulieri competit retentio bonorum viri, donec ei restituatur dos, quod ius trans- mittitur ad filium, & ad singularem, succes- sorem etiam non facta liquidatione. decis. 109. nu. 1. & 2. ibid.
Vxorem nobilem accipiens plebeius si constante matrimonio confiteatur recepisse se dotē, con- fessio valet, & tenet, & est magis communis. decis. 66. nu. 13. fol. 24
Vxores diuites licet rusticas, & vilissimæ prosa- piæ, querunt habere homines, putant enim ex diuitijs consequi nobilitatem, & referuntur quædam carmina, dec. 66. nu. 14. ibid.

1902969

ERRATA.

Chart. 4. nu. 31. si fuit, fuit. char. 7. nu. 42. repeteret, peteret. ibid. nu. 40. confirmare, conformare. char. 9. in argum ibi, ita. ibid. clareat, clarescat. ibid. in princ. decis. cottimum, cottimum. char. 9. nu. 16. proprio niti, proprio consensu niti. ibid. nu. 17. cum non ad, cum ad. char. 10. nu. 19. obtineat, obtineatur. ibid. nu. 24. firmiter, formiter. ibid. nu. 30. in fert. incerti. char. 11. nu. 45. propè, propriè. char. 13. nu. 6. liberabitur, liberetur. nu. 9. fuit, fui. char. 15. nu. 14. debet, debeat. ibid. nu. 21. Hoc iudicio, Nec iudicio meo. eod. num. 21. isto casu, iudicio meo, requiritur, isto casu requiritur. eod. nu. 21. & econtrà, & contra. char. 15. nu. 24. fumus, fimus. char. 16. nu. 6. non solum obstat. non solum non obstat. char. 19. nu. 29. limitandum, limitandam. char. 21. nu. 14. ad quæ, ad quam. nu. 15. pro, per. char. 27. nu. 25. falsissimè, fufissimè. ibid. nu. 41. parag. facta, par. factæ. char. 30. nu. 14. lib. 1. non est, lib. 1. ideo non est. ibid. nu. 20. Foler. Foler. char. 31. nu. 30. pupillo, pupilli. char. 32. nu. 32. in quo, in qua. nu. 33. Benen Stach, Benuenut Strach. cha. 37. nu. 14. licentiâ, licentia. nu. 17. communis, communi. nu. 21. diuiderent, diuiderentur. char. 40. in princ. decis. Fiactarum, fractarum. chart. 41. nu. 12. Alexandrinus, Alexandrinum. char. 42. nu. 19. in terminos, in prafatos. char. 44. ante nu. 1. coadiutori, coauditori. ibid. linardis, lidar nis. char. 47. in princ. dec. pro quo, pro qua. char. 48. nu. 4. non, noui, char. 52. nu. 16. non possent, non posset. ibid. iuxta, vix. char. 53. nu. 18. in alto, in albo. char. 55. nu. 10. & commune, & contra communes. nu. 11. figit pedes permanendi, figit pedes animo permanendi. char. 58. nu. 4. coniugatis, coniugalis. char. 60. nu. 20. impensas. ff. de relig. impensas. l. impensas ff. de relig. ibid. nu. 23. C. de ne got. gest. apparet. C. de neg. gest. ex quibus apparet. char. 63. nu. 19. de faciendo, deficiendo. char. 64. nu. 13. apprehensi, tum, apprehensi, licet tum. char. 66. nu. 4. sed relinquendo, sed relinquendum. char. 72. nu. 11. Castelli, & contra D. Iulium, Castelli D. Iulium. char. 74. nu. 15. similibus causis, in similibus causis. char. 78. nu. 14. sufficiunt vno, vel duo, sufficit vnum, vel duo. ibid. nu. 17. in decis. meis. nu. 15. in decis. meis. decis. 15. char. 77. nu. 6. fuisset decisum, fuisse decisum. char. 78. nu. 10. attendit, attenditur. char. 80. nu. 9. pia loca, pij loci. char. 87. nu. 25. quando, quomodo. char. 90. nu. 1. matè, malè. char. 91. nu. 2. consentientibus, dissentientibus. char. 92. nu. 18. super, semper. char. 97. nu. 35. non est necessaria, non est pariter necessaria. ibid. nu. 41. publicatum, publicatam. char. 98. in princ. decis. lidarmi, lidarni. ibid. nu. 7. absoluendum, absoluendus. ibid. nu. 8. inclinatum, inclinatus. ibid. quanquam, quandam. char. 101. nu. 13. ff. de acquir. poss. ff. de acq. poss. l. qui iure familiaritatis. char. 102. nu. 21. hic, hoc. char. 103. nu. 1. de Foli. de Forli. char. 108. nu. 15. censetur confirmasse, censetur se confirmasse. char. 109. nu. 13. accederem, accedere. char. 112. in prin. decis. Bruse, Brufe. char. 113. nu. 8. ff. de iudi. ff. de re iud. ibid. vno, vnus. ibid. voluerit, valuerit. ibid. nu. 11. impedimentum, voluit, impedimentum istud, voluit.

IMPRESSVM FRANCOVRTI AD MOENVM,
 APVD GEORGIVM CORVINVM, IMPENSIS SIGIS-
 mundi Feyerabend. M. D. LXXVI.

DECISION

LAFFREDELAN

FRANCIS RALPH EVANS

CONVENT CLAUSTRAL

MONASTERY

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

